

Եվրոպայի խորհրդի պայմանագրերի շարք՝ թիվ 210

Բացատրական զեկույց

«Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման ու դրանց դեմ պայքարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի

Ստամբուլ, 2011 թվականի մայիսի 11

I. Ներածություն

1. Կանանց նկատմամբ բռնությունը, այդ թվում՝ ընտանեկան բռնությունը, Եվրոպայում մարդու իրավունքների՝ գենդերային հիմքով բռնությունների լրջագույն ձեւերից մեկն է, որը դեռեւս ամփոփված է լրության մեջ: Այլ գոհերի, ինչպէս օրինակ՝ երեխաների, տղամարդկանց եւ տարեցների նկատմամբ ընտանեկան բռնությունը նույնպէս քողարկված երեւոյթ է, որի ազդեցությունն ընտանիքների վրա չափազանց մեծ է այն անտեսելու համար:

2. Եվրոպայում [բռնության] տարածվածության ցուցանիշներ առկա չեն, սակայն շատ անդամ պետություններ իրականացրել են մեծ թվով հետազոտություններ՝ կանանց նկատմամբ բռնության ծավալներն ազգային մակարդակով որոշելու համար: Չնայած մեթոդաբանությունները տարբեր են, սակայն ըստ այդ հետազոտությունների համառոտ նկարագրի՝ տարբեր երկրներում բոլոր կանանց մեկ հինգերորդից մինչեւ մեկ քառորդն իրենց

չափահաս կյանքում առնվազն մեկ անգամ ենթարկվել է ֆիզիկական բռնության, իսկ ավելի քան մեկ տասներորդը ենթարկվել է սեռական բռնության՝ ներառյալ ուժի գործադրմամբ: Բռնության բոլոր ձևերի, այդ թվում՝ հետամտման ցուցանիշները հասնում են 45%-ի: Այդպիսի բռնարարքների գերակշիռ մասն ավելի հաճախ կատարվել է զուգընկեր եւ նախկին զուգընկեր տղամարդկանց կողմից՝ իրենց անմիջական սոցիալական միջավայրում:

3. Երկրորդային տվյալների վերլուծության հիման վրա արված համեստ գնահատականները ցույց են տալիս, որ բոլոր կանանց մոտավորապես 12%-ից 15%-ը 16 տարեկանից հետո եղել է ընտանեկան բռնություն պարունակող հարաբերությունում: Էլ ավելի շատերը շարունակում են նախկին զուգընկերների կողմից ենթարկվել ֆիզիկական եւ սեռական բռնության նույնիսկ բաժանվելուց հետո, ինչը ցույց է տալիս, որ մեծ թվով կանանց դեպքում միշտ չէ, որ բռնություն պարունակող հարաբերություն դադարեցնելը ենթադրում է ֆիզիկական անվտանգություն:

4. Երեխաների նկատմամբ ընտանեկան բռնությունը լայն տարածում ունի, եւ ուսումնասիրությունների արդյունքում հայտնաբերվել է կապ կանանց նկատմամբ ընտանեկան բռնության եւ երեխաների ֆիզիկական բռնության, ինչպես նաեւ այն տրավմայի միջեւ, որը կարող է պատճառվել երեխաներին՝ տանը բռնության ականատես լինելու հետեւանքով: Ընտանեկան բռնության այլ ձևերի մասով, ինչպես օրինակ՝ տարեցների նկատմամբ բռնությունը եւ տղամարդկանց նկատմամբ ընտանեկան բռնությունը, արժանահավատ տվյալները համեմատաբար քիչ են:

5. Կանանց նկատմամբ բռնությունը համաշխարհային երեւույթ է: «Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին» ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի (այսուհետ՝ ԿԽՎԿ)՝ Կանանց նկատմամբ բռնության վերացման հարցերով կոմիտեն (ԿԽՎԿ կոմիտե) իր՝ կանանց նկատմամբ բռնության վերաբերյալ թիվ 19 ընդհանուր հանձնարարականով (1992թ.) օգնել է ապահովել կանանց նկատմամբ գենդերային հիմքով բռնության ճանաչումը

որպես կանանց նկատմամբ խտրականության ձեւ: ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեան 1993 թվականին ընդունել է «Կանանց նկատմամբ բռնության վերացման մասին» հռչակագիրը, որով կանանց նկատմամբ բռնության առնչությամբ միջազգային մակարդակով գործողություններ ձեռնարկելու համար հիմքեր են ստեղծվել: 1995 թվականին Պեկինի հռչակագրով եւ գործողությունների ծրագրով կանանց նկատմամբ բռնության վերացումը, ի թիվս գենդերային հավասարության այլ պահանջների, սահմանվել է որպես ռազմավարական նպատակ: 2006 թվականին ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարը հրապարակել է իր՝ «Կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերի խորը ուսումնասիրություն» աշխատությունը, որում ներկայացվում են կանանց նկատմամբ բռնության դրսևորումները եւ դրան առնչվող միջազգային իրավական դաշտը, ինչպես նաեւ հավաքագրել է այն «խոստումնալից գործելակերպերի» մանրամասն տվյալները, որոնք որոշակի հաջողություն են ունեցել այդ խնդիրը կարգավորելու հարցում:

6. Որպես ոչ անդամ պետությունների կողմից վավերացման եւ դրան միանալու համար բաց տարածաշրջանային փաստաթուղթ՝ «Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման ու դրանց դեմ պայքարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան փոխլրացնում եւ ընդլայնում է այս ոլորտում մարդու իրավունքների այլ տարածաշրջանային կազմակերպությունների կողմից սահմանված չափանիշների շրջանակը: Թե՛ 1994 թվականին Ամերիկյան պետությունների կազմակերպության կողմից ընդունված՝ «Կանանց նկատմամբ բռնությունը կանխարգելելու, պատժելու եւ վերացնելու մասին» միջամերիկյան կոնվենցիայում եւ թե՛ 2003 թվականին Աֆրիկյան միության կողմից ընդունված՝ «Մարդու եւ ժողովուրդների իրավունքների վերաբերյալ» աֆրիկյան խարտիայի՝ Աֆրիկայում կանանց իրավունքների մասին արձանագրության մեջ դիտարկվում է կանանց նկատմամբ բռնության հարցը: Լինելով բնույթով առավել համապարփակ՝ Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան էապես ամրապնդում է համաշխարհային մակարդակով կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության

կանխարգելման եւ դրանց դեմ պայքարին ուղղված գործողությունները:

Եվրոպայի խորհրդի գործունեությունը

7. 47 անդամ պետություն եւ դրանց 800 մլն քաղաքացիներին ներկայացնող Եվրոպայի խորհրդի առաջնային խնդիրներից մեկը մարդու իրավունքների երաշխավորումն ու պաշտպանությունն է: Կանանց նկատմամբ բռնությունը, այդ թվում՝ ընտանեկան բռնությունը հակասում են Եվրոպայի խորհրդի հիմքը կազմող հիմնարար արժեքներին:

8. 1990 թվականից սկսած՝ Եվրոպայի խորհուրդը, մասնավորապես՝ Կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության հարցերով ղեկավար կոմիտեն (CDEG) իրականացրել են մի շարք նախաձեռնություններ՝ բռնությունից կանանց պաշտպանությունը խթանելու համար: 1993 թվականի «Կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության մասին» 3-րդ եվրոպական նախարարական համաժողովը նվիրված էր «Հասարակության շրջանում կանանց նկատմամբ բռնության վերացման ռազմավարություններ, լրատվության եւ այլ միջոցներ» թեմային:

9. Հետագայում մշակված՝ Կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագրով պետական կառավարման մարմինների համար սահմանվել է քաղաքականությունների առաջին համապարփակ շրջանակը: Դրան 2002 թվականին հաջորդել է Նախարարների կոմիտեի կողմից անդամ պետություններին ուղղված՝ «Բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի Rec(2002)5 հանձնարարականի ընդունումը: Այն համարվում է հիմնաքար այն առումով, որ դրանով Եվրոպայում առաջին անգամ առաջարկվում է Եվրոպայի խորհրդի բոլոր անդամ պետություններում կանանց նկատմամբ բռնության եւ գոհերի պաշտպանության համապարփակ ռազմավարություն: 2002 թվականից սկսած՝ անդամ պետությունների համար այն եղել է կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի հարցում ամենակարեւոր ելակետային փաստաթուղթը: Դրա

կիրարկումը պարբերաբար մոնիթորինգի է ենթարկվում մոնիթորինգի համակարգի միջոցով՝ առաջընթացը գնահատելու համար: Ավարտվել է մոնիթորինգի մի քանի փուլ, եւ գնահատվել ու հրապարակվել են դրանց արդյունքները: Արդյունքները ցույց են տվել, որ մասնավորապես օրենսդրության, ոստիկանության կողմից քննության եւ հետապնդման ոլորտում շատ աշխատանքներ են տարվել՝ կանանց նկատմամբ բռնության համար քրեական իրավունքով նախատեսված պատասխան գործողությունն ամրապնդելու համար: Այնուամենայնիվ, դեռեւս առկա են շատ բացեր: Այլ ոլորտներում, մասնավորապես՝ զոհերին ծառայությունների մատուցման ոլորտում առաջընթացի նշաններն այնքան էլ շատ չեն:

10. Կանանց նկատմամբ բռնության վերացումը նորովի խթանելու եւ այս նպատակի իրագործման առնչությամբ նրանց վճռականությունը վերահաստատելու համար Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների ղեկավարները եւ կառավարությունների ղեկավարներն իրենց Երրորդ գագաթնաժողովում (Վարշավա, 2005 թվականի մայիսի 16-17) որոշում են կայացրել այս խնդրի վերաբերյալ լայնածավալ արշավ իրականացնելու մասին, որը մշակվել է մանրամասն մոնիթորինգի է ենթարկվել Եվրոպայի խորհրդի՝ Կանանց նկատմամբ բռնության, այդ թվում՝ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի հանձնախմբի կողմից, որի անդամներին նշանակել է Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարը:

11. Արշավն իրականացվել է երեք մակարդակով՝ միջկառավարական, խորհրդարանական եւ տեղական: Անդամ պետություններից պահանջվել է զգալի առաջընթաց ապահովել չորս հիմնական ոլորտներում՝ իրավական եւ քաղաքական միջոցառումներ, աջակցություն զոհերին եւ նրանց պաշտպանություն, տվյալների հավաքագրում եւ իրազեկության բարձրացում: Նրանց նաեւ առաջարկվել է իրականացնել ազգային արշավներ՝ բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին Rec(2002)5 հանձնարարականի առավել արդյունավետ կատարման համար լոբբինգ իրականացնելու նպատակով, ինչն իրականացրել է անդամների ավելի քան կեսը:

12. Բոլոր 47 ազգային խորհրդարանների պատվիրակություններից բաղկացած՝ Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի բացառիկ դերի շնորհիվ արշավի համար առկա է եղել ամուր խորհրդարանական հարթակ: Խորհրդարանի շատ անդամներ անհատապես եւ համատեղ ջանքեր են գործադրել կանանց գենդերային հիմքով բռնությունից պաշտպանելու նպատակով օրենսդրության մեջ փոփոխություններ կատարելու ուղղությամբ: Կանանց նկատմամբ բռնության վերաբերյալ խորհրդարանական քննարկումներ եւ լսումներ կազմակերպելով, ինչպես նաեւ հարցազրույցներով եւ հրապարակային հայտարարություններով՝ խորհրդարանի անդամները մեծապես նպաստել են այս թեմայի վերաբերյալ իրազեկության բարձրացմանը: Շատ անդամ պետությունների խորհրդարանի անդամներ շարունակում են փոփոխությունների մասով ակտիվ լոբբինգ իրականացնել եւ ստեղծել են «Խորհրդարանի համակարգող անդամների ցանց», որոնք ստանձնել են ազգային մակարդակում կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքար տանելու պարտավորությունը:

13. Արշավի արդյունքում բացահայտվել է Եվրոպայում խնդրի մասշտաբայնությունը, սակայն շատ տարբեր անդամ պետություններում ի հայտ են բերվել նաեւ լավագույն գործելակերպի եւ նախաձեռնությունների օրինակներ: Դրանով հիմնական դերակատարների շրջանում բարձրացվել է իրազեկությունը, եւ այն օգնել է կանանց նկատմամբ բռնության տարբեր ձևերը ներառել քաղաքական օրակարգում:

14. Ավելին, կանանց նկատմամբ բռնության հարցի կարգավորման ուղղությամբ ձեռնարկված ազգային միջոցառումների՝ հանձնախմբի կողմից իրականացված գնահատմամբ ի հայտ է բերվել ներդաշնակեցված իրավական չափանիշների եւ համապատասխան տվյալների հավաքագրման անհրաժեշտություն՝ ապահովելու համար, որ ամբողջ Եվրոպայում գոհերն օգտվեն միեւնույն մակարդակի պաշտպանությունից եւ աջակցությունից: Հանձնախումբը, հետեւաբար, Գործունեության վերաբերյալ իր վերջնական գեկույցում (EG-TFV (2008) 6) առաջարկել է, որ Եվրոպայի խորհուրդը մշակի մարդու իրավունքների վերաբերյալ կոնվենցիա՝ կանանց նկատմամբ

բռնությունը կանխարգելելու եւ դրա դեմ պայքարելու նպատակով:

15. Ավելին, Եվրոպայի արդարադատության նախարարներն իրենց 27-րդ համաժողովի ընթացքում (Երեւան, Հայաստան, 2006 թվականի հոկտեմբերի 12-13) որոշել են գնահատել զուգընկերոջ նկատմամբ բռնության վերաբերյալ Եվրոպայի խորհրդի իրավական փաստաթղթի մշակման անհրաժեշտությունը՝ միեւնույն ժամանակ տեղյակ լինելով, որ այդպիսի բռնության հիմքում կարող են ընկած լինել սեռով, ծագմամբ եւ տնտեսական կախվածությամբ պայմանավորված անհավասարությունների առումով խտրական նախապաշարմունքները: «Ընտանեկան բռնության դեմ կոնվենցիայի իրագործելիության ուսումնասիրության» (CDPC (2007)09 rev) արդյունքներով Քրեական հարցերով եվրոպական կոմիտեն (CDPC) հանգել է այն եզրակացության, որ այդ փաստաթուղթն անհրաժեշտ է:

16. Խորհրդարանական վեհաժողովը կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերի նկատմամբ վաղուց ունի հստակ քաղաքական դիրքորոշում: Այն կանանց նկատմամբ բռնության տարբեր ձևերի վերաբերյալ ընդունել է մի շարք բանաձևեր եւ հանձնարարականներ, Մասնավորապես՝ «Կանանց սեռական օրգանների խեղման մասին» թիվ 1247 (2001) բանաձևը, «Ընտանեկան բռնության մասին» թիվ 1582 (2002) բանաձևը, «Այսպես կոչված հանուն «պատվի» կատարվող հանցագործությունների մասին» թիվ 1327 (2003) բանաձևը, «Հարկադիր ամուսնությունների եւ երեխաների ամուսնությունների մասին» թիվ 1723 (2005) հանձնարարականը, ««Ժամադրության ընթացքում բռնաբարություն կատարելու համար նախատեսված թմրանյութերի» հետ կապված սեռական բռնությունների մասին» թիվ 1777 (2007) հանձնարարականը, իսկ ավելի ուշ՝ «Ֆեմիցիդների մասին» թիվ 1654 (2009) բանաձևը եւ «Կանանց բռնաբարության, այդ թվում՝ ամուսնական բռնաբարության մասին» թիվ 1691 (2009) բանաձևը:

17. Խորհրդարանական վեհաժողովը պարբերաբար կոչ է արել նախատեսել գենդերային հիմքով բռնության առավել ծանր եւ տարածված ձևերի

կանխարգելման, դրանցից պաշտպանության եւ դրանց հետապնդման վերաբերյալ պարտադիր իրավաբանական ուժ ունեցող չափանիշներ եւ իր աջակցությունն է հայտնել «Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման ու դրանց դեմ պայքարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի մշակման հարցում:

«Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման ու դրանց դեմ պայքարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիա

18. Ի պատասխան կանանց նկատմամբ բռնության վերաբերյալ կոնվենցիայի մշակման առնչությամբ հանձնախմբի առաջարկություններին եւ գուզընկերոջ նկատմամբ բռնության վերաբերյալ կոնվենցիայի առնչությամբ արված՝ իրագործելիության ուսումնասիրության արդյունքներին՝ Նախարարների կոմիտեն որոշել է ստեղծել բազմադիսցիպլինար կոմիտե, որը լիազորված է մշակել պարտադիր իրավաբանական ուժ ունեցող չափանիշներ, որոնք կտարածվեն այս երկու ոլորտների վրա՝ կանանց նկատմամբ բռնություն եւ ընտանեկան բռնություն:

19. Արդյունքում, Եվրոպայի խորհրդի նախարարների տեղակալները 2008 թվականի դեկտեմբերի 10-ին կայացած իրենց 1044-րդ հանդիպման ընթացքում ընդունել են Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման եւ դրանց դեմ պայքարի հարցերով հատուկ կոմիտեի (ԲՌՆՀԿ) լրագորությունների շրջանակը՝ «ընտանեկան բռնությունը, այդ թվում՝ կանանց նկատմամբ բռնության առանձին ձևերը, կանանց նկատմամբ բռնության այլ ձևեր կանխարգելելու եւ դրանց դեմ պայքարելու, այդպիսի բռնության զոհերին պաշտպանելու եւ աջակցություն ցուցաբերելու, ինչպես նաև կատարողներին հետապնդման ենթարկելու համար» պարտադիր իրավաբանական ուժ ունեցող մեկ կամ ավելի փաստաթուղթ (փաստաթղթեր) մշակելու նպատակով: Տեղակալները նաև պահանջել են, որ ԲՌՆՀԿ-ն «մինչև 2009 թվականի հունիսի 30-ը ներկայացնի առաջարկված փաստաթղթի (փաստաթղթերի) սուբյեկտների եւ բովանդակության վերաբերյալ իր

դիրքորոշման, իր աշխատանքային մեթոդների եւ իր աշխատանքի ժամանակացույցի վերաբերյալ միջանկյալ զեկույց, որպեսզի հնարավորություն տրվի Նախարարների կոմիտեին, անհրաժեշտության դեպքում, այս հարցերի վերաբերյալ որոշումներ կայացնելու»։ Միջանկյալ զեկույցում արտացոլվում էր Կոմիտեի կարծիքն այն մասին, որ Կոնվենցիայի թիրախը պետք է լինի կանանց նկատմամբ բռնության վերացումը։ Ավելին, Կոնվենցիայում պետք է դիտարկվի կանանց նկատմամբ անհամաչափ դրսևորվող ընտանեկան բռնությունը՝ միեւնույն ժամանակ ստեղծելով ընտանեկան բռնության բոլոր գոհերի նկատմամբ դրա դրույթների կիրառելիության հնարավորություն։ 2009 թվականի հուլիսի 1-ին տեղի ունեցած իր 1062-րդ հանդիպման ընթացքում տեղակալները «միջանկյալ զեկույցն ի գիտություն են ընդունել (...)» եւ «ԲՌՆՀԿ-ին առաջարկել են շարունակել իր աշխատանքը միջանկյալ զեկույցում ներկայացված աշխատանքային ծրագրի եւ ժամանակացույցի համաձայն եւ մասնավորապես կազմել զեկույցում առաջարկվող փաստաթղթերը»։ Ելնելով վերոնշյալից՝ 2009 թվականի դեկտեմբերին ԲՌՆՀԿ-ն սկսել է «Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման ու դրանց դեմ պայքարի մասին» կոնվենցիայի շուրջ բանակցությունները։ Տեքստի վերջնական մշակման նպատակով ԲՌՆՀԿ-ն անցկացրել է վեց հանդիպում՝ 2009 թվականի դեկտեմբերին եւ փետրվարին, 2010 թվականի հունիսին/հուլիսին, սեպտեմբերին, նոյեմբերին եւ դեկտեմբերին։

20. Կոնվենցիայի նախագծի տեքստը ԲՌՆՀԿ-ի կողմից հաստատվել է 2010 թվականի դեկտեմբերին անցկացված իր հանդիպման ընթացքում եւ փոխանցվել է Նախարարների կոմիտեի՝ Խորհրդարանական վեհաժողով ներկայացնելու եւ նրա եզրակացությունն ստանալու համար։ 2011 թվականի մարտի 11-ին Խորհրդարանական վեհաժողովը տվել է իր եզրակացությունը կոնվենցիայի նախագծի վերաբերյալ։

21. Հիմնված լինելով «Բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին» Rec(2002)5 հանձնարարականի վրա՝ Եվրոպայում առաջին անգամ

Կոնվենցիայով սահմանվում են կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման, դրա գոհերի պաշտպանության եւ կատարողների պատժման՝ պարտադիր իրավաբանական ուժ ունեցող չափանիշներ: Դրանով զգալիորեն լրացվում է կանանց համար մարդու իրավունքների պաշտպանության ոլորտում առկա բացը եւ Կողմերին խրախուսվում է դրա պաշտպանության շրջանակում ներառել ընտանեկան բռնության բոլոր գոհերին: Դրանում, այնուհանդերձ, կանանց նկատմամբ բռնության վերացումը ձեւակերպված է կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ իրական հավասարության հասնելու ավելի լայն իմաստով եւ, այսպիսով, այն էականորեն նպաստում է կանանց նկատմամբ բռնության ճանաչմանը որպես խտրականության ձեւ:

II. Մեկնաբանություն՝ Կոնվենցիայի դրույթների վերաբերյալ

Նախաբան

22. Նախաբանում վերահաստատվում է ստորագրող կողմերի՝ մարդու իրավունքները եւ հիմնարար ազատությունները հարգելու հանձնառությունը: Դրանում նշվում են միայն ամենակարեւոր միջազգային իրավական փաստաթղթերը, որոնք անմիջականորեն առնչություն ունեն սույն Կոնվենցիայի գործողության ոլորտին՝ Եվրոպայի խորհրդի եւ Միացյալ ազգերի կազմակերպության շրջանակներում:

23. Սույն Կոնվենցիայի շուրջ բանակցությունների գործընթացում հաշվի են առնվել հետեւյալ միջազգային իրավական փաստաթղթերը, մասնավորապես՝ այն փաստաթղթերը, որոնք պատրաստվել են Եվրոպայի խորհրդի կողմից: Բացի այդ, նախագիծը մշակողները հաշվի են առել Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի հետեւյալ հանձնարարականները՝ «Եվրոպայում կանանց նկատմամբ բռնության մասին» թիվ 1450 (2000) հանձնարարական, «Կանանց նկատմամբ ընտանեկան բռնության մասին» թիվ 1582 (2002) հանձնարարական, «Հարկադիր ամուսնությունների եւ երեխաների

ամուսնությունների մասին» թիվ 1723 (2005) հանձնարարական, «Կանանց նկատմամբ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարում միավորված խորհրդարանների մասին» թիվ 1759 (2006) հանձնարարական, ««Ժամադրության ընթացքում բռնաբարություն կատարելու համար նախատեսված թմրանյութերի» հետ կապված սեռական բռնությունների մասին» թիվ 1777 (2007) հանձնարարական, «Կանանց նկատմամբ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարում միավորված խորհրդարանների մասին. արշավի միջնաժամկետ գնահատում» թիվ 1817 (2007) հանձնարարական, «Կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի մասին. դեպի Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիա» թիվ 1847 (2008) հանձնարարական, «Զինված հակամարտության ընթացքում կանանց նկատմամբ սեռական բռնության մասին» թիվ 1873 (2009) հանձնարարական, «Գենդերային հիմքով մարդու իրավունքների խախտումների, այդ թվում՝ կանանց եւ աղջիկների առեւանգման դեմ պայքարելու համար նախատեսված գործողության մասին» թիվ 1868 (2009) հանձնարարական, «Ֆեմիցիդների մասին» թիվ 1861 (2009) հանձնարարական, «Այսպես կոչված հանուն «պատվի» կատարվող հանցագործությունների դեմ պայքարելու խիստ անհրաժեշտության մասին» թիվ 1881 (2009) հանձնարարական, «Կանանց բռնաբարության, այդ թվում՝ ամուսնական բռնաբարության մասին» թիվ 1887 (2009) հանձնարարական, «Միգրանտ կանանց մասին. ընտանեկան բռնության կոնկրետ վտանգի տակ» թիվ 1891 (2009) հանձնարարական եւ «Ընտանեկան բռնության ականատես երեխաների մասին» թիվ 1905 (2010) հանձնարարական: Համանման ձեռքով նախագիծը մշակողները հաշվի են առել Եվրոպայի խորհրդի տեղական եւ տարածաշրջանային իշխանությունների կոնգրեսի՝ «Կանանց նկատմամբ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի մասին» թիվ 260(2009) հանձնարարականը եւ «Կանանց նկատմամբ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի մասին» թիվ 279(2009) բանաձեւը:

24. Ավելին, բանակցությունների համար խթան են եղել հետեւյալ քաղաքական հռչակագրերը.

ա. «Կանանց եւ տղամարդկանց հավասարության մասին» 5-րդ եվրոպական նախարարական համաժողովի ընթացքում ընդունված հռչակագիրը եւ գործողությունների ծրագիրը (Սկոպյե, 2003 թվականի հունվարի 22-23),

բ. Եվրոպայի խորհրդի պետությունների եւ կառավարությունների ղեկավարների երրորդ գագաթնաժողովի ընթացքում ընդունված գործողությունների ծրագիրը (Վարշավա, 2005 թվականի մայիսի 16-17),

գ. Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի կողմից ընդունված «Գենդերային հավասարությունն իրականություն դարձնելու ճանապարհին» հռչակագիրը (Մադրիդ, 2009 թվականի մայիսի 12),

դ. Եվրոպայի խորհրդի՝ Արդարադատության նախարարների 29-րդ համաժողովի ընթացքում ընդունված «Ընտանեկան բռնությունը կանխարգելելու եւ դրան արձագանքելու մասին» թիվ 1 բանաձեւը (Թրոմսո, Նորվեգիա, 2009 թվականի հունիսի 19),

ե. Կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության համար պատասխանատու նախարարների՝ Եվրոպայի խորհրդի 7-րդ համաժողովի ընթացքում ընդունված գործողությունների ծրագիրը եւ բանաձեւը (Բաքու, 2010 թվականի մայիսի 24-25),

զ. 1995 թվականին կայացած՝ Կանանց չորրորդ համաշխարհային համաժողովի ընթացքում ընդունված Պեկինի հռչակագիրը եւ գործողությունների ծրագիրը, Միացյալ ազգերի կազմակերպության գլխավոր ասամբլեայի ամբողջ 23-րդ հատուկ նստաշրջանի Հատուկ կոմիտեի զեկույցը (Պեկին + 5՝ քաղաքական հռչակագիրը եւ արդյունքների մասին փաստաթուղթը), ինչպես նաեւ 2005 թվականին կայացած՝ ՄԱԿ-ի կանանց կարգավիճակի հարցերով հանձնաժողովի 49-րդ նստաշրջանի (Պեկին + 10) եւ 2010 թվականին կայացած՝ ՄԱԿ-ի կանանց կարգավիճակի հարցերով հանձնաժողովի 54-րդ նստաշրջանի (Պեկին + 15) եւ «Կանայք 2000 թվականին. գենդերային հավասարություն,

զարգացում եւ խաղաղություն 21-րդ դարում» թեմայով նստաշրջանի արդյունքում կազմված քաղաքական հռչակագիրը:

25. Նախաբանում սահմանվում է Կոնվենցիայի հիմնական նպատակը՝ ստեղծել կանանց նկատմամբ բռնությունից եւ ընտանեկան բռնությունից զերծ Եվրոպա: Այս նպատակով դրանում հստակ կապ է սահմանվում գենդերային հավասարության ապահովման եւ կանանց նկատմամբ բռնության վերացման միջեւ: Վերոնշյալից ելնելով՝ դրանում արտացոլվում է կանանց նկատմամբ բռնության կառուցվածքային բնույթը, ինչպես նաեւ ճանաչվում է բռնության՝ կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ պատմականորեն անհավասար ուժային հարաբերությունների դրսեւորում լինելու հանգամանքը: Հետեւաբար Նախաբանում նկարագրվում է Կոնվենցիայում առկա տարբեր միջոցառումների ձեռնարկման միջավայրը՝ դրանում կանանց նկատմամբ բռնության վերացումը ներկայացնելով կանանց նկատմամբ խտրականության դեմ պայքարի եւ թե՛ օրենքում, թե՛ փաստացի գենդերային հավասարության ապահովման ավելի լայն համատեքստում: Պետք է նաեւ նշել, որ «կանանց նկատմամբ խտրականություն» եզրույթը պետք է մեկնաբանել որպես «սեռի հիմքով ցանկացած տարբերակում, բացառում կամ սահմանափակում, որը նպատակ ունի կանանց համար սահմանափակել կամ վերացնել քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական, մշակութային, քաղաքացիական կամ ցանկացած այլ բնագավառում տղամարդկանց եւ կանանց, անկախ նրանց ամուսնական կարգավիճակից, հավասարության հիմքով մարդու իրավունքների ու հիմնարար ազատությունների ճանաչումը եւ կանանց կողմից այդ իրավունքների ու ազատությունների իրականացումը կամ դրանցից օգտվելը», ինչպես սահմանված է ԿԽՎԿ-ի 1-ին հոդվածում: Միեւնույն ժամանակ նախագիծը մշակողները ցանկացել են նշել, որ կանանց նկատմամբ բռնությունը եւ ընտանեկան բռնությունը կարելի է ըմբռնել եւ ընկալել տարբեր ձեւերով՝ կառուցվածքային, խմբային եւ անհատական մակարդակներում: Կանանց նկատմամբ բռնությունը եւ ընտանեկան բռնությունը բարդ երեւույթներ են, եւ դրանք հասկանալու համար անհրաժեշտ է օգտագործել

տարբեր մոտեցումներ՝ միմյանց համակցությամբ:

26. Նախագիծը մշակողները ցանկացել են ընդգծել, որ կանանց նկատմամբ բռնությամբ լրջագույնս խախտվում եւ սահմանափակվում է կամ վերացվում է կանանց կողմից իրենց՝ մարդու իրավունքներից օգտվելու հնարավորությունը, մասնավորապես՝ կյանքի, անվտանգության, ազատության, արժանապատվության եւ ֆիզիկական ու մտավոր անձեռնմխելիության իրենց հիմնարար իրավունքները, եւ հետեւաբար այն չի կարող անտեսվել կառավարությունների կողմից: Ավելին, նրանք ընդունում են, որ բռնությունը բացասաբար է ազդում ոչ միայն կանանց, այլեւ հասարակության վրա որպես ամբողջություն, եւ հետեւաբար անհրաժեշտ են անհապաղ գործողություններ: Ի վերջո, նրանք նշել են այն փաստը, որ կանանց որոշ խմբերի դեպքում, ինչպես օրինակ՝ հաշմանդամություն ունեցող կանանց եւ աղջիկների, հաճախ ավելի մեծ է թե՛ տանը, թե՛ դրսում բռնության, վիրավորանքի, ոտնձգությունների, արհամարհանքի կամ անուշադրության, կոպիտ վերաբերմունքի կամ շահագործման ենթարկվելու վտանգը:

27. Բացի կանանց նկատմամբ բռնության, այդ թվում՝ կանանց նկատմամբ ընտանեկան բռնության՝ ակնհայտորեն գենդերացված երեւոյթներ լինելու հանգամանքի հաստատումից՝ ստորագրող կողմերը հստակ ընդունում են, որ տղամարդիկ եւ տղաները նույնպես կարող են լինել ընտանեկան բռնության զոհեր, եւ պետք է դիտարկվի նաեւ այսպիսի բռնությունը: Երեխաների դեպքում ընդունված է, որ զոհ համարվելու համար պարտադիր չէ, որ նրանք ուղղակիորեն ենթարկվեն բռնության. ընտանեկան բռնության ականատես լինելը նույնպես տրավմատիկ բնույթ ունի, հետեւաբար դա բավարար է նրանց զոհ դիտարկելու համար:

28. Նախագիծը մշակողները ցանկացել են ընդգծել, որ սույն Կոնվենցիայով նախատեսված պարտավորություններով Կողմերից չի պահանջվում ձեռնարկել միջոցառումներ, որոնք հակասում են մամուլի ազատության եւ այլ լրատվության միջոցներում արտահայտվելու ազատությանն առնչվող

սահմանադրական կանոններին կամ հիմնարար սկզբունքներին:

29. Կարելոր է նշել, որ Կոնվենցիայով նախատեսված միջոցառումները չեն հակասում պետությունների՝ «Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայով (այսուհետ՝ ՄԻԵԿ) ճանաչված իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված դրական պարտավորություններին: Միջոցառումների դեպքում պետք է նաեւ հաշվի առնել Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի աճող ծավալը, որով կանանց նկատմամբ բռնության ոլորտում սահմանվում են կարելոր չափանիշներ, եւ որն ուղղորդել է նախագիծը մշակողներին այդպիսի բռնության կանխարգելման համար անհրաժեշտ բազմաթիվ դրական պարտավորությունների եւ միջոցառումների մշակման հարցում:

Գլուխ I. Նպատակները, հասկացությունները, հավասարությունն ու ոչ խտրական վերաբերմունքը, ընդհանուր պարտավորությունները

Հոդված 1. Կոնվենցիայի նպատակները

30. 1-ին պարբերությամբ սահմանվում են Կոնվենցիայի նպատակները: 1-ին պարբերության «ա» կետում որպես Կոնվենցիայի հատուկ նպատակ նշվում են բռնության բոլոր ձեւերից կանանց պաշտպանությունը, ինչպես նաեւ կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելումը, հետապնդումը եւ վերացումը:

31. Նախաբանում ընդունելով այն փաստը, որ կանանց նկատմամբ բռնության վերացման եւ թե՛ օրենքում, թե՛ փաստացի գենդերային հավասարության հասնելու միջեւ գոյություն ունի կապ, 1-ին պարբերության «բ» կետում նշվում է, որ Կոնվենցիան նպաստելու է կանանց նկատմամբ

բռնության բոլոր ձևերի վերացմանը եւ խթանելու է կանանց ու տղամարդկանց միջեւ իրական հավասարությունը: Նախագիծը մշակողները կարելու են համարել դրա հստակ սահմանումը՝ որպես Կոնվենցիայի նպատակներից մեկը:

32. 1-ին պարբերության «գ» կետում արտացոլվում է կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության բոլոր գոհերի պաշտպանությանն ու նրանց աջակցություն տրամադրելուն ուղղված համապարփակ մոտեցումների մշակման անհրաժեշտությունը: Սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության ձևերը կործանիչ ազդեցություն ունեն գոհերի վրա: Անհրաժեշտ է մշակել համապարփակ շրջանակ ոչ միայն նրանց հետագա անվտանգությունն ապահովելու, նրանց ֆիզիկական եւ հոգեբանական առողջությունը վերականգնելու, այլեւ իրենց կյանքը կրկին դասավորելու հնարավորություն տալու համար: Այս շրջանակի հիմքում պետք է ընկած լինի մարդու իրավունքների վրա հիմնված մոտեցումը:

33. 1-ին պարբերության «դ» կետը վերաբերում է միջազգային համագործակցությանը, որի մանրամասները ներկայացված են VIII գլխում: Միջազգային համագործակցությունը սահմանափակված չէ քրեական եւ քաղաքացիական գործերով իրավական համագործակցության շրջանակով, այն նաեւ վերաբերում է տեղեկությունների փոխանակմանը՝ Կոնվենցիայում սահմանված քրեական իրավախախտումները կանխելու եւ անմիջական վնասից պաշտպանությունն ապահովելու համար:

34. Բռնության վերացման համար անհրաժեշտ է ապահովել լայնածավալ միջգերատեսչական համագործակցություն՝ որպես միասնական մոտեցման մաս: Բռնությունը վերացնելու եւ դրա դեմ պայքարելու ուղղությամբ այս մոտեցման ապահովումը 1-ին պարբերության «ե» կետում նշված է որպես Կոնվենցիայի վերջին նպատակ: Այն ավելի մանրամասն շարադրված է II գլխում եւ Կոնվենցիայի այլ բաժիններում:

35. 2-րդ պարբերության մեջ ընդգծվում է այն հանգամանքը, որ Կողմերի

կողմից Կոնվենցիայի դրույթների արդյունավետ կիրարկումն ապահովելու նպատակով Կոնվենցիայով սահմանվում է մոնիթորինգի հատուկ մեխանիզմ: Դա Կողմերի կողմից Կոնվենցիայի կատարումն ապահովելու միջոց է եւ Կոնվենցիայի երկարաժամկետ արդյունավետության երաշխիք (տե՛ս IX գլխի վերաբերյալ մեկնաբանությունները):

Հոդված 2. Կոնվենցիայի գործողության ոլորտը

36. 1-ին պարբերության մեջ նշվում է, որ սույն Կոնվենցիայում շեշտը դրված է կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերի վրա, որոնք ներառում են նաեւ կանանց նկատմամբ գործադրված ընտանեկան բռնությունը: Նախագիծը մշակողները կարելու են համարել նշել, որ ընտանեկան բռնության գոհերի մեծ մասը կանայք են:

37. 2-րդ պարբերության մեջ առկա՝ Կոնվենցիայի գործողության ոլորտի վերաբերյալ դրույթով խրախուսվում է, որ Կողմերը սույն Կոնվենցիան կիրառեն նաեւ տղամարդկանց եւ երեխաների նկատմամբ գործադրված ընտանեկան բռնության առնչությամբ: Հետեւաբար Կողմերը պետք է որոշեն՝ տարածել Կոնվենցիայի գործողությունն այս գոհերի վրա, թե՛ ոչ: Նրանք կարող են վարվել այնպես, ինչպես անհրաժեշտ են համարում՝ մասնավորապես հաշվի առնելով կոնկրետ ներպետական իրավիճակը եւ հասարակության շրջանում տեղի ունեցող զարգացումները: Այնուամենայնիվ, կանանց նկատմամբ գործադրված՝ գենդերային հիմքով բռնության տարբեր ձևերի վրա ուշադրությունը պահպանելու համար 2-րդ պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է Կոնվենցիան կիրարկելիս առանձնակի ուշադրություն դարձնել բռնության այս ձևի գոհերին: Սա նշանակում է, որ կանանց նկատմամբ գենդերային հիմքով բռնությունն իր բոլոր դրսևորումներով, որոնցից մեկն ընտանեկան բռնությունն է, պետք է ընկած լինի Կոնվենցիան կիրարկելու նպատակով ձեռնարկվող բոլոր միջոցառումների հիմքում:

38. Միջազգային մարդասիրական իրավունքի հիմնարար սկզբունքներով եւ Միջազգային քրեական դատարանի Հռոմի կանոնադրությամբ, որոնց հղում է

արվում Կոնվենցիայի նախաբանում, հաստատվում է միջազգային իրավունքով սահմանված անհատական քրեական պատասխանատվությունն այն բռնության համար, որը հիմնականում (սակայն ոչ բացառապես) տեղի է ունենում զինված հակամարտությունների ընթացքում: Հռոմի կանոնադրության 7-րդ հոդվածը (Մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություններ, որոնք կատարվել են որպես ցանկացած խաղաղ բնակչության դեմ ուղղված լայնածավալ կամ համակարգված հարձակման մաս) եւ 8-րդ հոդվածը (Պատերազմական հանցագործություններ) ներառում են բռնության հանցագործությունները, որոնք մեծապես կատարվել են կանանց նկատմամբ, ինչպես օրինակ՝ բռնաբարություն եւ սեռական բռնություն: Այնուամենայնիվ, սույն Կոնվենցիայում ներառված բռնության ձևերի նկատմամբ դրա գործողությունը չի դադարում զինված հակամարտության կամ օկուպացիայի ընթացքում: Հետեւաբար 3-րդ պարբերությամբ նախատեսվում է Կոնվենցիայի շարունակական կիրառումը զինված հակամարտության ընթացքում՝ լրացնելով միջազգային մարդասիրական իրավունքի եւ միջազգային քրեական իրավունքի սկզբունքները:

Հոդված 3. Հասկացությունները

39. 3-րդ հոդվածում տրվում են մի քանի հասկացությունների սահմանումներ, որոնք կիրառվում են ամբողջ Կոնվենցիայում:

«Կանանց նկատմամբ բռնություն» հասկացությունը

40. «Կանանց նկատմամբ բռնության» սահմանմամբ պարզաբանվում է, որ Կոնվենցիայի նպատակով կանանց նկատմամբ բռնությունը պետք է հասկանալ որպես մարդու իրավունքների խախտում եւ խտրականության ձեւ: Մա համապատասխանում է Կոնվենցիայի՝ 1-ին հոդվածի «բ» կետում սահմանված նպատակին եւ պետք է հաշվի առնվի Կոնվենցիան կիրարկելիս:

Հասկացության սահմանման երկրորդ մասն ունի նույն բովանդակությունը, ինչ պարունակվում է Նախարարների կոմիտեի կողմից անդամ պետություններին ուղղված՝ «Բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի Rec(2002)5 հանձնարարականում, «Կանանց նկատմամբ բռնության մասին» ԿԽՎԿ կոմիտեի թիվ 19 ընդհանուր հանձնարարականում (1992թ.), ինչպես նաև «Կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերի վերացման մասին» ՄԱԿ-ի հռչակագրի 1-ին հոդվածում: Նախագիծը մշակողները, սակայն, ընդլայնել են դրա շրջանակը՝ «տնտեսական վնաս» հասկացությունը ներառելու համար, որը կարող է կապված լինել հոգեբանական բռնության հետ:

«Ընտանեկան բռնություն» հասկացությունը

41. 3-րդ հոդվածի «բ» կետում տրվում է ընտանեկան բռնության սահմանումը, որը ներառում է ֆիզիկական, սեռական, հոգեբանական կամ տնտեսական բնույթի բռնարարքները, որոնք կատարվում են ընտանիքի անդամների միջև կամ ընտանեկան միավորի ներսում՝ անկախ ընտանիքում կենսաբանական կամ ինամիական կապերից: 40-րդ պարբերության մեջ նշվածին համապատասխան՝ տնտեսական բնույթի բռնությունը կարող է կապված լինել հոգեբանական բռնության հետ: Ընտանեկան բռնությունը հիմնականում վերաբերում է բռնության երկու տեսակներին՝ սեռական զուգընկերոջ կողմից բռնություն ներկայիս կամ նախկին ամուսինների կամ զուգընկերների միջև եւ միջսերնդային բռնություն, որը սովորաբար տեղի է ունենում ծնողների եւ երեխաների միջև: Ընտանեկան բռնությունն ունի գենդերային առումով չեզոք սահմանում եւ ընդգրկում է երկու սեռերի զոհերին ու կատարողներին:

42. Ընտանեկան բռնությունը՝ որպես սեռական զուգընկերոջ կողմից գործադրվող բռնություն, ներառում է ֆիզիկական, սեռական, հոգեբանական կամ տնտեսական բնույթի բռնությունը ներկա կամ նախկին ամուսինների, ինչպես նաև ներկա կամ նախկին զուգընկերների միջև: Այն համարվում է բռնության ձև, որը կանանց նկատմամբ դրսևորվում է անհամաչափորեն եւ

հետեւաբար ակնհայտորեն գենդերացված է: Չնայած կարող է թվալ, որ «ընտանեկան» եզրույթով սահմանափակվում է այդպիսի բռնության գործադրման վայրի համատեքստը, նախագիծը մշակողներն ընդունել են, որ բռնությունը հաճախ շարունակվում է հարաբերություններն ավարտվելուց հետո, հետեւաբար եկել են համաձայնության, որ գոհի եւ կատարողի համակեցությունը պարտադիր չէ: Միջսերնդային ընտանեկան բռնությունը ներառում է ֆիզիկական, սեռական, հոգեբանական եւ տնտեսական բնույթի բռնությունը, որը կատարվել է մեկ անձի կողմից իր երեխայի կամ ծնողի (տարեցների նկատմամբ բռնություն) նկատմամբ, կամ ընտանիքի՝ տարբեր սերունդների պատկանող ցանկացած այլ երկու կամ ավելի անդամների միջեւ այդպիսի բռնությունը: Զոհի եւ կատարողի համակեցությունը կրկին պարտադիր չէ:

«Գենդեր» հասկացությունը

43. Քանի որ Կոնվենցիայով կանանց նկատմամբ բռնությունը կանխելու եւ դրա դեմ պայքարելու պարտավորությունը դիտարկվում է կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության հասնելու ավելի լայն շրջանակում, նախագիծը մշակողները կարեւորել են «գենդեր» եզրույթի սահմանումը: Սույն Կոնվենցիայի համատեքստում «գենդեր» եզրույթով, որը հիմնված է երկու սեռերի վրա՝ կին եւ տղամարդ, բացատրվում է, որ գոյություն ունեն նաեւ սոցիալապես ձեւավորված դերեր, վարքագիծ, գործունեություն եւ առանձնահատկություններ, որոնք տվյալ հասարակությունը պատշաճ է համարում կանանց եւ տղամարդկանց համար: Ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ որոշակի դերերի կամ կարծրատիպերի հետեւանքով ի հայտ են գալիս անցանկալի եւ վնասակար գործելակերպեր, ինչպես նաեւ նպաստում նրան, որ կանանց նկատմամբ բռնությունը դիտարկվի որպես ընդունելի երեւույթ: Այդպիսի գենդերային դերերը բացառելու համար 12-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության մեջ կանանց ստորադասության կամ կարծրատիպային

գենդերային դերաբաժանման գաղափարի վրա հիմնված նախապաշարմունքների, սովորույթների, ավանդույթների եւ այլ երեւույթների վերացումը ձեւակերպվում է որպէս բռնության կանխարգելման ընդհանուր պարտավորություն: Կոնվենցիայի մեկ այլ հատվածում կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության գենդերային ընկալումն առաջարկվում է որպէս զոհերի պաշտպանության ու նրանց աջակցության ուղղությամբ ձեռնարկվող բոլոր միջոցառումների հիմք: Սա նշանակում է, որ բռնության այս ձեւերը պետք է դիտարկվեն կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ գերակշռող անհավասարության, գոյություն ունեցող կարծրատիպերի, գենդերային դերերի եւ կանանց նկատմամբ խտրականության համատեքստում՝ երեւույթի խրթին բնույթին պատշաճ ձեւով արձագանքելու համար: Համաձայն այս սահմանման՝ «գենդեր» եզրույթը նախատեսված չէ Կոնվենցիայում օգտագործվող «կանայք» եւ «տղամարդիկ» եզրույթները փոխարինելու համար:

«Գենդերային հիմքով բռնություն կանանց նկատմամբ» հասկացությունը

44. «Գենդերային հիմքով բռնություն կանանց նկատմամբ» եզրույթն օգտագործվում է ամբողջ Կոնվենցիայում եւ նշանակում է բռնություն, որը կնոջ նկատմամբ դրսեւորվում է նրա կին լինելու պատճառով, կամ որը կանանց նկատմամբ դրսեւորվում է անհամաչափորեն: Սա բռնության մյուս ձեւերից տարբերվում է նրանով, որ զոհի գենդերը «ա» կետի ներքո ներկայացված բռնարարքների հիմնական շարժառիթն է: Այլ կերպ ասած՝ գենդերային հիմքով բռնությունը վերաբերում է ցանկացած վնասի, որը պատճառվում է կնոջը, եւ որը կանանց ու տղամարդկանց միջեւ թվացյալ տարբերությունների վրա հիմնված անհավասար ուժային հարաբերությունների թե՛ պատճառն է եւ թե՛ հետեւանքը, ինչը հանգեցնում է կանանց ստորադաս կարգավիճակին՝ թե՛ անձնական եւ թե՛ հանրային ոլորտներում: Բռնության այս տեսակը խորապէս արմատացած է հասարակական եւ մշակութային կառուցվածքներում, նորմերում եւ արժեքներում, որոնցով ուղղորդվում է հասարակությունը, եւ

հաճախ կատարվում է հերքման եւ լռության միջավայրում: Սույն Կոնվենցիայում «գենդերային հիմքով բռնություն կանանց նկատմամբ» արտահայտության օգտագործումն ընկալվում է որպես «Կանանց նկատմամբ բռնության մասին» ԿԽՎԿ կոմիտեի թիվ 19 ընդհանուր հանձնարարականում, «Կանանց նկատմամբ բռնության վերացման մասին» ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեայի հռչակագրում (1993 թվական) եւ Նախարարների կոմիտեի կողմից անդամ պետություններին ուղղված՝ «Բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի Rec(2002)5 հանձնարարականում (2002 թվական) օգտագործված «գենդերային հիմքով բռնություն» արտահայտությանը համարժեք: Այս արտահայտությունը պետք է հասկանալ որպես գենդերային կարծրատիպերով պայմանավորված բռնությունից կանանց պաշտպանությանն ուղղված հասկացություն եւ գլխավորապես վերաբերում է կանանց:

«Ձոռ» հասկացությունը

45. Կոնվենցիան պարունակում է զոհերին արված մեծ թվով հղումներ: «Ձոռ» եզրույթը վերաբերում է թե՛ կանանց նկատմամբ բռնության զոհերին եւ թե՛ ընտանեկան բռնության զոհերին, ինչպես սահմանված է համապատասխանաբար 3-րդ հոդվածի «ա» կետում եւ 3-րդ հոդվածի «բ» կետում: Եթե կանանց նկատմամբ բռնության զոհ կարող են լինել միայն կանայք, այդ թվում՝ աղջիկները, ապա ընտանեկան բռնության զոհերի թվին կարող են դասվել տղամարդիկ եւ կանայք, ինչպես նաեւ երեխաները: Մարդու իրավունքների վերաբերյալ այլ միջազգային պայմանագրերի համապատասխան՝ «երեխա» եզրույթը նշանակում է տասնութ տարին չլրացած ցանկացած անձ: «Ձոռ» եզրույթը պետք է հասկանալ Կոնվենցիայի գործողության ոլորտին համապատասխան:

«Կանայք» հասկացությունը

46. Գիտակցելով այն փաստը, որ Կոնվենցիայում ներկայացված բռնության ձևերից շատերը կատարվում են թե՛ կանանց եւ թե՛ աղջիկների նկատմամբ՝ նախագիծը մշակողները նպատակ չեն ունեցել սահմանափակելու Կոնվենցիայի գործողությունը միայն չափահաս գոհերի շրջանակով: Հետեւաբար «զ» կետում հստակ նշվում է, որ «կանայք» եզրույթը ներառում է տասնութ տարին չլրացած աղջիկներին:

47. Սույն Կոնվենցիան պետությունների միջեւ համաձայնագիր է, որը պարտավորություններ է առաջացնում միայն նրանց համար: 3-րդ եւ 4-րդ հոդվածներում առկա դրույթներով որեւէ նոր իրավունք չի առաջանում, այլ պարզաբանվում են գոյություն ունեցող՝ մարդու իրավունքները: Անհատների ցանկացած պարտավորություն բխում է այնպիսի օրենսդրական եւ այլ միջոցառումներից, որոնք Կողմերն ընդունում են Կոնվենցիային համապատասխան:

Հոդված 4. Հիմնարար իրավունքները, հավասարությունն ու ոչ խտրական վերաբերմունքը

48. 1-ին պարբերության մեջ նշվում է այն սկզբունքը, որ յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի ապրելու առանց բռնության՝ ինչպես հանրային, այնպես էլ անձնական ոլորտներում: Հաշվի առնելով Կոնվենցիայի թիրախը՝ նախագիծը մշակողները կարելու են համարել ներառել կոնկրետ պարտավորությունը՝ խթանելու եւ պաշտպանելու կանանց այս իրավունքը, որոնք գլխավորապես դառնում են գենդերային հիմքով բռնության զոհ:

49. Կանանց նկատմամբ խտրականությունը բարենպաստ միջավայր է ստեղծում՝ կանանց նկատմամբ բռնությունը հանդուրժելու համար: Կանանց նկատմամբ բռնությունը կանխելու եւ դրա դեմ պայքարելու համար ձեռնարկվող ցանկացած միջոցառման միջոցով անհրաժեշտ է խթանել կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարությունը, քանի որ միայն իրական հավասարության ապահովմամբ ապագայում կկանխվի այդ բռնությունը: Օպուզն ընդդեմ Թուրքիայի գործով վճռում Մարդու իրավունքների

Եվրոպական դատարանը քննարկել է կանանց նկատմամբ խտրականության եւ բռնության միջեւ առկա կապը եւ վճռել է, որ գենդերային հիմքով բռնությունը խտրականության ձեւ է, քանի որ այն հիմնականում դրսեւորվում է կանանց նկատմամբ, եւ օրենքով կանանց պաշտպանությունը չի իրականացվել տղամարդկանց հետ հավասար հիմունքներով:

50. Հետեւաբար 2-րդ պարբերությամբ հաստատվում է կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ իրական հավասարության սկզբունքը՝ Կողմերից պահանջելով ոչ միայն դատապարտել կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձեւերը, այլեւ օրենքում ամրագրել հավասարության սկզբունքը, ապահովել դրա գործնական իրականացումը, ինչպես նաեւ օրենքով արգելել խտրականությունը եւ չեղյալ հայտարարել ցանկացած խտրական օրենսդրություն ու գործելակերպ: Դրանում ընդունվում է այն փաստը, որ բռնությունից զերծ լինելու իրավունքից օգտվելը կապված է Կողմերի՝ կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարություն ապահովելու պարտավորության հետ՝ բոլոր քաղաքացիական, քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական եւ մշակութային իրավունքներն իրականացնելու ու դրանցից օգտնվելու նպատակով, ինչպես սահմանված է Եվրոպայի խորհրդի՝ մարդու իրավունքների վերաբերյալ փաստաթղթերում, մասնավորապես՝ ՄԻԵԿ-ում եւ դրա արձանագրություններում, Եվրոպական սոցիալական խարտիայում եւ այլ միջազգային փաստաթղթերում, մասնավորապես՝ ԿԽՎԿ-ում, որի Կողմերն են նրանք:

51. Կարելոր է նշել, որ սույն պարբերությամբ Կողմերին տրվում է կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության սկզբունքն օրենքում ամրագրելու պահանջի կատարման երկու տարբերակ. սահմանադրական փոփոխություն կամ դրա ներառումն այլ օրենսդրական ակտում: Ավելին, կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության սկզբունքի գործնական իրականացումն ապահովելու պարտավորությամբ արտացոլվում է այն փաստը, որ այն օրենքում ամրագրելը հաճախ բավարար չէ, եւ անհրաժեշտ են գործնական միջոցառումներ՝ այս սկզբունքը լիարժեք կիրառելու համար:

52. 3-րդ պարբերությամբ արգելվում է Կողմերի կողմից Կոնվենցիայի կիրարկման հարցում խտրականությունը: Խտրականության իմաստը նույնն է, ինչ ՄԻԵԿ-ի 14-րդ հոդվածում դրան տրված իմաստը: Ոչ խտրական հիմքերի ցանկը հիմնված է ՄԻԵԿ-ի 14-րդ հոդվածում նշված ցանկի, ինչպես նաև ՄԻԵԿ-ի թիվ 12 արձանագրության մեջ առկա ցանկի վրա: Հարկ է նշել, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը 14-րդ հոդվածը կիրառել է խտրականության այն հիմքերի նկատմամբ, որոնք ուղղակիորեն նշված չեն այդ դրույթում (տե՛ս, օրինակ, սեռական կողմնորոշման հիմքի առնչությամբ՝ *Սալգեյրո դա Միլվա Մոուտան ընդդեմ Պորտուգալիայի* [*Salgueiro da Silva Mouta v. Portugal*] գործով 1999 թվականի դեկտեմբերի 21-ի վճիռը):

53. Հաշվի առնելով այս նախադեպային իրավունքը՝ նախագիծը մշակողները ցանկացել են ավելացնել հետևյալ ոչ խտրական հիմքերը, որոնք կարևոր նշանակություն ունեն Կոնվենցիայի կարգավորման առարկայի համար՝ գենդեր, սեռական կողմնորոշում, գենդերային ինքնություն, տարիք, առողջական վիճակ, հաշմանդամություն, ամուսնական կարգավիճակ եւ միգրանտի կամ փախստականի կարգավիճակ կամ այլ կարգավիճակ, ինչը ենթադրում է, որ սա ոչ սպառնիչ ցանկ է: Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության զոհերի՝ բժշկական օգնության ակտիվ դիմելու վարքագծի, ինչպես նաև Եվրոպայում ծառայությունների մատուցման ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դեռևս լայնորեն տարածված է զոհերի որոշակի խմբերի նկատմամբ խտրականությունը: Գենդերային հիմքով բռնարարքների մասին հաղորդում տալիս կանայք դեռևս կարող են ենթարկվել խտրականության իրավապահ մարմինների կամ դատական իշխանության կողմից: Համանման ձեռով, ընտանեկան բռնության գեյ, լեսբուհի եւ բիսեքսուալ զոհերը հաճախ զրկված են աջակցության ծառայություններից օգտվելու հնարավորությունից իրենց սեռական կողմնորոշման պատճառով: Անհատների որոշ խմբեր նույնպես կարող են ենթարկվել խտրականության իրենց գենդերային ինքնության հիմքով, որը պարզ բառերով բացատրելու դեպքում նշանակում է, որ այն գենդերը, որով նրանք նույնականացվում են, չի

համապատասխանում ծննդյան օրվանից նրանց վերագրված սեռին: Սա ներառում է անհատների այնպիսի կատեգորիաներ, ինչպիսիք են տրանսգենդեր կամ տրանսսեքսուալ անձինք, հակառակ սեռի հագուստներ կրողները, տրանսվիստիտները կամ անձանց այլ խմբեր, որոնք չեն համապատասխանում այն կերպարին, որը հասարակությունը սահմանել է «տղամարդ» կամ «կին» կատեգորիաներին պատկանող անձանց համար: Ավելին, միգրանտ եւ փախստական կանայք կարող են նույնպես զրկված լինել աջակցության ծառայություններից օգտվելու հնարավորությունից՝ իրենց բնակության կարգավիճակից ելնելով: Կարելու է նշել, որ կանայք, որպես կանոն, ենթարկվում են խտրականության տարբեր ձևերի, ինչը կարող է պատահել, օրինակ, հաշմանդամություն ունեցող կանանց եւ (կամ) էթնիկ փոքրամասնություններին պատկանող կանանց, գնչուհիների կամ ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ով տառապող կանանց հետ: Նույնն է նաեւ գենդերային հիմքով բռնության զոհ դառնալու դեպքում:

54. 3-րդ պարբերության մեջ առկա խտրականության արգելքը շատ ավելի սահմանափակ բնույթ ունի, քան սույն հոդվածի 2-րդ պարբերության մեջ առկա՝ կանանց նկատմամբ խտրականության արգելքը: Դրանով Կողմերից պահանջվում է սույն Կոնվենցիայի դրույթների կիրարկման հարցում գերծ մնալ խտրականությունից, մինչդեռ 2-րդ պարբերությամբ Կողմերին կոչ է արվում դատապարտել Կոնվենցիայի գործողության շրջանակում չընդգրկված ոլորտներում դրսևորվող խտրականությունը:

55. 4-րդ պարբերությունը վերաբերում է հատուկ միջոցառումներին, որոնք Կոնվենցիայի կողմերը կարող են, ըստ ցանկության, ձեռնարկել գենդերային հիմքով բռնությունից կանանց պաշտպանությունն ամրապնդելու համար, միջոցառումներ, որոնք օգտակար կլինեն միայն կանանց համար: Այս դրույթով խտրականության ընդհանուր արգելքը չի վերանում: Հիմք ընդունելով ԿԽՎԿ-ի 4-րդ հոդվածը՝ սույն պարբերությամբ սահմանվում է, որ այն հատուկ միջոցառումները, որոնց նպատակն է կանխել գենդերային հիմքով բռնությունը ու կանանց պաշտպանել դրանից, եւ որոնք չեն վերաբերում տղամարդկանց,

չեն համարվում խտրականության դրսեւորման ձեւ: Սա համապատասխանում է խտրականության հասկացությանը՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից ՄԻԵԿ-ի 14-րդ հոդվածի առնչությամբ իր նախադեպային իրավունքում արված մեկնաբանությամբ: Մասնավորապէս, այս նախադեպային իրավունքի միջոցով հստակեցվել է, որ տարբերակման կամ տարբերակված վերաբերմունքի ոչ բոլոր ձեւերն են համարվում խտրականություն: Ինչպէս նշել է Դատարանը, օրինակ, *Աբդուլազիզը, Կաբալէսը եւ Բալկանդալին ընդդէմ Միացյալ Թագավորության* [*Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom*] գործով վճռում՝ «տարբերակված վերաբերմունքը խտրական է, եթե այն օբյեկտիվ եւ ողջամիտ կերպով հիմնավորված չէ, այսինքն՝ եթե այն չի հետապնդում իրավաչափ նպատակ, կամ եթե գործադրվող միջոցների եւ հետապնդվող նպատակի միջեւ առկա չէ համաչափության ողջամիտ հարաբերակցություն: Այն հանգամանքը, որ կանայք ենթակվում են գենդերային հիմքով բռնության, այդ թվում՝ ընտանեկան բռնության ավելի հաճախ, քան տղամարդիկ, կարող է համարվել օբյեկտիվ եւ ողջամիտ հիմնավորում՝ միայն կին գոհերի շահերից ելնելով ռեսուրսներն օգտագործելու եւ հատուկ միջոցառումներ ձեռնարկելու համար:

56. Տե՛ս նաեւ 47-րդ պարբերությունը:

Հոդված 5. Պետությունների պարտավորությունները եւ պատշաճ զգուշավորությունը

57. Միջազգային իրավունքի համաձայն՝ պետությունը պատասխանատվություն է կրում այն միջազգային հակաիրավական արարքի կատարման համար, որը վերագրելի է դրան՝ իր ներկայացուցիչների, օրինակ՝ ոստիկանության, ներգաղթի հարցերով զբաղվող պաշտոնատար անձանց եւ քրեակատարողական հիմնարկի ծառայողների վարքագծի հետեւանքով: Այս սկզբունքը ամրագրված է Միջազգային իրավունքի հանձնաժողովի՝ Միջազգային հակաիրավական արարքների համար պետությունների

պատասխանատվության վերաբերյալ հողվածներում (2001 թվական), որոնք լայնորեն ընդունված են որպես միջազգային սովորութային իրավունք: Մարդու իրավունքների առնչությամբ միջազգային իրավունքի համաձայն՝ պետությունն ունի ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական պարտականություններ. պետական պաշտոնատար անձինք պետք է հարգեն օրենքը եւ զերծ մնան միջազգային հակաիրավական արարք կատարելուց, ինչպես նաեւ պետք է պաշտպանեն անհատներին այլ՝ ոչ պետական դերակատարների կողմից այդպիսի արարքներ կատարելուց: 5-րդ հողվածի 1-ին պարբերության մեջ ներկայացվում է պետության պարտավորությունը՝ ապահովելու, որ դրա պետական մարմինները, պաշտոնատար անձինք, ներկայացուցիչները, կառույցները եւ պետության անունից հանդես եկող մյուս դերակատարները զերծ մնան կանանց նկատմամբ բռնարարքներ կատարելուց, իսկ 2-րդ պարբերությամբ սահմանվում է Կողմերի՝ ոչ պետական դերակատարների կողմից կատարված՝ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող արարքների առնչությամբ պատշաճ զգուշավորություն ցուցաբերելու պարտավորությունը: Երկու դեպքում էլ այդպես չվարվելն առաջացնելու է պետության պատասխանատվությունը:

58. Պատշաճ զգուշավորության պահանջն ընդունվել է մարդու իրավունքների վերաբերյալ մի շարք փաստաթղթերում, մեկնաբանություններում եւ կանանց նկատմամբ բռնության առնչությամբ կայացված վճիռներում: Դրանց թվին են դասվում «Կանանց նկատմամբ բռնության մասին» ԿԽՎԿ կոմիտեի թիվ 19 ընդհանուր հանձնարարականը (1992 թվական), «Կանանց նկատմամբ բռնության վերացման մասին» ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեայի հռչակագրի 4-րդ հողվածը (1993 թվական), «Կանանց նկատմամբ բռնության կանխարգելման մասին» կոնվենցիան (*Բելեմ դու Պարայի* կոնվենցիա, 1994 թվական), որն ընդունվել է Ամերիկյան պետությունների կազմակերպության կողմից, ինչպես նաեւ Նախարարների կոմիտեի կողմից անդամ պետություններին ուղղված՝ «Բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի Rec(2002)5

հանձնարարականը: Ավելին, 5-րդ հոդվածի բովանդակության մեջ արտացոլվում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը: Ընտանեկան բռնության վերաբերյալ իր վերջին նախադեպային իրավունքով Դատարանն ընդունել է պատշաճ զգուշավորություն ցուցաբերելու պարտավորությունը (տե՛ս *Օպուզն ընդդեմ Թուրքիայի* գործով վճիռը, 2009 թվական): Դրանով սահմանվել է, որ կյանքի իրավունքը պաշտպանելու դրական պարտավորությամբ (ՄԻԵԿ-ի 2-րդ հոդված) պետական մարմիններից պահանջվում է ցուցաբերել պատշաճ զգուշավորություն, օրինակ՝ ձեռնարկելով կանխարգելիչ օպերատիվ միջոցառումներ այն անձի պաշտպանության հարցում, որի կյանքը վտանգի տակ է:

59. Միջազգային իրավունքում եւ դատական պրակտիկայում տեղի ունեցող այս զարգացումների համատեքստում նախագիծը մշակողները կարելուք են համարել սույն Կոնվենցիայում պատշաճ զգուշավորության սկզբունքի ամրագրումը: Սա ոչ թե արդյունքի հասնելու, այլ համապատասխան միջոցներ ձեռնարկելու պարտավորություն է: Կողմերից պահանջվում է սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի նկատմամբ իրենց պատասխան գործողությունները կազմակերպել այնպես, որ համապատասխան մարմիններին հնարավորություն տրվի պատշաճ զգուշավորությամբ կանխել, քննել, պատժել այդ բռնարարքները եւ դրանց համար հատուցում ապահովել: Հակառակ դեպքում սա կարող է առաջացնել պետության պատասխանատվությունն այն արարքի համար, որն այլ կերպ վերագրելի է միայն ոչ պետական դերակատարին: Հետեւաբար ոչ պետական դերակատարների կողմից կանանց նկատմամբ գործադրված բռնությունը գերազանցում է 2-րդ հոդվածում նշված՝ մարդու իրավունքների խախտում համարվելու շեմը, քանի որ Կողմերն ունեն օրենսդրական եւ այլ միջոցառումներ ձեռնարկելու պարտավորություն, որոնք անհրաժեշտ են սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնարարքները կանխելու, քննելու եւ պատժելու եւ դրանց համար հատուցում ապահովելու, ինչպես նաեւ զոհերին

պաշտպանություն տրամադրելու համար, եւ այդպէս չվարվելու դեպքում խախտվում են նրանց՝ մարդու իրավունքները եւ հիմնարար ազատությունները, ինչպէս նաեւ սահմանափակվում կամ վերացվում է դրանցից օգտվելու հնարավորությունը:

60. «Հատուցում» եզրույթը կարող է ներառել հատուցման տարբեր ձեւեր՝ համաձայն մարդու իրավունքների առնչությամբ միջազգային իրավունքի, օրինակ՝ ռեստիտուցիա, փոխհատուցում, վերականգնում, բավարարում եւ դեպքը չկրկնվելու երաշխիք: Ինչ վերաբերում է փոխհատուցմանը, կարելի է նշել, որ հատուցման այս ձեւը Կողմի կողմից տրամադրվում է միայն սույն Կոնվենցիայի 30-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ սահմանված պայմաններով: Ի վերջո, «ոչ պետական դերակատար» եզրույթը վերաբերում է մասնավոր անձանց. հասկացություն, որն արդեն իսկ արտացոլվել է «Բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի Rec (2002)5 հանձնարարականի II կետում:

Հոդված 6. Գենդերային խնդիրները հաշվի առնող քաղաքականություն

61. Քանի որ 6-րդ հոդվածն ընդգրկված է I գլխում, որը նաեւ վերաբերում է Կողմերի ընդհանուր պարտավորություններին, դրա գործողությունը տարածվում է սույն Կոնվենցիայի մյուս բոլոր հոդվածների վրա: Այս պարտավորությունն ունի երկակի բնույթ: Մի կողմից՝ դրանով Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ գենդերային խնդիրները հաշվի առնվեն ոչ միայն Կոնվենցիայի կիրարկման համար միջոցառումներ մշակելիս, այլեւ դրանց ազդեցությունը գնահատելիս: Մա նշանակում է, որ գենդերային ազդեցության գնահատումն անհրաժեշտ է իրականացնել ցանկացած միջոցառման պլանավորման փուլում, որը Կողմը ձեռնարկում է սույն Կոնվենցիան կիրարկելու համար: Այն նաեւ նշանակում է, որ գնահատման փուլում Կողմերից պահանջվում է որոշել՝ արդյոք դրույթների ազդեցությունը տարբեր գենդերների դեպքում տարբեր է:

62. Մյուս կողմից՝ սույն հոդվածով Կողմերից պահանջվում է խթանել եւ իրականացնել կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարությանն ու կանանց իրավագործմանն ուղղված քաղաքականություն: Այս պարտավորությունը փոխլրացնում է 4-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ նախատեսված՝ խտրականության դատապարտման եւ արգելման պարտավորությունը: Համոզված լինելով սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերին վերջ դնելու համար կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության հասնելու եւ կանանց իրավագործելու անհրաժեշտության մեջ՝ նախագիծը մշակողները կարելու են համարել Կողմերի համար սահմանել այնպիսի պարտավորություն, որը չի սահմանափակվում այն կոնկրետ միջոցառումների շրջանակով, որոնք պետք է ձեռնարկվեն այս բռնությունը կանխելու եւ դրա դեմ պայքարելու համար, որպեսզի իրագործեն այդ նպատակը: Սա համապատասխանում է Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածում նշված նպատակներին, մասնավորապես՝ կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ իրական հավասարության խթանման նպատակին, այդ թվում՝ կանանց իրավագործելու միջոցով, որն արտացոլված է 1-ին հոդվածի «բ» կետում:

Գլուխ II. Միասնական քաղաքականություն եւ տվյալների հավաքում

63. Եվրոպայի խորհրդի մակարդակով բոլորովին վերջերս քննարկված մյուս կոնվենցիաների համանմանությամբ սույն Կոնվենցիան առաջնորդվում է «Յ Փի կառուցվածքով»՝ «Կանխարգելում [Prevention]», «Պաշտպանություն [Protection]» եւ «Հետապնդում [Prosecution]»: Այնուամենայնիվ, քանի որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերին ուղղված՝ արդյունավետ պատասխան գործողությունների համար պահանջվում է ավելին, քան այս երեք ոլորտներում իրականացվող միջոցառումները, նախագիծը մշակողներն անհրաժեշտ են համարել ներառել եւս մեկ «Փի» (միասնական քաղաքականություն [integrated Policies]):

Հոդված 7. Համապարփակ եւ համակարգված քաղաքականություն

64. 1-ին պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է մշակել եւ իրականացնել այնպիսի քաղաքականություն, որը կներառի մի շարք միջոցառումներ, որոնք պետք է ձեռնարկվեն տարբեր դերակատարների եւ ներկայացուցիչների կողմից, եւ որը, ընդհանուր առմամբ, կապահովի կանանց նկատմամբ բռնությանն ամբողջական արձագանքելու հնարավորություն: Այս պարտավորությունն ավելի մանրամասն ներկայացված է 2-րդ պարբերության մեջ: Դրանով Կողմերից պահանջվում է ապահովել ընդունված քաղաքականության իրականացումը՝ արդյունավետ միջգերատեսչական համագործակցության միջոցով: Որոշ անդամ պետությունների լավագույն փորձի օրինակները ցույց են տալիս, որ արդյունքները բարելավվում են, երբ իրավապահ մարմինները, դատական իշխանությունը, կանանց հարցերով զբաղվող հասարակական կազմակերպությունները, երեխաների պաշտպանության հարցերով զբաղվող գերատեսչությունները եւ մյուս համապատասխան գործընկերները միավորում են ուժերը կոնկրետ գործի շրջանակներում, օրինակ՝ ռիսկերի ճշգրիտ գնահատում իրականացնելու կամ անվտանգության ապահովման ծրագիր մշակելու համար: Այսպիսի համագործակցության հարցում չպետք է ապավինել տեղեկությունների փոխանակման առավելությունները գիտակցող անձանց վրա, այլ դրա համար անհրաժեշտ են ուղեցույցներ եւ գործելակերպեր, որոնցով կառաջնորդվեն բոլոր գերատեսչությունները, ինչպես նաեւ դրանց օգտագործման եւ առավելությունների վերաբերյալ մասնագետների պատշաճ վերապատրաստում:

65. Ապահովելու համար, որ համապատասխան շահագրգիռ անձանց, գերատեսչությունների եւ կառույցների փորձն ու տեսլականը նպաստեն այս ոլորտում քաղաքականության մշակման ցանկացած գործընթացի, 3-րդ պարբերությամբ պահանջվում է «բոլոր համապատասխան դերակատարների ներգրավվածություն, ինչպիսիք են պետական գերատեսչությունները, ազգային, տարածքային եւ տեղական խորհրդարաններն ու կառավարման

մարմինները, մարդու իրավունքների ազգային կառույցները եւ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները»: Մա այն դերակատարների ոչ սպառիչ ցանկն է, որոնց նախագիծը մշակողները ցանկացել են ներկայացնել, մասնավորապես՝ կանանց հարցերով զբաղվող հասարակական կազմակերպությունները եւ միգրացիոն կազմակերպությունները, ինչպես նաեւ կրոնական հաստատությունները: Մարդու իրավունքների ազգային կառույցներն այն կառույցներն են, որոնք հիմնադրվել են ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեայի՝ 1993 թվականին ընդունված թիվ 48/134 բանաձեռով սահմանված՝ մարդու իրավունքների խթանման եւ պաշտպանության հարցերով զբաղվող ազգային կառույցների համար նախատեսված ՄԱԿ-ի սկզբունքներին համապատասխան: Քանի որ մարդու իրավունքների ազգային կառույցներ առկա են Եվրոպայի խորհրդի շատ անդամ պետություններում, նախագիծը մշակողները կարելու են համարել առկայության դեպքում համապատասխան դերակատարների ցուցակում դրանց ներառումը: Այս դրույթով չի նախատեսվում այդպիսի կառույցներ ստեղծելու պարտավորություն այն վայրերում, որտեղ դրանք գոյություն չունեն: Այս դրույթում ազգային, տարածքային եւ տեղական խորհրդարանների ներառմամբ նախագիծը մշակողները ցանկացել են արտացոլել դաշնային համակարգ ունեցող Կողմերում օրենսդիր իշխանությունների տարբեր մակարդակները: Մի կողմից՝ համապարփակ եւ համակարգված քաղաքականության տարրերի եւ մյուս կողմից՝ բոլոր համապատասխան կառույցների եւ գերատեսչությունների ներգրավվածության ապահովման եղանակներից մեկն ազգային գործողությունների ծրագրերի մշակումն է:

Հոդված 8. Ֆինանսական ռեսուրսները

66. Սույն հոդվածի նպատակն է ապահովել պետական մարմինների եւ համապատասխան հասարակական ու քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կողմից իրականացվող գործունեության համար

անհրաժեշտ ֆինանսական եւ մարդկային ռեսուրսների հատկացումը: Սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերը կանխելու եւ դրանց դեմ պայքարելու գործում ներգրավված հասարակական կազմակերպությունների (այսուհետ՝ ՀԿ) պետական ֆինանսավորման մասով Եվրոպայի խորհրդի տարբեր անդամ պետություններում գործում են տարբեր գործելակերպեր: Կողմերի համար, հետեւաբար, սահմանվում է ՀԿ-ների եւ քաղաքացիական հասարակության կողմից իրականացվող գործունեության համար ֆինանսական եւ մարդկային ռեսուրսներ հատկացնելու պարտավորություն:

67. Հաշվի առնելով անդամ պետությունների տարբեր տնտեսական իրավիճակները՝ նախագիծը մշակողները նախընտրել են այս պարտավորությունը սահմանափակել համապատասխան ռեսուրսների հատկացման շրջանակով: Սա նշանակում է, որ հատկացվող ռեսուրսները պետք է համապատասխանեն սահմանված թիրախին կամ իրականացվելիք միջոցառմանը:

Հոդված 9. Հասարակական կազմակերպությունները եւ քաղաքացիական հասարակությունը

68. Շատ անդամ պետություններում ընտանեկան բռնության զոհերի համար նախատեսված ծառայությունների, ինչպես նաեւ կանանց նկատմամբ բռնության բազմաթիվ այլ ձևերի զոհերի համար նախատեսված ծառայությունների գերակշիռ մեծամասնությունը մատուցվում է հասարակական կամ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կողմից: Նրանք ունեն կացարանների, իրավաբանական խորհրդատվության, բժշկական եւ հոգեբանական խորհրդատվության տրամադրման, ինչպես նաեւ թեժ գծերի սպասարկման եւ այլ կարեւոր ծառայությունների մատուցման հին ավանդույթ:

69. Սույն հոդվածի նպատակը սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերը կանխելու եւ դրանց դեմ պայքարելու գործում այս տարբեր կազմակերպությունների ունեցած կարեւոր ներդրումն ընդգծելն է: Դրանով, հետեւաբար, Կոնվենցիայի կողմերից պահանջվում է ճանաչել նրանց աշխատանքը, օրինակ, օգտագործելով նրանց փորձը եւ որպես գործընկեր նրանց ներգրավելով միջգերատեսչական համագործակցության կամ համապարփակ պետական քաղաքականության իրականացմանը, ինչն էլ պահանջվում է 7-րդ հոդվածով: Այդ ճանաչումից բացի՝ սույն հոդվածով Կոնվենցիայի կողմերից պահանջվում է ակտիվ խրախուսել եւ սատարել այս գործին նվիրված ՀԿ-ների եւ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների աշխատանքը: Սա նշանակում է, որ նրանց պետք է հնարավորություն տրվի լավագույնս կատարելու իրենց աշխատանքը: Չնայած 9-րդ հոդվածը վերաբերում է միայն կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի գործում ակտիվություն ցուցաբերող ՀԿ-ներին եւ քաղաքացիական հասարակությանը, սա չպետք է Կողմերի համար արգելք հանդիսանա ավելի խորացնելու աջակցությունը եւ սատարելու ավելի լայն համատեքստում ընտանեկան բռնության հարցերով զբաղվող ՀԿ-ների եւ քաղաքացիական հասարակության կողմից իրականացվող աշխատանքին:

Հոդված 10. Համակարգող մարմինը

70. 1-ին պարբերությամբ նախատեսվում է մեկ կամ մի քանի պետական կառավարման մարմնի չորս հատուկ առաջադրանք հանձնարարելու պարտավորությունը. համակարգել, իրականացնել, մոնիթորինգի ենթարկել եւ գնահատել սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի կանխարգելման եւ դրանց դեմ պայքարի համար Կոնվենցիայի համապատասխան Կողմի կողմից մշակված քաղաքականությունը եւ միջոցառումները: Սա կարող է իրականացվել նոր պետական մարմիններ ստեղծելու կամ այս առաջադրանքներն արդեն իսկ գոյություն ունեցող

պետական մարմիններին լիազորելու միջոցով: «Պետական մարմին» եզրույթը պետք է հասկանալ որպես կառավարության կազմում առկա ցանկացած մարմին կամ կառույց: Դա կարող է լինել այնպիսի մարմին, որը ստեղծվում կամ արդեն իսկ գոյություն ունի ազգային կամ տարածքային մակարդակում: Կողմերն են որոշում դրա չափը, հաստիքային կազմը եւ ֆինանսավորման չափը, ինչպես նաեւ այն, թե որ մարմինն են դրանք հաշվետու, եւ հաշվետվությունների ներկայացման ինչ պարտավորություններ են դրանք ունենալու: Ինչ վերաբերում է իրականացման, մոնիթորինգի եւ գնահատման առաջադրանքներին, ապա այս մարմինը պետք է առկա լինի Կողմի՝ միջոցառումների իրականացման համար պատասխանատու կառույցի մակարդակում: Սա նշանակում է, որ դաշնային կառավարության կառուցվածքում կարող է անհրաժեշտ լինել մեկից ավելի մարմնի առկայություն:

71. Չորս առաջադրանքները, որոնց կատարումը լիազորվում է այս մարմնին կամ մարմիններին, նպատակ են հետապնդում ապահովելու, որ սույն Կոնվենցիայի կիրարկման համար Կողմի կողմից ձեռնարկվող տարբեր միջոցառումներ լինեն լավ համակարգված, եւ դա հանգեցնի բոլոր գերատեսչությունների եւ կառավարության բոլոր հատվածների համատեղ աշխատանքին: Ավելին, դրանց նպատակն է ապահովել ցանկացած նոր քաղաքականության եւ միջոցառումների փաստացի իրականացումը: Այս մարմիններին տրված՝ մոնիթորինգի իրականացման առաջադրանքը սահմանափակված է միայն ազգային եւ (կամ) տարածքային եւ տեղական մակարդակում սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի կանխարգելմանն ու դրանց դեմ պայքարին ուղղված քաղաքականության եւ միջոցառումների իրականացման եղանակի եւ դրանց արդյունավետության մոնիթորինգի շրջանակով: Դա չի վերաբերում ընդհանուր առմամբ Կոնվենցիայի կատարման նկատմամբ մոնիթորինգի իրականացմանը, որը Կոնվենցիայի IX գլխում սահմանված՝ անկախ, միջազգային մոնիթորինգի մեխանիզմի միջոցով իրականացվող առաջադրանք է (տե՛ս IX գլխի

վերաբերյալ մեկնաբանությունները): Ի վերջո, քաղաքականության եւ միջոցառումների գնահատումը, որի կատարումը լիազորված է այս մարմիններին, համարվում է կոնկրետ քաղաքականության կամ միջոցառման գիտական գնահատական՝ նպատակ ունենալով գնահատել, թե արդյոք այն բավարարում է զոհերի կարիքները, եւ ապահովվում է դրա նպատակի իրագործումը, ինչպես նաեւ չնախատեսված հանգամանքներն ի դերեւ հանելու համար: Դրա համար կպահանջվեն վարչական եւ բնակչության մակարդակով հավաստի տվյալներ, որոնց հավաքման պարտավորությունը 11-րդ հոդվածով դրվում է Կոնվենցիայի Կողմերի վրա: Այդ իսկ պատճառով սույն հոդվածի համաձայն ստեղծված մարմիններին նույնպես հանձնարարված է անհրաժեշտ տվյալների հավաքումը համակարգելու եւ դրա արդյունքները վերլուծելու ու տարածելու առաջադրանքը: Որոշ անդամ պետություններ ստեղծել են կանանց նկատմամբ բռնության առնչությամբ հետազոտության կենտրոններ, որոնք արդեն հավաքել են բազմապիսի տվյալներ: Չնայած այն հանգամանքին, որ դրանք կարող են դիտարկվել որպես օրինակներ, նախագիծը մշակողները որոշել են Կողմերի հայեցողությանը թողնել տվյալ մարմինների կողմից տվյալների համակարգումը, վերլուծությունը եւ տարածումն ապահովելու եղանակի ընտրությունը:

72. Սույն հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ այս մարմինները լիազորված են սույն Կոնվենցիայի շրջանակում ստանալու տեղեկություններ այն միջոցառումների վերաբերյալ, որոնք համապատասխան Կողմը ձեռնարկել է VIII գլխի համաձայն (տե՛ս VIII գլխի վերաբերյալ մեկնաբանությունները): Կարելու է նշել, որ տվյալների պաշտպանության նպատակով տվյալ լիազորությունը սահմանափակված է ընդհանուր բնույթի տեղեկություններ ստանալու շրջանակով (տե՛ս 65-րդ հոդվածի վերաբերյալ մեկնաբանությունները): Պարտավորությունը, հետեւաբար, ենթադրում է ապահովում, որ սույն հոդվածի համաձայն ստեղծված մարմինները, ընդհանրական ձեւով եւ առանց առանձին դեպքերին հղում կատարելու, տեղեկացվեն միջազգային համագործակցության ոլորտում կատարված

աշխատանքների, այդ թվում՝ քաղաքացիական եւ քրեական գործերով փոխադարձ իրավական օգնության մասին: Դրա նպատակն է նրանց թույլ տալ իրականացնել իրենց դերը:

73. Փորձի եւ գործելակերպերի փոխանակման միջոցով ձեռք բերված ստեղծություններն ու գիտելիքները մեծ նշանակություն ունեն սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի կանխարգելման եւ դրանց դեմ պայքարելու գործում: Յ-րդ պարբերությամբ, հետեւաբար, սույն հոդվածի համաձայն ստեղծված մարմիններին տրվում է Կոնվենցիայի մյուս Կողմերում ստեղծված իրենց գործընկերոջ հետ հաղորդակցվելու եւ աշխատանքային հարաբերություններ հաստատելու հնարավորություն: Դրա արդյունքում կստեղծվի կարելու փոխզարգացման հնարավորություն, ինչը փոխադարձաբար արդյունավետ է եւ կհանգեցնի գործելակերպի հետագա ներդաշնակեցմանը:

Հոդված 11. Տվյալների հավաքում եւ հետազոտություն

74. Տվյալների համակարգված եւ պատշաճ հավաքումը վաղուց ճանաչվել է որպես սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի կանխարգելման եւ դրանց դեմ պայքարի ոլորտում արդյունավետ քաղաքականության մշակման կարելու բաղադրիչ: Չնայած այս ճանաչմանը՝ հազվադեպ են Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում համակարգված ձևով հավաքված վարչական եւ բնակչության մակարդակով տվյալների օրինակները: Բացի այդ, հազվադեպ է պատահում, երբ հասանելի տվյալները համեմատելի են տարբեր երկրներում կամ ժամանակի ընթացքում, ինչը դառնում է խնդրի ծավալի եւ ձեւավորման ընթացքի սահմանափակ ընկալման պատճառ: Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման ու դրանց դեմ պայքարի համար անհրաժեշտ է ապացույցների վրա հիմնված քաղաքականության մշակում: Սա ենթադրում է բռնության ծավալների արդյունավետ արձանագրում՝ տրամադրելով

հավաստի, համադրելի տվյալներ՝ քաղաքականությունն ուղղորդելու եւ խնդրի լուծմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը մոնիթորինգի ենթարկելու համար: Սույն գլուխը ներառում է սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի կանխարգելմանն ու դրանց դեմ պայքարին ուղղված քաղաքականության մշակման եւ իրականացման համար ներկայացուցչական ու համեմատելի տվյալների պարբերաբար հավաքման կարելությունը հաշվի առնելու պարտավորություն: Դրանում սահմանվում է տվյալների այն տեսակը, որը 10-րդ հոդվածի համաձայն ստեղծված համակարգման մարմինը կամ մարմինները պետք է հավաքեն, վերլուծեն, պատրաստեն տարածման համար եւ տրամադրեն Անկախ փորձագիտական խմբին (ԳԲԵՎԻՕ), որը պատասխանատու է Կոնվենցիայի կիրարկման նկատմամբ մոնիթորինգ իրականացնելու համար (տե՛ս IX գլուխը): Բացի այդ, դրանում ընդգծվում է կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության ոլորտում իրականացվող հետազոտություններին օժանդակություն ցուցաբերելու անհրաժեշտությունը:

75. 1-ին պարբերության մեջ նշված պարտավորությունը երկակի բնույթ ունի: Նախ եւ առաջ, ապացույցների վրա հիմնված քաղաքականություն մշակելու եւ իրականացնելու, ինչպես նաեւ դրանց՝ բռնության ենթարկվածների կարիքները բավարարելու հանգամանքը գնահատելու համար «ա» կետով Կողմերից պահանջվում է կանոնավոր պարբերականությամբ հավաքել համապատասխան տարաբաժանված վիճակագրական տվյալներ՝ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի դրսևորման դեպքերի մասին: Ճշգրիտ վիճակագրական տվյալները, որոնք հատկապես նախատեսված են այդպիսի բռնության զոհերին եւ կատարողներին թիրախավորելու համար, ոչ միայն կարելու են քաղաքականություն մշակողներին եւ հասարակության շրջանում խնդրի լրջության վերաբերյալ իրազեկության մակարդակը բարձրացնելու հետ կապված աշխատանքներում, այլ նաեւ դրանց միջոցով կարելի է խրախուսել զոհերի կամ վկաների կողմից հաղորդում ներկայացնելը: Համապատասխան վիճակագրական տվյալները

կարող են ներառել առողջապահական ծառայությունների եւ սոցիալական ապահովության ծառայությունների, իրավապահ մարմինների եւ ՀԿ-ների կողմից կազմված վիճակագրության հիման վրա ստացված վարչական տվյալները, ինչպես նաեւ դատական մարմինների, այդ թվում՝ հանրային դատախազների կողմից գրանցված դատական տվյալները: Պատշաճ ձեռով ստացված վարչական եւ դատական վիճակագրական տվյալները կարող են նպաստել սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերին Կողմերի կողմից առաջարկվող ազգային արձագանքին՝ ձեռք բերելով տեղեկություններ՝ պետական կառույցների գործունեության, ինչպես նաեւ այն հանցագործությունների մասին, որոնք մարմինները քննում են քրեական վարույթի շրջանակներում: Ծառայությունների մասով տրամադրված վարչական տվյալները, օրինակ, ներառում են այն երեւույթների վերաբերյալ տվյալների համակարգված գրանցումը, թե ինչպես են այդպիսի բռնության զոհերն օգտվում ծառայություններից, եւ ինչպես են պետական գերատեսչությունները, ինչպես նաեւ առողջապահության պետական (եւ մասնավոր) հասվածը, իրենց հերթին սպասարկում այն անձանց, որոնք հայտնվել են այնպիսի իրավիճակում, երբ պետք է փորձեն հաստատել արդարություն, ստանալ բժշկական օգնություն, խորհրդատվություն, բնակարան կամ այլ աջակցություն: Գերատեսչությունների մասով տրամադրված՝ հաճախորդների կողմից ծառայությունների օգտագործման վերաբերյալ տվյալները սահմանափակված են ոչ միայն առկա քաղաքականությունների արդյունավետության գնահատման շրջանակով, այլեւ կարող են դառնալ այդպիսի բռնության առնչությամբ կատարվող վարչական ծախսերի հաշվարկման հիմք: Ավելին, դատական տվյալները կարող են տեղեկություններ տալ պատիժների եւ դատապարտյալների առանձնահատկությունների, ինչպես նաեւ դատապարտման ցուցանիշների մասին:

76. Հետեւաբար պետական մարմիններին, ինչպես օրինակ՝ դատական իշխանությանը, ոստիկանությանը եւ սոցիալական ապահովության

ծառայություններին անհրաժեշտ կլինի ստեղծել տվյալների համակարգ, որը չի սահմանափակվում գերատեսչության կարիքների ներքին գրանցման շրջանակով: Եվս մեկ անգամ պետք է նշել, որ կանխարգելման, պաշտպանության եւ հետապնդման միջոցառումների եւ քաղաքականության արդյունավետության բարձրացումը կամ նվազումը ցույց տալու համար կանոնավոր պարբերականությամբ պետք է հավաքել համապատասխան վարչական ու դատական վիճակագրական տվյալներ: Այս տվյալների օգտակարությունը եւ վերաբերելիությունը հիմնականում պայմանավորված է դրանց գրանցման որակով: Չնայած նախագիծը մշակողները գտել են, որ նախընտրելի է օգտագործվող տվյալների կատեգորիաների ընտրությունը թողնել Կողմերի հայեցողությանը, որպես նվազագույն պահանջ սահմանվել է այն, որ զոհի եւ կատարողի առնչությամբ գրանցված տվյալները տարաբաժանված լինեն ըստ սեռի, տարիքի, բռնության տեսակի, ինչպես նաեւ կատարողի՝ զոհի հետ ունեցած հարաբերության, աշխարհագրական տեղադիրքի, ինչպես նաեւ Կողմերի կողմից վերաբերելի համարվող այլ գործոնների, ինչպես օրինակ՝ հաշմանդամության: Գրանցված տվյալները պետք է նաեւ պարունակեն տեղեկություններ՝ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերը կատարողների դատապարտման ցուցանիշների, այդ թվում՝ արձակված պաշտպանիչ կարգադրությունների թվի մասին: «Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում ընտանեկան բռնության մասին վարչական տվյալների հավաքում» թեմայով Եվրոպայի խորհրդի ուսումնասիրության (EG-VEW-DC(2008)Study) մեջ նշվում են այս եւ այլ կատեգորիաներ, ինչպես նաեւ ներկայացվում է մոտեցման մոդել, որը պարունակում է վարչական տվյալների հավաքման առաջարկություններ, որոնք չեն սահմանափակվում ներկա գործելակերպերի շրջանակով:

77. Երկրորդ, «բ» կետով Կողմերի համար ստեղծվում է սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի ոլորտում իրականացվող հետազոտություններին օժանդակություն ցուցաբերելու պարտավորություն: Կարելու է, որ Կողմերը բռնության այդ ձևերի կանխարգելմանն ու դրանց դեմ

պայքարին ուղղված իրենց քաղաքականության եւ միջոցառումների համար որպէս հիմք ընդունեն այս ոլորտում կատարված վերջին հետազոտությունները եւ դրանց վերաբերյալ գիտելիքները: Հետազոտությունն ապացույցների վրա հիմնված քաղաքականության մշակման առանցքային տարրն է եւ կարող է, այսպիսով, մեծապէս նպաստել դատական իշխանության, աջակցության ծառայությունների եւ իրավապահ մարմինների՝ կանանց նկատմամբ բռնությանը եւ ընտանեկան բռնությանը պարբերաբար գործնականում տրվող արձագանքի արդյունավետության բարձրացմանը: Այս դրույթով, հետեւաբար, Կողմերից պահանջվում է ստանձնել հետազոտական աշխատանքներին օժանդակելու պարտավորություն՝ ինդրի արմատական պատճառների եւ ազդեցությունների, դրսեւորման դեպքերի եւ դատապարտման ցուցանիշների, ինչպէս նաեւ Կոնվենցիայի կիրարկման համար ձեռնարկված միջոցառումների արդյունավետության վերաբերյալ գիտելիքները խորացնելու համար:

78. 2-րդ պարբերության մեջ ավելի մանրամասն ներկայացվում է Կողմերի՝ բնակչության շրջանում հարցումների անցկացմանը ձեռնամուխ լինելու պարտավորությունը: Սա ենթադրում է այնպիսի տվյալների հավաքում, որոնք վիճակագրության առումով թիրախային բնակչությանը ներկայացնում են այնպէս, որ դրանք կարող են հեշտությամբ ընդհանրացվել ավելի մեծ թվով բնակչության համար: Բնակչության շրջանում կատարված հարցումների արդյունքում կարելի է ձեռք բերել սոցիոլոգիական ուղղվածությամբ ավելի շատ տեղեկություններ՝ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերի տարածվածության, բնույթի, որոշիչ գործոնների եւ հետեւանքների մասին: Դրանց արդյունքում կարելի է ձեռք բերել հավաստի տեղեկություններ զոհերի՝ բռնության ենթարկվելու դեպքերի, հաղորդում չներկայացնելու պատճառների, տրամադրված ծառայությունների, ինչպէս նաեւ այդպիսի բռնության վերաբերյալ զոհերի կարծիքների եւ դրա նկատմամբ նրանց մոտեցումների մասին: Ավելին, Կողմերը պարտավոր են կանոնավոր պարբերականությամբ իրականացնել այդպիսի հարցումներ՝ սույն

Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի տարածվածության եւ զարգացման միտումների պատշաճ ու համեմատական գնահատում կատարելու համար՝ երկարաժամկետ կտրվածքով հետեւելով զարգացումներին: Այս դեպքում բնակչության ընտրված խմբի չափը եւ այդպիսի ուսումնասիրությունների պարբերականությունը թողնված է Կողմերի հայեցողությանը: Կախված Կողմից՝ հարցումների շրջանակը կարող լինել ազգային, տարածքային կամ տեղական: Կարելու է, այնուամենայնիվ, նշել, որ այս մակարդակների համակցությամբ կարող է ապահովվել երեւոյթի մանրադիտակային պատկերը՝ միեւնոյն ժամանակ ընդգծելով տեղական կամ տարածքային առանձնահատկությունները: Բնակչության շրջանում հարցումներ պլանավորելիս Կողմերը կարող են հղում կատարել Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (ԱՀԿ)՝ Կանանց առողջության եւ կանանց նկատմամբ ընտանեկան բռնության վերաբերյալ մի շարք երկրներում անցկացված ուսումնասիրությանը, ինչպես նաեւ Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերով միջազգային հետազոտությանը (ԿՆԲՄՇ):

79. Նախագիծը մշակողները կարելու են համարել բնակչության շրջանում հարցումների եւ վարչական ու դատական վիճակագրական տվյալների միջեւ առկա տարբերության ընդգծումը, քանի որ դրանք օգտագործվում են տարբեր նպատակներով եւ պատասխանում են տարբեր հարցերի: Եթե առաջինը լույս է սփռում կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության ծանրության մակարդակի ու հաճախականության, ինչպես նաեւ սոցիալ-տնտեսական ու մշակութային այն գործոնների վրա, որոնք հանգեցնում են դրան, ապա երկրորդը կարող է նպաստել պետական գերատեսչությունների հետ կապված հարցերի կարգավորմանը եւ այդպիսի բռնության գոհերի համար նախատեսված ծառայությունների արդյունավետության գնահատմանը: Տվյալների հավաքման երկու մեթոդների համակցված օգտագործումը կարող է նպաստել խնդրի խորքային պատկերի ձեւավորմանը: Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության տարածվածության ու զարգացման միտումների գնահատման ընդհանուր սահմանումների եւ

միասնական ցուցիչների բացակայության պատճառով հասանելի տվյալների համեմատությունը տարբեր երկրների մակարդակով հազվադեպ է հնարավոր: Հետեւաբար Կողմերի համար օգտակար կլինեն տվյալների հավաքման գործընթացը համապատասխանեցնել արդեն իսկ առկա կամ մշակման փուլում գտնվող ստանդարտացված ցուցիչներին եւ մեթոդներին: Հավաստի եւ համեմատելի տվյալներ տրամադրելու համար Կողմերը պետք է հաշվի առնեն առկա զարգացումները կամ նախաձեռնությունները, ինչպես օրինակ՝ Եվրոպական միության՝ Հիմնարար իրավունքների գործակալության կողմից իրականացված՝ կանանց նկատմամբ բռնության թեմայով հետազոտությունը:

80. Ինչպես սահմանվել է 65-րդ հոդվածում, տվյալների հավաքման, պահպանման եւ հավաքված տվյալների ձեւափոխման գործընթացը պետք է համապատասխանի «Անձնական տվյալների ավտոմատացված մշակման դեպքում անհատների պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայով (ԵՊՇ թիվ 108) նախատեսված՝ տվյալների պաշտպանության չափանիշներին՝ զաղտնիությունը եւ զոհերի, կատարողների ու ներգրավված այլ անձանց մասնավոր կյանքի նկատմամբ հարգանքն ապահովելու համար: 65-րդ հոդվածում սահմանված չափանիշները ոչ միայն կիրառվում են անդրազգային տվյալների փոխանակման դեպքերում, այլեւ տվյալների հավաքման, պահպանման եւ հավաքված տվյալների ձեւափոխման բոլոր գործընթացների նկատմամբ:

81. Լրացնելով 68-րդ հոդվածի 7-րդ պարբերությունը՝ սույն հոդվածի երրորդ պարբերության մեջ նախատեսվում է Կողմերի պարտավորությունը՝ IX գլխում նշված անկախ փորձագիտական խմբին տրամադրելու հավաքված տեղեկությունները՝ միջազգային համագործակցությունը խթանելու եւ միջազգային ցուցանիշների հիման վրա կատարողականի գնահատման հնարավորություն տալու նպատակով: Սա ոչ միայն թույլ է տալիս ի հայտ բերել առկա լավագույն փորձը, այլեւ նպաստում է Կոնվենցիայի Կողմերում դրանց ներդաշնակեցմանը:

82. Ի վերջո, 4-րդ պարբերությունը ներառում է 11-րդ հոդվածի համաձայն հավաքված տեղեկությունների՝ հանրության համար հասանելիությունն ապահովելու պարտավորությունը: Այնուամենայնիվ, Կողմերի հայեցողությանն է թողնված տեղեկատվության ձևի եւ եղանակի, ինչպես նաեւ այն տեղեկությունների տեսակի սահմանումը, որոնք պետք է հասանելի դարձվեն: 11-րդ հոդվածի համաձայն հավաքված տեղեկությունները հանրությանը հասանելի դարձնելիս Կողմերը պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնեն ազդեցության ենթարկված անձանց մասնավոր կյանքի իրավունքներին:

Գլուխ III. Կանխարգելում

83. Սույն գլխում առկա են մի շարք դրույթներ, որոնք վերաբերում են կանխարգելման խորագրին այդ եզրույթի լայն իմաստով: Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման համար պահանջվում են ընդհանուր առմամբ հասարակության վերաբերմունքի լայնածավալ փոփոխություններ, գենդերային կարծրատիպերի վերացում եւ իրազեկության բարձրացում: Տեղական եւ տարածքային մարմինները կարող են լինել այս միջոցառումների իրականացման գլխավոր դերակատարները՝ հարմարեցնելով դրանք կոնկրետ իրականությանը:

Հոդված 12. Ընդհանուր պարտավորությունները

84. Սույն հոդվածում ներառված են կանխարգելիչ բնույթի մի շարք ընդհանուր միջոցառումներ, որոնք սույն գլխի հաջորդ հոդվածներում պարունակվող առավել կոնկրետ պարտավորությունների հիմքն են կազմում եւ դրանց համար համընդգրկուն սկզբունքներ են ապահովում:

85. 1-ին պարբերության մեջ պարունակվող պարտավորությունները հիմնված են նախագիծը մշակողների այն համոզմունքի վրա, որ կանանց եւ

տղամարդկանց վարքագծի՝ գոյություն ունեցող մոդելները հաճախ կրում են նախապաշարմունքի, գենդերային կարծրատիպերի եւ գենդերով պայմանավորված սովորույթների կամ ավանդույթների ազդեցությունը: Հետեւաբար Կոնվենցիայի կողմերը պետք է ձեռնարկեն այնպիսի միջոցներ, որոնք անհրաժեշտ են մտածելակերպի եւ վերաբերմունքի փոփոխումը խթանելու համար: Սույն դրույթով նպատակ է հետապնդվում հասնել այն անհատների սրտերին եւ մտքին, ովքեր իրենց վարքագծով նպաստում են սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության ձևերի արմատավորմանը: Որպես ընդհանուր պարտավորություն՝ սույն պարբերությամբ չեն սահմանվում ձեռնարկվելիք կոնկրետ միջոցառումներ առաջարկող մանրամասներ՝ դա թողնելով Կողմի հայեցողությանը:

86. 2-րդ պարբերությամբ Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է ձեռնարկել օրենսդրական եւ այլ անհրաժեշտ միջոցառումներ՝ կանխելու համար սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի դրսևորումը որեւէ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի կողմից: Ազգային իրավական համակարգից կախված՝ մի շարք միջոցառումների համար կարող է պահանջվել օրենքի ընդունում, իսկ մյուսների համար՝ ոչ:

87. Ի լրումն 4-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերությունում ընդգրկված խտրականության արգելքի՝ սույն պարբերությամբ պահանջվում է ձեռնարկել գործուն քայլեր՝ ապահովելու համար, որ ցանկացած կանխարգելիչ միջոցառում առանձնահատուկ կերպով հասցեավորում եւ հաշվի է առնում խոցելի անձանց կարիքները: Կատարողները հաճախ նախընտրում են թիրախավորել այսպիսի անձանց, որովհետեւ գիտեն, որ քիչ հավանական է, որ նրանք ի վիճակի լինեն ինքնապաշտպանվել կամ փորձեն պատասխանատվության ենթարկել կատարողին եւ փնտրեն հատուցման այլ ձևեր՝ հաշվի առնելով իրավիճակը, որում հայտնվել են: Սույն Կոնվենցիայի նպատակներից ելնելով՝ որոշակի հանգամանքների պատճառով խոցելի դարձած անձանց թվին են պատկանում հղի կանայք եւ մանկահասակ երեխաներ ունեցող կանայք, հաշմանդամություն ունեցող անձինք, այդ թվում՝

մտավոր կամ ճանաչողական խնդիրներ ունեցող անձինք, գյուղական կամ հեռավոր շրջաններում բնակվող անձինք, հոգեներգործուն նյութեր չարաշահող անձինք, մարմնավաճառները, ազգային կամ էթնիկ փոքրամասնության ներկայացուցիչները, միգրանտները, ներառյալ՝ փաստաթղթեր չունեցող միգրանտներն ու փախստականները, գեյ տղամարդիկ, լեսբի կանայք, բիսեքսուալ եւ տրանսգենդեր անձինք, ինչպես նաեւ ՄԻԱՎ-դրական անձինք, անտուն անձինք, երեխաները եւ տարեցները:

88. 4-րդ պարբերությամբ ընդգծվում է, որ հասարակության բոլոր անդամները կարող են կարելու ներդրում ունենալ բռնության կանխարգելման գործում, եւ նրանց այդ քայլերը պետք է խրախուսվեն: Քանի որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության ձեւերից շատերը դրսևորվում են հիմնականում տղամարդկանց եւ տղաների կողմից, նախագիծը մշակողները կարելու են համարել շեշտադրել նրանց առանձնահատուկ դերն այդ բռնությունը կանխելու հարցում: Հաշվի առնելով այն փաստը, որ տղամարդկանց եւ տղաների մեծամասնությունը բռնարարք կատարողներ չեն, նախագիծը մշակողները ցանկացել են մատնանշել, որ նրանց ներդրումն այդ հարցում կարող է դրսևորվել տարբեր ձեւերով, մասնավորապես՝ կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության եւ փոխադարձ հարգանքի հարցերում որպես նմանակման օրինակներ, փոփոխություններ նախաձեռնողներ եւ ջատագովներ հանդես գալու միջոցով: Տղամարդիկ կարելու ներդրում ունեն կատարելու՝ ընդդեմ բռնության հանդես գալու, գենդերային հավասարությունը խթանելու գործում այլ տղամարդկանց ներգրավելու, ինչպես նաեւ հոգատարություն ցուցաբերելու եւ ընտանեկան պարտականություններն ակտիվորեն ստանձնելու միջոցով նմանակման օրինակ հանդիսանալով:

89. 5-րդ պարբերությամբ հստակ սահմանվում է, որ մշակույթը, սովորույթը, կրոնը, ավանդույթը կամ այսպես կոչված «պատիվը» չպետք է վկայակոչվեն որպես սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող որեւէ բռնարարքի արդարացում: Հետեւաբար Կոնվենցիայի կողմերը պարտավոր են ապահովել, որ իրենց ազգային օրենքները չպարունակեն այսպիսի համոզմունքներից բխող

մեկնաբանությունների տեղիք տվող բացեր: Ավելին, այս պարտավորությունը տարածվում է ցանկացած այնպիսի պաշտոնական գրության, հաղորդման կամ հայտարարության գործողությունը կանխելու վրա, որով արդարացվում է մշակույթի, սովորույթի, կրոնի, ավանդույթի կամ այսպես կոչված «պատվի» վրա հիմնված բռնությունը: Սույն դրույթով նաեւ սահմանվում է այնպիսի առանցքային սկզբունք, համաձայն որի Կոնվենցիայում սահմանված որեւէ բռնարարքի արգելքը երբեք չի կարող վկայակոչվել որպես կատարողի մշակութային կամ կրոնական իրավունքների եւ ազատությունների սահմանափակում: Այս սկզբունքը կարելու է այն հասարակությունների համար, որտեղ էթնիկ եւ կրոնական տարանջատ համայնքները գոյակցում են միասին, եւ որտեղ գենդերային հիմքով բռնության ընդունելիության նկատմամբ գերակայող վերաբերմունքը տարբերվում է՝ կախված մշակութային կամ կրոնական հիմքից:

90. Ամփոփելով ընդհանուր բնույթի կանխարգելիչ միջոցառումների ցանկը՝ 6-րդ պարբերությամբ կոչ է արվում խթանել կանանց իրավագործմանն ուղղված կոնկրետ ծրագրերը եւ գործունեությունը: Դա նշանակում է իրավագործում կյանքի բոլոր ոլորտներում, այդ թվում՝ քաղաքական եւ տնտեսական առումով իրավագործումը: Այս պարտավորությունն առավել ընդգրկուն արտացոլում է այն նպատակը, որն ուղղված է գենդերային հավասարության ապահովմանը՝ կանանց ներկայացվածությունը մեծացնելու եւ բռնության նկատմամբ նրանց խոցելիությունը նվազեցնելու միջոցով:

Հոդված 13. Իրազեկության բարձրացումը

91. Սույն հոդվածի նպատակն է ապահովել, որ լայն հասարակությունը լիարժեքորեն տեղեկացված լինի բռնության տարբեր ձեւերի մասին, որոնց կանայք պարբերաբար ենթարկվում են, ինչպես նաեւ ընտանեկան բռնության տարբեր դրսևորումների մասին: Դա կօգնի, որ հասարակության բոլոր անդամները ճանաչեն այդպիսի բռնությունը, հանդես գան դրա դեմ եւ

հնարավորության ու անհրաժեշտության դեպքում աջակցեն դրա զոհերին, ինչպիսիք կարող են լինել հարեւանները, ընկերները, հարազատները կամ գործընկերները: Պարտավորությունը ենթադրում է իրազեկության բարձրացմանն ուղղված կանոնավոր հանրային քարոզարշավների կամ ծրագրերի անցկացում, որոնք այս հարցերը հասցեավորում եւ պարզաբանում են գենդերային խնդիրները հաշվի առնող մոտեցմամբ: Իրազեկության բարձրացմանն ուղղված գործունեությունը պետք է ներառի կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության, ոչ կարծրատիպային գենդերային դերերի եւ միջանձնային հարաբերություններում կոնֆլիկտները ոչ բռնի եղանակով հարթելու մասին տեղեկատվության տարածումը: Ավելին, նախագիծը մշակողները կարելու են համարել այն, որ ցանկացած քարոզարշավ վերհանի երեխաների համար այն վնասակար հետեւանքները, որոնց ուղղակի կամ անուղղակի կերպով կարող են հանգեցնել կանանց նկատմամբ բռնությունը եւ ընտանեկան բռնությունը:

92. Շատ ՀԿ-ներ ունեն իրազեկության բարձրացմանն ուղղված՝ տեղական, տարածաշրջանային կամ ազգային մակարդակով հաջողված գործունեություն իրականացնելու երկարատեւ ավանդույթ: Հետեւաբար սույն դրույթով խրախուսվում է համագործակցությունը մարդու իրավունքների ազգային հաստատությունների եւ հավասարության հարցերով մարմինների, քաղաքացիական հասարակության եւ ՀԿ-ների, անհրաժեշտության դեպքում՝ մասնավորապես կանանց կազմակերպությունների հետ՝ լայն հասարակությանն իրազեկելու նպատակով: Այնուամենայնիվ, սա այն սուբյեկտների ոչ սպառնիչ ցանկն է, որոնց նախագիծը մշակողները նպատակ են ունեցել ներառել: Ավելին, «անհրաժեշտության դեպքում» ձեւակերպումը դրույթի մեջ ներառելը նշանակում է, որ Կողմերը պարտավոր չեն ստեղծել այդպիսի մարմիններ կամ հաստատություններ այն դեպքում, եթե դրանք գոյություն չունեն: Ի վերջո, հարկ է նշել, որ «կանանց կազմակերպություններ» եզրույթն առնչվում է կանանց նկատմամբ կիրառվող բռնության զոհ հանդիսացող կանանց պաշտպանության եւ աջակցության ոլորտում գործող

կանանց ՀԿ-ներին:

93. 2-րդ պարբերության մեջ նշված՝ որոշակի տեղեկատվություն տարածելու պարտավորությունը տարածվում է առկա պետական կամ ոչ պետական՝ կանխարգելիչ բնույթի միջոցառումների վրա: Դա նշանակում է տեղեկատվական թռուցիկների կամ պաստառների կամ այն ծառայությունների մասին առցանց տեղեկատվական նյութերի լայն տարածում, որոնք տրամադրվում են ոստիկանության կամ տեղական համայնքի կողմից, տեղական, տարածաշրջանային կամ ազգային այնպիսի ծառայությունների մասին կոնտակտային տեղեկատվության լայն տարածում, ինչպիսիք են օգնության թեժ գծերը կամ ապաստարանները եւ այլն:

Հոդված 14. Կրթությունը

94. Վերաբերմունքը, համոզմունքները եւ վարքագծային մոդելները կյանքում շատ վաղ են ձևավորվում: Գենդերային հավասարության, միջանձնային հարաբերություններում փոխադարձ հարգանքի եւ բռնության բացակայության խրախուսումը պետք է սկսել հնարավորինս շուտ, եւ դա ի սկզբանե ծնողների պատասխանատվությունն է: Կրթական հաստատությունները, այնուամենայնիվ, կարելուք դեր ունեն այս արժեքները խրախուսելու հարցում:

95. 1-ին պարբերության մեջ սույն հոդվածն անդրադառնում է կրթության բոլոր մակարդակների համար (տարրական, միջնակարգ եւ բարձրագույն կրթություն) ուսումնական նյութեր նախագծելու անհրաժեշտությանը, եթե Կողմերը դա անհրաժեշտ համարեն, ինչը կխթանի այս արժեքները եւ ուսումնառողներին կտեղեկացնի սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության տարբեր ձևերի մասին: Եթե Կողմերն ուսումնական նյութերի մշակումն անհրաժեշտ համարեն, ապա անհրաժեշտ է դրանք հարմարեցնել ուսումնառողների կարողություններին, որոնցով, օրինակ, կարող է պահանջվել, որ տարրական դպրոցի ուսումնական նյութերը համապատասխանեն տարրական դպրոցի աշակերտների մտավոր

կարողություններին: Ուսումնական նյութ նշանակում է պաշտոնապես մշակված եւ հաստատված ցանկացած տեսակի նյութ, որը կազմում է ուսումնական ծրագրի մասը, եւ որը հասանելի է կոնկրետ դպրոցի բոլոր ուսուցիչների համար, եւ որի կիրառությունն անհրաժեշտության դեպքում դասերի ընթացքում ցանկալի է կամ պարտադիր: Ինչպես պարզ է «համապատասխան դեպքում» բառերից, նախագիծը մշակողները չեն ցանկացել կոնկրետ մոդել պարտադրել Կողմերին: Փոխարենը սույն դրույթով Կողմերի հայեցողությանն է թողնվում որոշելը, թե այդպիսի ուսումնական նյութերը կրթության ո՞ր տեսակին եւ ուսումնառողների ո՞ր տարիքային խմբին են համապատասխանում: Այս ձեւակերպման մասով նախագիծը մշակողները որոշել են սույն դրույթի կիրարկման համար առավելագույն ճկունություն նախատեսել՝ նաեւ հաշվի առնելով ուսումնական նյութեր սահմանելու հարցում Կողմերի տարբեր հնարավորությունները: Օրինակ՝ որոշ պետություններ իրենց պաշտոնական ուսումնական ծրագրում սահմանում են ուսումնական նպատակները՝ միեւնույն ժամանակ այդ նպատակներն ապահովելու համար կիրառվելիք համապատասխան աշխատանքային մեթոդների եւ ուսումնական նյութերի վերաբերյալ որոշում կայացնելու հայեցողությունը թողնելով դպրոցներին: «Պաշտոնական ուսումնական ծրագիր» եզրույթն առնչվում է համապատասխան դեպքում դպրոցի կողմից առաջարկված նպատակների, բովանդակության, ուսումնական փորձի, ռեսուրսների եւ գնահատման նախատեսված ծրագրին: Դա չի առնչվում այն էպիզոդիկ դասերին, որոնք դպրոցում կարող են անցկացվել՝ կոնկրետ կրթական քաղաքականության հիման վրա:

96. 2-րդ պարբերության համաձայն՝ կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության, ոչ կարծրատիպային գենդերային դերերի, փոխադարձ հարգանքի, միջանձնային հարաբերություններում կոնֆլիկտները ոչ բռնի եղանակով հարթելու սկզբունքների խրախուսման պարտավորությունը տարածվում է ոչ ֆորմալ կրթական այնպիսի հաստատությունների վրա, ինչպիսիք են մարզական, մշակութային եւ ժամանցի հաստատությունները, ինչպես նաեւ լրատվամիջոցները: Եվրոպայի խորհրդի անդամ

պետություններում գոյություն ունեն ոչ ֆորմալ կրթության տարբեր ձեւեր, որոնց հաճախ հղում է արվում տարբեր ձեւերով: Ընդհանուր առմամբ, «ոչ ֆորմալ կրթական հաստատություններ» եզրույթն առնչվում է այնպիսի ֆորմալ համակարգերից դուրս կազմակերպված կրթական գործունեությանը, ինչպիսիք են համայնքային կամ կրոնական կրթական հաստատությունները, սոցիալական մանկավարժության վրա հիմնված գործունեությունը, ծրագրերն ու հաստատությունները, ինչպես նաեւ համայնքային խմբերի եւ այլ կազմակերպությունների (ինչպիսիք են օրինակ՝ պատանիների կամ աղջիկների սկաուտական խմբերը, ամառային ճամբարները, երկարօրյա խմբերը եւ այլն) կողմից առաջարկվող կրթական գործունեության ցանկացած այլ տեսակ: Մարզական, մշակութային եւ ժամանցի հաստատությունների թվին են դասվում այն հաստատությունները, որոնք ժամանցային գործունեություն են առաջարկում սպորտի, երաժշտության, արվեստի կամ ցանկացած այլ բնագավառում, եւ որոնք իրենց ներդրումն ունեն ամենօրյա գործունեության ընթացքում սովորելու մշտական գործընթացում:

97. Ավելին, սույն պարբերությամբ Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է իրենց կողմից իրականացվող միջոցառումներում ներգրավել լրատվամիջոցներին՝ վերը նշված սկզբունքները խթանելու համար: Կարելու է նշել, որ նախագիծը մշակողները հստակ նշել են, որ այս ուղղությամբ ձեռնարկված ցանկացած միջոցառում համապատասխանաբար հաշվի է առնում լրատվամիջոցների անկախության եւ մամուլի ազատության հիմնարար սկզբունքը:

Հոդված 15. Մասնագետների վերապատրաստումը

98. Սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերի բազմաթիվ պատճառների, դրսևորումների եւ հետեւանքների վերաբերյալ մասնագետների վերապատրաստումն ու զգայունացումն այդ բռնությունը կանխելու արդյունավետ միջոց են ապահովում: Վերապատրաստումը թույլ է

տալիս ոչ միայն բարձրացնել կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության վերաբերյալ իրազեկությունը մասնագետների շրջանում, այլ նաեւ նպաստում է գոհերի նկատմամբ այդ մասնագետների վարքագծի եւ աշխարհայացքի փոփոխմանը: Ավելին, այն զգալիորեն բարելավում է գոհերին տրամադրվող օժանդակության բնույթն ու որակը:

99. Էական է, որ գոհերի կամ կատարողների հետ կանոնավոր շփում ունեցող մասնագետները բռնության այս տեսակներին առնչվող հարցերի վերաբերյալ պատշաճ գիտելիքներ ունենան: Այս նպատակով 1-ին պարբերությամբ Կողմերը պարտավորվում են համապատասխան վերապատրաստում տրամադրել կամ կատարելագործել դրա տրամադրումը այն համապատասխան մասնագետներին, ովքեր գործ ունեն սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր տեսակների գոհերի կամ կատարողների հետ՝ այնպիսի հարցերի շուրջ, ինչպիսիք են այդպիսի բռնության կանխարգելումն ու բացահայտումը, տղամարդկանց եւ կանանց միջեւ հավասարությունը, գոհերի կարիքներն ու իրավունքները, ինչպես նաեւ կրկնակի զոհականացումը կանխելու եղանակները: Նախնական մասնագիտական վերապատրաստումը եւ ծառայողական վերապատրաստումը պետք է համապատասխան մասնագետներին հնարավորություն տան ձեռք բերելու բռնության դեպքերը վաղ փուլում բացահայտելու եւ կառավարելու պատշաճ գործիքներ եւ համապատասխանաբար ձեռնարկելու կանխարգելիչ միջոցառումներ՝ աշխատանքին պատշաճ եւ արդյունավետ կերպով արձագանքելու համար պահանջվող հմտություններն ու զգայունությունը խթանելու միջոցով: Նախագիծը մշակողները նախընտրել են Կողմերի հայեցողությանը թողնել համապատասխան մասնագետների վերապատրաստումը կազմակերպելու եղանակները: Այնուհանդերձ, կարելու է ապահովել, որ համապատասխան վերապատրաստումը լինի շարունակական եւ ընթանա պատշաճ հետեւողականությամբ՝ նպատակ ունենալով ապահովել, որ նոր ձեռք բերված հմտությունները կիրառվեն համարժեք կերպով: Ի վերջո, կարելու է, որ համապատասխան վերապատրաստումները հիմնավորվեն եւ ամրապնդվեն

այնպիսի հստակ արձանագրություններով եւ ուղեցույցներով, որոնցով սահմանվում են այնպիսի չափանիշներ, որոնց մասնագիտական կազմը գործունեության տվյալ բնագավառում պետք է համապատասխանի: Այս արձանագրությունների արդյունավետությունը համապատասխան դեպքերում պետք է պարբերաբար ստուգվի, վերանայվի եւ անհրաժեշտության դեպքում՝ բարելավվի:

100. Համապատասխան մասնագետների թվին կարող են դասվել դատական մարմիններում, իրավական պրակտիկայի համակարգում, իրավապահ մարմիններում եւ առողջապահության, սոցիալական աշխատանքի եւ կրթության ոլորտներում ընդգրկված մասնագետները: Դատական վարույթում ներգրավված մասնագետների (մասնավորապես՝ դատավորների, դատախազների եւ իրավաբանների) համար վերապատրաստում ապահովելու դեպքում Կողմերը պետք է հաշվի առնեն դատական գործընթացում ներգրավված մասնագետների անկախությունից բխող պահանջները եւ այն ինքնուրույնությունը, որը նրանք ունեն իրենց մասնագիտական կառույցի անդամների համար վերապատրաստում կազմակերպելու հարցում: Նախագիծը մշակողները ցանկացել են ընդգծել, որ սույն դրույթը չի հակասում դատական գործընթացում ներգրավված մասնագետների ինքնուրույնությանը վերաբերող կանոններին, սակայն դրանով Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ վերապատրաստումը հասանելի լինի այն անցնելու ցանկություն ունեցող մասնագետների համար:

101. 2-րդ պարբերության բովանդակությունը փոխկապակցված է Կոնվենցիայի առավել կարելուր այն նպատակին, որն ուղղված է դրա շրջանակում ընդգրկված բռնության բոլոր ձևերը կանխելու եւ դրանց դեմ պայքարելու համապարփակ մոտեցում սահմանելուն: Սույն դրույթով Կողմերից պահանջվում է խրախուսել, որ 1-ին պարբերության մեջ նշված վերապատրաստումը նաեւ ներառի միջգերատեսչական համակարգված համագործակցության վերաբերյալ վերապատրաստում՝ այս կերպ լրացնելով սույն Կոնվենցիայի 7-րդ հոդվածում սահմանված պարտավորությունները:

Հետեւաբար մասնագետներին պետք է նաեւ ուսուցանվեն միջգերատեսչական գործունեությանն առնչվող հմտություններ՝ նրանց համար ապահովելով գործունեության ավելի մեծ թվով բնագավառներից այլ մասնագետների հետ համագործակցելու հնարավորություն:

Հոդված 16. Կանխարգելիչ միջամտության եւ բուժման ծրագրեր

102. Կանխարգելիչ միջամտության եւ բուժման ծրագրերը մշակվել են՝ նպատակ ունենալով օգնել կատարողներին իրենց վերաբերմունքն ու վարքագիծը փոխելու հարցում՝ ընտանեկան բռնության եւ սեռական բռնության հետագա գործողությունները կանխելու համար:

103. 1-ին պարբերությամբ Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է ընտանեկան բռնություն կատարած անձանց համար ստեղծել ծրագրեր կամ աջակցել ծրագրերի ստեղծմանը՝ դրանց բացակայության դեպքում, կամ աջակցել արդեն գոյություն ունեցող ցանկացած ծրագրի: Կատարողների հետ աշխատելու մի շարք տարբեր մոդելներ գոյություն ունեն, եւ դրանք գործի դնելու եղանակների վերաբերյալ որոշման կայացումը վերապահվում է Կողմերին կամ ծառայություն մատուցողներին: Այնուհանդերձ, բոլոր մոդելների դեպքում պետք է պահպանվեն հետեւյալ առանցքային տարրերը:

104. Ընտանեկան բռնության միջամտության ծրագրերը պետք է հիմնված լինեն լավագույն փորձի եւ ուսումնասիրությունների արդյունքում բացահայտված այն տվյալների վրա, որոնք առնչվում են կատարողների հետ աշխատելու առավել արդյունավետ ուղիներին: Ծրագրերը պետք է խրախուսեն, որ կատարողները պատասխանատվություն ստանձնեն իրենց գործողությունների համար եւ մտածեն կանանց նկատմամբ իրենց վերաբերմունքի ու համոզմունքների մասին: Միջամտության այս տեսակի համար պահանջվում է հմուտ եւ վերապատրաստված օժանդակ անձնակազմ: Հոգեբանության եւ ընտանեկան բռնության բնույթի մասով վերապատրաստումից բացի՝ անհրաժեշտ է, որ նրանք տիրապետեն

մշակութային եւ լեզվական անհրաժեշտ հմտությունների, ինչը հնարավորություն կտա աշխատել այդպիսի ծրագրերի մասնակցող տղամարդկանց լայն շերտի հետ: Ավելին, կարելու է, որ այդ ծրագրերը չգործեն մեկուսացված, այլ անհրաժեշտության դեպքում լինի սերտ համագործակցություն կանանց օժանդակության ծառայությունների, իրավապահ մարմինների, դատական իշխանության, պրոբացիոն ծառայությունների եւ երեխաների պաշտպանության կամ երեխաների բարեկեցության հարցերով գրասենյակների հետ: Այսպիսի ծրագրերին մասնակցությունը կարող է լինել դատարանի որոշման հիման վրա կամ կամավոր: Ցանկացած դեպքում դա կարող է ազդել ոտնձգություն կատարած անձի հետ մնալու կամ նրան լքելու՝ զոհի որոշման վրա կամ կարող է զոհի համար անվտանգության պատրանք ստեղծել: Արդյունքում՝ զոհերի կարիքներն ու անվտանգությունը, այդ թվում՝ նրանց՝ մարդու իրավունքները պետք է հաշվի առնվեն առաջնահերթության կարգով:

105. Սույն հոդվածի երկրորդ պարբերությունը ներառում է սեռական բռնություն եւ բռնաբարություն կատարած անձանց համար բուժման ծրագրեր ստեղծելու կամ դրանց աջակցելու պարտավորություն: Դրանք ծրագրեր են, որոնք հատուկ նախագծված են սեռական բնույթի բռնաբարք կատարած դատապարտյալներին բանտերի ներսում եւ դրանցից դուրս բուժելու համար՝ հանցագործությունների ռեցիդիվը նվազեցնելու նպատակով: Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում գոյություն ունեն մի շարք տարբեր մոդելներ եւ մոտեցումներ: Այս հարցում եւս նախագիծը մշակողները առավել նպատակահարմար են համարել այդ ծրագրերն իրականացնելու եղանակները թողնել Կողմերի եւ(կամ) ծառայություն մատուցողների հայեցողությանը: Դրանց վերջնական նպատակը պետք է լինի հանցանքի կրկին կատարումը կանխելը եւ կատարողներին բարեհաջող վերաինտեգրելը համայնք:

Հոդված 17. Մասնավոր հատվածի եւ լրատվամիջոցների մասնակցությունը

106. 1-ին պարբերությունը երկու տարբեր պարտավորություններ է ներառում: Առաջին հերթին դրանով Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է խրախուսել մասնավոր հատվածին, տեղեկատվական եւ հաղորդակցման տեխնոլոգիաների ոլորտին (այսուհետ՝ S2S ոլորտ) եւ լրատվամիջոցներին ոչ միայն կանանց նկատմամբ բռնության կանխարգելմանն ուղղված տեղական, տարածաշրջանային կամ ազգային քաղաքականությունների մշակմանն ու ջանքերի գործադրմանը մասնակցելու, այլ նաեւ դրանց իրականացմանը մասնակից լինելու համար: Առանձին ընկերությունների հայեցողությանն է թողնվում այն հարցը, թե ինչ գործողություններ պետք է ձեռնարկել եւ արդյոք դրանք անհրաժեշտ են: Այս հարցի կարեւորությունը լրատվամիջոցների մասով այնպիսին է, որ տեքստում հստակ նշվում է, որ Կողմերի՝ խրախուսման գործընթացում պետք է հարգել արտահայտվելու ազատությունը եւ լրատվամիջոցների անկախությունը. վերջինս հարկ է դիտարկել մասնավորապես խմբագրական գործունեության անկախության տեսանկյունից:

107. Երկրորդ հերթին դրանով Կողմերից պահանջվում է խրախուսել մասնավոր հատվածին, S2S ոլորտին եւ լրատվամիջոցներին՝ սահմանել այնպիսի ուղեցույցներ եւ ինքնակարգավորման չափանիշներ, որոնց նպատակը կանանց արժանապատվության նկատմամբ հարգանքն ամրապնդելը եւ այդ կերպ նրանց դեմ բռնությունը կանխելուն նպաստելն է: Այնուամենայնիվ, 17-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության մեջ կանանց նկատմամբ բռնությունը կանխելու քաղաքականություններին, ուղեցույցներին եւ ինքնակարգավորման չափանիշներին արված հղումը պետք է մեկնաբանվի որպես ավելի մեծ թվով մասնավոր ընկերությունների խրախուսելու միջոց այնպիսի արձանագրություններ կամ ուղեցույցներ ստեղծելու համար, որոնք առնչվում են այն բանին, թե օրինակ՝ ինչպես պետք է արձագանքել աշխատավայրում սեռական հետապնդման դեպքերին: Նաեւ նպատակ է հետապնդվում խրախուսել S2S ոլորտին եւ լրատվամիջոցներին՝ ինքնակարգավորման այնպիսի չափանիշներ ընդունելու, որոնք գերծ կպահեն

գենդերային կարծրատիպեր ստեղծելու վտանգավոր քայլից եւ կանանց արժանապատվությունը նսեմացնող նկարներ կամ բռնության եւ սեքսի հետ ասոցացվող պատկերներ տարածելուց: Ավելին, դա նշանակում է խրախուսել այդ ներգրավված սուբյեկտներին, որ նրանք ստեղծեն վարքագծի կանոններ՝ կանանց նկատմամբ բռնությունն իրավունքների վրա հիմնված, գենդերային խնդիրները հաշվի առնող եւ դրանք զգայականությունից գերծ եղանակով լրատվամիջոցներով լուսաբանելու համար: Բոլոր այս միջոցառումները պետք է ձեռնարկվեն՝ պատշաճ կերպով պահպանելով արտահայտվելու ազատությանը, մամուլի ազատությանը եւ գեղարվեստական ինքնաարտահայտման ազատությանն առնչվող հիմնարար սկզբունքները:

108. Եվրոպայի խորհուրդն իր Նախարարների կոմիտեի եւ Խորհրդարանական վեհաժողովի միջոցով երկար ժամանակ կոչ է արել վերջ դնել գենդերային կարծրատիպերին ու կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ անհավասարությանը՝ ընդունելով հետեւյալ հանձնարարականները՝

- Անդամ պետություններին ուղղված՝ «Լրատվամիջոցներում կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ հավասարության մասին» Նախարարների կոմիտեի թիվ R (84)17 հանձնարարական.
- «Լրատվամիջոցներում կանանց կերպարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի թիվ 1555 (2002) հանձնարարական.
- «Գովազդում կանանց կերպարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի թիվ 1799 (2007) հանձնարարական.
- «Լրատվամիջոցներում սեքսիստական կարծրատիպերի դեմ պայքարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի թիվ 1751 (2010) բանաձեւ եւ թիվ 1931 (2010) հանձնարարական:

109. Սույն հոդվածի նպատակն այս ջանքերին նոր ազդակ հաղորդելն է՝ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերը կանխելու եւ դրանց դեմ պայքարելու հեռահար նպատակն ապահովելու համար: Ինչպես վերոնշյալ

թիվ 1931 (2010) հանձնարարարականի վերաբերյալ մեկնաբանություններում նշել է Լրատվամիջոցների եւ նոր հաղորդակցության ծառայությունների հարցերով ղեկավար կոմիտեն (CDMC), «Գենդերային կարծրատիպերի հետ աշխատանքը կնպաստի անհավասարության, այդ թվում՝ գենդերային բռնության նվազեցմանը, որն անհավասարության ամենաանընդունելի դրսևորումներից մեկն է: Հաշվի առնելով, որ այս հարցն արդյունավետ կերպով լուծելու դեպքում անխուսափելիորեն պետք է պահպանել լրատվամիջոցների անկախության հիմնարար սկզբունքի կարեւորությունը, զուտ կարգավորիչ միջոցառումները, հնարավոր է՝ բավարար արդյունք չապահովեն: Հետեւաբար, այդ առաջադրանքը մեծապես մնում է հենց լրատվամիջոցների հայեցողությանը, որոնք պետք է ներդնեն մասնագիտական գործունեության կանոններում իրենց յուրահատուկ ինքնությունն ունեցող տարբեր անձանց հավասար ներկայացվածության եւ նրանց նկատմամբ արդար վերաբերմունքի սկզբունքը եւ ինքնակարգավորման մեխանիզմները, ինչպես նաեւ, որպես ամենօրյա գործելակերպ, պայքարեն կարծրատիպերի դեմ: Նույնիսկ հնարավոր է է՛լ ավելի արդյունավետ լինի լուծումներ գտնել կառավարման մոդելների եւ մոտեցումների միջոցով»:

Գլուխ IV. Պաշտպանություն եւ օժանդակություն

110. Թեեւ Կոնվենցիայի կարեւորագույն նպատակը դրա գործողության շրջանակում ընդգրկված բռնության բոլոր ձևերի կանխումն է, անհրաժեշտ է, որ գոհերի համար ապահովվի համարժեք պաշտպանություն հետագա բռնությունից, տրամադրվի օգնություն եւ աջակցություն՝ այդ բռնության տարատեսակ հետեւանքները հաղթահարելու եւ իրենց կյանքը վերափոխելու համար: Սույն գլուխը պարունակում է մի շարք պարտավորություններ, որոնց համաձայն պետք է ստեղծվեն մասնագիտացված, ինչպես նաեւ ընդհանուր օժանդակության ծառայություններ՝ բռնության ենթարկված անձանց կարիքները հասցեագրելու համար:

Հոդված 18. Ընդհանուր պարտավորությունները

111. Սույն հոդվածը սահմանում է մի շարք ընդհանուր սկզբունքներ, որոնք պետք է պահպանվեն պաշտպանության ու աջակցության ծառայություններ տրամադրելիս:

112. 1-ին պարբերությունը պարունակում է սույն Կոնվենցիայի գործողության ոլորտում ընդգրկվող հետագա ցանկացած բռնարարքից բոլոր զոհերին իրենց տարածքում պաշտպանելու համար օրենսդրական կամ այլ միջոցներ ձեռնարկելու ընդհանուր պարտավորություն:

113. Կոնվենցիայով խրախուսվող միջգերատեսչական եւ համապարփակ ընդհանուր մոտեցման հետ միասին 2-րդ պարբերությամբ Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ ներպետական իրավունքի համաձայն գոյություն ունեւան համապատասխան մեխանիզմներ, որոնք արդյունավետ համագործակցություն կնախատեսեն հետեւյալ մարմինների միջեւ, որոնց նախագիծը մշակողները նշել են որպես պատկան մարմիններ՝ դատական մարմինները, դատախազները, իրավապահ մարմինները, տեղական եւ տարածքային իշխանությունները եւ ՀԿ-ները: Ավելացնելով «այլ շահագրգիռ կազմակերպություններ» արտահայտությունը՝ նախագիծը մշակողներն ապահովել են այս ցանկի ոչ սպառիչ լինելը՝ նախատեսելով համագործակցություն ցանկացած այլ այնպիսի կազմակերպության հետ, որին Կողմը համապատասխան կհամարի: «Մեխանիզմ» եզրույթն առնչվում է ցանկացած ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ կառուցակարգի, ինչպիսիք են համաձայնեցված արձանագրությունները, կլոր սեղանները կամ ցանկացած այլ այնպիսի մեթոդ, որը մի շարք մասնագետների հնարավորություն է տալիս համագործակցել համակարգված եղանակով: Դրանով չի պահանջվում ստեղծել որեւէ պաշտոնական մարմին կամ հաստատություն:

114. Այս սուբյեկտների միջեւ համագործակցության շեշտադրումը բխում է այն համոզմունքից, որ Կոնվենցիայով սահմանված բռնության ձեւերը լավագույնս

հասցեագրվում են մի շարք մարմինների կողմից համաձայնեցված եւ համակարգված ձեւով: Իրավապահ մարմինները, որոնք հանցագործության վայր ժամանելու կանչ ստանալիս սովորաբար առաջինն են զոհի հետ կապ հաստատում, պետք է կարողանան զոհին ուղղորդել մասնագիտական օժանդակության ծառայություններ, օրինակ՝ ապաստարան կամ բռնաբարությունների հարցերով ճգնաժամային հարցերով կենտրոն, որոնց գործունեությունը սովորաբար իրականացվում է ՀԿ-ների կողմից: Օժանդակության այս ծառայություններն այնուհետեւ զոհին կաջակցեն՝ բժշկական օգնություն տրամադրելու, անհրաժեշտության դեպքում՝ դատաբժշկական ապացույցներ հավաքելու, հոգեբանական եւ իրավական խորհրդատվություն տրամադրելու միջոցով: Նրանք նաեւ կօգնեն զոհին հետագա քայլերը ձեռնարկելու հարցում, որի դեպքում հաճախ պահանջվում է համագործակցել դատական մարմինների հետ: Կարելի է նշել, որ այս պարտավորությունը չի սահմանափակվում միայն զոհերի շրջանակով, այն տարածվում է նաեւ վկաների վրա՝ մասնավորապես չանտեսելով վկա հանդիսացող երեխաներին:

115. 3-րդ պարբերությունը նշում է մի շարք նպատակներ եւ չափանիշներ, որոնց պաշտպանության եւ օժանդակության ծառայությունները պետք է ձգտեն կամ որոնց վրա պետք է հիմնված լինեն: Առաջին հերթին, ձեռնարկված բոլոր միջոցառումները պետք է հիմնված լինեն կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության՝ գենդերային սկզբունքի հիմքով ընկալման վրա: Դա նշանակում է, որ առաջարկվող ծառայություններով պետք է ներկայացնել դրանց հասցեատերերին հարմար այնպիսի մոտեցում, որով ընկալելի են բռնության այդ ձեւերի՝ գենդերով պայմանավորված դինամիկան, ազդեցությունն ու հետեւանքները, եւ որը գործում է գենդերային հավասարության եւ մարդու իրավունքների շրջանակում:

116. Երկրորդ հերթին, սույն պարբերությամբ պահանջվում է, որ այդպիսի միջոցառումներ ձեռնարկելիս հաշվի առնվեն զոհերի, կատարողների, երեխաների եւ նրանց ավելի լայն միջավայրի միջեւ փոխհարաբերությունները՝

նրանց կարիքները մեկուսի դիտարկելու կամ առանց դրանց սոցիալական իրականությունն ընդունելու վտանգից խուսափելու համար: Նախագիծը մշակողները կարելու են համարել ապահովել այն, որ գոհերի կարիքները հասցեագրվեն համապատասխան բոլոր հանգամանքների լույսի ներքո՝ մասնագետներին տալով տեղեկացվածության հիման վրա եւ պատշաճ որոշումներ կայացնելու հնարավորություն: «Միասնական մոտեցում» եզրույթն առնչվում է մարդու իրավունքների վրա հիմնված միասնական մոտեցմանը, որը որակվում է որպես «ԿՊՀ մոտեցում»՝ միտված միասնական կանխարգելմանը, պաշտպանությանը եւ հետապնդմանը:

117. Երրորդ հերթին, միջոցառումներն ու ծառայությունները, որոնք լավ նպատակներ են հետապնդում, սակայն համարժեք կերպով հաշվի չեն առնում բռնության կործանիչ ազդեցությունը եւ վերականգնողական գործընթացի տեսականությունը կամ այն, որ դրանց հետեւանքով գոհերն առերեսվում են զգայականությունից զերծ վերաբերմունքի, ծառայությունից օգտվողների կրկնակի զոհականացման վտանգ են պարունակում:

118. Ավելին, 3-րդ պարբերությամբ պահանջվում է, որ բոլոր միջոցառումները միտված լինեն այդպիսի բռնության զոհ հանդիսացող կանանց իրավագործմանն ու տնտեսական անկախացմանը: Սա նշանակում է ապահովել, որ գոհերը կամ ծառայությունից օգտվողները ծանոթ լինեն իրենց իրավունքներին եւ իրենց տրամադրվող հնարավորություններին եւ կարողանան որոշումներ կայացնել այնպիսի բարենպաստ միջավայրում, որը նրանց համար ստեղծում է արժանապատվության, հարգանքի եւ զգայականության մթնոլորտ: Միեւնույն ժամանակ անհրաժեշտ է այդ ծառայությունների միջոցով գոհերին «ներշնչել» իրենց կյանքը վերահսկելու զգացումը, ինչը շատ դեպքերում ներառում է ֆինանսական ապահովության ուղղությամբ տարվող աշխատանքներ, մասնավորապես՝ կատարողներից տնտեսական անկախություն:

119. Որոշ օրինակներ ցույց են տալիս, որ այն դեպքում, երբ

ծառայությունները, այդ թվում՝ իրավապահ մարմինների ստորաբաժանումները տեղակայված են միեւնույն շենքում կամ իրար մոտ են գտնվում եւ համագործակցում են միմյանց հետ, արձանագրվում է ծառայություններից բավարարված լինելու, իսկ որոշ դեպքերում՝ մեղադրանքներ ներկայացնելու կամ գործ հարուցելու հարցում զոհերի ցանկության մակարդակի զգալի աճ: Այս օրինակները հայտնի են որպէս «Մեկ պատուհանի կանգառի» սկզբունք, եւ ընտանեկան բռնության հարցերով ծառայությունները դրանք փորձել ու փորձարկել են, սակայն դրանք հեշտությամբ կարելի է համապատասխանեցնել բռնության այլ ձեւերի համար: Այդ նպատակով 3-րդ պարբերությամբ Կողմերին կոչ է արվում ջանքեր գործադրել ծառայությունները միեւնույն շենքում տեղակայելու համար:

120. Վերջապէս, 3-րդ պարբերությամբ Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ գոյություն ունեցող օժանդակության ծառայությունները հասանելի լինեն խոցելի անձանց եւ հասցեագրեն նրանց առանձնահատուկ կարիքները: «Խոցելի անձինք» եզրույթն առնչվում է անձանց նույն ցուցակին, որը նշված է 12-րդ հոդվածի ներքո տրված մեկնաբանություններում: Կողմերն այս ծառայությունները պետք է հասանելի դարձնեն զոհերի համար՝ անկախ նրանց սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակից, եւ անհրաժեշտության դեպքում դրանք տրամադրեն անվճար:

121. 4-րդ պարբերության նպատակն է մատնանշել այն լուրջ դժգոհությունը, որին զոհերը հաճախ բախվում են օգնություն եւ օժանդակություն փնտրելիս: Շատ ծառայություններ՝ պետական եւ մասնավոր, իրենց օժանդակությունը պայմանավորում են կատարողի նկատմամբ մեղադրանք ներկայացնելու կամ նրա դէմ ցուցմունքներ տալու զոհի ցանկությամբ: Եթէ վախի կամ զգայական ապրումների ու կախվածության պատճառով զոհը չի ցանկանում մեղադրանք ներկայացնել կամ հրաժարվում է դատարանում ցուցմունք տալուց, ապա նա չի ստանում խորհրդատվություն կամ կացարան: Սա հակասում է իրավագործման սկզբունքին ու մարդու իրավունքների վրա հիմնված մոտեցմանը եւ պետք բացառվի: Կարելու է նշել, որ սույն դրույթը նախելառաջ

առնչվում է Կոնվենցիայի 20-րդ եւ 22-րդ հոդվածներում նշված ընդհանուր եւ մասնագիտական օժանդակության ծառայություններին՝ բացառությամբ իրավական օգնության ծառայություններին:

122. Սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության որոշ ձևեր միջազգային մասշտաբներ կարող են ունենալ: Այնպիսի բռնության գոհերի համար, ինչպիսիք են բռնի ամուսնությունները կամ ընտանեկան բռնությունը, նաեւ սեռական օրգանների խեղման սպառնալիքի ենթարկվող կանանց կամ աղջիկների, ինչպես նաեւ նրանց համար, ովքեր իրենց քաղաքացիության երկրի սահմաններից դուրս են գտնվում, անհրաժեշտ է հյուպատոսական պաշտպանություն, եւ հնարավոր է՝ բժշկական ու ֆինանսական աջակցություն: 5-րդ պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է ձեռնարկել համապատասխան միջոցառումներ՝ հյուպատոսական անհրաժեշտ աջակցություն եւ անհրաժեշտության դեպքում այլ պաշտպանություն եւ աջակցություն տրամադրելու համար, որը ներառում է բռնի հանցագործության գոհերին աջակցություն, ձերբակալման կամ կալանավորման դեպքում աջակցություն, կյանքի բարդ իրավիճակում հայտնված անձանց հայրենադարձում եւ օգնության տրամադրում, անձը հաստատող նոր փաստաթղթերի տրամադրում եւ հյուպատոսական մակարդակով այլ աջակցություն:

123. Սույն պարտավորությունը չի սահմանափակվում Կոնվենցիայի Կողմի քաղաքացիներով, այլ տարածվում է բոլոր այն գոհերի վրա, որոնք, միջազգային իրավունքով սահմանված իրենց պարտավորությունների համաձայն, ունեն տվյալ Կողմի կողմից տրամադրվող ազգային պաշտպանության իրավունք, օրինակ՝ Եվրոպական միության այն անդամ պետության քաղաքացիների վրա, որը չի առաջարկում պաշտպանություն մշտական ներկայացուցչության (դեսպանատան, գլխավոր հյուպատոսության կամ հյուպատոսության) միջոցով, ինչպես նախատեսված է «Եվրոպական միության գործունեության մասին» պայմանագրի 20-րդ հոդվածի 2-րդ կետի «գ» կետով:

Հոդված 19. Տեղեկատվությունը

124. Բռնությունից անմիջապես հետո զոհերը միշտ չէ, որ կարող են կայացնել լիովին տեղեկացված եւ իրավագոր որոշումներ, իսկ շատերին պակասում է օժանդակող միջավայրը: Սույն դրույթով հատկապես շեշտադրվում է զոհերին տեղեկատվության տրամադրման անհրաժեշտությունը՝ նրանց համար հասանելի օժանդակության ծառայությունների եւ իրավական միջոցների տարբեր տեսակների մասին: Դրանով պահանջվում է տրամադրել տեղեկատվություն այն մասին՝ որտեղ եւ ինչ տեսակի օգնություն ստանալ, անհրաժեշտության դեպքում՝ պետական լեզվից (լեզուներից) տարբերվող լեզվով եւ ժամանակին, այսինքն՝ նկատի ունենալով զոհերի համար բարենպաստ ժամանակը: Դրանով, այնուհանդերձ, Կոնվենցիայի Կողմերը չեն պարտավորվում տեղեկատվությունը տրամադրել ցանկացած լեզվով, սակայն նրանք պետք է կենտրոնանան այն լեզուների վրա, որոնցով այդ երկրում խոսում են շատերը, եւ դա պետք է արվի հասանելի ձևով: «Պատշաճ տեղեկատվություն» եզրույթն առնչվում է այն տեղեկատվությանը, որը բավարար չափով համապատասխանում է զոհի՝ տեղեկատվություն ստանալու կարիքին: Դա կարող է ներառել, օրինակ՝ ոչ թե պարզապես օժանդակության ծառայության կազմակերպության անվանման, այլ տեղեկատվական թերթիկի տրամադրումը, որտեղ ներառված են այդ կազմակերպության կոնտակտային տվյալները, բացման ժամերը եւ տեղեկություններ՝ դրա կողմից տրամադրվող կոնկրետ ծառայությունների մասին:

Հոդված 20. Ընդհանուր օժանդակության ծառայությունները

125. Զոհերին ծառայություններ տրամադրելու գործընթացում հարկ է տարանջատել ընդհանուր եւ մասնագիտական օժանդակության ծառայությունները: Ընդհանուր օժանդակության ծառայություններն առնչվում

են հանրային այնպիսի մարմինների կողմից առաջարկվող ծառայություններին, ինչպիսիք են սոցիալական ծառայությունները, առողջապահական ծառայությունները, զբաղվածության ծառայությունները, որոնք երկարաժամկետ օգնություն են տրամադրում եւ նախատեսված չեն բացառապես զոհերի, այլ ընդհանուր առմամբ հանրության շահերին ծառայելու համար: Ի հակադրություն դրա՝ մասնագիտական օժանդակության ծառայությունները մասնագիտացել են այնպիսի օժանդակության եւ աջակցության տրամադրման հարցում, որոնք հարմարեցված են, հաճախ՝ չմիջնորդավորված կերպով, կանանց նկատմամբ բռնության կամ ընտանեկան բռնության առանձին ձեւերի զոհեր հանդիսացող անձանց եւ բաց չեն լայն հանրության համար: Թեեւ այս ծառայությունները կարող են իրականացվել կամ ֆինանսավորվել պետական մարմինների կողմից, մասնագիտական ծառայությունների մեծ մասն առաջարկվում է ՀԿ-ների կողմից:

126. 20-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության մեջ ներառված պարտավորությամբ պահանջվում է, որ հանրային բարեկեցության այնպիսի ծառայություններ, ինչպիսիք են բնակարանային հարցերով ծառայությունները, զբաղվածության կամ գործազրկության ծառայությունները, կրթության եւ վերապատրաստման հանրային ծառայությունները, հոգեբանական եւ իրավական խորհրդատվության հանրային ծառայությունները, ինչպես նաեւ ֆինանսական աջակցության ծառայությունները, անհրաժեշտության դեպքում հասցեագրեն սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության ձեւերի զոհերի կոնկրետ կարիքները: Թեեւ բազմաթիվ զոհեր արդեն հայտնվել են այդ ծառայություններից օգտվող հաճախորդների ցանկում, բոլորովին պարտադիր չէ խորությամբ կամ պարբերաբար անդրադառնալ կամ հաշվի առնել նրանց առանձնակի բարդ իրավիճակը եւ տրավման: Հետեւաբար Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ այդ ծառայությունները հասանելի լինեն զոհերի համար, նրանց ցուցաբերվի աջակցություն, եւ նրանց կարիքներին պատշաճ արձագանք տրվի:

127. Առողջապահության եւ սոցիալական ծառայությունները հաճախ

առաջինն են շփում հաստատում զոհերի հետ: 2-րդ պարբերությունը միտված է այն բանի ապահովմանը, որ այդ ծառայությունները համալրվեն համարժեք ռեսուրսներով՝ նրանց երկարաժամկետ կարիքներին արձագանքելու համար: Ավելին, դրանում շեշտադրվում է անձնակազմի անդամներին բռնության տարբեր ձևերի, զոհերի առանձնահատուկ կարիքների վերաբերյալ վերապատրաստելու կարելությունը, ինչպես նաև այն, թե ինչպես պետք է դրանց արձագանքել աջակցող մոտեցմամբ:

Հոդված 21. Աջակցություն անհատական (կոլեկտիվ) բողոքներ ներկայացնելու հարցում

128. Սույն դրույթով Կողմերի համար սահմանվում է պարտավորություն՝ ապահովելու, որ զոհերը տեղեկացված լինեն բողոքներ ներկայացնելու տարածաշրջանային եւ միջազգային կիրառելի մեխանիզմների մասին, եւ վերջիններս հասանելի լինեն նրանց համար: «Կիրառելի» եզրույթը վերաբերում է բողոքներ ներկայացնելու տարածաշրջանային եւ միջազգային միայն այն մեխանիզմներին, որոնք վավերացվել են սույն Կոնվենցիայի Կողմերի կողմից: Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունները մարդու իրավունքների մասին տարածաշրջանային եւ միջազգային բազմաթիվ պայմանագրերի մասնակից պետություններ են, եւ դրանցից շատերն ընդունել են համապատասխան պայմանագրերով նախատեսված մարմինների իրավագործությունն ու բողոքներ ներկայացնելու մեխանիզմները: Դա է պատճառը, որ իրավական պաշտպանության ազգային միջոցներն սպառելու դեպքում սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի զոհերը կարող են դիմել բողոքների ներկայացման՝ գոյություն ունեցող տարածաշրջանային եւ միջազգային մի շարք մեխանիզմների: Դրանք կարող են բաց լինել այն անձանց համար, ովքեր, օրինակ, կարող են դիմել Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան կամ ԿՆԽՎԿ կոմիտե՝ հետագա իրավական պաշտպանության համար: Դրանք կարող են նաև հավաքական բնույթ կրել, ինչը նշանակում է, որ դրանք հասանելի են զոհերի խմբերին. դրա

օրինակ է Եվրոպական սոցիալական խարտիայով նախատեսված կոլեկտիվ բողոքներ ներկայացնելու մեխանիզմը:

129. Ապահովելով, որ գոհերը «տեղեկացված լինեն այս մեխանիզմների մասին եւ դրանցից օգտվելու հնարավորություն ունենան», նախագիծը մշակողները ցանկացել են ընդգծել, որ գոհերին պետք է տրամադրել տեղեկատվություն՝ բողոքներ ներկայացնելու տարածաշրջանային եւ միջազգային կիրառելի մեխանիզմներին առնչվող ընդունելիության կանոնների եւ ընթացակարգային պահանջների մասին, եւ այն, որ իրավական պաշտպանության ազգային միջոցներն սպառելու դեպքում Կողմերը չպետք է որեւէ կերպ խոչընդոտեն այս մեխանիզմների հասանելիությանը:

130. Այդ դրույթը նաեւ միտված է այդպիսի բողոքներ ներկայացնելու գործընթացում գոհերի համար նրբանկատ եւ բանիմաց աջակցության հասանելիությունը խթանելուն, որը կարող է տրամադրվել պետության, իրավաբանական միությունների, համապատասխան ՀԿ-ների կամ այլ հավանական սուբյեկտների կողմից: «Աջակցությունը» կարող է բաղկացած լինել տեղեկատվական եւ իրավական խորհրդատվության տրամադրումից: Տրամադրվող աջակցությունը պետք է լինի տեղեկացվածության առումով լավ հիմնավորված եւ հարմարեցված լինի գոհի կարիքներին՝ բողոքներ ներկայացնելու կիրառելի մեխանիզմների հասանելիությունը նրա համար դյուրացնելու նպատակով:

Հոդված 22. Մասնագիտական օժանդակության ծառայությունները

131. Ի լրումն 20-րդ հոդվածում ներառված պարտավորության՝ սույն եւ հաջորդող դրույթներով Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է ստեղծել մասնագիտական օժանդակության՝ պատշաճ ռեսուրսներով համալրված ոլորտ կամ միջոցներ ձեռնարկել այդ ուղղությամբ:

132. Այդպիսի մասնագիտական օժանդակության նպատակն է ապահովել

գոհերի իրավագործման համալիր նպատակի իրագործումը՝ նրանց առանձնահատուկ կարիքների համար նախատեսված օպտիմալ օժանդակության եւ աջակցության միջոցով: Դրա մեծ մասը լավագույնս ապահովվում է կանանց կազմակերպությունների կողմից եւ օժանդակության այնպիսի ծառայությունների միջոցով, որոնք տրամադրվում են, օրինակ՝ գենդերային հիմքով բռնության վերաբերյալ խորը գիտելիքներով օժտված, մասնագիտացված եւ փորձառու անձնակազմ ունեցող տեղական մարմինների կողմից: Կարելու է ապահովել, որ այս ծառայությունները բավարար չափով տարածված լինեն երկրի ամբողջ տարածքում եւ հասանելի լինեն բոլոր գոհերի համար: Ավելին, այս ծառայությունները եւ դրանց անձնակազմերը պետք է կարողանան ուսումնասիրել սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության տարբեր տեսակները եւ աջակցություն տրամադրեն գոհերի բոլոր, այդ թվում՝ դժվար հասանելի խմբերին: Այսպիսի մասնագիտացված ծառայությունների կողմից առաջարկվող աջակցության տեսակները ներառում են ապաստարանների եւ ապահով կացարանների տրամադրում, անհետաձգելի բժշկական օգնություն, դատաբժշկական ապացույցների հավաքում՝ բռնաբարության եւ սեռական հետապնդման դեպքերում, կարճաժամկետ եւ երկարաժամկետ հոգեբանական խորհրդատվություն, տրավմատոլոգիական ծառայություններ, իրավական խորհրդատվություն, փաստաբանական եւ անհատական աջակցության ծառայություններ, օգնության թեժ գծեր՝ գոհերին ծառայության ճիշտ տեսակին ուղղորդելու եւ գոհ կամ վկա հանդիսացող երեխաների համար կոնկրետ ծառայություններ ապահովելու նպատակով:

Հոդված 23. Ապաստարանները

133. Սույն հոդվածով Կողմերից պահանջվում է նախատեսել բավարար քանակով պատշաճ, հեշտ հասանելի ապաստարանների ստեղծումը՝ որպես պաշտպանություն եւ աջակցություն ապահովելու մասով պարտավորությունը կատարելու կարելու միջոց: Ապաստարանների նպատակն է ապահովել գոհերի, հատկապես կանանց եւ երեխաների համար ապահով կացարանների

անհապաղ, ցանկալի է՝ շուրջօրյա հասանելիությունն այն դեպքում, երբ նրանց համար տանն այլևս ապահով չէ: Միայն ժամանակավոր կացարանները կամ ընդհանուր օգտագործման ապաստարանները, ինչպիսիք են, օրինակ՝ անտունների համար նախատեսված կացարանները, բավարար չեն եւ չեն ապահովում անհրաժեշտ աջակցությունը կամ իրավագործումը: Զոհերն առերեսվում են բազմաթիվ միահյուսված խնդիրների, որոնք առնչվում են նրանց առողջությանը, անվտանգությանը, ֆինանսական վիճակին եւ նրանց երեխաների բարեկեցությանը: Այս խնդիրներին լուծում տալու համար լավագույնս համալրված են կանանց մասնագիտացված ապաստարանները, որովհետեւ դրանց գործառույթներն ավելին են, քան պարզապես մնալու համար ապահով վայր տրամադրելը: Դրանք կանանց եւ նրանց երեխաներին տրամադրում են աջակցություն, հնարավորություն են տալիս հաղթահարելու ունեցած տրավմատիկ փորձը, լքելու բռնությամբ ուղեկցվող հարաբերությունները, վերագտնելու սեփական արժանապատվության զգացումը եւ ստեղծելու հիմքեր՝ իրենց ընտրությամբ անկախ կյանքի համար: Ավելին, կանանց ապաստարաններն առանցքային դեր են կատարում նրանց համապատասխան համայնքներում օգտակար կապերի ստեղծման, միջգերատեսչական համագործակցության եւ իրազեկության մակարդակի բարձրացման համար:

134. Կանանց եւ երեխաների համար ապահովություն եւ անվտանգություն ապահովելու իրենց առաջնային նպատակն իրագործելու համար էական է, որ բոլոր ապաստարանները կիրառեն մի շարք չափանիշներ: Այս նպատակով պետք է գնահատվի յուրաքանչյուր գոհի անվտանգության վիճակը, եւ այդ գնահատման հիման վրա պետք է կազմվի անհատական անվտանգության պլան: Ապաստարանների մասով շենքի տեխնիկական անվտանգությունը մեկ այլ կարեւոր հարց է, քանի որ կատարողների կողմից բռնի հարձակումները սպառնալիք են ոչ միայն կանանց եւ նրանց երեխաների, այլեւ անձնակազմի եւ շրջակայքում գտնվող այլ անձանց համար: Ավելին, ոստիկանության հետ անվտանգության հարցերով համագործակցությունը պարտադիր է:

135. Սույն դրույթով կոչ է արվում ստեղծել բավարար քանակով ապաստարաններ՝ բոլոր գոհերի համար պատշաճ ժամանակավոր կացարան ապահովելու համար: Բռնության յուրաքանչյուր տեսակի համար պահանջվում է տարբեր տեսակի աջակցություն եւ պաշտպանություն, եւ դա ապահովելու համար պետք է վերապատրաստել անձնակազմին: «Բավարար թվով» եզրույթը միտված է ապահովելու, որ բավարարվեն բոլոր գոհերի կարիքները թե՛ ապաստարանի տեղերի ապահովման եւ թե՛ մասնագիտացված օժանդակության առումով: Եվրոպայի խորհրդի հանձնախմբի՝ Կանանց նկատմամբ բռնության, այդ թվում՝ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարին ուղղված գործունեության վերաբերյալ վերջնական գեկույցով (EG-TFV (2008)6) առաջարկվում է կանանց մասնագիտացված ապաստարաններում ունենալ յուրաքանչյուր տարածաշրջանում հասանելի ապահով կացարան՝ բնակչության յուրաքանչյուր 10 000 շնչի համար մեկ ընտանեկան տեղի առկայությամբ: Այնուհանդերձ, ապաստարաններում տեղերի քանակը պետք է կախված լինի փաստացի կարիքից: Բռնության այլ ձեւերի համար ապաստարաններում առաջարկվող տեղերի քանակը եւս կախված է փաստացի կարիքից:

Հոդված 24. Օգնության թեժ գծերը

136. Օգնության թեժ գծերը գոհերին օգնություն եւ աջակցություն գտնելու հնարավորություն ընձեռող ամենակարեւոր միջոցներից մեկն են: Լայնորեն գովազդվող՝ հանրությանը հասանելի հեռախոսահամարով օգնության թեժ գիծը, որն աջակցություն եւ ճգնաժամային խորհրդատվություն է տրամադրում եւ կապված է դեմ առ դեմ շփման այնպիսի ծառայությունների հետ, ինչպիսիք են ապաստարանները, խորհրդատվական կենտրոնները կամ ոստիկանությունը, սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերի առումով ձեւավորում է աջակցության տրամադրման եւ խորհրդատվական ցանկացած ծառայության անկյունաքարը: Հետեւաբար

սույն հոդվածը պարունակում է պարտավորություն՝ ստեղծելու համապետական հեռախոսային օգնության թեժ գծեր, որոնք հասանելի են շուրջօրյա եւ անվճար են: Բազմաթիվ գոհեր հայտնվում են առանց փաստաթղթերի եւ միջոցների, եւ նրանց համար դժվար է հեռախոսային քարտ գնելը կամ հեռախոսագանգի համար վճարելու նպատակով անհրաժեշտ մանրադրամ գտնելը: Նույնիսկ չնչին գումար վճարելը կարող է խնդիր լինել օգնություն հայցող շատ անձանց համար. հենց դրանով է պայմանավորված թեժ գծին անվճար զանգ ուղարկելու պահանջը: Ավելին, շատ հեռախոսային համակարգերում ոչ անվճար հեռախոսագանգերը կարող են երեւալ հեռախոսային հաշվի մեջ, ինչից կատարողը կարող է հասկանալ, որ գոհն օգնություն է փնտրում, եւ այդ պատճառով գոհը հետագայում հավանաբար վտանգի մեջ կհայտնվի: Եվրոպայի խորհրդի հանձնախմբի՝ Կանանց նկատմամբ բռնության, այդ թվում՝ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարին ուղղված գործունեության վերաբերյալ վերջնական գեկույցով (EG-TFV (2008)6) առաջարկվում է ստեղծել կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերն ընդգրկող՝ հեռախոսային օգնության առնվազն մեկ ազգային անվճար թեժ գիծ, որը կգործի օրը 24 ժամ եւ շաբաթը 7 օր եւ ճգնաժամային աջակցություն կտրամադրի համապատասխան բոլոր լեզուներով:

137. Բազմաթիվ գոհերի համար դժվար է ակտիվորեն օգնություն հայցելը, ու հեռախոսագանգ կատարելու եւ ինտիմ ու անձնական բնույթի մանրամասներ փոխանակելու շեմը բարձր է: Ուստի կարելու է, որ զանգահարողները մնան անանուն, նրանց խորհրդատվություն տրամադրվի այդպիսի իրավիճակների հետ աշխատելու փորձ ունեցող անձանց կողմից, եւ որ հեռախոսային օգնության թեժ գծերը տեղեկատվություն եւ աջակցություն տրամադրեն գաղտնիության սկզբունքով, եթե զանգահարողներն այդպես են ցանկանում: Որոշ երկրներում պակաս կարելու է աջակցությունը մի քանի լեզուներով տրամադրելը՝ զանգահարողների համար հնարավոր լեզվական խոչընդոտը մեղմելու համար:

Հոդված 25. Աջակցությունը սեռական բռնության գոհերին

138. Սեռական բռնության, այդ թվում՝ բռնաբարության, տրավմատիկ բնույթի հետ գործ ունենալու համար հմուտ եւ մասնագիտացված անձնակազմի կողմից առանձնապես նուրբ մոտեցում է պահանջվում: Բռնության այս տեսակի գոհերին անհրաժեշտ է տրամադրել դատաբժշկական զննումների հետ համակցված անհետաձգելի բժշկական օգնություն եւ հետտրավմատիկ աջակցություն՝ հետապնդում իրականացնելու համար անհրաժեշտ ապացույցներ հավաքելու նպատակով: Ավելին, հաճախ հոգեբանական խորհրդատվության եւ բուժման խիստ կարիք է առաջանում՝ սովորաբար դեպքից շաբաթներ եւ ամիսներ անց:

139. Հետեւաբար 25-րդ հոդվածով հատկապես շեշտադրվում է մասնագիտացված օժանդակության այս տեսակի տրամադրումը՝ պարտավորեցնելով Կողմերին նախատեսել բռնաբարությունների ճգնաժամային հարցերով կամ սեռական բռնության ուղղորդման՝ բավարար թվով հասանելի կենտրոնների ստեղծումը: Կարելոր է նշել, որ Կողմերն ունեն այլընտրանք, այլ ոչ թե պարտավորություն երկու տեսակի կենտրոններն էլ ստեղծելու մասով:

140. Բռնաբարությունների ճգնաժամային հարցերով կենտրոնները կարող են տարբեր ձևեր ունենալ: Սովորաբար այսպիսի կենտրոններն առաջարկում են խորհրդատվության եւ բուժման վրա կենտրոնացած երկարաժամկետ օգնություն՝ առաջարկելով դեմ առ դեմ խորհրդատվություն, խմբերին աջակցություն եւ այլ ծառայությունների հետ շփում: Նրանք գոհերին աջակցում են նաեւ դատական վարույթի ընթացքում՝ տրամադրելով կանանց կողմից իրավապաշտպանություն եւ գործնական այլ օգնություն:

141. Սեռական բռնության ուղղորդման կենտրոնները, մյուս կողմից, կարող են մասնագիտանալ անհետաձգելի բժշկական օգնության, բարձրակարգ դատաբժշկական պրակտիկայի եւ ճգնաժամային իրավիճակներում միջամտության հարցերում: Դրանք կարող են ստեղծվել,

օրինակ՝ ստացիոնար բուժհաստատությունում՝ սեռական հետապնդման նոր իրավիճակներին արձագանքելու համար՝ բժշկական զննումներ իրականացնելու եւ հետագա ծառայություններից օգտվելու նպատակով զոհին համայնքում տեղակայված մասնագիտացված կազմակերպություններ ուղղորդելու միջոցով: Դրանք կարող են նաեւ կենտրոնացված լինել զոհին անհապաղ եւ համարժեք կերպով համապատասխան մասնագիտացված կազմակերպություններ ուղղորդելու վրա՝ 25-րդ հոդվածով նախատեսված անհրաժեշտ խնամքը տրամադրելու համար: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ողջունելի փորձ է դարձել դատաբժշկական զննումներ իրականացնելը՝ անկախ այն բանից, թե արդյոք խնդրի մասին հաղորդվելու է ոստիկանությանը, ինչպես նաեւ նմուշներ վերցնելու եւ դրանք պահելու հնարավորություն ընձեռելն այնպես, որ բռնաբարության մասին հաղորդելու կամ չհաղորդելու մասին որոշումը կարող է կայացվել ավելի ուշ:

142. Այդպիսի կենտրոնների ստեղծում նախատեսող պահանջը Կոնվենցիայի Կողմերի համար սահմանում է պարտավորություն՝ ապահովելու, որ դրանք լինեն բավարար քանակով, ինչպես նաեւ ապահովելու դրանց հեշտ հասանելիությունը եւ այն, որ դրանց ծառայությունները մատուցվեն պատշաճ կերպով: Եվրոպայի խորհրդի հանձնախմբի՝ Կանանց նկատմամբ բռնության, այդ թվում՝ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարին ուղղված գործունեության վերաբերյալ վերջնական գեկույցով (EG-TFV (2008)6) առաջարկվում է, որ այդպիսի մեկ կենտրոնը հասանելի լինի յուրաքանչյուր 200.000 բնակչի համար, եւ ըստ աշխարհագրական տեղակայման՝ դրանք զոհերի համար գյուղական վայրերում լինեն նույնքան հասանելի, որքան քաղաքներում: «Համապատասխան» եզրույթը նպատակ ունի ապահովելու, որ առաջարկվող ծառայությունները համապատասխանում են զոհերի կարիքներին:

Հոդված 26. Պաշտպանությունը եւ աջակցությունը երեխա վկաներին

143. Ծնողների կամ ընտանիքի այլ անդամների միջեւ ֆիզիկական, սեռական

կամ հոգեբանական բռնությունը եւ դաժան վերաբերմունքը խիստ ազդեցություն են ունենում երեխաների վրա: Այն ծնում է վախ, առաջացնում տրավմաներ եւ բացասաբար անդրադառնում նրանց զարգացման վրա:

144. Այդ պատճառով 26-րդ հոդվածով սահմանվում է պարտավորություն՝ ապահովելու, որ բռնության ականատես երեխաներ ունեցող զոհերին ծառայություններ եւ աջակցություն տրամադրելիս հաշվի առնվեն այդ երեխաների իրավունքներն ու կարիքները: «Վկա երեխա» եզրույթն առնչվում է ոչ միայն բռնությանը ներկա գտնվող եւ դրա վկան հանդիսացող երեխաներին, այլ նաեւ այն երեխաներին, ովքեր մոտակայքում թաքնվելիս լսում են ճիչեր եւ բռնության այլ ձայներ, կամ ովքեր կրում են այդ բռնության տեսական հետեւանքները: Կարելու է ճանաչել եւ հասցեագրել երեխաների՝ որպես սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերի վկաների զոհականացման հարցը եւ աջակցություն ստանալու նրանց իրավունքը: Հետեւաբար, 2-րդ պարբերությամբ պահանջվում են ըստ տարիքի եւ զարգացման մակարդակի, ինչպես նաեւ ապացույցների վրա հիմնված լավագույն սոցիալ-հոգեբանական միջամտություններ, որոնք հատուկ նախագծված են երեխաների համար՝ անհրաժեշտության դեպքում նրանց ունեցած տրավմատիկ փորձի հետ աշխատելու համար: Առաջարկվող բոլոր ծառայություններում պետք է պատշաճ կերպով հաշվի առնվեն երեխայի լավագույն շահերը:

Հոդված 27. Հաղորդում ներկայացնելը

145. Ցանկացած անձի կողմից, որն ականատես է լինում սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող որեւէ բռնարարքի կամ ողջամիտ հիմքեր ունի կասկածելու, որ կարող է նման բռնարարք տեղի ունենալ, հաղորդում ներկայացնելը խրախուսելու պահանջ առաջադրելու միջոցով նախագիծը մշակողները ցանկացել են ընդգծել այն կարելու դերը, որը անհատները՝ ընկերները, հարեւանները, ընտանիքի անդամները, գործընկերները, ուսուցիչները կամ

համայնքի այլ անդամներ, կարող են ունենալ բռնությունը հաճախ քողարկող լռությունը խախտելու հարցում: Յուրաքանչյուր Կողմի պատասխանատվությունն է սահմանել այն իրավասու մարմինները, որոնց այդպիսի կասկածների մասին հնարավոր կլինի հաղորդում ներկայացնել: Դրանք կարող են լինել իրավապահ մարմինները, երեխաների պաշտպանության ծառայությունները կամ համապատասխան այլ սոցիալական ծառայությունները: «Ողջամիտ հիմքեր» եզրույթը վերաբերում է բարեխղճորեն ներկայացված անկեղծ համոզմունքին:

Հոդված 28. Մասնագետների կողմից հաղորդում ներկայացնելը

146. Սույն հոդվածի համաձայն՝ Կոնվենցիայի Կողմերը պետք է ապահովեն, որ սովորաբար մասնագիտական գաղտնիքի պահպանման կանոններով պարտավորված մասնագետները (ինչպիսիք են, օրինակ՝ բժիշկները եւ հոգեբույժները) հնարավորություն ունենան հաղորդումներ ներկայացնել իրավասու կազմակերպություններ կամ մարմիններ, եթե իրենք ողջամիտ հիմքեր ունեն կարծելու, որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող լուրջ բռնարարք է տեղի ունեցել, եւ հետագայում եւս հնարավոր են այդպիսի լուրջ բռնարարքներ: Դրանք հաղորդում ներկայացնելուն ուղղված հավաքական պահանջներ են եւ ընդգրկում են, օրինակ՝ ընտանեկան բռնության բնորոշ դեպքեր, որոնց պարագայում զոհն արդեն ենթարկվել է լուրջ բռնարարքների, եւ հավանական է, որ հետագայում դրանք եւս տեղի ունենան:

147. Կարելու է նշել, որ սույն դրույթն այս մասնագետներին չի պարտավորեցնում հաղորդումներ ներկայացնել: Դա միայն այդ անձանց ընձեռում է այդպես վարվելու հնարավորություն՝ առանց վստահությունը չարաշահելու ռիսկի: Թեեւ օրենսդրությամբ կարող են սահմանվել գաղտնիությունը պահպանելու կանոններ, սակայն գաղտնիության հարցերն ու դրա չարաշահումը եւս կարող են կարգավորվել մասնագիտական տարբեր խմբերի համար նախատեսված էթիկայի կանոնադրքերով կամ

մասնագիտական չափանիշներով: Սույն դրույթի նպատակն է ապահովել, որ գաղտնիությունը պահպանելու ոչ մի տեսակի կանոն չխոչընդոտի լուրջ բռնարարքների մասին հաղորդումներ ներկայացնելու գործընթացը: Սույն դրույթն ավելի շատ միտված է քրեական գործով քննությունն նախաձեռնելու փոխարեն զոհերի կյանքն ու առողջությունը պաշտպանելուն: Ուստի կարելու է այդպիսի հնարավորություն ընձեռել այն մասնագետներին, ովքեր մանրակրկիտ կշռադատելուց հետո ցանկանում են պաշտպանել բռնության զոհերին:

148. «Համապատասխան պայմանների առկայության դեպքում» եզրույթը նշանակում է, որ Կողմերը կարող են որոշել այն իրավիճակները կամ դեպքերը, որոնց համար սույն դրույթը կիրառելի է: Օրինակ, Կողմերը կարող են 28-րդ հոդվածում ներառված պարտավորությունը պայմանավորել զոհի նախնական համաձայնությամբ՝ Բացառությամբ այնպիսի կոնկրետ դեպքերի, երբ զոհն անչափահաս է կամ անկարող է պաշտպանել իրեն՝ ֆիզիկական կամ մտավոր արատների պատճառով: Ավելին, յուրաքանչյուր Կողմ պատասխանատու է այն մասնագետների կատեգորիաները սահմանելու համար, որոնց նկատմամբ կիրառվում է սույն դրույթը: «Որոշ մասնագետներ» եզրույթի նպատակն է ընդգրկել ցանկացած թվով մասնագետների, որոնց գործառույթները ներառում են այն կանանց, տղամարդկանց եւ երեխաների հետ շփումները, որոնք կարող են լինել սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության որեւէ ձեւի զոհը: Բացի այդ, սույն հոդվածը որեւէ կերպ չի վերաբերում ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածի համաձայն այն արարքների համար մեղադրվող անձանց իրավունքներին, որոնց նկատմամբ սույն Կոնվենցիան կիրառվում է՝ անկախ քաղաքացիական կամ քրեական գործով վարույթներից:

Գլուխ V. Նյութական իրավունք

149. Ինչպես բռնության կոնկրետ ձեւերի, շահագործման կամ վատ վերաբերմունքի դեմ պայքարի մասին Եվրոպայի խորհրդի այլ կոնվենցիաների

դեպքում, նյութական իրավունքի դրույթները ձեւավորում են գործիքակազմի էական մասը: Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության մասին ներկայումս գործող ազգային օրենսդրության ուսումնասիրությունից պարզ է դառնում, որ դեռեւս առկա են շատ բացեր: Ուստի բոլոր անդամ պետությունների օրենսդրական համակարգերում փոփոխություններ ներդնելիս անհրաժեշտ է ամրապնդել իրավական պաշտպանությունն ու հատուցումը եւ հաշվի առնել առկա լավագույն փորձը՝ բռնության այս ձեւերն արդյունավետորեն կանխելու եւ դրանց դեմ պայքարելու նպատակով: Նախագիծը մշակողներն ուսումնասիրել են քրեական, քաղաքացիական եւ վարչական իրավունքի՝ ներդրվող համապատասխան բոլոր միջոցները՝ ապահովելու, որ Կոնվենցիան ընդգրկում է տվյալ բռնարարքներին վերաբերող տարբեր իրավիճակներ: Արդյունքում՝ սույն գլխում պարունակվում են կանխարգելիչ, պաշտպանիչ եւ հատուցման մի շարք միջոցառումներ գոհերի համար, եւ դրանով առաջարկվում են պատժիչ միջոցառումներ բռնության այն ձեւերն իրականացրած կատարողների նկատմամբ, որոնց արարքներին պետք է արձագանքել քրեական իրավունքի տեսանկյունից:

150. Սույն գլխով սահմանվում են քաղաքացիական իրավունքի պաշտպանության բազմազան միջոցներ ապահովելու պարտավորություն, ինչը հնարավորություն կտա գոհերին փնտրելու արդարադատություն եւ հատուցում՝ հիմնականում կատարողի նկատմամբ, ինչպես նաեւ պետական իշխանությունների նկատմամբ, եթե վերջիններս թերացել են ձեռնարկելու կանխարգելիչ եւ պաշտպանիչ միջոցառումներ իրենց պարտականությունը պատշաճ կերպով կատարելու հարցում:

151. V գլխով նաեւ սահմանվում են մի շարք քրեական հանցանքներ: Ներպետական իրավունքի ներդաշնակեցումն այս կերպ նպաստում է ազգային եւ միջազգային մակարդակով հանցագործությունների դեմ պայքարին՝ մի շարք պատճառներով: Սովորաբար կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության դեմ պայքարին ուղղված ազգային միջոցառումները չեն իրականացվում պարբերաբար կամ իրականացվում են թերի՝

օրենսդրական բացերի պատճառով:

152. Քրեական իրավունքով նախատեսված միջոցառումների առաջնային նպատակն է ուղղորդել Կողմերին՝ կանանց նկատմամբ բռնությունը եւ ընտանեկան բռնությունը զսպելու արդյունավետ քաղաքականություններ ներդնելու հարցում, որոնք երկուսն էլ, ցավոք, դեռեւս շարունակում են լայն տարածում ունեցող հանցագործություններ մնալ Եվրոպայում եւ դրա սահմաններից դուրս:

153. Նախագիծը մշակողները համաձայնել են, որ սկզբունքորեն Կոնվենցիայի՝ քրեական իրավունքին առնչվող բոլոր դրույթները պետք է ներկայացվեն գենդերի տեսանկյունից չեզոք ձևով. գոհի կամ կատարողի սեռն այդպիսով չպետք է, ըստ էության, հանցագործության բաղկացուցիչ տարր կազմի: Այնուամենայնիվ, դա չպետք է խոչընդոտի, որ Կողմերը ներդնեն տվյալ գենդերին առնչվող դրույթներ:

154. Նախագիծը մշակողները որոշել են, որ հարկ է սույն Կոնվենցիայի միջոցով չանդրադառնալ այն նույն վարքագծին, որն արդեն դիտարկվել է Եվրոպայի խորհրդի այլ կոնվենցիաներով, մասնավորապես՝ «Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցների մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայով (ԵԽՊՇ թիվ 197) եւ «Սեռական շահագործումից եւ սեռական ոտնձգությունից երեխաների պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայով (ԵԽՊՇ թիվ 201):

155. 33-39-րդ հոդվածներում ներառված պարտավորություններով Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ դիտավորյալ կատարված որեւէ կոնկրետ արարք քրեականացվի: Նախագիծը մշակողները համաձայնության են եկել այս ձեւակերպման շուրջ, որով Կողմերը պարտավորվում են քրեականացնել տվյալ արարքը: Այնուհանդերձ, Կոնվենցիայով Կողմերը չեն պարտավորվում պարտադիր կերպով ներդնել կոնկրետ դրույթներ, որոնցով քրեականացվում է Կոնվենցիայով նկարագրված արարքը: Հաշվի առնելով 40-րդ հոդվածը (սեռական հետապնդում) եւ այս

արարքի առանձնահատուկ բնույթը՝ նախագիծը մշակողները համարել են, որ այդ արարքը կարող է կա՛մ քրեորեն պատժվել, կա՛մ ենթակա լինել այլ իրավական պատժամիջոցների: Ի վերջո, սույն գլխում սահմանված հանցանքների մասով նվազագույն համակարծություն է ձեւավորվում, ինչը չի խոչընդոտում դրանցում լրամշակումների կատարմանը կամ ներպետական իրավունքում ավելի բարձր չափանիշների սահմանմանը:

156. Քրեական իրավունքի ընդհանուր սկզբունքների համաձայն՝ իրավական տեսանկյունից ընդունելի համաձայնությունը կարող է վերացնել քրեական պատասխանատվությունը: Ավելին, իրավական տեսանկյունից հիմնավորված այլ արարքներ, օրինակ՝ ինքնապաշտպանության, գույքի պաշտպանության կամ անհրաժեշտ բժշկական նպատակներով կատարված արարքները սույն Կոնվենցիայի համաձայն չեն կարող հանգեցնել քրեական պատասխանատվության:

Հոդված 29. Քաղաքացիական հայցերը եւ պաշտպանության քաղաքացիաիրավական միջոցները

157. Սույն դրույթի 1-ին պարբերության նպատակն է ապահովել, որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության ցանկացած ձեւի զոհ կարողանա դիմել պետական իրավական համակարգի օգնությանը՝ կատարողի նկատմամբ պաշտպանության քաղաքացիաիրավական համարժեք միջոցներ կիրառելու հայցով: Մի կողմից՝ դա ներառում է պաշտպանության քաղաքացիաիրավական միջոցներ, որոնք դատարանին թույլ են տալիս քաղաքացիական գործի շրջանակներում ստիպել անձին դադարեցնել որոշակի արարք կատարելը, հետագայում գերծ մնալ որոշակի արարքից, կամ հարկադրել անձին որոշակի գործողության կատարմանը (ապահովման միջոցներ): Այս տեսակի քաղաքացիաիրավական պաշտպանության միջոցներ կարող են կիրառվել, օրինակ՝ օգնելու համար իրենց կամքին հակառակ ամուսնանալու հեռանկարի առջեւ կանգնած աղջիկներին ու տղաներին, որպեսզի որեւէ անձի (ծնողներ, խնամակալներ կամ ընտանիքի որեւէ անդամ),

որը նրանց կամքին հակառակ հրաժարվում է տրամադրել այդ փաստաթղթերը, հարկադրել վերադարձնելու նրանց անձնագրերը կամ կարելուր այլ փաստաթղթեր: Այդպիսի ապահովման միջոցներն օգնում են ապահովել պաշտպանություն բռնարարքներից:

158. Մյուս կողմից՝ Կողմի ազգային իրավակարգով պայմանավորված՝ սույն դրույթով առաջարկվող պաշտպանության քաղաքացիաիրավական միջոցները նաեւ կարող են ներառել սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնարարքներին հատուկ անդրադարձ կատարող դատական կարգադրություններ, ինչպիսիք են 53-րդ հոդվածում նշված արգելող կարգադրությունները, սահմանափակող կարգադրությունները եւ ոտնձգություններից պաշտպանող կարգադրությունները: Դրանք, մասնավորապես, վերաբերում են ընտանեկան բռնության դեպքերին եւ լրացնում են անհետաձգելի եւ հաճախ՝ կարճաժամկետ պաշտպանությունը, որն առաջարկվում է 52-րդ հոդվածում նշված՝ պաշտպանիչ անհետաձգելի կարգադրություններով:

159. Ավելին, հետամտելու եւ սեռական հետապնդման համատեքստում քաղաքացիական իրավունքով պետք է նախատեսվեն իրավական պաշտպանության միջոցներ՝ բանավոր եւ գրավոր զրպարտության դեմ այն դեպքում, երբ այդպիսի արարքները չեն կարգավորվում Կողմերի քրեական օրենսդրությամբ:

160. Քաղաքացիական իրավունքին առնչվող բոլոր կարգադրությունները տրվում են զոհի կամ իրավական համակարգից կախված՝ երրորդ կողմի կողմից դիմում ներկայացվելուց հետո եւ չեն կարող տրվել *ի պաշտոնէ*:

161. Թեեւ 1-ին պարբերությունը նպատակ ունի զոհերի համար ապահովել պաշտպանության քաղաքացիական միջոցներ ընդդեմ կատարողի, 2-րդ պարբերությամբ երաշխավորվում է զոհերի համար իրավական պաշտպանության միջոցների ապահովումն ընդդեմ այն պետական մարմինների, որոնք թերացել են կանխարգելիչ կամ պաշտպանիչ անհրաժեշտ

միջոցառումներ ձեռնարկելու իրենց պարտականությունը կատարելու հարցում:

162. Դրանով վերահաստատվում է այն պետական մարմինների պատասխանատվության սկզբունքը, որոնք, սույն Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի համաձայն, ստանձնել են սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնարարքները պատշաճ կերպով կանխելու, հետաքննելու եւ դրանց համար պատիժ սահմանելու պարտավորությունը: Այդ պարտավորությունը չկատարելը կարող է հանգեցնել իրավական պատասխանատվության, եւ անհրաժեշտ է, որ քաղաքացիական իրավունքով առաջարկվեն այդ թերացմանն ուղղված իրավական պաշտպանության միջոցներ: Իրավական պաշտպանության այդ միջոցները, ի թիվս այլնի, ներառում են վնասների փոխհատուցման նպատակով ներկայացված քաղաքացիական հայցերը, որոնք պետք է հասանելի լինեն անփութության եւ կոպիտ անփութության վարքագծի դեպքերի համար: Պետական մարմինների քաղաքացիական պատասխանատվության շրջանակը կարգավորվում է Կողմերի ներպետական իրավունքով. նրանց հայեցողությանն է թողնվում որոշելու, թե ինչպիսի անփութության դեպքում է հայց ներկայացնելու համար հիմքեր առաջանում:

163. 2-րդ պարբերության մեջ ներառված պարտավորությունը համահունչ է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքին, որն առնչվում է ՄԻԵԿ-ի 2-րդ հոդվածով (կյանքի իրավունք) նախատեսված՝ իրենց դրական պարտավորությունը կատարելու հանրային իշխանությունների թերացմանը: *Օսմանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* [Osman v. the United Kingdom] վճռում, ինչպես նաեւ *Օփուզն ընդդեմ Թուրքիայի* [Opuz v. Turkey] վճռում դատարանը նշել է, որ «եթե առկա է պնդում, որ իշխանություններն անձի դեմ ուղղված հանցագործությունները կանխելու եւ արգելելու իրենց վերոհիշյալ պարտականության համատեքստում խախտել են կյանքի իրավունքը պաշտպանելու իրենց դրական պարտավորությունը, ապա որպես այդ պնդման բավարարում պետք է սահմանել, որ իշխանություններն այդ պահին իմացել են կամ պետք է իմացած լինեին երրորդ կողմի քրեական

գործողություններից նույնացված անձի կամ անձանց կյանքին սպառնացող իրական եւ անմիջական վտանգի մասին, եւ որ նրանք իրենց լիազորությունների շրջանակում չեն ձեռնարկել այնպիսի միջոցներ, որոնք ողջամիտ հիմնավորման դեպքում հնարավոր է՝ օգնեին խուսափել այդ վտանգից»: Դատարանը հստակ նշել է, որ այդ թերացման համար պատասխանատվությունը չի սահմանափակվում կյանքը պաշտպանելու պարտավորությունը կանխամտածված կերպով անտեսելով կամ կոպիտ անփութությամբ:

164. Զոհի մահվան դեպքում իրավական պաշտպանության առկա միջոցները պետք է հասանելի լինեն նրա ժառանգներին:

Հոդված 30. Փոխհատուցումը

165. Սույն հոդվածով սահմանվում է սույն Կոնվենցիայով նախատեսվող իրավախախտումներից ցանկացածի հետեւանքով կրած վնասների փոխհատուցման իրավունքը: 1-ին պարբերությամբ սահմանվում է այն սկզբունքը, որ գլխավորապես կատարողն է պատասխանատու վնասների եւ ռեստիտուցիայի համար:

166. Փոխհատուցման համար կարելի է նաեւ դիմել ապահովագրական ընկերություններ կամ փոխհատուցում ակնկալել պետության կողմից ֆինանսավորվող առողջապահական եւ սոցիալական ապահովության համակարգերի շրջանակներում: 2-րդ պարբերությամբ սահմանվում է պետության՝ փոխհատուցում տրամադրելու սուբսիդիար պարտավորությունը: Փոխհատուցման համար դիմելու պայմանները կարող են սահմանվել ներքին օրենսդրությամբ, ինչպես, օրինակ՝ պահանջն այն մասին, որ փոխհատուցում ստանալու համար զոհը նախեւառաջ դիմել է կատարողին: Նախագիծը մշակողները շեշտում են այն հանգամանքը, որ պետության կողմից փոխհատուցում պետք է տրամադրվի այն իրավիճակներում, երբ անձը կրել է ծանր մարմնական վնասվածք կամ առողջության կորուստ: Հարկ է նշել, որ «մարմնական վնասվածք» եզրույթը ներառում է այնպիսի վնասվածքներ,

որոնք զոհին հասցրել են մահվան, իսկ «առողջության կորուստ» եզրույթը ներառում է լուրջ հոգեբանական վնասներ, որոնք պատճառվել են ֆիզիկական բռնություն գործադրելու հետեւանքով, ինչպես նշված է 33-րդ հոդվածում: Չնայած պետության կողմից նախատեսվող փոխհատուցման շրջանակը սահմանափակվում է «ծանր» վնասվածքով եւ առողջության կորստով, դա չի խոչընդոտում, որ Կողմերն ավելի առատաձեռն փոխհատուցում տրամադրելու միջոցներ ձեռնարկեն եւ պետության կողմից վճարվելիք փոխհատուցման տարրերից որեւէ մեկի կամ բոլորի մասով ավելի մեծ կամ ավելի փոքր սահմանափակումներ սահմանեն: Մասնավորապես, սույն դրույթը չի հակասում «Բռնությամբ կատարված հանցագործությունների զոհերին փոխհատուցելու մասին» եվրոպական կոնվենցիայի կողմերի պարտավորություններին (ԵՊՇ թիվ 116):

167. Փոխհատուցման մասով պետության սուբսիդիար պարտավորությունը չի խոչընդոտում, որ Կողմերը տրամադրված փոխհատուցման առնչությամբ կատարողի դեմ հետադարձ պահանջ ներկայացնեն, քանի դեռ պատշաճորեն հաշվի է առնվում զոհի անվտանգությունը: «Զոհի անվտանգության» մասով արված հղմամբ Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ փոխհատուցման առնչությամբ կատարողի դեմ հետադարձ պահանջ ներկայացնելու նպատակով ձեռնարկված ցանկացած միջոցառման դեպքում պատշաճորեն հաշվի առնվեն զոհի անվտանգության համար այդ միջոցառումների ունեցած հետեւանքները: Դա մասնավորապես վերաբերում է այն իրավիճակներին, երբ կատարողը կարող է պետությանը փոխհատուցում վճարելու պարտավորության պատճառով զոհից վրեժխնդիր լինելու ցանկություն ունենալ:

168. Սույն դրույթը միջանկյալ պետության կողմից զոհին փոխհատուցում տրամադրելու հարցում աջակցության համար խոչընդոտ չէ: Հնարավոր է, որ հրատապ օգնության կարիք ունեցող զոհը չկարողանա սպասել հաճախ բարդ ընթացակարգերի արդյունքին: Նման դեպքերում Կողմերը կարող են

նախատեսել վճարված փոխհատուցման գումարի մասով պետության կամ իրավասու մարմնի կողմից փոխհատուցում ստացած անձի իրավունքների սուբրոգացիայի հնարավորությունը, կամ եթե հետագայում փոխհատուցում ստացած անձը հատուցում է ստանում ցանկացած այլ աղբյուրից, պետությունը կամ իրավասու մարմինը կարող է հետ պահանջել տրամադրված գումարն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն:

169. Այն դեպքում, երբ պետության կողմից փոխհատուցումը զոհին վճարվում է այն պատճառով, որ կատարողը, չնայած դատարանի կողմից այդպիսի պահանջ ներկայացնելուն, չի ցանկանում կամ չի կարող վճարել, պետությունը կատարողի նկատմամբ հետադարձ պահանջ է ներկայացնում:

170. Պետության կողմից փոխհատուցումը երաշխավորելու նպատակով Կողմերը կարող են սահմանել պետական փոխհատուցման համակարգեր՝ «Բռնությամբ կատարված հանցագործությունների զոհերին փոխհատուցելու մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 5-րդ եւ 6-րդ հոդվածներում սահմանված կարգով:

171. Հարկ է նշել, որ սույն հոդվածի 2-րդ պարբերությունը վերապահումների առումով բաց է՝ սույն Կոնվենցիայի 78-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերության համաձայն: Վերապահումներ կատարելու այդ հնարավորությունը չի հակասում այդ ոլորտում միջազգային այլ փաստաթղթերով սահմանված՝ Կողմերի պարտավորություններին, ինչպիսին է, օրինակ՝ վերոնշյալ «Բռնությամբ կատարված հանցագործությունների զոհերին փոխհատուցելու մասին» եվրոպական կոնվենցիան:

172. Քանի որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության ձեւերից տուժած շատ անձինք հնարավոր է, որ չունենան այն Կողմի քաղաքացիությունը, որի տարածքում հանցագործությունը կատարվել է, պետության կողմից սուբսիդիար փոխհատուցումը պետք է ընդգրկի թե՛ քաղաքացիներին եւ թե՛ [այդ Կողմի] քաղաքացիություն չունեցող անձանց:

173. 3-րդ պարբերության նպատակն է երաշխավորել, որ փոխհատուցումը տրամադրվի ողջամիտ ժամկետում, այսինքն՝ համապատասխան ժամանակահատվածի շրջանակներում:

174. Հարկ է նշել, որ փոխհատուցումը կարող է տրամադրվել ոչ միայն քաղաքացիական կամ վարչական իրավունքի շրջանակներում, այլ նաեւ քրեական իրավունքի շրջանակներում՝ որպես քրեական իրավունքով սահմանված պատժամիջոցի մաս:

Հոդված 31. Խնամակալությունը, տեսակցության իրավունքը եւ անվտանգությունը

175. Սույն դրույթի նպատակը երաշխավորելն է, որ դատական մարմինները չտրամադրեն շփում սահմանող կարգադրություններ՝ առանց հաշվի առնելու սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության դեպքերը: Խոսքը վերաբերում է այն դատական որոշումներին, որոնք կարգավորում են երեխայի եւ իր ծնողների ու երեխաների հետ ընտանեկան այլ կապերով կապված անձանց միջեւ շփումը: Խնամակալության եւ տեսակցության իրավունքի կամ շփման ծավալի վերաբերյալ որոշում կայացնելիս, այլ գործոններից բացի, պետք է նաեւ հաշվի առնվի ոտնձգություններ թույլ չտվող խնամակալի նկատմամբ կիրառվող բռնության դեպքերն այնքանով, որքանով հաշվի են առնվում անձամբ երեխայի նկատմամբ բռնության դեպքերը:

176. 2-րդ պարբերությունը վերաբերում է զոհերի եւ վկաների իրավունքների ու անվտանգության երաշխավորման համալիր հարցին՝ կատարողի ծնողական իրավունքները հաշվի առնելիս: Մասնավորապես, ընտանեկան բռնության դեպքերում ընդհանուր երեխաներին վերաբերող հարցերը հաճախ այն միակ կապերն են, որոնք պահպանվում են զոհի եւ կատարողի միջեւ: Շփում սահմանող կարգադրությունները զոհերից եւ նրանց երեխաներից շատերի համար կարող են անվտանգության հետ կապված լուրջ վտանգ ներկայացնել, քանի որ դա հաճախ ենթադրում է կատարողի հետ դեմ առ դեմ հանդիպում: Այսպիսով, սույն պարբերությամբ սահմանվում է զոհերի եւ

նրանց երեխաների՝ ցանկացած հետագա վնասից ապահովված լինելը երաշխավորելու պարտավորությունը:

Հոդված 32. Հարկադիր ամուսնությունների քաղաքացիաիրավական հետեւանքները

177. Սույն հոդվածով կարգավորվում են հարկադիր ամուսնության իրավական հետեւանքները, եւ երաշխավորվում է այդպիսի ամուսնությունները «վիճարկելու, առոչինչ ճանաչելու կամ լուծելու» հնարավորությունը: Սույն դրույթի նպատակներով «վիճարկելի» ամուսնությունն այն ամուսնությունն է, որը համարվում է վավեր, որը, սակայն, կարող է ճանաչվել անվավեր՝ կողմերից մեկի կողմից առարկություն ներկայացվելու դեպքում. «առոչինչ» ամուսնությունն այն ամուսնությունն է, որը զուրկ է իրավական հետեւանքներից՝ անկախ այն հանգամանքից, թե արդյոք վիճարկվել է կողմերից որեւէ մեկի կողմից թե ոչ: «Լուծված» ամուսնությունը, ինչպես բաժանության դեպքում, զուրկ է իրավական հետեւանքներից միայն լուծվելու օրվանից սկսած: Նախագիծը մշակողները հաշվի են առել, որ սույն հոդվածի կիրարկումը՝ կիրառված եզրույթների (վիճարկելի, առոչինչ, լուծված) տեսանկյունից, կարող է տարբերվել՝ կախված Կողմերի քաղաքացիական իրավունքով սահմանված հասկացություններից:

178. Կարելու է, որ սույն դրույթով պահանջվող իրավական գործողությունը լինի հեշտ հասանելի եւ զոհի համար անհարկի ֆինանսական եւ վարչական բեռ չստեղծի: Դա նշանակում է, որ հարկադիր ամուսնությունն առոչինչ ճանաչելու կամ լուծելու համար սահմանված որեւէ ընթացակարգ չպետք է զոհի համար անհաղթահարելի դժվարություններ ենթադրի կամ անուղղակիորեն հանգեցնի ծանր ֆինանսական դրության: Ավելին, ամուսնությանը վերջ դնելու ձեւը չպետք է ազդի հարկադիր ամուսնության զոհի իրավունքների վրա:

Հոդված 33. Հոգեբանական բռնությունը

179. Սույն հոդվածով սահմանվում է հոգեբանական բռնության իրավախախտումը: Նախագիծը մշակողները համաձայնել են քրեորեն պատժել հարկադրանքի կամ սպառնալիքների միջոցով այլ անձի հոգեբանական անձեռնմխելիությունը լրջորեն խախտող ցանկացած տեսակի դիտավորյալ վարքագիծ: «Դիտավորյալ» բառի մեկնաբանությունը վերապահվել է ներպետական իրավունքին, սակայն դիտավորյալ վարքագծին ներկայացվող պահանջը վերաբերում է իրավախախտման բոլոր տարրերին:

180. Իրավախախտման ծավալը սահմանափակվում է այնպիսի դիտավորյալ վարքագծով, որը **լրջորեն** խախտում է վնասում է անձի հոգեբանական անձեռնմխելիությունը, ինչը կարող է կատարվել տարբեր միջոցներով եւ եղանակներով: Կոնվենցիայով չի սահմանվում «լրջորեն խախտել» եզրույթի իմաստը: Պետք է կիրառվի հարկադրանք կամ սպառնալիք, որպեսզի վարքագիծը դիտվի սույն դրույթի շրջանակներում:

181. Սույն դրույթն ավելի շատ վերաբերում է վարքագծի դրսեւորման ընթացքին, քան միայն մեկ դեպքի: Այն նպատակ ունի ամրագրելու որոշակի ժամանակի ընթացքում ընտանիքում կամ դրանից դուրս դրսեւորվող՝ չարաշահում ներառող վարքագծի մոդելի քրեաիրավական բնույթը: Հոգեբանական բռնությունը հաճախ նախորդում կամ ուղեկցվում է ինտիմ հարաբերություններում ֆիզիկական եւ սեռական բռնությամբ (ընտանեկան բռնություն): Այնուհանդերձ, այն կարող է առաջանալ ցանկացած այլ միջավայրում, օրինակ՝ աշխատավայրում կամ դպրոցում: Կարելի է շեշտել, որ սույն Կոնվենցիայի 78-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության համաձայն՝ ցանկացած պետություն կամ Եվրոպական միությունը կարող է հայտարարել, որ այն վերապահում է հոգեբանական բռնության առնչությամբ քրեական պատժամիջոցների փոխարեն ոչ քրեական պատժամիջոցներ նախատեսելու իրավունքը: Նախագիծը մշակողները մտադիր էին պահպանել Կոնվենցիայում հոգեբանական բռնության քրեականացման սկզբունքը՝ միեւնույն ժամանակ թույլ տալով ճկունություն այն դեպքերում, երբ Կողմի իրավական համակարգն

այդպիսի վարքագծերի առնչությամբ նախատեսում է միայն ոչ քրեական պատժամիջոցներ: Այնուամենայնիվ, պատժամիջոցները պետք է լինեն արդյունավետ, համաչափ եւ տարհամոզիչ՝ անկախ այն բանից՝ Կողմերն ընտրել են քրեական, թե ոչ քրեական պատժամիջոցներ:

Հոդված 34. Հետամտելը

182. Սույն դրույթով սահմանվում է հետամտել իրավախախտումը, որը սահմանվում է որպես մեկ այլ անձի նկատմամբ դիտավորությամբ շարունակաբար սպառնալից վարքագիծ դրսևորելը, որն այդ անձի մոտ սեփական անվտանգության համար վախ է առաջացնում: Դա ներառում է կոնկրետ անձի նկատմամբ սպառնալից բնույթի ցանկացած կրկնվող վարքագիծ, որի հետևանքով այդ մարդու մոտ վախի զգացողություն է ձևավորվում: Սպառնալից վարքագիծը կարող է դրսևորվել մեկ այլ անձի շարունակաբար հետապնդելու, մեկ այլ անձի հետ անցանկալի հաղորդակցության մեջ ներգրավվելու կամ մեկ այլ անձի՝ նրան հետևելու մասին տեղեկացնելու միջոցով: Սա ներառում է գոհին ֆիզիկապես հետևելը, նրա աշխատավայրում, սպորտային կամ կրթական հաստատություններում հայտնվելը, ինչպես նաև վիրտուալ աշխարհում գոհին հետապնդելը (չաթերի համար նախատեսված հարթակներ, սոցիալական ցանցեր եւ այլն): Անցանկալի հաղորդակցության մեջ ներգրավմամբ ենթադրվում է ցանկացած հասանելի հաղորդակցության միջոցով, այդ թվում՝ ժամանակակից հաղորդակցության միջոցներով եւ SՏՏ-ներով գոհի հետ ակտիվ կապի հաստատման ձգտում:

183. Ավելին, սպառնալից վարքագիծը կարող է ներառել վարքագծի այնպիսի տարբեր ձևեր, ինչպիսիք են մեկ այլ անձի գույքը փչացնելը, անձի անձնական օգտագործման իրերին դիպչելիս աննկատելի հետքեր թողնելը, անձի ընտանի կենդանուն թիրախ դարձնելը կամ կեղծ ինքնությամբ հանդես գալը կամ առցանց կեղծ տեղեկություններ տարածելը:

184. Սույն դրույթով կարգավորվելու համար նման սպառնալից վարքագիծ

պարունակող ցանկացած արարք պետք է կատարվի դիտավորությամբ եւ զոհի մոտ վախի զգացողություն ձեւավորելու մտադրությամբ:

185. Սույն դրույթը վերաբերում է կրկնվող նշանակալի իրադարձություններ պարունակող վարքագծի դրսեւորման ընթացքին: Դրա նպատակն է սահմանել վարքագծի այնպիսի մոդելի քրեաիրավական բնույթը, որին բնորոշ տարրերը, առանձին դիտարկելով, միշտ չէ, որ համարվում են քրեորեն պատժելի վարքագիծ: Այն նախատեսում է այնպիսի վարքագիծ, որն ուղղակիորեն թիրախավորում է զոհին: Այնուամենայնիվ, Կողմերը կարող են այդ դրույթի գործողությունը տարածել նաեւ զոհի սոցիալական միջավայրում գտնվող ցանկացած անձի, այդ թվում՝ ընտանիքի անդամների, ընկերների եւ գործընկերների նկատմամբ վարքագծի վրա: Ձոհերին հետամտելու փորձը ցույց է տալիս, որ հետամտող անձանցից շատերը հետամտելիս չեն սահմանափակվում իրենց անմիջական զոհով, այլ հաճախ թիրախավորում են զոհին մտերիմ որոշակի թվով անձանց: Սա հաճախ էականորեն նպաստում է վախի զգացողության մեծացմանը եւ իրավիճակի նկատմամբ հսկողությունը կորցնելուն, ուստի կարող է կարգավորվել սույն դրույթով:

186. Վերջապես, այնպես, ինչպես հոգեբանական բռնության դեպքում, 78-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերությամբ նախատեսվում է ցանկացած պետության կամ Եվրոպական միության հնարավորությունը՝ հայտարարելու, որ այն վերապահում է ոչ քրեական պատժամիջոցներ նախատեսելու իրավունքը, քանի դեռ դրանք արդյունավետ, համաչափ եւ տարհամոզիչ են: Սահմանափակող կարգադրությունը վերապահման հնարավորության շրջանակներում պետք է դիտարկել որպես ոչ քրեական պատժամիջոց: Նախագիծը մշակողները կրկին մտադիր էին պահպանել հետամտելու գործողության քրեականացման սկզբունքը՝ միաժամանակ ճկունություն թույլ տալով այն դեպքերում, երբ Կողմի իրավական համակարգը հետամտելու առնչությամբ նախատեսում է միայն ոչ քրեական պատժամիջոցներ:

Հոդված 35. Ֆիզիկական բռնությունը

187. Սույն հոդվածով քրեականացվում է այլ անձի նկատմամբ ֆիզիկական բռնության՝ դիտավորությամբ կատարված ցանկացած արարք՝ անկախ այն բանից, թե ինչ հանգամանքներում է այն կատարվել:

188. «Ֆիզիկական բռնություն» եզրույթը վերաբերում է այն մարմնական վնասվածքին, որը հասցվել է անմիջական եւ անօրինական ֆիզիկական ուժ գործադրելու հետեւանքով: Այն ներառում է նաեւ այն բռնությունը, որի հետեւանքով զոհը մահացել է:

Հոդված 36. Սեռական բռնությունը, ներառյալ՝ բռնաբարությունը

189. Սույն հոդվածով սահմանվում է սեռական բռնության, այդ թվում՝ բռնաբարության քրեական իրավախախտումը: 1-ին պարբերությամբ կարգավորվում են սեքսուալ բնույթի գործողությունների բոլոր ձեւերը, որոնք կիրառվում են մեկ այլ անձի նկատմամբ՝ առանց իր ինքնակամ համաձայնության, եւ որոնք կիրառվում են դիտավորությամբ: «Դիտավորություն» բառի մեկնաբանությունը վերապահվել է ներպետական իրավունքին, սակայն դիտավորյալ վարքագծին ներկայացվող պահանջը վերաբերում է իրավախախտման բոլոր տարրերին:

190. Հոդվածի «ա» կետը վերաբերում է մեկ այլ անձի մարմին, առանց այդ անձի համաձայնության, վազինալ, անալ կամ օրալ ներթափանցմանը: Ներթափանցումը կարող է տեղի ունենալ մարմնի մասով կամ առարկայի միջոցով: Որպեսզի ներթափանցումը լինի սեքսուալ բնույթի, նախագիծը մշակողները ձգտել են շեշտել այդ դրույթի սահմանները եւ խուսափել մեկնաբանության հետ կապված խնդիրներից: «Սեքսուալ բնույթի» եզրույթը նկարագրում է այնպիսի գործողություն, որն ունի սեքսուալ ենթատեքստ: Այն չի կիրառվում այնպիսի գործողությունների նկատմամբ, որոնք այդպիսի ենթատեքստ կամ նրբերանգ չունեն: Հոդվածի «բ» կետում ընդգրկվում են

սեքսուալ բնույթի բոլոր այն գործողությունները, որոնք կատարվել են առանց ներգրավված կողմերից մեկի կողմից տրված համաձայնության, եւ որոնց դեպքում ներթափանցում տեղի չի ունեցել: Եվ վերջապես, «գ» կետով կարգավորվում են բոլոր այն իրավիճակները, որոնց դեպքում գոհին դրդել են կատարողից տարբեր՝ այլ անձի հետ սեքսուալ բնույթի գործողություններ կատարել կամ նրա կողմից ենթարկվել նման գործողությունների՝ առանց իր համաձայնության: Շահագործում ներառող հարաբերությունների դեպքում գոհերին հաճախ ստիպում են սեքսուալ բնույթի գործողությունների մեջ ներգրավվել կատարողի կողմից ընտրված անձի հետ: Հոդվածի «գ» կետի նպատակն է ընդգրկել այն սցենարները, որոնց պարագայում կատարողն այն անձը չէ, որը կատարել է սեքսուալ բնույթի գործողությունը, այլ այն անձը, որը դրդել է գոհին երրորդ անձի հետ ներգրավվել սեքսուալ բնույթի գործողության մեջ՝ պայմանով, որ այդ վարքագիծը որոշակիորեն առնչվում է դիտավորյալ վարքագծի հետ, որը պետք է քրեականացվի՝ համաձայն Կոնվենցիայի 36-րդ հոդվածի:

191. Իրավախախտման բաղադրիչ տարրերը գնահատելիս Կողմերը պետք է հաշվի առնեն Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը: Նախագիծը մշակողներն այդ առումով ցանկացել են, հնարավոր մեկնաբանությանը համապատասխան, հղում կատարել 2003 թվականի դեկտեմբերի 4-ի *Մ.Կ.-ն ընդդեմ Բուլղարիայի* վճռին, որում Դատարանը նշել է, որ «համոզիչ է համարում, որ սեքսուալ բնույթի իրավախախտումների հետ կապված մեղադրանքի առնչությամբ ցանկացած կոշտ մոտեցում, ինչպես, օրինակ՝ ցանկացած պարագայում ֆիզիկական դիմադրության ապացույց պահանջելը, բռնաբարության որոշ տեսակներ անպատժելի թողնելու վտանգ է ներկայացնում՝ այդ կերպ վտանգելով անհատի սեռական ինքնավարության արդյունավետ պաշտպանությունը: Այդ ոլորտում ժամանակակից չափանիշներին եւ միտումներին համապատասխան՝ Կոնվենցիայի 3-րդ եւ 8-րդ հոդվածներով սահմանված՝ անդամ պետությունների դրական պարտավորությունները պետք է դիտվեն

որպես այնպիսի պարտավորություններ, որոնցով պահանջվում է պատժել ցանկացած ոչ փոխհամաձայնեցված սեռական գործողություն եւ արդյունավետ հետապնդում իրականացնել դրա նկատմամբ, այդ թվում՝ զոհի կողմից ֆիզիկական դիմադրության բացակայության պարագայում» (§ 166): Դատարանը նաեւ նշում է հետեւյալը. «Անկախ օրենսդիրի կողմից ընտրված կոնկրետ ձեւակերպումից՝ մի շարք երկրներում ոչ փոխհամաձայնեցված սեռական գործողությունների նկատմամբ հետապնդումը ցանկացած պարագայում գործնականում կատարվում է օրենքով սահմանված համապատասխան եզրույթների մեկնաբանության («պարտադրանք», «ճնշում», «սպառնալիք», «խորամանկություն», «անակնկալ» կամ այլ)» եւ ապացույցների՝ համատեքստից ելնելով գնահատման միջոցով (§ 161):

192. Այդ իրավախախտման նկատմամբ հետապնդումը պահանջելու է ապացույցների՝ համատեքստից ելնելով գնահատում, որպեսզի ըստ տվյալ դեպքի հնարավոր լինի սահմանել, թե արդյոք զոհը տեղի ունեցած սեռական գործողության վերաբերյալ կամավոր համաձայնություն տվել է, թե՛ ոչ: Այդպիսի գնահատականը պետք է իր մեջ ամփոփի զոհի կողմից ցուցաբերված՝ սեռական բռնությանը եւ բռնաբարությանը վարքագծային արձագանքի ձեւերի լայն շրջանակը եւ չպետք է հիմնված լինի այդպիսի իրավիճակներին բնորոշ վարքագծի վերաբերյալ ենթադրությունների վրա: Նույնչափ կարեւոր է երաշխավորելը, որ գենդերային կարծրատիպերն ու սոդամարդկանց եւ կանանց սեքսուալության վերաբերյալ առասպելները չազդեն բռնաբարության վերաբերյալ օրենսդրության մեկնաբանության եւ բռնաբարության գործերով հետապնդման գործընթացների վրա:

193. Սույն դրույթը կիրառելիս Կոնվենցիայի Կողմերից պահանջվում է նախատեսել քրեական օրենսդրություն, որն ընդգրկում է «ա»-«գ» կետերում թվարկված սեռական գործողություններից ցանկացածի վերաբերյալ տրված կամավոր համաձայնության բացակայության գաղափարը: Այնուամենայնիվ, Կողմերին է թողնված կոնկրետ օրենսդրական ձեւակերպման եւ այն գործոնների որոշման հարցը, որոնք, իրենց կարծիքով, բացառում են կամավոր

համաձայնությունը: 2-րդ պարբերությամբ սահմանվում է միայն այն, որ համաձայնությունը պետք է տրվի կամավոր՝ անձի ազատ կամքի հիման վրա, որպես այդպիսին գնահատվելով հարակից հանգամանքների համատեքստում:

194. 3-րդ պարբերությամբ սահմանվում է Կոնվենցիայի Կողմերի պարտավորությունը՝ երաշխավորելու, որ սույն Կոնվենցիային համապատասխան սահմանված սեռական բռնության եւ բռնաբարության քրեական իրավախախտումները կիրառելի լինեն բոլոր ոչ փոխհամաձայնեցված սեռական գործողությունների նկատմամբ՝ անկախ կատարողի եւ զոհի միջեւ եղած հարաբերություններից: Սեռական բռնությունն ու բռնաբարությունն ուժ եւ հսկողություն գործադրելու ընդհանուր ձեւ են բռնի հարաբերությունների պարագայում, եւ հավանական է՝ տեղի ունենան բաժանման պահին կամ բաժանումից հետո: Կարելու է ապահովել, որ այդպիսի գործողությունների քրեականացման եւ հետապնդման մասով բացառություններ չլինեն այն դեպքում, երբ այդպիսի գործողությունները կատարվել են ներքին օրենսդրությամբ որպես այդպիսին ճանաչված՝ ներկայիս կամ նախկին ամուսնու կամ զուգընկերոջ նկատմամբ:

Հոդված 37. Հարկադիր ամուսնությունը

195. Սույն հոդվածով սահմանվում է հարկադիր ամուսնության իրավախախտումը: Եթե հարկադիր ամուսնության զոհերից որոշներին ստիպում են ամուսնանալ այն երկրում, որտեղ իրենք ապրում են (1-ին պարբերություն), ապա շատերին նախ տանում են մեկ այլ երկիր, հաճախ իրենց նախնիների երկիր, եւ ստիպում ամուսնանալ այդ երկրի քաղաքացու հետ (2-րդ պարբերություն): Այդ պատճառով նախագիծը մշակողներն անհրաժեշտ են համարել սույն դրույթի շրջանակներում ընդգրկել երկու տեսակի վարքագիծ՝ անձին ամուսնանալ հարկադրելը եւ անձին արտերկիր մոլորության մեջ գցելով տանելը՝ այդ անձին հարկադրաբար ամուսնացնելու նպատակով:

196. 1-ին պարբերությամբ քրեականացվող վարքագիծը վերաբերում է չափահաս անձին կամ երեխային հարկադրաբար ամուսնացնելու երեւոյթին: «Հարկադրել» եզրույթը վերաբերում է ֆիզիկական եւ հոգեբանական հարկադրանքին, երբ պարտադրանք եւ ճնշում է գործադրվում: Իրավախախտումն ամբողջական է դառնում, երբ կնքվում է ամուսնություն, որի կողմերից առնվազն մեկը, վերոնշյալ հանգամանքներից ելնելով, համաձայնությունը կամավոր կերպով չի տվել:

197. 2-րդ պարբերությամբ քրեականացվում է անձին արտերկիր մոլորության մեջ գցելով տանելը՝ այդ անձին առանց իր կամքի հարկադրաբար ամուսնացնելու մտադրությամբ: Ամուսնություն կնքելն անհրաժեշտ պայման չէ: «Մոլորության մեջ գցելով տանել» եզրույթը վերաբերում է ցանկացած այնպիսի վարքագծի, որով կատարողը հրապուրում է զոհին մեկ այլ երկիր ճանապարհորդելու գաղափարով, օրինակ՝ ընտանիքի հիվանդ անդամին այցելելու պատրվակով կամ պատճառաբանությամբ: Մտադրությունը պետք է ընդգրկի անձին արտերկիր մոլորության մեջ գցելով տանելու գործողությունը, ինչպես նաեւ այդ անձին արտերկրում հարկադրաբար ամուսնացնելու նպատակը: Նախագիծը մշակողների կարծիքով այդ գործողությունը պետք է կարգավորվի Կողմերի քրեական իրավունքով այնպես, որ հաշվի առնվեն իրավաբանական պարտադիր ուժ ունեցող այլ միջազգային փաստաթղթերով սահմանված չափանիշները:

Հոդված 38. Կանանց սեռական օրգանների խեղումը

198. Կանանց սեռական օրգանների խեղման (ԿՍՕԽ) բնույթով պայմանավորված՝ սա այն քրեական իրավախախտումներից մեկն է, որոնք հակասում են սույն Կոնվենցիայի քրեական իրավունքի մաս կազմող՝ գենդերային չեզոքության սկզբունքին: Այն սահմանում է կանանց սեռական օրգանների խեղման քրեական իրավախախտումը, որի զոհը պարտադիր կերպով կանայք կամ աղջիկներն են: Դրա նպատակն է քրեականացնել

կանացի սեռական օրգանների որոշակի մասերը հեռացնելու ավանդական գործելակերպը, որը որոշ համայնքներ կատարում են իրենց իգական սեռի ներկայացուցիչների նկատմամբ: Նախագիծը մշակողները կանանց սեռական օրգանների խեղումը որպես քրեական իրավախախտում սույն Կոնվենցիայում սահմանելը կարելու է համարել, քանի որ այդպիսի գործելակերպը պատճառում է անդառնալի եւ ցկյանս վնաս եւ սովորաբար կատարվում է առանց զոհի համաձայնության:

199. Հոդվածի «ա» կետով քրեականացվում է սեռական շուրթերը, փոքր սեռական շուրթերը կամ ծլիկը լրիվ կամ մասնակի անդամահատելու, ինֆիբուլացնելու կամ որեւէ այլ խեղում իրականացնելու գործողությունը, այդ թվում՝ բժիշկ մասնագետների կողմից, ինչպես ամրագրված է կանանց սեռական օրգանների խեղումը վերացնելուն ուղղված գործողություններն արագացնելու վերաբերյալ ԱՀԿ-ի առողջապահության համաշխարհային ասամբլեայի թիվ 61.16 բանաձեւում: «Անդամահատել» եզրույթը վերաբերում է ծլիկը եւ սեռական շուրթերը մասնակի կամ լրիվ հեռացնելու գործընթացին: Մյուս կողմից՝ «ինֆիբուլացնելը» ներառում է սեռական շուրթերի փակումը՝ հեշտոցի արտաքին շուրթերը մասամբ միմյանց կարելով՝ հեշտոցի մուտքը նեղացնելու նպատակով: «Որեւէ այլ խեղում իրականացնել» եզրույթը վերաբերում է կանացի սեռական օրգանների ցանկացած այլ տիպի ֆիզիկական փոփոխության:

200. Հոդվածի «բ» կետը, մյուս կողմից, ընդգրկում է կնոջն իր սեռական շուրթերը, փոքր սեռական շուրթերը կամ ծլիկն անդամահատելու, ինֆիբուլացնելու կամ խեղում իրականացնելու գործողություններին ենթարկվելուն հարկադրելու կամ դրանց համար պայմաններ ստեղծելու միջոցով «ա» կետում նշված գործողությունները կատարելու հարցում կատարողին օժանդակելու գործողությունը: Դրույթի այդ մասը սահմանափակվում է միայն չափահաս զոհերով:

201. Հոդվածի «գ» կետը քրեականցնում է «ա» կետում նշված

գործողությունները կատարելու հարցում կատարողին օժանդակելու գործողությունը՝ աղջկան իր սեռական շուրթերը, փոքր սեռական շուրթերը կամ ծլիկն անդամահատելու, ինֆիբուլացնելու կամ խեղում իրականացնելու գործողություններին ենթարկվելուն հրահրելու, հարկադրելու կամ դրանց համար պայմաններ ստեղծելու միջոցով: Դրույթի այդ մասը սահմանափակվում է միայն աղջիկ-գոհերով եւ ներառում է այնպիսի իրավիճակներ, որոնց դեպքում ցանկացած ոք, մասնավորապես ծնողները, տատիկներն ու պապիկները կամ այլ բարեկամներ հարկադրում են իրենց դստերը կամ բարեկամին նմանատիպ գործընթացի ենթարկվել: Նախագիծը մշակողները կարելու են համարել տարբերակել չափահաս եւ երեխա գոհերին, քանի որ նրանք չէին ցանկանում քրեականացնել «ա» կետում թվարկված գործողություններից որեւէ մեկին ենթարկվելուն կանանց հրահրելու երեւույթը:

202. Հոդվածի «բ» եւ «գ» կետերը կիրառելիս անհատի կողմից իրավախախտումը կատարելու դիտավորությունը հաշվի չի առնվում սուսկ այն պատճառով, որ հարկադրանքի, պայմաններ ստեղծելու կամ հրահրելու արդյունքում առաջ եկած իրավախախտումն արդեն իսկ կանխատեսելի էր: Անհատի գործողությունները պետք է նաեւ այնպիսին լինեն, որ հանգեցնեն «ա» կետով սահմանված գործողությունների կատարմանը:

Հոդված 39. Հղիության հարկադիր արհեստական ընդհատումը կամ հարկադիր ամլացումը

203. Սույն հոդվածով քրեական իրավախախտում են համարվում կանանց բնական վերարտադրողական կարողության հետ կապված որոշակի դիտավորյալ գործողությունները: Սա մեկ այլ դրույթ է, որը հակասում է սույն Կոնվենցիայի քրեական իրավունքի մաս համարվող գենդերային չեզոքության սկզբունքին:

204. Հոդվածի «ա» կետով սահմանվում է կնոջ կամ աղջկա հղիության

հարկադիր արհեստական ընդհատման քրեական իրավախախտումը: Դա վերաբերում է հղիության դիտավորյալ ընդհատմանը՝ առանց գոհի կողմից նախապես եւ տեղեկացված կերպով տրված համաձայնության: Հղիության ընդհատումն ընդգրկում է բազմաթիվ գործընթացներից ցանկացածը, որը հանգեցնում է հղիության բոլոր արգասիքների դուրսբերմանը: Սույն դրույթով կարգավորվելու համար հղիության արհեստական ընդհատումը պետք է իրականացվի առանց գոհի նախնական կամ տեղեկացված համաձայնության: Դա ներառում է հղիության արհեստական ընդհատման ցանկացած դեպք, որը կատարվում է առանց գոհի կողմից ամբողջությամբ տեղեկացված որոշում կայացվելու:

205. Հոդվածի «բ» կետով, մյուս կողմից, սահմանվում է կանանց եւ աղջիկների հարկադիր ամլացման քրեական իրավախախտումը: Այդ իրավախախտումը կատարվում է, եթե տեղի է ունենում վիրահատություն, որի նպատակն է կնոջը կամ աղջկան բնական վերարտադրության կարողությունից զրկելը, կամ որը հանգեցնում է դրան, եթե դա տեղի է ունեցել առանց նրա կողմից նախապես տրված եւ տեղեկացված համաձայնության: «Ամլացում» եզրույթը ներառում է ցանկացած գործընթաց, որը հանգեցնում է բնական վերարտադրության կարողության կորստին: Ինչպես «ա» կետում, ամլացումը նույնպես պետք է կատարված լինի առանց գոհի նախնական կամ տեղեկացված համաձայնության: Դա ներառում է ցանկացած տեսակի ամլացում, որը կատարվում է առանց գոհի կողմից ամբողջությամբ տեղեկացված որոշում կայացնելու՝ «Կենսաբանության եւ բժշկության նվաճումների կիրառման առնչությամբ մարդու իրավունքների եւ արժանապատվության պաշտպանության մասին. Մարդու իրավունքների եւ կենսաբժշկության մասին» կոնվենցիայով սահմանված չափանիշներին համապատասխան(ԵՊՇ թիվ 164):

206. Սույն Կոնվենցիայով նախատեսված չէ այն բժշկական միջամտությունները կամ վիրահատական պրոցեդուրաները քրեականացնելը, որոնք իրականացվում են, օրինակ՝ կնոջն օգնություն

ցույցաբերելու նպատակով՝ նրա կյանքը փրկելով, կամ օգնություն ցուցաբերելու նպատակով այնպիսի կնոջ, որն ի վիճակի չէ համաձայնություն տալ: Ավելին, սույն դրույթի նպատակն է կարելորել կանանց վերարատադրողական իրավունքների պահպանումը՝ թույլ տալով կանանց իրենց երեխաների թվի եւ նրանց միջեւ ընդմիջումների վերաբերյալ ինքնուրույն որոշում կայացնել եւ ապահովելով բնական վերարատադրողականության ու ընտանիքի պլանավորման վերաբերյալ համապատասխան տեղեկություններից օգտվելու իրենց հնարավորությունը:

Հոդված 40. Մեռական հետապնդումը

207. Սույն հոդվածով սահմանվում է այն սկզբունքը, որ սեռական հետապնդումը ենթակա է քրեական կամ այլ իրավական պատժամիջոցի, ինչը նշանակում է, որ նախագիծը մշակողները Կողմերի հայեցողությանն են թողել ընտրելու հետեւանքների այն տեսակը, որին կատարողը կբախվի կոնկրետ այդ իրավախախտումը կատարելու դեպքում: Սույն հոդվածով կարգավորվող վարքագիծը քրեական իրավունքի սահմաններում դիտարկելու նպատակահարմարության հարցն ընդհանուր առմամբ քննարկելիս նախագիծը մշակողները գիտակցում էին, որ շատ ազգային իրավական համակարգերում սեռական հետապնդումը կարգավորվում է քաղաքացիական կամ աշխատանքային իրավունքով: Ուստի Կողմերը կարող են ընտրել՝ սեռական հետապնդումը կարգավորել իրենց քրեական իրավունքի, վարչական, թե՛ այլ իրավական պատժամիջոցներով՝ երաշխավորելով սեռական հետապնդման՝ օրենքով կարգավորումը:

208. Սույն դրույթով կարգավորվող վարքագիծը բազմակողմ է: Այն ներառում է երեք տեսակի վարք՝ զոհի կողմից անցանկալի՝ սեքսուալ բնույթի վերբալ, ոչ վերբալ կամ ֆիզիկական վարքագիծ: Վերբալ վարքագիծը վերաբերում է կատարողի կողմից արտահայտված կամ հաղորդած բառերին կամ հնչյուններին, ինչպիսիք են կատակները, հարցերը, դիտարկումները, եւ

կարող են արտահայտվել բանավոր կամ գրավոր: Մյուս կողմից՝ ոչ վերբալ վարքագծի շրջանակներում ներառված են կատարողի կողմից այն արտահայտությունները կամ հաղորդումները, որոնք բառեր կամ հնչյուններ չեն պարունակում, օրինակ՝ դեմքի արտահայտությունները, ձեռքի շարժումները կամ խորհրդանիշները: Ֆիզիկական վարքագիծը վերաբերում է կատարողի կողմից ցանկացած բնույթի սեռական վարքագծին եւ կարող է ներառել այնպիսի իրավիճակներ, որոնք ներառում են զոհի մարմնի հետ կոնտակտ: Ինչպես 36-րդ հոդվածում, վարքագծի հետեւյալ դրսևորումներից ցանկացածը պետք է ունենա սեքսուալ բնույթ, որպեսզի կարգավորվի սույն դրույթի շրջանակներում: Ավելին, վերոնշյալ վարքագծերից ցանկացածը պետք է զոհի համար լինի անցանկալի՝ կատարողի կողմից պարտադրված: Ավելին, վերոնշյալ գործողությունները պետք է ունենան զոհի արժանապատվությունը ոտնահարելու նպատակ կամ հետեւանք: Դա այն դեպքում, երբ քննարկվող վարքագիծը ստեղծում է ահաբեկող, թշնամական, ստորացնող, նվաստացնող կամ վիրավորական մթնոլորտ: Այն պետք է ընդգրկի վարքագծի այնպիսի դրսևորում, որին բնորոշ տարրերը, առանձին վերցրած, պարտադիր չէ, որ ենթադրեն պատժամիջոցի կիրառում:

209. Սովորաբար, վերոնշյալ գործողությունները կատարվում են ուժի չարաշահման, պարգեւի խոստումի կամ հաշվեհարդարի վախի համատեքստում: Գերակշռող դեպքերում զոհն ու կատարողը միմյանց ճանաչում են, եւ իրենց հարաբերությունները հաճախ բնորոշվում են հիերարխիկ եւ ուժային տարբերություններով: Սույն հոդվածի կիրառման շրջանակը չի սահմանափակվում աշխատանքային ոլորտով: Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ պատասխանատվությանը ներկայացվող պահանջները կարող են տարբերվել՝ կախված այն կոնկրետ իրավիճակից, որում վարքագիծը դրսևորվել է:

Հոդված 41. Օժանդակելը կամ դրդելը եւ փորձը

210. Սույն հոդվածի նպատակն է սահմանել այնպիսի լրացուցիչ

իրավախախտումներ, որոնք կապված են Կոնվենցիայում սահմանված իրավախախտումների կատարմանն օժանդակելուն կամ դրդելուն եւ որոշ իրավախախտումներ կատարելու փորձին:

211. 1-ին պարբերությամբ նախատեսվում է, որ Կոնվենցիայի Կողմերը որպես իրավախախտում սահմանեն Կոնվենցիայով սահմանված հետեւյալ իրավախախտումներից ցանկացածի կատարմանն օժանդակելը կամ դրդելը՝ հոգեբանական բռնությունը (33-րդ հոդված), հետամտելը (34-րդ հոդված), ֆիզիկական բռնությունը (35-րդ հոդված), սեռական բռնությունը, ներառյալ՝ բռնաբարությունը (36-րդ հոդված), հարկադիր ամուսնությունը (37-րդ հոդված), կանանց սեռական օրգանների խեղումը (38-րդ հոդվածի «ա» կետ) եւ հղիության հարկադիր արհեստական ընդհատումը կամ հարկադիր ամլացումը (39-րդ հոդված):

212. Նախագիծը մշակողները ցանկացել են շեշտել, որ «օժանդակելը կամ դրդելը» եզրույթները վերաբերում են ոչ միայն Կողմի կողմից իր քրեական իրավունքով սահմանված իրավախախտումներին, այլ նաեւ կարող են վերաբերել վարչական կամ քաղաքացիական իրավունքով կարգավորվող իրավախախտումներին: Դա հատկապես կարելու է, քանի որ, 78-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության համաձայն, Կողմերը կարող են ոչ քրեական պատժամիջոցներ նախատեսել հոգեբանական բռնության (33-րդ հոդված) եւ հետամտելու (34-րդ հոդված) մասով:

213. Ինչ վերաբերում է փորձի վերաբերյալ 2-րդ պարբերությանը, ապա նախագիծը մշակողները նկատել են, որ որոշ իրավախախտումներ որպես փորձ դիտարկելը կոնցեպտուալ բարդություններ է առաջացրել: Ավելին, որոշ իրավական համակարգերով սահմանափակվում են այն իրավախախտումները, որոնց դեպքում փորձը ենթակա է պատժի: Այդ պատճառով Կողմերից պահանջվում է որպես իրավախախտում սահմանել միայն հետեւյալ իրավախախտումները կատարելու փորձը՝ ֆիզիկական բռնության ծանր դեպքերը (35-րդ հոդված), սեռական բռնությունը, ներառյալ՝

բռնաբարությունը (36-րդ հոդված), հարկադիր ամուսնությունը (37-րդ հոդված), կանանց սեռական օրգանների խեղումը (38-րդ հոդվածի «ա» կետ) եւ հղիության հարկադիր արհեստական ընդհատումը կամ հարկադիր ավլացումը (39-րդ հոդված):

214. Ինչ վերաբերում է ֆիզիկական բռնությանը (35-րդ հոդված), ապա նախագիծը մշակողները գիտակցել են, որ իրավախախտումն այնպես, ինչպես սահմանված է Կոնվենցիայով, ունի բավականին լայն շրջանակ: Այն նաեւ ընդգրկում է վիրավորանքի պարզ դեպքերը, որոնց դեպքում փորձը դժվար է ձեւակերպել: Ուստ, Կողմերի հայեցողությանն է թողնվել ֆիզիկական բռնության միայն ծանր դեպքերի համար ֆիզիկական բռնություն կատարելու փորձը որպես իրավախախտում սահմանելը: Կոնվենցիայով Կողմերին չի արգելվում նաեւ որպես իրավախախտում դիտարկել այլ իրավախախտումներ կատարելու փորձը:

215. Ինչպես Կոնվենցիայով սահմանված բոլոր իրավախախտումները, օժանդակելը, դրդելը եւ փորձը նույնպես պետք է լինեն դիտավորությամբ կատարված:

Հոդված 42. Հանցագործությունների անընդունելի հիմնավորումները, ներառյալ՝ հանուն այսպես կոչված «պատվի» կատարված հանցագործությունները

216. Նախագիծը մշակողներն այս Կոնվենցիայի շրջանակներում ամրագրել են մի կարեւոր ընդհանուր սկզբունք՝ սույն Կոնվենցիայի Կողմերից մեկի դատարանների իրավագործության ներքո որեւէ մեկը չի կարող օրինական հիմքով վկայակոչել իր պատկերացմամբ իր մշակույթի, կրոնի տարր կամ անձնական որեւէ այլ պատճառ՝ հիմնավորելու այն արարքը, որը քրեական իրավախախտման տարր է, օրինակ՝ կանանց նկատմամբ բռնություն կատարելը: Հանուն այսպես կոչված «պատվի» կատարված հանցագործությունները հասցեագրելու նպատակով նախագիծը մշակողները

նախատեսել են ապահովել, որ գոհին իր վարքագծի համար պատժելու նպատակով կատարված հանցագործություններն արդարացված չեն: Ուստի, սույն հոդվածի 1-ին պարբերությամբ Կողմերի համար սահմանվում է պարտավորություն՝ ապահովելու, որ սույն Կոնվենցիայի գործողության ոլորտում ընդգրկվող որեւէ բռնարարքի համար մշակույթը, սովորույթները, կրոնը, ավանդույթները կամ այսպես կոչված «պատիվը» չդիտարկվեն որպես հիմնավորում: Դա նշանակում է, որ Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ քրեական իրավունքով եւ քրեադատավարական իրավունքով չթույլատրվեն որպես հիմնավորում ընդունել իր արարքը հիմնավորելու՝ մեղադրյալի այն պնդումները, ըստ որոնց նա այդպես վարվել է պատշաճ վարքագծի մշակութային, կրոնական, սոցիալական կամ ավանդութային նորմերի կամ սովորույթների ենթադրյալ, որպես այդպիսին ընկալվող կամ փաստացի խախտումը կանխելու կամ դրա համար նրան պատժելու նպատակով:

217. Բացի այդ, սույն դրույթով Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ դատական գործընթացի մասնակիցների անձնական համոզմունքները եւ անհատական հավատքը չհանգեցնեն օրենքի այնպիսի մեկնաբանության, ըստ որի վերոնշյալ հիմքերից որեւէ մեկով հիմնավորումն ընդունվի: Այսպիսով, 1-ին պարբերությամբ ամրապնդվում է Կոնվենցիայի 12-րդ հոդվածի 5-րդ պարբերության մեջ նշված պարտավորությունը՝ քրեական իրավունքի կոնկրետ ոլորտի համար:

218. Քրեական պատասխանատվությունից խուսափելու համար այդ արարքները հաճախ կատարվում են քրեական պատասխանատվության ենթարկելու տարիքը չլրացած երեխաների կողմից, ինչին դրդում է ընտանիքի կամ համայնքի չափահաս անդամը: Այդ պատճառով նախագիծը մշակողները կարելուք են համարել 2-րդ պարբերությամբ սահմանել այդպիսի հանցագործությունների դրդիչի (դրդիչների) քրեական պատասխանատվությունը՝ քրեական պատասխանատվության բացերից խուսափելու համար: 2-րդ պարբերությունը կիրառվում է սույն Կոնվենցիայով սահմանված այն արարքների նկատմամբ, որոնց դեպքում երեխան հիմնական

կատարողն է. այն չի կիրառվում 38-րդ հոդվածի «բ» եւ «գ» կետերով եւ 41-րդ հոդվածով սահմանված իրավախախտումների նկատմամբ:

Հոդված 43. Քրեական իրավախախտումներն ամրագրող նորմերի կիրառությունը

219. Սույն Կոնվենցիայով սահմանված իրավախախտումների մեծ մասն այնպիսի իրավախախտումներ են, որոնք սովորաբար կատարվում են ընտանիքի անդամների, սեռական զուգընկերների կամ զոհի անմիջական սոցիալական միջավայրում գտնվող այլ անձանց կողմից: Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների նախկին գործելակերպից շատ օրինակներ կան, որոնք ցույց են տալիս, որ թե՛ օրենքում, թե՛ գործնականում նմանատիպ գործերով հետապնդման վերաբերյալ բացառություններ են կատարվել, եթե զոհը եւ կատարողը, օրինակ, ամուսնացած են միմյանց հետ կամ ունեցել են հարաբերություններ: Ամենավառ օրինակն ամուսնական բռնաբարությունն է, որը տեսական ժամանակ չի դիտակվել որպես բռնաբարություն՝ զոհի եւ կատարողի միջեւ եղած հարաբերությունների տեսակով պայմանավորված:

220. Այդ պատճառով նախագիծը մշակողներն անհրաժեշտ են համարել սահմանել այն սկզբունքը, որ զոհի ու կատարողի միջեւ եղած հարաբերությունների տեսակը չի խոչընդոտում սույն Կոնվենցիայով սահմանված իրավախախտումներից ցանկացածի կիրառումը:

Հոդված 44. Իրավագործությունը

221. Սույն հոդվածով սահմանվում են մի շարք պահանջներ, որոնցով Կողմերը պետք է իրավագործությունը տարածեն այն իրավախախտումների նկատմամբ, որոնք կարգավորվում են Կոնվենցիայով:

222. 1-ին պարբերության «ա» կետը հիմնված է տարածքային իրավագործության սկզբունքի վրա: Կողմերից պահանջվում է պատժել Կոնվենցիայով սահմանված իրավախախտումներն այն դեպքում, երբ դրանք

կատարվել են իրենց տարածքում:

223. 1-ին պարբերության «բ» եւ «գ» կետերը հիմնված են տարածքային իրավագործության սկզբունքի տարբերակի վրա: Այդ ենթապարբերություններով պահանջվում է, որ Կողմերը իրավագործությունը տարածեն իրենց դրոշի տակ գտնվող նավի կամ իրենց օրենքների համաձայն գրանցված օդանավի վրա կատարված իրավախախտումների նկատմամբ: Այդ պարտավորությունն արդեն գործում է շատ երկրների իրավունքում՝ հիմնականում ապահովելով նավերի եւ օդանավերի նկատմամբ այն պետության իրավագործությունը, որում դրանք գրանցված են: Իրավագործության այդ տեսակը հատկապես օգտակար է, երբ նավը կամ օդանավը հանցագործության կատարման պահին չի գտնվում այդ երկրի տարածքում, որի արդյունքում 1-ին պարբերության «ա» կետը որպես իրավագործությունը պնդելու հիմք կիրառելի չէր լինի: Կողմի դրոշի կամ գրանցման տարածքից դուրս գտնվող նավի կամ օդանավի վրա կատարված հանցագործության դեպքում հնարավոր է, որ որեւէ երկիր առանց այդ կանոնի չկարողանար տարածել իր իրավագործությունը: Բացի այդ, եթե հանցագործություն է կատարվել այն նավի կամ օդանավի վրա, որը պարզապես անցնում է մեկ այլ պետության ջրային կամ օդային տարածքով, հնարավոր է գործնականում էական խոչընդոտներ լինեն վերջին հիշատակված պետության համար՝ իր իրավագործությունն իրականացնելու տեսանկյունից, եւ հետեւապես օգտակար է, որ գրանցման պետությունը նույնպես իրավագործություն ունենա:

224. 1-ին պարբերության «դ» կետը հիմնված է քաղաքացիության սկզբունքի վրա: Քաղաքացիության տեսությունը հիմնականում կիրառվում է քաղաքացիական իրավունքի ավանդույթով երկրների կողմից: Այդ սկզբունքի համաձայն՝ երկրի քաղաքացիները պարտավոր են պահպանել դրա օրենքներն անգամ, եթե նրանք գտնվում են դրա տարածքից դուրս: Հողվածի «դ» ենթապարբերության համաձայն՝ Կողմը պարտավոր է ունենալ արտերկրում իրավախախտում կատարած իր քաղաքացիների նկատմամբ հետապնդում

իրականացնելու կարողություն: Նախագիծը մշակողներն այդ դրույթը հատկապես կարելու է են կանանց նկատմամբ բռնության որոշակի ձեւերի դեմ պայքարում: Անշուշտ, որոշ պետություններ, որոնցում կանայք եւ աղջիկները ենթարկվում են բռնաբարության կամ սեռական բռնության, հարկադիր ամուսնության, կանանց սեռական օրգանների խեղման, հանուն այսպես կոչված «պատվի» կատարված հանցագործությունների եւ հղիության հարկադիր արհեստական ընդհատման ու հարկադիր ամլացման, հաշոյ քննություն իրականացնելու համար չունեն կամք կամ անհրաժեշտ միջոցներ կամ չունեն համապատասխան իրավական հիմքեր: 2-րդ պարբերությամբ այդ գործերը հետաքննելու հնարավորություն է տրվում նույնիսկ այն դեպքերում, եթե դրանք չեն քրեականացվում այն պետությունում, որում իրավախախտումը կատարվել է:

225. 1-ին պարբերության «ե» կետը կիրառվում է այն անձանց նկատմամբ, որոնց փաստացի հիմնական բնակության վայրը գտնվում է Կողմի տարածքում: Դրանով նախատեսվում է, որ Կողմերն իրենց իրավագործությունը տարածում են այն անձանց կողմից արտերկրում կատարված արարքները քննելու նկատմամբ, որոնց փաստացի հիմնական բնակության վայրը գտնվում է իրենց տարածքում՝ այսպիսով օժանդակելով արտերկրում կատարվող բռնարարքների համար պատիժ սահմանելու գործընթացին: Վերապահումների մասին 78-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ Կողմերը հնարավորություն ունեն չկիրառելու այդ իրավագործությունը կամ կիրառելու միայն որոշակի դեպքերում կամ պայմաններում:

226. 2-րդ պարբերությունը կապված է զոհի քաղաքացիության կամ կացության կարգավիճակի հետ: Դրա հիմքում ընկած է այն նախապայմանը, որ քաղաքացի հանդիսացող զոհերի որոշակի շահեր համընկնում են պետության՝ իր քաղաքացիների կամ բնակիչների դեմ կատարված հանցագործությունների նկատմամբ հետապնդում իրականացնելու ընդհանուր շահի հետ: Ուստի, եթե արտերկրում կատարված իրավախախտման զոհ է քաղաքացին կամ այն անձը, որի փաստացի

հիմնական բնակության վայրը գտնվում է այդ երկրում, ապա Կողմն իր իրավագործությունը տարածելու միջոցառումներ է ձեռնարկում՝ վարույթ սկսելու նպատակով: Այնուամենայնիվ, որպես այդպիսին, «միջոցառումներ ձեռնարկել» արտահայտությունը կիրառելով, Կողմերի վրա որեւէ պարտավորություն չի դրվում:

227. 3-րդ պարբերությունը սույն Կոնվենցիայում հավելյալ նշանակության կարեւոր տարր է եւ զոհերի պաշտպանության հարցում հսկայական առաջընթաց: Դրույթով բացառվում է Կոնվենցիայի ամենաձանր իրավախախտումների առնչությամբ կրկնակի հանցավորության սովորական կանոնը՝ համաձայն որի արարքները պետք է քրեական իրավախախտում համարվեն այն վայրում, որտեղ դրանք կատարվել են: Դրա նպատակն է, մասնավորապես, պայքարել կանանց նկատմամբ բռնության այն կոնկրետ ձեւերի դեմ, որոնք կարող են կամ շատ հաճախ կատարվում են այն տարածքից դուրս, որի վրա տարածվում է սույն Կոնվենցիայի գործողությունը, ինչպիսիք են, օրինակ՝ հարկադիր ամուսնությունը, կանանց սեռական օրգանների խեղումը, հղիության հարկադիր արհեստական ընդհատումը եւ հարկադիր ամլացումը: Ուստի այս պարբերությունը բացառապես կիրառվում է 36-րդ հոդվածով (սեռական բռնությունը, ներառյալ՝ բռնաբարությունը), 37-րդ հոդվածով (հարկադիր ամուսնությունը), 38-րդ հոդվածով (կանանց սեռական օրգանների խեղումը) եւ 39-րդ հոդվածով (հղիության հարկադիր արհեստական ընդհատումը կամ հարկադիր ամլացումը) սահմանված եւ սվյալ Կողմի քաղաքացիների կողմից կատարված իրավախախտումների նկատմամբ: Վերապահումների մասին 78-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ Կողմերը հնարավորություն ունեն չկիրառելու այդ իրավագործությունը կամ կիրառելու միայն որոշակի դեպքերում կամ պայմաններում:

228. Նախագիծը մշակողները 4-րդ պարբերությունում ցանկացել են բացառել, որ քաղաքացիության կամ հիմնական բնակության պետությունում ամենաձանր իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթներ հարուցելը պայմանավորված լինի զոհի կողմից հաղորդում ներկայացվելու՝ սովորաբար

պահանջվող պայմաններով կամ այն պետության իշխանությունների կողմից տեղեկություններ տրամադրելով, որում իրավախախտումը կատարվել է: Այդ դրույթի նպատակն է նպաստել արտերկրում կատարված իրավախախտումների հետապնդման գործընթացին: Քանի որ որոշ պետություններ կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության որոշ ձևերի վերաբերյալ քննություն իրականացնելու համար անհրաժեշտ կամք կամ միջոցներ չունեն, գոհի կողմից հաղորդում ներկայացվելու կամ համապատասխան մարմինների կողմից մեղադրանք առաջադրվելու պահանջը հաճախ հետապնդում իրականացնելու համար խոչընդոտ է: Այս պարբերությունը բացառապես կիրառվում է 36-րդ հոդվածով (սեռական բռնությունը, ներառյալ՝ բռնաբարությունը), 37-րդ հոդվածով (հարկադիր ամուսնությունը), 38-րդ հոդվածով (կանանց սեռական օրգանների խեղումը) եւ 39-րդ հոդվածով (հղիության հարկադիր արհեստական ընդհատումը կամ հարկադիր ավազումը) սահմանված եւ տվյալ Կողմի քաղաքացիների կողմից կատարված իրավախախտումների նկատմամբ: Վերապահումների մասին 78-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ Կողմերը հնարավորություն ունեն չկիրառելու այդ իրավագործությունը կամ կիրառելու միայն որոշակի դեպքերում կամ պայմաններում:

229. 5-րդ պարբերությունը վերաբերում է *aut dedere aut judicare* սկզբունքին (հանձնում կամ հետապնդում): 5-րդ պարբերության հիման վրա տարածված իրավագործությունն անհրաժեշտ է ապահովելու համար, որ այն Կողմերը, որոնք մերժում են քաղաքացուն հանձնել, փոխարենը իրավական հիմքեր ունենան ներպետական մակարդակում քննություն եւ վարույթ իրականացնելու, եթե նման պահանջով դիմել է այն Կողմը, որը համապատասխան միջազգային փաստաթղթերի շրջանակներում հանձնում է պահանջել: 4-րդ պարբերությամբ չի արգելվում, որ Կողմերն իրենց իրավագործությունը տարածեն միայն այն դեպքում, երբ իրավախախտումը ենթակա է պատժի այն տարածքում, որտեղ այն կատարվել է, կամ եթե իրավախախտումը կատարվել է ցանկացած պետության

տարածքային իրավագործության սահմաններից դուրս:

230. Հնարավոր է, որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության որոշ դեպքերում իրավախախտման որոշ կամ բոլոր մասնակիցների վրա տարածվի ավելի, քան մեկ Կողմի իրավագործությունը: Օրինակ՝ կնոջը կարող են մոլորության մեջ գցելով տանել մեկ այլ պետության տարածք եւ իր կամքին հակառակ հարկադրեն, որ ամուսնանա: Ընթացակարգերի կրկնությունից խուսափելու եւ զոհերի ու վկաների համար անհարկի անհարմարություն չստեղծելու կամ վարույթի արդյունավետությունը կամ արդարությունն այլ կերպ դյուրին դարձնելու նպատակով համապատասխան Կողմերը, 6-րդ պարբերությանը համապատասխան, պետք է խորհրդակցեն հետապնդման պատշաճ վայրը որոշելու նպատակով: Որոշ դեպքերում վերջիններիս համար առավել արդյունավետ կլինի ընտրել հետապնդման մեկ վայր. այլ դեպքերում երկրի համար լավագույն տարբերակը կլինի որոշ ենթադրյալ կատարողների նկատմամբ հետապնդում իրականացնելն այն դեպքում, երբ մեկ կամ մի քանի այլ երկրներ հետապնդում են իրականացնում մյուսների նկատմամբ: Մեթոդներից յուրաքանչյուրն էլ սույն պարբերությամբ թույլատրվում է: Ի վերջո, խորհրդակցելու պարտավորությունը բացարձակ բնույթ չի կրում. խորհրդակցությունը պետք է տեղի ունենա «ըստ անհրաժեշտության»: Այսպիսով, օրինակ, եթե Կողմերից մեկը գիտի, որ խորհրդակցության անհրաժեշտություն չկա (օրինակ՝ այն ստացել է հաստատում, որ մյուս Կողմը չի նախատեսում գործողություն ձեռնարկել), կամ եթե Կողմն այն կարծիքին է, որ խորհրդակցությունը կարող է խոչընդոտել իր կողմից իրականացվող քննությունը կամ վարույթը, ապա այն կարող է հետաձգել խորհրդակցությունը կամ հրաժարվել դրանից:

231. Սույն հոդվածի 1-ին պարբերության մեջ նշված իրավագործության հիմքերը բացառիկ չեն: 7-րդ պարբերությամբ Կողմերին հնարավորություն է տրվում իրենց ներպետական իրավունքի համաձայն սահմանել այլ տեսակի քրեական իրավագործություն:

Հոդված 45. Պատժամիջոցները եւ միջոցառումները

232. Սույն հոդվածը սերտորեն կապված է 33-41-րդ հոդվածների հետ, որոնցում սահմանվում են տարբեր իրավախախտումներ, որոնք պետք է քրեական իրավունքով պատժելի լինեն: Այնուամենայնիվ, այն վերաբերում է պատժամիջոցների բոլոր տեսակներին՝ անկախ այն հանգամանքից, դրանք ունեն քրեաիրավական բնույթ, թե՛ ոչ: Այդ հոդվածներով սահմանված պարտավորություններին համապատասխան՝ 45-րդ հոդվածով Կողմերից պահանջվում է իրենց կողմից ձեռնարկված գործողությունները համապատասխանեցնել իրավախախտումների ծանրության աստիճանին եւ սահմանել այնպիսի պատժամիջոցներ, որոնք «արդյունավետ, համաչափ եւ տարհամոզիչ» են: Սա ներառում է ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժների սահմանում, որոնք կարող են անհրաժեշտության դեպքում հանգեցնել հանձնման: Նախագիծը մշակողները որոշել են Կողմերին թողնել Կոնվենցիային համապատասխան սահմանված իրավախախտման այն տեսակները որոշելու հարցը, որոնց համար պետք է սահմանվի ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ: Հարկ է նշել, որ «Հանձնման մասին» եվրոպական կոնվենցիայի (ԵՊՇ թիվ 24) 2-րդ հոդվածի համաձայն՝ հանձնումը պետք է կատարվի այնպիսի հանցագործությունների դեպքում, որոնք հայցող եւ հայցվող Կողմերի իրավունքներով պատժվում են ազատազրկմամբ կամ կալանքով՝ նվազագույնը մեկ տարի կամ ավելի ժամկետով, կամ ավելի խիստ պատժով:

233. Բացի այդ, 2-րդ պարբերությամբ նախատեսվում են այլ միջոցներ, որոնք կարելի է ձեռնարկել կատարողների նկատմամբ: Դրույթի շրջանակներում ներկայացված է երկու օրինակ՝ դատապարտված անձանց վարքագծի նկատմամբ մոնիթորինգ կամ վերահսկողություն եւ ծնողական իրավունքներից զրկում, եթե երեխայի լավագույն շահերը, որոնց թվում կարող է լինել գոհի անվտանգությունը, չեն կարող երաշխավորվել այլ կերպ: Վերջին

օրինակում «երեխայի լավագույն շահ» հղումը համապատասխանում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ 2009 թվականի դեկտեմբերի 3-ի *Ցոյնեզգերն ընդդեմ Գերմանիայի* [Zaunegger v. Germany] վճռին, որով սահմանվում է, որ անդամ պետություններից մեծ մասում «խնամակալություն շնորհելու վերաբերյալ որոշումները պետք է հիմնված լինեն երեխայի լավագույն շահի վրա» (§60): Մասնավորապես, ծնողական իրավունքի մասով ձեռնարկված միջոցառումները երբեւէ չպետք է հանգեցնեն երեխային վտանգելուն կամ վնաս պատճառելուն: Չնայած ծնողական իրավունքների շնորհումը եւ երեխայի հետ շփումը հաճախ միմյանց հետ փոխկապակցված երեւույթներ են, նախագիծը մշակողները հաշվի են առել, որ Կողմերից որոշները հնարավոր է՝ իրենց ներպետական իրավունքով տարբերակեն այդ երեւույթները եւ հետեւապես թույլ տան ծնողին շփվել երեխայի հետ՝ առանց նրան ծնողական իրավունք շնորհելու: Մասնավորապես, ծնողներից մեկի նկատմամբ ընտանեկան բռնության դեպքերի պարագայում, որի ականատեսն է դառնում երեխան, բռնություն կատարող ծնողի հետ շփումը շարունակելը կարող է չբխել երեխայի լավագույն շահերից: Բռնություն կատարող ծնողի հետ շփում ապահովելը ոչ միայն կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ երեխայի վրա, այլեւ կարող է լրջորեն վտանգել բռնություն գործադրած անձի գոհի անվտանգությունը, որովհետեւ դա հաճախ կատարողի համար գոհի հետ շփվելու կամ նրան տեսնելու առիթ է ստեղծում եւ կարող է չհամապատասխանել առկա սահմանափակող կամ արգելող կարգադրությանը: Կարելի է ապահովել, որ գոհերին պաշտպանելու համար ձեռնարկված բոլոր իրավական միջոցները լինեն հետեւողական եւ այլ հանգամանքներում ձեռնարկված իրավական միջոցների արդյունքում չխաթարվեն:

Հոդված 46. Ծանրացուցիչ հանգամանքները

234. 46-րդ հոդվածով Կողմերը պետք է ապահովեն, որ Կոնվենցիայով

սահմանված իրավախախտումների համար պատիժ սահմանելիս հնարավոր լինի «ա»-«թ» ենթապարբերություններում նշված հանգամանքները դիտարկել որպես ծանրացուցիչ հանգամանքներ: Այդ հանգամանքները չպետք է արդեն իսկ իրավախախտման բաղկացուցիչ տարրերի մաս կազմեն: Սկզբունքը կիրառվում է այն դեպքերի նկատմամբ, երբ ծանրացուցիչ հանգամանքները Կողմի ներպետական իրավունքով արդեն իսկ իրավախախտման բաղկացուցիչ տարրերի մաս են կազմում:

235. «Հնարավոր լինել դիտարկել» արտահայտությունն օգտագործելով՝ նախագիծը մշակողները ցանկացել են շեշտել, որ Կոնվենցիան Կողմերի համար սահմանում է պարտավորություն՝ ապահովելու կատարողների նկատմամբ պատիժ սահմանելիս այդ ծանրացուցիչ հանգամանքները դատավորների կողմից դիտարկվելու հնարավորության առկայությունը՝ չնայած դատավորները դրանք կիրառելու պարտավորություն չունեն: Բացի այդ, կատարելով «ներպետական իրավունքի համապատասխան դրույթների համաձայն» հղումը, նախագիծը մշակողները նպատակ են ունեցել արտացոլելու այն փաստը, որ Եվրոպայում տարբեր իրավական համակարգերով տարբեր մոտեցումներ են ցուցաբերվում ծանրացուցիչ հանգամանքների նկատմամբ, եւ հետեւապես Կողմերի համար հնարավորություն է ստեղծվում՝ պահպանելու վերջիններիս իրավական հասկացություններից որոշները: Դա Կողմերին տալիս է ճկունություն սույն դրույթը կիրառելու հարցում՝ առանց, մասնավորապես, վերջիններիս պարտավորեցնելու փոփոխել քրեական իրավունքի համակարգերում պատժամիջոցների կիրառման վերաբերյալ իրենց սկզբունքները:

236. Ծանրացուցիչ հանգամանքներից առաջինը, «ա» կետի համաձայն, վերաբերում է այն դեպքերին, երբ իրավախախտումը կատարվել է նախկին կամ ներկա ամուսնու կամ զուգընկերոջ (ներպետական իրավունքում դրան տրված իմաստով) նկատմամբ ընտանիքի անդամի, զոհի հետ համատեղ բնակվող կամ զոհի նկատմամբ իր իշխանությունը չարաշահած անձի կողմից: Դրանով կարգավորվում են տարբեր իրավիճակներ, երբ իրավախախտումը

կատարվել է նախկին կամ ներկա ամուսնու կամ զուգընկերոջ (ներպետական իրավունքում դրան տրված իմաստով) կողմից: Դրա մեջ ներառված են նաեւ գոհի ընտանիքը, օրինակ՝ ծնողները, տատիկներն ու պապիկները եւ երեխաները կամ անձինք, որոնք ընտանեկան բնույթի կախյալ հարաբերությունների մեջ են գտնվում գոհի հետ: Զոհի հետ համատեղ բնակվող ցանկացած անձ համարվում է ընտանիքի անդամից տարբերվող անձ, որն ապրում է գոհի հետ միեւնույն հարկի տակ: Հեղինակություն ունեցող անձ նշանակում է ցանկացած անձ, որը գոհի նկատմամբ գտնվում է գերակա դիրքում, ներառյալ, օրինակ՝ ուսուցիչը կամ գործատուն: Այդ դեպքերի ընդհանուր տարրը վստահության կարգավիճակն է, որը սովորաբար բնորոշ է հարաբերությունների այդպիսի տեսակին, եւ հատուկ զգացմունքային վնասը, որը կարող է առաջանալ այդ վստահությունը չարաշահելու արդյունքում, երբ այդպիսի հարաբերությունների մեջ գտնվելով հանդերձ՝ կատարում են իրավախախտում: Այդ պարբերության մեջ «ներպետական իրավունքով սահմանված իմաստով» արտահայտությունը նշանակում է, որ ներպետական իրավունքով սահմանված պայմաններին համապատասխան կարգավորվում են առնվազն նախկին կամ ներկա զուգընկերների միջեւ հարաբերությունները՝ հաշվի առնելով, որ հարաբերությունների բնույթով պայմանավորված՝ մտերմությունն ու վստահությունն այն դարձնում են ծանրացուցիչ հանգամանք:

237. Երկրորդ ծանրացուցիչ հանգամանքը՝ «բ» կետը, վերաբերում է այն իրավախախտումներին, որոնք կատարվում են մի քանի անգամ: Դա առնչվում է սույն Կոնվենցիայով սահմանված այն իրավախախտումներին, ինչպես նաեւ ցանկացած հարակից իրավախախտման, որը որոշակի ժամանակահատվածի ընթացքում միեւնույն կատարողի կողմից կատարվում է ավելի, քան մեկ անգամ: Նախագիծը մշակողներն այդ առնչությամբ որոշել են շեշտը դնել այն կոնկրետ կործանիչ ազդեցության վրա, որը կրում է միեւնույն տեսակի քրեական արարքին հաճախակի ենթարկվող գոհը: Սա հաճախ կատարվում է ընտանեկան բռնության իրավիճակներում, ինչը նախագիծը մշակողներին

դրդել է պահանջել ավելի խիստ դատական պատիժների սահմանման հնարավորություն: Հարկ է նշել, որ միեւնույն բնույթի իրավախախտման փաստերը, որոնք հանգեցրել են միեւնույն կատարողի դատապարտմանը, չի կարելի դիտարկել որպէս «բ» կետում նշված՝ մի քանի անգամ կատարվող արարք, որոնք, սակայն, առանձին վերցրած, «թ» կետի համաձայն համարվում են ծանրացուցիչ հանգամանք:

238. Երրորդ ծանրացուցիչ հանգամանքը, «զ» կետի համաձայն, վերաբերում է որոշակի հանգամանքների բերումով խոցելի վիճակում հայտնված անձի նկատմամբ կատարվող իրավախախտումներին (հնարավոր խոցելի անձանց ինդիկատիվ ցուցակի համար տե՛ս 87-րդ պարբերությունը):

239. Չորրորդ ծանրացուցիչ հանգամանքը, «դ» կետի համաձայն, վերաբերում է երեխայի նկատմամբ կամ երեխայի ներկայությամբ կատարված իրավախախտումներին, ինչը, ինքնին, համարվում է երեխային վիկտիմիզացնելու ձև: Նախագիծը մշակողները ցանկացել են շեշտել կոնկրետ հանցավոր վարքագիծը, երբ սույն Կոնվենցիայով սահմանված իրավախախտումներից ցանկացածը կատարվում է երեխայի նկատմամբ:

240. Հինգերորդ ծանրացուցիչ հանգամանքը, «ե» կետի համաձայն, վերաբերում է այն դեպքերին, երբ իրավախախտումը կատարվել է միասին գործող երկու կամ ավելի անձանց կողմից: Դա նշանակում է երկու կամ ավելի անձանց կողմից կատարված կոլեկտիվ արարք:

241. Վեցերորդ ծանրացուցիչ հանգամանքը, «զ» կետի համաձայն, վերաբերում է այն իրավախախտումներին, որոնց նախորդել է ծայրահեղ բռնության գործադրում, կամ այն զուգորդվել է նման բռնության գործադրմամբ: Դա վերաբերում է ֆիզիկական բռնության այն արարքներին, որոնք իրենց ինտենսիվությամբ բավականին բարձր են եւ զոհի կյանքի համար լուրջ վտանգ են ներկայացնում:

242. Յոթերորդ ծանրացուցիչ հանգամանքը, «ե» կետի համաձայն, վերաբերում է զենքի գործադրմանը կամ դրա գործադրման սպառնալիքին: Հետեւյալը

ներառելով՝ նախագիծը մշակողները շեշտադրել են զենքի գործադրման խիստ հանցավոր վարքագիծը, քանի որ այն կարող է լուրջ բնույթի բռնության, այդ թվում՝ զոհի մահվան պատճառ հանդիսանալ:

243. Ութերորդ ծանրացուցիչ հանգամանքը, «ը» կետի համաձայն, վերաբերում է այն դեպքերին, երբ իրավախախտման հետեւանքով զոհին պատճառվել է ծանր ֆիզիկական կամ հոգեբանական վնաս. այսինքն՝ իրավախախտումներ, որոնք պատճառում են առանձնապես լուրջ ֆիզիկական կամ հոգեբանական վնաս, մասնավորապես, զոհի համար առաջացնում են երկարաժամկետ առողջական հետեւանքներ:

244. Վերջին ծանրացուցիչ հանգամանքը, «թ» կետի համաձայն, վերաբերում է այն դեպքերին, երբ կատարողը նախկինում դատապարտվել է նմանատիպ բնույթի իրավախախտումներ կատարելու համար: Դա ներառելով՝ նախագիծը մշակողները ուշադրությունը սեւեռել են Կոնվենցիայով կարգավորվող իրավախախտումներից շատերի, մասնավորապես՝ ընտանեկան բռնության դեպքում իրավախախտումների ռեցիդիվի առանձնակի ռիսկի վրա:

Հոդված 47. Այլ Կողմի նշանակած պատիժները

245. Սույն Կոնվենցիային համապատասխան սահմանված որոշ իրավախախտումներ կարող են ունենալ անդրազգային ընդգրկում կամ կարող են իրականացվել այն կատարողների կողմից, որոնց վերաբերյալ գործով քննություն է իրականացվել, կամ որոնք դատապարտվել են մեկ այլ երկրում կամ մեկից ավելի երկրներում: Ներպետական մակարդակում շատ իրավական համակարգերով տարբեր, հաճախ ավելի խիստ պատիժ է նախատեսվում այն դեպքերում, երբ որեւէ մեկը նախկինում դատվածություններ է ունեցել: Ընդհանուր առմամբ, միայն ազգային դատարանի կողմից դատվածության մասով կայացված վճիռներն են դիտարկվում որպես նախկին դատվածություններ: Ավանդապես, դատվածության մասով օտարերկրյա դատարանների կողմից կայացված վճիռները պարտադիր չէ, որ հաշվի

առնվեն այն հիմքով, որ քրեական իրավունքն ազգային կարգավորման ենթակա խնդիր է, եւ որ ազգային իրավունքում կարող են տարբերություններ լինել, ինչպէս նաեւ օտարերկրյա դատարանների կողմից կայացված որոշումների նկատմամբ կասկածի աստիճանով պայմանավորված:

246. Այդպիսի պնդումներն այսօր ավելի քիչ ուժ ունեն, քանի որ հանցանքի միջազգայնացման արդյունքում քրեական իրավունքի չափանիշների միջազգայնացումը միտված է ներդաշնակեցնելու տարբեր երկրների օրենսդրությունները: Բացի այդ, մի քանի տասնամյակի ընթացքում երկրներն ընդունել են այնպիսի փաստաթղթեր, ինչպէս օրինակ՝ ՄԻԵԿ-ը, որի կիրարկումն օգնել է կառուցել ընդհանուր երաշխիքների ամուր հենք, որը բոլոր մասնակից պետությունների արդարադատության համակարգերի նկատմամբ ավելի բարձր վստահություն է ներշնչում:

247. Միջազգային ռեցիդիվի սկզբունքը սահմանվել է մի շարք միջազգային իրավական փաստաթղթերում: 1961 թվականի մարտի 30-ի «Թմրամիջոցների մասին» Նյու Յորքի կոնվենցիայի 36(2)(iii) հոդվածով, օրինակ, օտարերկրյա դատվածությունները պետք է հաշվի առնել հանցագործությունների ռեցիդիվը սահմանելու նպատակով՝ յուրաքանչյուր Կողմի սահմանադրական դրույթներին, իրավական համակարգին եւ ազգային իրավունքին համապատասխան: «Եվրոյի ներդրման հետ կապված կեղծարարության համար քրեական պատիժների եւ այլ պատժամիջոցների միջոցով պաշտպանության մակարդակը բարձրացնելու մասին» Խորհրդի 2000/383/JHA շրջանակային որոշումը փոփոխող՝ Խորհրդի 2001 թվականի դեկտեմբերի 6-ի շրջանակային որոշման 1-ին հոդվածով՝ Եվրոպական միության անդամ պետությունները մեկ այլ անդամ պետությունում արժույթի կեղծման առնչությամբ կայացված որոշումները պետք է ճանաչեն որպէս կրկնահանցագործությունը վերջնականապէս հաստատող հանգամանք:

248. Փաստ է, որ միջազգային մակարդակում հանցագործությունների ռեցիդիվի վերաբերյալ ստանդարտ հասկացություն չկա, իսկ որոշ երկրների

օրենսդրության մեջ հասկացությունն առհասարակ ներառված չէ: Փաստը, որ օտարերկրյա դատվածությունների մասին միշտ չէ, որ դատարանները ծանուցվում են պատիժ նշանակելու համար, լրացուցիչ գործնական դժվարություն է: Այնուամենայնիվ, «Նոր քրեական վարույթի ընթացքում Եվրոպական միության անդամ պետություններում դատվածությունները հաշվի առնելու մասին» Խորհրդի 2008/675/JHA շրջանակային որոշման 3-րդ հոդվածով առաջին հերթին ընդհանուր կերպով սահմանվում է մեկ այլ (անդամ) պետությունում նշանակված նախկին դատվածությունը հաշվի առնելու պարտավորությունը՝ առանց որոշակի իրավախախտումներով սահմանափակվելու:

249. Ուստի, 47-րդ հոդվածով նախատեսվում է պատիժը գնահատելիս մեկ այլ Կողմի կողմից նշանակված վերջնական պատիժները հաշվի առնելու հնարավորությունը: Դրույթին համապատասխանելու նպատակով Կողմերը կարող են իրենց ներպետական իրավունքով նախատեսել, որ օտարերկրյա դատարանների կողմից նախկին դատվածությունները կարող են հանգեցնել ավելի խիստ պատժի, եթե իրավասու մարմինը դրանց մասին տեղյակ է: Կարող է նախատեսվել նաեւ, որ պատիժը նշանակելիս անհատի հանգամանքները գնահատելու իրենց ընդհանուր լիազորությունների շրջանակներում դատարանները պետք է այդ դատվածությունները հաշվի առնեն: Այդ հնարավորության մեջ պետք է ներառվի նաեւ այն սկզբունքը, որ կատարողի նկատմամբ չպետք է նվազ բարենպաստ վերաբերմունք ցուցաբերվի, քան այն դեպքում, եթե նախկին դատվածությունը լիներ ազգային [դատարանների կողմից նշանակված] դատվածություն:

250. Սույն դրույթով դատարանների կամ հետապնդում իրականացնող ծառայությունների վրա չի դրվում որեւէ դրական պարտավորություն՝ ձեռնարկելու քայլեր՝ պարզելու համար, թե արդյոք հետապնդման ենթարկվող անձանց նկատմամբ մեկ այլ Կողմի դատարանների կողմից վերջնական պատիժ սահմանվել է, թե՛ ոչ: Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ «Քրեական գործերով փոխադարձ օգնության մասին» Եվրոպական կոնվենցիայի (ԵՊՇ թիվ

30) 13-րդ հոդվածի հիման վրա Կողմի դատական մարմինները կարող են մեկ այլ Կողմից պահանջել դատական գործերի նյութերից քաղվածքներ կամ դրանց վերաբերյալ տեղեկություններ, եթե քրեական գործի շրջանակներում նման անհրաժեշտություն կա:

Հոդված 48. Վեճերի լուծման պարտադիր այլընտրանքային ընթացակարգերի կամ պարտադիր այլընտրանքային պատիժների արգելումը

251. Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններից շատերի ներպետական իրավունքով նախատեսվում է քրեական եւ քաղաքացիական իրավունքում վեճերի լուծման այլընտրանքային ընթացակարգեր եւ այլընտրանքային պատիժներ: Մասնավորապես, ընտանեկան իրավունքում վեճերի լուծման՝ դատական որոշումներից տարբեր այլընտրանքային մեթոդներն ավելի արդյունավետ են գործում ընտանեկան հարաբերությունների դեպքում եւ հանգեցնում են վեճերի առավել տեսական լուծման: Որոշ իրավական համակարգերում վեճերի լուծման այլընտրանքային ընթացակարգերը կամ այլընտրանքային պատիժները, ինչպիսիք են, օրինակ՝ միջնորդությունը կամ հաշտարարությունը, նույնպես օգտագործվում են քրեական իրավունքում:

252. Կասկածի տակ չդնելով շատ քրեական եւ քաղաքացիական իրավունքի գործերում այդ այլընտրանքային մեթոդների առավելությունները՝ նախագիծը մշակողները ցանկանում են շեշտել այն բացասական ազդեցությունները, որոնք կարող են դրանք ունենալ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության դեպքերում, մասնավորապես, եթե վեճերի լուծման այդպիսի այլընտրանքային ընթացակարգերը պարտադիր են եւ փոխարինում են մրցակցային դատավարությանը: Այդպիսի բռնության զոհերը երբեք չեն կարող վեճերի լուծման այլընտրանքային գործընթացներին մասնակցել կատարողի հետ հավասար մակարդակի վրա: Այդպիսի իրավախախտումների բնույթն այնպիսին է, որ նման զոհերը մշտապես ունենում են ամոթի,

անօգնականության եւ խոցելիության զգացում, մինչդեռ կատարողը՝ ուժի եւ գերիշխող դիրքի զգացում: Ընտանեկան բռնության եւ կանանց նկատմամբ բռնության վերամասնավորեցումից խուսափելու եւ զոհին՝ արդարադատության իրականացմանը հետամուտ լինելու հնարավորություն ընձեռելու համար պետությունը պարտավոր է ապահովել գործող ազգային օրենքների հիման վրա չեզոք դատավորի նախագահությամբ իրականացվող մրցակցային դատավարության հասանելիությունը: Ուստի 1-ին պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է արգելել ներպետական քրեական եւ քաղաքացիական իրավունքում վեճերի լուծման ցանկացած այլընտրանքային գործընթացին պարտադիր մասնակցությունը:

253. Սույն հոդվածի 2-րդ պարբերության նպատակն է կանխել մեկ այլ չնախատեսված հետեւանք, որը կարող է իրավական միջոցները թողնել զոհի վրա: Կոնվենցիայով սահմանված իրավախախտումները կատարողներից շատերը զոհի ընտանիքի անդամներն են: Ավելին, նրանք հաճախ ընտանիքի միակ կերակրողն են եւ հետեւաբար, ամենայն հավանականությամբ սահմանափակ/փոքր ընտանեկան եկամտի միակ աղբյուրն ապահովողը: Կատարողին տուգանք վճարելու կարգադրությունը հետեւապես ազդեցություն կունենա ընտանիքի եկամտի եւ այլմենտ վճարելու իր կարողության վրա, եւ կարող է զոհին կանգնեցնել ծանր ֆինանսական դրության առջեւ: Նմանատիպ միջոցը, այսպիսով, կարող է զոհի համար անուղղակի պատիժ հանդիսանալ: Սույն դրույթով, հետեւաբար, Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ ցանկացած տուգանք, որը կատարողին կարգադրում են վճարել, զոհի համար անուղղակիորեն չստեղծի ծանր ֆինանսական դրություն: Հարկ է նշել, որ այն չի խոչընդոտում դատական իշխանության անկախությունը եւ պատժամիջոցների նկատմամբ անհատական մոտեցումը:

Գլուխ VI. Քնությունը, հետապնդումը, դատավարական օրենսդրությունը եւ

պաշտպանիչ միջոցառումները

254. Սույն գլխում ներառված են մի շարք դրույթներ, որոնցով կարգավորվում են սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի առնչությամբ քննության, հետապնդման, դատավարական օրենսդրության եւ պաշտպանության վերաբերյալ հարցերի լայն շրջանակ՝ Կոնվենցիայի նախորդ գլուխներում սահմանված իրավունքներն ու պարտավորություններն ամրապնդելու նպատակով:

Հոդված 49. Ընդհանուր պարտավորությունները

255. Նախագիծը մշակողները ցանկացել են կանխել կանանց դեմ բռնության եւ ընտանեկան բռնության միջադեպերին քննության եւ դատական վարույթի ընթացքում նվազ առաջնահերթություն տալը, ինչը էապես նպաստում է կատարողների շրջանում անպատժելիության զգացման ձեւավորմանը եւ օգնում հավերժական դարձնել այդպիսի բռնության վերաբերյալ լայնորեն ընդունելի դիրքորոշումը: Այդ նպատակով 1-ին պարբերությամբ սահմանվում է պարտավորություն՝ ապահովելու համար, որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի առնչությամբ քննությունը եւ դատական վարույթն իրականացվեն առանց անհարկի ձգձգումների: Դա կօգնի ապահովել կենսական նշանակության ապացույցներ, բարձրացնել դատապարտման ցուցանիշները եւ վերջ դնել անպատժելիությանը: Հարկ է հաշվի առնել, որ որքան կարելու է արագ քննություն եւ վարույթ ապահովելը, նույնքան կարելու է այդ փուլերի ընթացքում զոհերի իրավունքները հարգելը: Ուստի 1-ին պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է հնարավորինս խուսափել զոհերի կողմից կրած ցանկացած վնասը քննության եւ դատական վարույթի ընթացքում ծանրացնելուց, եւ քրեական վարույթի ընթացքում նրանց օգնություն տրամադրել:

256. 2-րդ պարբերությունը լրացնում է այդ պարտավորությունը՝ սահմանելով

պարտավորություն՝ ապահովելու, որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի վերաբերյալ գործերի քննությունն ու հետապնդումը կատարվեն արդյունավետ եղանակով: Դա նշանակում է, օրինակ՝ համապատասխան փաստերի հաստատում, բոլոր հնարավոր վկաների հարցաքննում եւ դատաբժշկական փորձաքննությունների իրականացում՝ հիմնված բազմադիսցիպլինար մոտեցման վրա եւ օգտագործելով քրեական ժամանակակից քննչական մեթոդաբանությունը՝ ապահովելու գործի համապարփակ վերլուծություն: Նախագիծը մշակողները կարևոր են համարել որպես այդ պարտավորության մաս դիտարկել բոլոր քննությունների եւ վարույթների իրականացումը մարդու իրավունքների հիմնարար սկզբունքներին եւ բռնության՝ գենդերային սկզբունքի հիմքով ընկալմանը համապատասխան ապահովելու անհրաժեշտությունը: Դա նշանակում է, մասնավորապես, որ սույն դրույթը կիրառելու նպատակով ձեռնարկված բոլոր միջոցառումներով չեն խախտվում պաշտպանության կողմի իրավունքները եւ արդար ու անկողմնակալ դատաքննության պահանջները՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին համապատասխան:

Հոդված 50. Անհապաղ արձագանքումը, կանխարգելումը եւ պաշտպանությունը

257. 1-ին պարբերությամբ պահանջվում է, որ իրավապահ մարմիններն անհապաղ եւ պատշաճորեն արձագանքեն՝ զոհերի համար համարժեք եւ անհապաղ պաշտպանություն ապահովելով, իսկ 2-րդ պարբերությամբ վերջիններիս կոչ է արվում անհապաղ եւ պատշաճորեն ներգրավվել սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի կանխարգելման ու դրանց դեմ պաշտպանության, այդ թվում՝ կանխարգելիչ օպերատիվ միջոցառումներ իրականացնելու եւ ապացույցներ հավաքելու գործում:

258. Պարտավորությունների հետ համապատասխանությունը ներառում է, օրինակ, հետեւյալը՝

- պատասխանատու իրավապահ մարմինների իրավունքը՝ մտնելու այն վայր, որտեղ գտնվում է վտանգի ենթարկվող անձը.
- պատասխանատու իրավապահ մարմինների կողմից գոհերին պատշաճ ձեւով վերաբերվելը եւ խորհուրդներ տալը.
- հատուկ վերապատրաստված, անհրաժեշտության դեպքում՝ կին աշխատակիցների կողմից անհապաղ գոհին լսելը՝ գոհի եւ իրավապահ մարմնի աշխատակազմի միջեւ վստահության մթնոլորտ ստեղծելու համար նախատեսված վայրում.
- իրավապահ մարմիններում կին աշխատակիցների համապատասխան թվի ապահովումը, այդ թվում՝ պատասխանատվության բարձր մակարդակով:

259. Պետք է ձեռնարկվեն արդյունավետ միջոցառումներ՝ կանխելու բռնության ամենասարսափելի ձեւերը, որոնք են սպանությունը կամ սպանության փորձը: Յուրաքանչյուր նման դեպք պետք է մանրամասն վերլուծվի՝ հետագա կանխարգելիչ միջոցառումները բարելավելու եւ զարգացնելու նպատակով պաշտպանության մասով ցանկացած հնարավոր բացթողում հայտնաբերելու համար:

Հոդված 51. Ռիսկերի գնահատումը եւ ռիսկերի կառավարումը

260. Սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերի դեպքում ցանկացած միջամտության հիմքում պետք է ընկած լինեն գոհի անվտանգության հետ կապված մտահոգությունները: Սույն հոդվածով, հետեւաբար, սահմանվում է պարտավորություն՝ ապահովելու, որ բոլոր համապատասխան մարմինները, այդ թվում՝ ոստիկանությունը, ստանդարտացված ընթացակարգի համաձայն եւ միմյանց հետ համագործակցության եւ համակարգման միջոցով, ըստ առանձին դեպքերի, արդյունավետորեն գնահատեն եւ մշակեն նախագիծ՝ անվտանգության այն ռիսկերը կառավարելու նպատակով, որոնց տվյալ գոհը կարող է առերեսվել:

Կատարողներից շատերն իրենց զոհերին վախեցնում են ծանր աստիճանի բռնություն գործադրելու, այդ թվում՝ մահվան սպառնալիքով, ինչպես նաեւ իրենց զոհերին նախկինում ենթարկել են ծանր բռնության: Ուստի կարելու է, որ ռիսկերի ցանկացած գնահատման եւ ռիսկերի կառավարման շրջանակներում դիտարկվի բռնության, մասնավորապես՝ մահացու բռնության կրկնվելու հավանականությունը, ինչպես նաեւ պատշաճորեն գնահատվի իրավիճակի լրջությունը:

261. Սույն դրույթի նպատակն է ապահովել, որ ստեղծվի մասնագետներից բաղկացած արդյունավետ բազմագերատեսչական ցանց՝ բարձր ռիսկի տակ գտնվող զոհերին պաշտպանելու նպատակով: Հետեւաբար ռիսկերի գնահատումը պետք է իրականացվի հայտնաբերված ռիսկերը կառավարելու նպատակով՝ տվյալ զոհի համար անվտանգության նախագիծ մշակելով՝ անհրաժեշտության դեպքում համակարգված անվտանգություն եւ օժանդակություն տրամադրելու համար:

262. Այնուամենայնիվ, կարելու է ապահովել, որ հետագայում բռնություն գործադրելու ռիսկը գնահատելու եւ կառավարելու նպատակով ձեռնարկված ցանկացած միջոցառում թույլ տա ցանկացած դեպքում հարգել մեղադրյալի իրավունքները: Միեւնույն ժամանակ կարելու է նշանակություն ունի այն հանգամանքը, որ նման միջոցառումները չեն ծանրացնում զոհերի կրած ցանկացած վնաս, եւ որ քննությունը ու դատական վարույթը չեն հանգեցնում կրկնակի վիկտիմիզացիայի:

263. 2-րդ պարբերությամբ պարտավորության շրջանակն ընդլայնվում է՝ ապահովելու համար, որ սույն հոդվածի առաջին պարբերության մեջ նշված ռիսկերի գնահատման շրջանակներում պատշաճորեն հաշվի առնվեն կատարողների տիրապետության տակ հրազենի առկայության մասին վստահելի տեղեկությունները: Կատարողների տիրապետության տակ հրազենի առկայությունը ոչ միայն հզոր միջոց է զոհի նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու համար, այլեւ մեծացնում է սպանության ռիսկը: Սա,

մասնավորապես, տեղի է ունենում հետկոնֆլիկտային իրավիճակներում գտնվող կամ հրազենի տիրապետման ավանդույթ ունեցող երկրներում, ինչը կատարողների համար կարող է ավելի մեծ հնարավորություն ապահովել այդ հրազենից օգտվելու համար: Այնուամենայնիվ, կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության շատ լուրջ դեպքեր հրազենի կիրառմամբ կատարվում են նաեւ մյուս բոլոր երկրներում: Այդ պատճառով նախագիծը մշակողներն էական են համարել Կողմերի համար սահմանել պարտավորություն՝ ապահովելու, որ զոհի առջեւ ծառայած ռիսկերի ցանկացած գնահատման շրջանակներում քննության եւ պաշտպանիչ միջոցառումների կիրառման բոլոր փուլերում զոհերի անվտանգությունն ապահովելու նպատակով պետք է համակարգային ձեռով հաշվի առնվի, թե արդյոք կատարողի տիրապետության տակ հրազենը կամ դրան հասանելիությունն օրինական, թե անօրինական հիմքով է: Օրինակ՝ արգելող անհետաձգելի կարգադրություններ, սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություններ արձակելիս եւ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող ցանկացած բռնության ձեռի համար դատապարտումից հետո պատիժ նշանակելիս Կողմերը կարող են իրենց ներպետական իրավական համակարգերի շրջանակներում ընդունել այնպիսի միջոցառումներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել հրազենի եւ ռազմամթերքի անհապաղ բռնագրավման համար: Բացի այդ, բռնության լուրջ դեպքերում հնարավոր կիրառվող հրազենի բոլոր տեսակները, մասնավորապես՝ մարտական տիպի դանակներն ընդգրկելու նպատակով Կողմերին խրախուսվում է հնարավորության սահմաններում հաշվի առնել այդպիսի հրազենը տիրապետելու կամ դրա հասանելիության հնարավորությունը:

Հոդված 52. Արգելող անհետաձգելի կարգադրություններ

264. Անմիջական վտանգի իրավիճակներում ընտանեկան բռնության զոհի անվտանգությունը երաշխավորելու ամենաարդյունավետ եղանակը զոհի եւ

կատարողի միջեւ ֆիզիկական հեռավորության հասնելն է: Շատ դեպքերում պահանջվում է, որ երկուսից մեկը որոշակի ժամկետով հեռանա իր համատեղ բնակության վայրից, կամ որ կատարողը հեռանա գոհի բնակարանից: Ապաստարանում կամ այլ վայրում անորոշ ժամկետով հապճեպ անվտանգություն փնտրելու պարտականությունը գոհի վրա դնելու փոխարեն, որը հաճախ խնամքի տակ ունենում է երեխաներ եւ հաճախ շատ քիչ անձնական կապեր, նախագիծը մշակողները կարելու են համարել ապահովել, որ կատարողը հեռանա՝ թույլ տալով գոհին մնալ տանը: Հետեւաբար սույն դրույթով սահմանվում է իրավասու մարմիններին լիազորություն վերապահելու պարտավորությունը՝ ընտանեկան բռնություն կատարողին գոհի բնակարանից հեռանալ կարգադրելու մասով եւ նրան արգելելու վերադառնալ կամ գոհի հետ շփվել: Անմիջական վտանգը պետք է գնահատվի համապատասխան մարմինների կողմից: Նախագիծը մշակողները որոշել են Կողմերի հայեցողությանը թողնել այդպիսի կարգադրության ժամկետի տեսողությունը, սակայն այդ ժամկետը պետք է բավարար լինի գոհի արդյունավետ պաշտպանությունն ապահովելու համար: Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում այդպիսի կարգադրությունների ժամկետը 10 օրվանից մինչեւ 4 շաբաթ է՝ դրանք երկարաձգելու հնարավորությամբ կամ առանց դրա: Նույն կերպ, նախագիծը մշակողները որոշել են Կողմերի հայեցողությանը թողնել իրենց ազգային իրավական եւ սահմանադրական համակարգերին համապատասխան այդպիսի կարգադրություններ արձակելու եւ կիրառելի ընթացակարգն իրականացնելու համար իրավասու մարմին սահմանելը եւ վերջինիս այդպիսի լիազորություն վերապահելը:

265. «Անմիջական վտանգ» եզրույթը վերաբերում է ընտանեկան բռնության ցանկացած իրավիճակին, որում վնասն անխուսափելի է կամ արդեն նյութականացել է, եւ հավանական է, որ կկրկնվի:

266. Ի վերջո, սույն դրույթով Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ ցանկացած ձեռնարկված միջոցառում իրականացնելիս պատշաճ ուշադրություն դարձվի գոհի կամ ռիսկի տակ գտնվող անձի

անվտանգությանը: Սա ցույց է տալիս այդ միջոցառման պաշտպանական բնույթը:

Հոդված 53. Սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություններ

267. Սույն դրույթով սահմանվում է սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերի զոհերի համար ազգային օրենսդրությամբ սահմանափակող եւ (կամ) պաշտպանիչ կարգադրություններ նախատեսելու պարտավորություն: Ավելին, այն մի շարք չափորոշիչներ է սահմանում այդպիսի կարգադրությունների համար՝ ապահովելով, որ դրանք ծառայեն հետագա բռնարարքներից պաշտպանելու նպատակին:

268. Չնայած նրան, որ սույն դրույթը վերաբերում է սահմանափակող «կամ» պաշտպանիչ կարգադրություններին, նախագիծը մշակողները հաշվի են առել, որ որոշ Կողմերի ազգային օրենսդրությունները կարող են նախատեսել սահմանափակող եւ պաշտպանիչ կարգադրությունների համակցված կիրառում: Սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրությունը կարող է համարվել որպես կարճաժամկետ արգելող անհետաձգելի կարգադրությունը լրացնող: Դրա նպատակն է տրամադրել արագ իրավական պաշտպանության միջոց սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության ցանկացած ձեւի ռիսկի ենթակա անձանց պաշտպանելու համար՝ արգելելով, սահմանափակելով կատարողի վարքագիծը կամ վերջինիս համար որոշակի վարքագիծ սահմանելով: Այդպիսի կարգադրություններով նախատեսվող միջոցների այդ լայն շրջանակը նշանակում է, որ դրանք ներկայացվում են տարբեր անուններով, ինչպես, օրինակ՝ սահմանափակող կարգադրություն, արգելող կարգադրություն, վտարման կարգադրություն, պաշտպանիչ կարգադրություն կամ դատական արգելք: Չնայած այդ տարբերություններին՝ դրանք ծառայում են միեւնույն նպատակին՝ կանխարգելել բռնության կատարումը եւ պաշտպանել զոհին: Սույն Կոնվենցիայի նպատակով նախագիծը մշակողները որոշել են կիրառել «սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն»

եզրույթը՝ որպէս հավաքական կատեգորիա:

269. Նախագիծը մշակողները որոշել են Կողմերի հայեցողությանը թողնել համապատասխան իրավական ռեժիմի ընտրությունը, որի դեպքում հնարավոր կլինի արձակել այդ կարգադրությունները: Արդյոք սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություններն արձակվում են քաղաքացիական իրավունքի, քրեադատավարական իրավունքի կամ վարչական իրավունքի կամ դրանց բոլորի շրջանակներում, կախված կլինի ազգային իրավական համակարգից եւ նախեւառաջ՝ զոհերի արդյունավետ պաշտպանության անհրաժեշտությունից:

270. 2-րդ պարբերությունը մի շարք մանրամասներ է պարունակում սահմանափակող եւ պաշտպանիչ կարգադրությունների համար: Առաջին պարբերությունը պահանջվում է, որ այդ կարգադրություններով անհապաղ պաշտպանություն տրամադրվի, եւ որ դրանք հասանելի լինեն՝ առանց զոհի համար անհարկի ֆինանսական կամ վարչական բարդություններ ստեղծելու: Սա նշանակում է, որ ցանկացած կարգադրություն պետք է ուժի մեջ մտնի արձակվելուց անմիջապէս հետո եւ հասանելի լինի՝ առանց երկարատեւ դատական վարույթ իրականացնելու: Դիմումատուից՝ ամենայն հավանականությամբ զոհից զանձվող դատական ծախսերը չպետք է առաջացնեն անհարկի ֆինանսական բարդություն, ինչը կխոչընդոտեր զոհին դիմել դատարան: Միեւնույն ժամանակ սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն ստանալու նպատակով դիմելու համար սահմանված ընթացակարգերը չպետք է անհաղթահարելի դժվարություններ ներկայացնեն զոհերի համար:

271. Երկրորդ պարբերությունը պահանջվում է, որ կարգադրությունն արձակվի կոնկրետ կամ սահմանված ժամկետով կամ մինչեւ դրա փոփոխումը կամ վերացումը: Սա հետեւում է իրավական որոշակիության սկզբունքից, որով պահանջվում է, որ իրավական միջոցի տեւողությունը հստակ սահմանվի: Ընդ որում, այն ուժը կորցնում է դատավորի կամ նման իրավասություն ունեցող այլ

պաշտոնատար անձի կողմից փոփոխվելու կամ վերացվելու դեպքում:

272. Երրորդ պարբերություն Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ որոշ դեպքերում այդ կարգադրություններն անհրաժեշտության դեպքում հնարավոր լինի արձակել միակողմանի կարգով, եւ դրանք ուժի մեջ մտնեն անմիջապես: Սա նշանակում է, որ ցանկացած դատավոր կամ նման իրավասություն ունեցող այլ պաշտոնատար անձ իրավունք կունենա միայն մեկ կողմի պահանջի հիման վրա արձակելու ժամանակավոր սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն: Հարկ է նշել, որ, համաձայն սույն Կոնվենցիայի 49-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ նախատեսված ընդհանուր պարտավորությունների, այդպիսի կարգադրություններ արձակելը չպետք է խախտի պաշտպանության կողմի իրավունքները եւ արդար ու անաչառ դատաքննության պահանջները՝ ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածին համապատասխան: Սա նշանակում է, մասնավորապես, այն անձը, որի դեմ այդպիսի կարգադրություն է արձակվել, պետք է ունենա իրավասու մարմիններում համապատասխան ներքին ընթացակարգերի համաձայն այն բողոքարկելու իրավունք:

273. Չորրորդ պարբերության նպատակն է ապահովել գոհերի՝ սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն ստանալու հնարավորությունը՝ անկախ այն բանից՝ նրանք որոշում են ընթացք տալ իրավական այլ վարույթի, թե՛ ոչ: Օրինակ՝ այդպիսի կարգադրությունների առկայության պարագայում, ըստ ուսումնասիրությունների, գոհերից շատերը, որոնք ցանկանում են դիմել սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն ստանալու համար, կարող են պատրաստ չլինել կատարողին քրեական մեղադրանք առաջադրելուն (ինչը կհանգեցնեք քրեական գործով քննության եւ, հավանաբար, քրեական վարույթի): Ուստի սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն ստանալու համար դիմելու իրավունքը չպետք է կախված լինի միեւնույն կատարողի դեմ քրեական գործով վարույթ հարուցելու փաստից: Նույն կերպ, այդ կարգադրությունները չպետք է կախված լինեն ամուսնալուծության գործով վարույթ հարուցելու փաստից եւ այլն:

Միեւնույն ժամանակ այն փաստը, որ ընթացքի մեջ է նույն կատարողի դեմ միեւնույն հիմքով հարուցված քրեական կամ քաղաքացիական գործով վարույթ, չպետք է խոչընդոտի սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրության արձակումը: Այնուամենայնիվ, սա չի բացառում Կողմերի այն իրավունքը, որ ազգային օրենսդրությամբ նախատեսեն սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն արձակելու վերաբերյալ միջնորդություն ստանալուց հետո քրեական գործով վարույթ հարուցելու հնարավորությունը:

274. Հինգերորդ պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է միջոցներ ձեռնարկել՝ ապահովելու, որ սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրությունների առկայության փաստը հնարավոր լինի ընդգրկել նույն կատարողի դեմ հարուցված ցանկացած այլ իրավական վարույթում: Այդ դրույթի նպատակն է թույլ տալ, որ այն փաստը, որ կատարողի դեմ այդպիսի կարգադրություն է արձակվել, հայտնի դառնա ցանկացած այլ դատավորի, որը նույն անձի դեմ հարուցված իրավական վարույթով դատավոր կլինի:

275. Երրորդ պարբերության նպատակն է ապահովել սահմանափակող եւ պաշտպանիչ կարգադրությունների նկատմամբ ակնաձանքը՝ «արդյունավետ, համաչափ եւ տարհամոզիչ» պատժամիջոցներ պահանջելով այդպիսի կարգադրությունների ցանկացած խախտման համար: Այդ պատժամիջոցները կարող են լինել քրեաիրավական կամ այլ իրավական բնույթի եւ կարող են ներառել ազատազրկման ձեւով պատիժներ, տուգանքներ կամ ցանկացած այլ իրավական պատժամիջոց, որն արդյունավետ է, համաչափ եւ տարհամոզիչ:

276. Վերջապես, քանի որ երբեմն կարող է դժվար լինել բացահայտել ճշմարտությունն ընտանեկան բռնության դեպքերում, Կողմերը կարող են դիտարկել հակառակ կողմի/կատարողի կողմից գոհի՝ պաշտպանություն փնտրելուն ուղղված փորձերը խոչընդոտելու հնարավորությունը սահմանափակելու փաստը՝ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկելով՝ ապահովելու, որ ընտանեկան բռնության դեպքերում 1-ին պարբերությունում նշված սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրությունները հնարավոր

չլինի արձակել զոհի եւ կատարողի դեմ փոխադարձաբար: Կողմերը պետք է նաեւ դիտարկեն իրենց ազգային օրենսդրություններից սադրիչ վարքագծի վերաբերյալ ցանկացած հասկացություն բացառելու հնարավորությունը, որն առնչվում է սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն ստանալու համար դիմելու իրավունքին: Այդպիսի հասկացությունները զոհին վարկաբեկող սխալ մեկնաբանությունների առիթ են տալիս, ուստի դրանք պետք է վերացնել ընտանեկան բռնության մասին օրենսդրությունից: Վերջապես, Կողմերը կարող են նաեւ դիտարկել այնպիսի միջոցառումներ ձեռնարկելու հնարավորությունը, որոնցով կապահովեն, որ 1-ին պարբերությունում նշված սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրության համար դիմելու իրավունքը չսահմանափակվի զոհերով: Այդ միջոցառումներն հատկապես կարելու են անգործունակ ճանաչված զոհերի համար, ինչպես նաեւ այն խոցելի զոհերի, որոնք հնարավոր է, որ չցանկանան դիմել սահմանափակող կամ պաշտպանիչ կարգադրությունների համար՝ վախի կամ զգայական ապրումների ու կախվածության պատճառով:

Հոդված 54. Քննությունը եւ ապացույցները

277. Դատական վարույթի շրջանակներում զոհի սեռական կյանքի պատմությանը եւ սեռական վարքագծին առնչվող ապացույցները երբեմն շահարկվում են զոհի կողմից ներկայացված ապացույցները կասկածի տակ դնելու նպատակով: Երբեմն պաշտպանության կողմն օգտագործում է զոհի նախկին սեռական վարքագծի պատմությանն առնչվող ապացույցներ՝ զոհի արժանապատվությունը, վստահելիությունն ու համաձայնության բացակայությունը վիճարկելու նպատակով: Սա մասնավորապես վերաբերում է սեռական բռնության, այդ թվում՝ բռնաբարության դեպքերին: Այդ տեսակի ապացույցներ ներկայացնելով՝ հնարավոր է կոտրել զոհերի մասին կարծրատիպերը՝ ներկայացնելով նրանց հեշտ հասանելի, այսպիսով՝ անբարոյական եւ քաղաքացիական ու քրեական իրավունքով նախատեսված

պաշտպանությանն անարժան: Սա կարող է հանգեցնել փաստացի անհավասարության, քանի որ գոհերին, որոնք հիմնականում կանայք են, ավելի հավանական է, որ կտրամադրվի այդ պաշտպանությունը, եթե համարվի, որ նրանք արժանի են հարգանքի:

278. Նախագիծը մշակողները կարելուք են համարել շեշտել այն փաստը, որ գոհի նախկին սեռական վարքագիծը չպետք է համարվի արդարացում կանանց նկատմամբ կատարվող բռնարարքների եւ ընտանեկան բռնության համար՝ թույլ տալով ազատել կատարողին պատժից կամ նվազեցնել վերջինիս պատասխանատվությունը: Այնուամենայնիվ, նրանք գիտակցել են այն փաստը, որ Կոնվենցիայի կողմ հանդիսացող որոշ պետություններում ապացույցների ընդունելիությունն ու վերաբերելիությունը թողնվում են դատավորի հայեցողությանը, մինչդեռ մյուս պետություններում խիստ նախասահմանված են քրեադատավարական իրավունքի կանոններով: 54-րդ հոդվածում նշված է, որ Կողմերը պարտավոր են անհրաժեշտ օրենսդրական կամ այլ միջոցառումներ ձեռնարկել՝ ապահովելու, որ գոհի սեռական կյանքի պատմությանը եւ սեռական վարքագծին առնչվող ապացույցները թույլատրելի ճանաչվեն կամ նկատի առնվեն միայն այն դեպքում, երբ առնչվում են գործին եւ անհրաժեշտ են: Սա նշանակում է, որ սույն դրույթը սահմանափակում է թե՛ քաղաքացիական, թե՛ քրեական վարույթի շրջանակներում այդպիսի ապացույցների ընդունելիությունն այն դեպքերով, երբ դրանք առնչվում են դատավարության ընթացքում քննվող կոնկրետ հարցի եւ նշանակալի ապացուցողական ուժ ունեն: Հետեւաբար, այն չի բացառում այդպիսի ապացույցների ընդունելիությունը: Այն դեպքում, երբ դատավորն ընդունում է գոհի նախկին սեռական կյանքի պատմությանն առնչվող ապացույցները, դրանք պետք է միայն այնպես ներկայացվեն, որ չհանգեցնեն կրկնագոհացման (կրկնակի վիկտիմիզացիայի): Իրավական պաշտպանությունը պետք է գոհին հասանելի լինի՝ առանց վերջինիս իր սեռական կյանքի պատմության եւ վարքագծի պատճառով լրացուցիչ տրավմա պատճառելու:

Հոդված 55. Միակողմանի եւ ի պաշտոնէ ընթացակարգերը

279. Գիտակցելով սույն հոդվածով կարգավորվող իրավախախտումների առանձնահատուկ տրավմատիկ բնույթը՝ նախագիծը մշակողները նպատակ են ունեցել նվազեցնել բարդությունները, որ երկարատեւ քննությունները եւ վարույթներն հաճախ ստեղծում են գոհերի համար՝ միեւնույն ժամանակ ապահովելով, որ կատարողները պատասխանատվության ենթարկվեն: Ուստի սույն դրույթի նպատակն է հնարավորություն տալ, որ քրեական գործով քննությունն ու վարույթն իրականացվեն՝ առանց գոհի վրա այդպիսի գործընթաց սկսելու եւ դատապարտումն ապահովելու բեռ դնելու:

280. 1-ին պարբերությամբ Կողմերի համար պարտավորություն է սահմանված ապահովելու, որ իրավախախտումների մի շարք կատեգորիաների առնչությամբ քննություններ իրականացնելը «ամբողջովին կախված» չլինի տուժողի կողմից հաղորդում կամ բողոք ներկայացվելու փաստից, եւ ընթացիկ վարույթը հնարավոր լինի շարունակել անգամ այն դեպքում, երբ գոհը հրաժարվել է իր ցուցմունքներից կամ հետ է վերցրել իր բողոքը: Նախագիծը մշակողները որոշել են օգտագործել «ամբողջովին կախված» եզրույթը յուրաքանչյուր իրավական համակարգում առկա ընթացակարգային տարբերություններին անդրադառնալու նպատակով՝ հաշվի առնելով այն փաստը, որ սույն հոդվածում թվարկված իրավախախտումների մասով քննությունը կամ դրանց առնչությամբ հետապնդում ապահովելը պետության եւ դրա իշխանությունների պարտականությունն է: Մասնավորապես, նախագիծը մշակողներն այն կարծիքին են եղել, որ լուրջ մարմնական վնասվածքի կամ կյանքից զրկելուն հանգեցնող բռնարարքներին պետք է անհապաղ եւ ուղղակի արձագանք տրվի իրավասու մարմինների կողմից: Այն փաստը, որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող մի շարք իրավախախտումներ կատարվում են ընտանիքի

անդամների, սեռական զուգընկերների կամ զոհի անմիջական սոցիալական միջավայրում գտնվող անձանց կողմից, դրա հետեւանքով առաջացող ամոթի, վախի եւ անօգնականության զգացումները հանգեցնում են հաղորդումների եւ հետեւաբար, դատապարտումների ավելի քիչ դեպքերի: Այդ պատճառով իրավապահ մարմինները պետք է քննությունն իրականացնեն պրոակտիվ եղանակով, որպեսզի հավաքեն այնպիսի ապացույցներ, ինչպիսիք են հիմնավոր ապացույցները, վկաների ցուցմունքները, բժշկական փորձաքննությունը եւ այլն՝ համոզվելու համար, որ վարույթը կարող է իրականացվել անգամ այն դեպքում, երբ զոհը հետ է վերցնում իր ցուցմունքը կամ բողոքն առնվազն այնպիսի լուրջ իրավախախտումների առնչությամբ, ինչպիսին, օրինակ, մահվան կամ մարմնական վնասվածքի հանգեցնող ֆիզիկական բռնությունն է:

281. Սույն հոդվածի 1-ին պարբերությունը բաց է ոչ մեծ ծանրության իրավախախտումների վերաբերյալ 35-րդ հոդվածի մասով արվող վերապահումների համար՝ համաձայն սույն Կոնվենցիայի 78-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերության: Նախագիծը մշակողները ցանկացել են լուրջ մարմնական վնասվածքի կամ կյանքից զրկելուն հանգեցնող ֆիզիկական բռնության այն լուրջ իրավախախտումները, որոնց մասով այդ դեպքում վերապահում անելու այս հնարավորությունը կբացառվեր, հստակ տարբերակել ֆիզիկական բռնության այլ՝ ոչ մեծ ծանրության իրավախախտումներից, որոնք այդպիսի հետեւանքների չեն հանգեցնում: Այնուհանդերձ, Կողմերի հայեցողությանն է թողնվում որոշել, թե ֆիզիկական բռնության համատեքստում որ իրավախախտումներն են համարվում «ոչ մեծ ծանրության իրավախախտումներ»:

282. Զոհերին իրավագործելու եւ քրեական վարույթ հարուցելու հարցում վերջիններիս քաջալերելու նպատակով 2-րդ պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ զոհերի աջակցության կազմակերպությունները, ընտանեկան բռնության ոլորտի հատուկ վերապատրաստված խորհրդատուները կամ աջակցության եւ (կամ) փաստաբանական այլ տեսակի

Ծառայությունները հնարավորություն ունենան քննությունների եւ դատական վարույթի ընթացքում աջակցելու եւ օժանդակելու զոհերին: Լավագույն գործելակերպի օրինակները ցույց են տվել, որ այն դեպքում, երբ զոհերին քննության եւ վարույթի ընթացքում աջակցում կամ օժանդակում են մասնագիտական օժանդակության ծառայությունները, ավելի հաճախ են բողոք ներկայացնում եւ ցուցմունք տալիս, եւ վերջիններս առավել պատրաստված են վարույթի արդյունքներին ակտիվորեն նպաստելու՝ հուզական առումով բարդ առաջադրանքն իրենց վրա վերցնելու համար: Սույն պարբերությունում նշված ծառայությունը ոչ թե իրավական, այլ գործնական (հոգեբանական) բնույթի է: Այն ներառում է զոհերին հոգեբանորեն (հուզական առումով) նախապատրաստելը՝ վերջիններիս կողմից մեղադրյալի ներկայությամբ ցուցմունք տալը հանդուրժելու, զոհերին դատարան ուղեկցելու եւ (կամ) ցանկացած այլ գործնական եւ հուզական առումով նրանց օժանդակելու նպատակով:

Հոդված 56. Պաշտպանություն ապահովելուն ուղղված միջոցառումները

283. Այս դրույթի համար հիմք է հանդիսացել «Սեռական շահագործումից եւ սեռական ոտնձգությունից երեխաների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությունը (ԵՊՇ թիվ 201): 1-ին պարբերությունում նշված է այն ընթացակարգերի ոչ ամբողջական ցանկը, որոնք նախատեսված են սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի զոհերին վարույթի ընթացքում պաշտպանելու համար: Պաշտպանություն ապահովելուն ուղղված այդ միջոցառումները կիրառվում են վարույթի բոլոր փուլերում՝ ինչպես քննությունների ընթացքում՝ թե՛ իրավապահ կամ թե՛ դատական մարմինների կողմից իրականացվելու դեպքում, այնպես էլ դատական վարույթի ընթացքում: Թեև օրենսդրորեն անհրաժեշտություն չկա խստորեն հետեւելու դրանց, քանի որ Կողմերը միշտ ազատ են՝ ընդունելու առավել նպաստավոր միջոցառումներ, քան

նախատեսված են Կոնվենցիայի որեւէ մասով, նախագիծը մշակողները ցանկացել են հստակեցնել, որ նշված պաշտպանության միջոցառումները կողմնորոշիչ են: Ուստի Կողմերն ազատ են՝ տրամադրելու պաշտպանության լրացուցիչ միջոցառումներ: Կարելու է ընդգծել, որ 56-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությունում, որտեղ նշված է, որ միջոցառումներն անհրաժեշտ է ձեռնարկել ներպետական իրավունքին համապատասխան կամ «հնարավորության դեպքում», հատուկ նշված է, որ Կողմերն ազատ են՝ կիրառելու միջոցներ, որոնք վերջիններս լավագույնն են համարում այս դրույթի նպատակների իրագործման առումով: Այդ մասին նշված է «գ», «դ», «է» եւ «թ» կետերում:

284. Նախեւառաջ, «ա» կետում նշված է, որ Կողմերը պարտավորվում են ձեռնարկել անհրաժեշտ օրենսդրական կամ այլ միջոցառումներ՝ զոհերի, ինչպես նաեւ նրանց ընտանիքի անդամների եւ վկաների պաշտպանությունն ապահովելու նպատակով: Կողմերը պետք է ապահովեն, որ զոհերը պաշտպանված լինեն ճնշումներից, վրեժխնդրությունից եւ կրկնակի վիկտիմիզացիայից:

285. Նույն հոդվածի «բ» կետի առնչությամբ նախագիծը մշակողները շեշտել են այն պարտավորության կարեւորությունը, որ պետք է տեղեկացնել զոհին կատարողի ժամանակավորապես կամ վերջնականապես ազատ արձակվելու կամ փախուստի մասին առնվազն այն դեպքերում, երբ զոհին կամ նրա ընտանիքի անդամներին կարող է վտանգ սպառնալ: Մա չի խանգարում Կողմերին տեղեկացնել զոհերին այլ հանգամանքներում, երբ դա անհրաժեշտ է թվում (օրինակ՝ այն դեպքերում, երբ առկա է վրեժխնդրության կամ ճնշումների ռիսկ, կամ երբ զոհը եւ կատարողը կարող են պատահաբար դեմ առ դեմ հանդիպել, քանի որ իրար մոտ են ապրում): Որոշ իրավական համակարգերում պահանջվում է զոհի նախապես տրված դիմումը՝ այդ տեղեկություններն ստանալու համար: Այդ դեպքերում Կողմերը պետք է տեղեկացնեն զոհին այդ հնարավորության մասին:

286. Ավելին, «գ» կետով սահմանվում է զոհերի (եւ նրանց ընտանիքների կամ

երեխա զոհերի դեպքում՝ օրինական ներկայացուցիչների)՝ քննության եւ այն վարույթի շրջանակներում զարգացումների մասին տեղեկանալու իրավունքները, որոնցում նրանք ներգրավված են որպէս զոհեր: Այս առումով դրույթը նախատեսում է, որ զոհերը պետք է տեղեկանան իրենց իրավունքների եւ իրենց տրամադրության տակ եղած ծառայությունների, իրենց բողոքներին տրված ընթացքի, առաջադրված մեղադրանքների, քննության կամ վարույթի ընթացքի եւ դրանցում իրենց դերի, ինչպէս նաեւ իրենց գործի ելքի մասին: Չնայած այդ մասին ոչինչ նշված չէ դրույթում, այնուամենայնիվ, Կողմերը պետք է ապահովեն, որ այդ տեղեկությունները տրամադրվեն իրենց համար հասկանալի լեզվով (տե՛ս 19-րդ հոդվածի վերաբերյալ մեկնաբանությունները):

287. Ինչ վերաբերում է «դ» կետին, այս դրույթի նպատակն է հնարավորություն տալ զոհերին լսվելու, ապացույցներ ներկայացնելու, ինչպէս նաեւ այնպիսի միջոցներ ընտրելու, որոնցով կներկայացվեն եւ հաշվի կառնվեն իրենց տեսակետները, կարիքներն ու մտահոգությունները: Կողմերը պետք է անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկեն՝ ապահովելու, որ զոհերի տեսակետները, կարիքներն ու մտահոգություններն ուղղակիորեն կամ միջնորդի միջոցով ներկայացվեն եւ հաշվի առնվեն:

288. Հոդվածի «ե» կետը մասնավորապէս վերաբերում է այն ընդհանուր աջակցությանը, որը տրամադրվում է զոհերին՝ ապահովելու, որ նրանց իրավունքներն ու շահերը պատշաճորեն ներկայացվեն եւ հաշվի առնվեն քննության եւ դատական վարույթի բոլոր փուլերում:

289. Հոդվածի «զ» կետում նշված պարտավորությամբ նախատեսվում է անհրաժեշտ միջոցառումներ ձեռնարկել՝ զոհի մասնավոր կյանքի պաշտպանությունն ապահովելու նպատակով: Այս դրույթով պահանջվում է, անհրաժեշտության դեպքում եւ ներպետական իրավունքին համապատասխան, միջոցառումներ ձեռնարկել՝ կանխելու ցանկացած տեղեկատվության՝ հանրության շրջանում տարածումը, որը կարող է հանգեցնել զոհի նույնականացմանը: Այնուամենայնիվ, նախագիծը մշակողները ցանկացել են ընդգծել, որ զոհի հեղինակության եւ մասնավոր

կյանքի պաշտպանությունն առնչվում է հանրամատչելի դառնալու ռիսկին, եւ որ այդ պահանջները չպետք է խոչընդոտեն, որ այդ տեղեկատվությունը բացահայտվի ընթացիկ դատական վարույթի համատեքստում՝ երկու կողմերի՝ լավելու իրավունքի վերաբերյալ սկզբունքները եւ հետապնդման ընթացքում պաշտպանության կողմի անկապտելի իրավունքները պահպանելու նպատակով:

290. Հոդվածի «է» կետը գոհին պաշտպանելու նպատակ է հետապնդում՝ մասնավորապես կանխելով քննչական ծառայության մարմիններում եւ դատարանում գոհի՝ իրավախախտման ենթադրյալ կատարողի հետ շփման միջոցով կրկին տրավմա ստանալու հնարավորությունը: Այս դրույթը կիրառվում է քրեական վարույթի բոլոր փուլերում (այդ թվում՝ քննության)՝ որոշ բացառություններով. քննչական ծառայությունները եւ դատական մարմինը պետք է հնարավորություն ունենան հրաժարվել այդ պահանջից, օրինակ, երբ գոհը ցանկություն է հայտնում մասնակցել լամանը, կամ երբ գոհի եւ ենթադրյալ կատարողի շփումն անհրաժեշտ է կամ օգտակար՝ ապահովելու, որ վարույթը պատշաճ կերպով իրականացվի (օրինակ՝ երբ առերեսումն անհրաժեշտ է համարվում):

291. Հոդվածի «ը» կետով սահմանվում է գոհերին անհրաժեշտության դեպքում անկախ եւ որակյալ թարգմանչով ապահովելու պարտավորությունը: Որոշ իրավական համակարգերում անկախությունը հաստատելու համար պահանջվում է, որ լինեն երդվյալ թարգմանիչներ: Հաշվի առնելով տարբեր դատական համակարգերում գոհերի կարգավիճակների տարբերությունը՝ նախագիծը մշակողները կարելու են համարել Կոնվենցիայի տեքստում հստակեցնել, որ այս դրույթը կիրառվում է այն դեպքերում, երբ գոհերը դատավարության կողմ են կամ երբ նրանք ապացույցներ են ներկայացնում: Շատ գոհեր չեն խոսում կամ հազիվ են խոսում այն երկրի լեզվով, որտեղ իրենք ենթարկվել են կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության արարքների: Լեզվի չիմացությունն է՝ լավելի է խորացնում իրենց մեկուսացված լինելը, եւ դա իրենց իրավունքները պաշտպանելու խոչընդոտներից մեկն է: Այդ

դեպքերում թարգմանիչների հասանելիությունն անհրաժեշտ է՝ օգնելու նրանց քննությունների եւ դատական վարույթի ընթացքում: Սա էական նշանակություն ունեցող միջոցառում է իրավունքներից օգտվելու հնարավորությունը երաշխավորելու առումով, որն էլ նախապայման է արդարադատության հասանելիության համար, ուստի Կողմերը պետք է նախատեսեն, որ զոհերն անվճար ապահովվեն թարգմանիչներով:

292. Վերջապես, «թ» կետը պարտավորություն է սահմանում Կողմերի համար՝ ապահովելու, որ զոհերը հնարավորություն ունենան ցուցմունքներ տալու դատարանի դահլիճում՝ առանց դատական նիստին ներկայանալու կամ առնվազն դատական նիստից ենթադրյալ կատարողի բացակայության պայմաններում: Որոշ երկրներում օրենքով նախատեսվում է տեսաձայնագրել զոհերի լսումները եւ երաշխավորել այդպիսի լսումների ապահովությունը հետեւյալ միջոցներով՝ սահմանափակելով այն անձանց թիվը, որոնց թույլատրվում է մասնակցել լսմանը եւ տեսնել ձայնագրման գործընթացը, թույլ տալով զոհին ձայնագրման ընթացքում ցանկացած ժամանակ ընդմիջում պահանջել՝ ամբողջությամբ բառացիորեն արձանագրելով լսումը, եթե դա պահանջվում է: Այդպիսի ձայնագրությունները եւ գրավոր արձանագրություններն այդ դեպքում կարող են օգտագործվել դատարանում՝ զոհի անձամբ ներկայանալու փոխարեն: Որոշ իրավական համակարգերում զոհերին նաեւ թույլատրվում է դատարան ներկայանալ վիդեոկոնֆերանսի միջոցով: Չոհին լսում են առանձին սենյակում, հնարավոր է՝ փորձագետի եւ տեխնիկական մասնագետների ներկայությամբ: Հնարավորինս նվազեցնելու համար այն հոգեբանական ազդեցությունը, որ զոհի վրա կարող է գործել կատարողի հետ միեւնույն սենյակում կամ նրա հետ վիդեոկոնֆերանսի միջոցով լինելու փաստը, երկուսի պատկերների տեսագծերն էլ կարելի է այնպես սահմանափակել, որ զոհը չկարողանա տեսնել կատարողին եւ (կամ) հակառակը: Օրինակ՝ եթե զոհը պետք է ներկայանար լսմանը, նա կարող է ցուցմունք տալ էկրանի հետեւից կամ ցուցմունք տալ, եթե կատարողը բացակայում է դատարանի դահլիճից: Հետեւաբար, Կողմերը պետք է սույն

դրույթով սահմանված պարտավորությունն ապահովեն հաղորդակցման համապատասխան տեխնոլոգիաների օգտագործմամբ՝ դրանց հասանելի լինելու դեպքում:

293. 2-րդ պարբերությունում նշվում է, որ երեխա զոհերի եւ երեխա վկաների դեպքում Կողմերը պետք է հատուկ ուշադրություն դրածնեն նրանց կարիքներին եւ ապահովեն նրանց՝ պաշտպանության հատուկ միջոցներից օգտվելու իրավունքները, քանի որ երեխաները սովորաբար ավելի խոցելի են, քան մեծահասակները, եւ նրանց՝ ճնշումների ենթարկվելու հավանականությունն ավելի մեծ է: Հետեւաբար, պաշտպանության հատուկ միջոցներ նախատեսելիս պետք է պատշաճորեն հաշվի առնել երեխայի լավագույն շահերը. դրանք կարող են ներառել այնպիսի միջոցներ, ինչպիսին է երեխային կատարողի ներկայությամբ ցուցմունքներ տալը չստիպելը: «Երեխա վկա» եզրույթի հետ կապված տե՛ս նաեւ 26-րդ հոդվածի վերաբերյալ մեկնաբանությունները:

Հոդված 57. Իրավաբանական օգնությունը

294. Բռնությունից անմիջապես հետո կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության շատ զոհեր կարող են ստիպված լինել մեկ բոլորում հետեւում թողնել իրենց ամբողջ ունեցվածքը կամ աշխատանքը: Դատական եւ վարչական ընթացակարգերը հաճախ չափազանց բարդ են, ուստի զոհերին անհրաժեշտ է իրավական խորհրդատուի աջակցություն, որպեսզի կարողանան իրենց իրավունքները պատշաճ կերպով իրացնել: Այդ դեպքերում զոհերի համար կարող է դժվար լինել իրավական պաշտպանության միջոցներից արդյունավետորեն օգտվելն այն մեծ ծախսերի պատճառով, որ կարող են վերջիններս կրել արդարադատությանը դիմելու գործընթացում: Այդ պատճառով նախագիծը մշակողները կարելու են համարել Կողմերի համար սահմանել պարտավորություն՝ զոհերի համար ապահովելու իրավական

աջակցություն եւ անվճար իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունքը՝ համաձայն իրենց ներպետական իրավունքով նախատեսված պայմանների: Այս դրույթի համար հիմք է հանդիսացել «Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի գործողությունների մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությունը (ԵՊՇ թիվ 197):

295. 57-րդ հոդվածով զոհին անվճար իրավաբանական օգնություն ստանալու ավտոմատ իրավունք չի տրվում: Կողմերից յուրաքանչյուրի հայեցողությանն է թողնվում սահմանել այդպիսի օգնություն ստանալու պահանջները: Ի հավելումն այս դրույթի՝ Կողմերը պետք է նաեւ հաշվի առնեն ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածը: Չնայած նրան, որ ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության «գ» կետով նախատեսվում է անվճար աջակցության տրամադրում պաշտոնապես նշանակված փաստաբանի կողմից միայն քրեական գործով վարույթներում, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքով (*Էիրին ընդդեմ Իռլանդիայի [Airey v. Ireland]* գործով 1979 թվականի հոկտեմբերի 9-ի վճիռ) նույնպես ճանաչվում է որոշ հանգամանքներում քաղաքացիական գործով անվճար իրավական աջակցություն ստանալու իրավունքը՝ հիմք ընդունելով ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությունը, որը մեկնաբանվում է որպես քաղաքացիական իրավունքներն ու պարտականությունները որոշելու համար դատարանի մատչելիության իրավունքի հաստատում (տե՛ս *Գոլդերն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության [Golder v. the United Kingdom]* գործով 1975 թվականի փետրվարի 21-ի վճիռը): Դատարանի կարծիքով դատարանի արդյունավետ մատչելիությունը կարող է անվճար իրավական աջակցության անհրաժեշտություն առաջացնել: Դրա դիրքորոշումն այն է, որ անհրաժեշտ է պարզել, թե արդյոք առանց փաստաբանի աջակցության դատարան ներկայանալն արդյունավետ կլիներ այն առումով, որ տվյալ անձը կարողանար պատշաճ եւ բավարար կերպով ներկայացնել իր գործը: Որոշելիս, թե արդյոք անձը կարողացել է արդյունավետորեն ներկայացնել իր գործը, այստեղ Դատարանը հաշվի է առել ընթացակարգերի բարդությունը եւ իրավիճակի

հուզական բնույթը, որը հազիվ թե համատեղելի լիներ դատարանում փաստաբանությամբ պահանջվող օբյեկտիվության աստիճանի հետ: Եթե ոչ, ապա նրան պետք է տրամադրել անվճար իրավական աջակցություն: Այսպիսով, անգամ քաղաքացիական գործերով անվճար իրավական աջակցություն նախատեսող օրենսդրության բացակայության դեպքում անհրաժեշտ է, արդարադատության շահերից ելնելով, գնահատել, թե արդյոք դիմումատուին, որը չունի ֆինանսական միջոցներ, պետք է տրամադրել իրավական աջակցություն, եթե նա չունի փաստաբան վարձելու հնարավորություն:

Հոդված 58. Վաղեմության ժամկետները

296. Սույն դրույթով նախատեսվում է, որ իրավական վարույթ հարուցելու վաղեմության ժամկետը սահմանվի բավարար տեւողությամբ՝ թույլ տալով արդյունավետորեն վարույթ իրականացնել զոհի չափահաս դառնալուց հետո: Ուստի, այդ պարտավորությունը կիրառելի է միայն երեխա զոհերի դեպքում, որոնք մինչեւ չափահաս դառնալը հաճախ տարբեր պատճառներով ի վիճակի չեն իրենց նկատմամբ կատարված հանցանքների մասին հաղորդում ներկայացնել: «...բավարար ...՝ թույլ տալով արդյունավետորեն վարույթ հարուցել» արտահայտությունը նշանակում է՝ առաջինը՝ այդ երեխաները չափահաս դառնալուց հետո պետք է բավական երկար ժամանակ ունենան իրենց տրավմաները հաղթահարելու համար՝ այդպիսով հնարավորություն ունենալով բողոք ներկայացնել, եւ երկրորդ՝ դատախազության մարմինները պետք է կարողանան վարույթ հարուցել տվյալ իրավախախտումների մասով:

297. Այնուամենայնիվ, քրեական գործով վարույթներում կիրառվող համաչափության պահանջները բավարարելու նպատակով նախագիծը մշակողները սահմանափակել են այդ սկզբունքի կիրառությունը 36-րդ, 37-րդ, 38-րդ եւ 39-րդ հոդվածներում նշված իրավախախտումներով, որոնց առնչությամբ առկա է վաղեմության ժամկետները երկարաձգելու

հիմնավորում: Այնուամենայնիվ, վերապահումների վերաբերյալ 78-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ թույլատրվում է ապագա Կողմերին հայտարարել, որ իրենք իրավունք են վերապահում չկիրառել այդ սկզբունքը կամ այն կիրառել միայն կոնկրետ դեպքերում կամ 37-րդ, 38-րդ եւ 39-րդ հոդվածներով սահմանված պայմաններում:

Գլուխ VII. Միգրացիան եւ ապաստանը

298. Փախստական կանայք, այդ թվում՝ փաստաթղթեր չունեցող փախստական կանայք եւ ապաստան հայցող կանայք կազմում են այնպիսի կանանց երկու ենթակատեգորիա, որոնք առանձնակի խոցելի են գենդերային հիմքով բռնության առումով: Չնայած իրենց իրավական կարգավիճակների տարբերությանը, իրենց հայրենիքը եւ կենսապայմանները թողնելու պատճառներին՝ երկու խումբն էլ, մի կողմից, ենթակա են կանանց նկատմամբ կատարվող բռնության ենթարկվելու բարձր ռիսկի եւ, մյուս կողմից, նույն դժվարություններին եւ կառուցվածքային խոչընդոտներին են հանդիպում բռնությունը հաղթահարելիս:

299. Այս գլուխը ներառում է մի շարք պարտավորություններ, որոնք ուղղված են փախստական կանանց եւ ապաստան հայցող կանանց նկատմամբ բռնության գենդերային զգայուն ընկալման ներդրմանը: Օրինակ՝ այս գլխում ներկայացվում է գենդերային հիմքով բռնության զոհ դարձած փախստական կանանց անկախ կացության կարգավիճակ տալու հնարավորությունը: Ավելին, այն պարտավորություն է սահմանում ճանաչելու կանանց նկատմամբ գենդերային հիմքով բռնությունը որպես հետապնդման մի ձեւ, ինչպես նաեւ ներառում է պարտավորություն՝ ապահովելու, որ գենդերային զգայուն մեկնաբանություն տրվի փախստականի կարգավիճակը հաստատելիս: Բացի այդ, սույն գլխով պարտավորություն է սահմանվում ապաստան տրամադրելու գործընթացում ներդնել գենդերային զգայուն ընթացակարգեր, ուղեցույցներ եւ աջակցության ծառայություններ: Վերջապես,

այն դրույթներ է պարունակում կանանց նկատմամբ բռնության գոհերի նկատմամբ *չվերադարձելիության* սկզբունքը կիրառելու վերաբերյալ:

300. Սույն Կոնվենցիայի 60-րդ եւ 61-րդ հոդվածներով սահմանված դրույթները պետք է այնպես մեկնաբանվեն, որ համատեղելի լինեն Փախստականների կարգավիճակի մասին 1951 թվականի կոնվենցիայի եւ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հետ, ինչպես մեկնաբանում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը: Դրանից բացի, այդ դրույթները ոչ միայն դուրս չեն նշված փաստաթղթերի կիրառության շրջանակից, այլ նաեւ գործնական ուղղվածություն են հաղորդում դրանց:

Հոդված 59. Կացության կարգավիճակը

301. Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ արտաքսվելու կամ կացության կարգավիճակը կորցնելու վախը շատ հզոր գործիք է կատարողների համար, որ կարողանան խոչընդոտել կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության գոհերին՝ իշխանություններից օգնություն հայցելու կամ կատարողներից բաժանվելու հարցում: Եվրոպայի խորհրդի շատ անդամ պետություններում պահանջվում է, որ ամուսինները կամ զուգընկերներն ամուսնության կամ հարաբերության մեջ մնան մեկից մինչեւ երեք տարի ժամկետով՝ կացության կարգավիճակի առանձին թույլտվություն ստանալու համար: Արդյունքում շատ գոհեր, որոնց կացության կարգավիճակը կախված է կատարողի կարգավիճակից, հարաբերության մեջ են մնում այն դեպքում, երբ նրանք երկար ժամանակ ստիպված են լինում հանդուրժել ոտնձգության եւ բռնության իրավիճակներ:

302. Նախագիծը մշակողներն անհրաժեշտ են համարել ապահովել, որ կացության կարգավիճակը կորցնելու ռիսկը գոհերի համար չպետք է համարվի խոչընդոտ՝ հրաժարվելու ոտնձգություն եւ բռնություն ներառող ամուսնությունից կամ հարաբերությունից: 1-ին պարբերությունում նշված պարտավորությամբ Կոնվենցիայի կողմերից պահանջվում է ձեռնարկել

անհրաժեշտ օրենսդրական կամ այլ միջոցառումներ՝ ապահովելու համար, որ այն փախստական զոհերը, որոնց կացության կարգավիճակը պայմանավորված է ամուսնության կամ հարաբերության մեջ մնալով, ամուսնալուծվելու կամ հարաբերությունը դադարեցնելու դեպքում ստանան սահմանափակ վավերականության ժամկետով կացության առանձին թույլտվություն:

303. 1-ին պարբերությունում նշված է, որ կացության առանձին թույլտվությունը պետք է տրվի առանձնակի բարդ հանգամանքների դեպքում: Կողմերն առանձնակի բարդ հանգամանք պետք է դիտարկեն սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող այն բռնության ձևերի զոհ լինելը, որը կատարվում կամ թույլ է տրվում ամուսնու կամ զուգընկերոջ կողմից: Նախագիծը մշակողներն առավել նպատակահարմար են համարել, որ զոհի կողմից դիմում ներկայացվելուց հետո Կողմերն իրենց ներպետական իրավունքով սահմանեն կացության առանձին թույլտվություն տալու պայմանները եւ դրա տեւողությունը: Սա ներառում է այդ թվում սահմանելը, թե պետական իշխանության որ մարմիններն են իրավասու՝ որոշելու, թե արդյոք հարաբերությունը դադարեցվել է զոհի նկատմամբ կիրառված բռնության հետեւանքով, եւ ինչ ապացույցներ պետք է ներկայացվեն զոհի կողմից: Բռնության վերաբերյալ ապացույցները կարող են ներառել, օրինակ՝ ոստիկանության կողմից արձանագրություններ, մեղադրական դատավճիռ, արգելող կամ պաշտպանիչ կարգադրություն, բժշկական ապացույցներ, ամուսնալուծության հայցադիմում, սոցիալական ծառայությունների գրառումներ կամ կանանց պաշտպանության հարցերով զբաղվող հասարակական կազմակերպությունների զեկույցներ եւ այլն:

304. Ավելին, 1-ին պարբերությունում նշվում է այն փաստը, որ կացության անկախ (առանձին) թույլտվություն պետք է տրամադրել՝ անկախ ամուսնության կամ հարաբերության տեւողությունից: Այստեղ նշվում է այն պարտավորությունը, որ պետք է ապահովել, որ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի զոհերին իրենց իրավունքով

տրամադրվի կացության առանձին թույլտվություն անգամ այն դեպքում, երբ ամուսնությունը կամ հարաբերությունը դադարեցվում է նախքան փորձաշրջանի ավարտը: Սա թույլ կտա գոհերին իշխանություններից ստանալ անհրաժեշտ պաշտպանություն՝ առանց վախենալու, որ կատարողը վրեժխնդիր կլինի՝ գոհին գրկելով իր հսկողության տակ ունեցած՝ կացությանն առնչվող առավելություններից կամ սպառնալով, որ այդպես կվարվի: Սա նաև հատկապես կարելու է հարկադիր ամուսնությունների դեպքում, երբ գոհերը հարկադրված են ամուսնության մեջ մնալ փորձաշրջանի ընթացքում, քանի դեռ պատրաստ չեն ամուսնալուծությունից հետո արտաքսմանը:

305. Ավելին, 1-ին պարբերությունը կիրառելի է ամուսինների կամ գուզընկերների նկատմամբ՝ նրանց ներպետական իրավունքով սահմանված իմաստով: Այս դրույթը չամուսնացած գուզընկերներին է վերաբերում այնքանով, որքանով, որ Եվրոպայի խորհրդի մի քանի անդամ պետություններ կացության թույլտվություններ են տրամադրում գուզընկերներին, որոնք կարողանում են ապացուցել, որ ներպետական իրավունքով սահմանված պայմանների համաձայն ունեն ամուսնությանը համարժեք հարաբերություններ, կամ որ այդ հարաբերությունները մշտական բնույթ են կրում:

306. Երկրորդ պարբերությունը վերաբերում է այն դեպքերին, երբ գոհերը, որոնք միացել են իրենց ամուսիններին կամ գուզընկերներին ընտանիքի վերամիավորման ծրագրի շրջանակներում, բախվում են հայրենադարձության խնդրին վտարման այն վարույթի պատճառով, որ հարուցվել է ոտնձգություն եւ բռնություն իրականացնող իրենց ամուսինների կամ գուզընկերների նկատմամբ: Եվրոպայի խորհրդի շատ անդամ պետություններում ամուսինների կամ գուզընկերների կացության կարգավիճակը կախված է հովանավորող ամուսնու կամ գուզընկերոջ կարգավիճակից: Սա նշանակում է, որ գոհը շարունակում է ենթարկվել ոտնձգությունների իր ծագման երկրում, ինչը հանգեցնում է վերջինիս պաշտպանություն տրամադրելուց *փաստացի* հրաժարվելուն: Սա հատկապես կարելու է այն դեպքերում, երբ ծագման

երկիրը կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության ոլորտում ունի կանխարգելման, պաշտպանության եւ հետապնդման ավելի ցածր չափանիշներ, քան հյուրընկալող երկիրը: Այդպիսի գոհերին վտարելը ոչ միայն բացասական հետեւանքներ է ունենում նրանց կյանքի վրա, այլ նաեւ խոչընդոտ է համարվում իրավապահ մարմինների համար, որոնք փորձում են պայքարել կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության դեմ: Որպես արդյունք՝ երկրորդ պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է, որ ձեռնարկեն համապատասխան միջոցառումներ՝ ապահովելու համար, որ գոհերին, որոնք հայտնվում են այդպիսի իրավիճակներում, տրվի իրենց նկատմամբ հարուցված վտարման վարույթի կասեցման համար դիմելու հնարավորություն, որպեսզի նրանք մարդասիրական հիմունքներով կարողանան դիմել կացության կարգավիճակ ստանալու համար: Երկրորդ պարբերությունը կիրառելի է այն դեպքերի համար, երբ ընտանեկան բռնություն կատարողը հովանավորող ամուսինը կամ զուգընկերն է. այդ դեպքում նրա ամուսինը կամ զուգընկերը գոհի հետ միասին կարտաքսվեն: Այս պարբերության նպատակն է ապահովել պաշտպանություն արտաքսումից, ինչը, որպես այդպիսին, չի համարվում կացության թույլտվություն:

307. 3-րդ պարբերության համար հիմք է հանդիսացել «Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի գործողությունների մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությունը (ԵՊՇ թիվ 197): Այս պարբերությամբ պարտավորություն է սահմանվում Կողմերի համար՝ ընտանեկան բռնության գոհերին տրամադրել թարմացման հնարավորությամբ կացության թույլտվություն՝ համաձայն ներպետական իրավունքով սահմանված պայմանների: Այն երկու պահանջ է սահմանում կացության թույլտվություն տրամադրելու համար: Առաջինը՝ այն վերաբերում է իրավիճակների, երբ գոհի անձնական դրության բերումով խելամիտ չէր լինի պարտադրել վերջինիս հեռանալ իրենց տարածքից («ա» կետ): Այն հարցը, թե արդյոք գոհը բավարարում է անձնական դրության մասին պահանջը, պետք է որոշել՝ ելնելով այնպիսի գործոններից, ինչպիսիք են գոհի անվտանգությունը,

առողջական վիճակը, ընտանեկան դրությունը կամ դրությունը վերջինիս ծագման երկրում եւ այլն: Երկրորդ՝ այն սահմանում է իրավասու մարմինների հետ համագործակցելու մասին պահանջ այն դեպքերում, երբ քննություն կամ քրեական վարույթ է հարուցվել կատարողի նկատմամբ («բ» կետ): Սա նշանակում է, որ կացության թույլտվություն կարող է տրամադրվել զոհին, եթե նրա կողմից համագործակցելը եւ ցուցմունքներ տալն անհրաժեշտ են քննություն եւ քրեական վարույթ իրականացնելու համար: Կացության թույլտվության տեւողությունը պետք է որոշեն Կողմերը, ընդ որում, սահմանված տեւողությունը պետք է համատեղելի լինի դրույթի նպատակի հետ: Ավելին, Կոնվենցիայի կողմերն ունեն թարմացման հնարավորությամբ կացության թույլտվություն տրամադրելու պարտավորություն: Կացության թույլտվությունը չթարմացնելը կամ դադարեցնելը ենթակա է Կողմի ներպետական իրավունքով նախատեսված պահանջներին:

308. 4-րդ պարբերությունը վերաբերում է այն դեպքերին, երբ հարկադիր ամուսնության զոհը, որն ունի Կոնվենցիայի կողմ հանդիսացող մի երկրում կացության թույլտվություն, այլ երկիր է բերվել, ինչի հետեւանքով կորցրել է իր փաստացի բնակության վայրի երկրում ունեցած կացության կարգավիճակը: Եվրոպայի խորհրդի շատ անդամ պետություններում կացության թույլտվությունն անվավեր է դառնում, եթե կացության թույլտվություն ունեցող անձը լքում է երկիրը իրար հաջորդող ամիսների սահմանված թիվը գերազանցող ժամկետով: Սակայն այս պայմանը վերաբերում է միայն այն անձանց, որոնք կամավոր են լքում երկիրը: Եթե հարկադիր ամուսնության զոհն իր կամքին հակառակ է տարվում արտասահման եւ այդպիսով երաշխավորված կամ սահմանված ժամկետից ավելի երկար է մնում այն Կողմ պետության տարածքից դուրս, որտեղ փաստացի բնակվում է, ապա իր կացության թույլտվությունն անվավեր է դառնում: Այդ պատճառով, այս պարբերությամբ Կոնվենցիայի կողմերը պարտավորվում են ապահովել, որ այդպիսի զոհերը հնարավորություն ունենան վերականգնելու իրենց կացության կարգավիճակն այն հիմքով, որ հարկադրված են եղել լքել իրենց

փաստացի հիմնական բնակության վայրի երկիրը, մասնավորապես՝ ամուսնությունն անվավեր ճանաչելու կամ ամուսնալուծության դեպքում:

309. Վերջապես, հարկ է նշել, որ վերապահումների վերաբերյալ 78-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ թույլատրվում է սույն Կոնվենցիայի ապագա կողմերին իրենց իրավունք վերապահել չկիրառել 59-րդ հոդվածով սահմանված դրույթները կամ դրանք կիրառել միայն կոնկրետ դեպքերում կամ պայմաններում:

Հոդված 60. Գենդերային հիմքով ապաստան ստանալու հայցերը

310. Ապաստան տրամադրելու մասին օրենքում երկար ժամանակ անդրադարձ չի եղել կանանց եւ տղամարդկանց միջեւ տարբերությանն այն մասով, թե ինչու եւ ինչպես են նրանք ենթարկվում հետապնդման: Փախստականի կարգավիճակ եւ միջազգային պաշտպանություն սահմանելիս գենդերային գործոնն անտեսելը հանգեցրել է իրավիճակների, երբ գենդերային հիմքով բռնությունից խուսափող կանանց կողմից ներկայացված հայցերն անտեսված են մնացել: Այնուամենայնիվ, վերջին տասնամյակում մարդու իրավունքների միջազգային իրավունքում եւ չափանիշներում, ինչպես նաեւ նախադեպային իրավունքում տեղի ունեցած զարգացումների արդյունքում Եվրոպայի խորհրդի՝ ավելացող թվով անդամ պետություններ կանանց նկատմամբ բռնության որոշ ձևեր ճանաչել են որպես գենդերային հիմքով հետապնդման ձև՝ «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիայի 1-ին հոդվածի «ա» մասի 2-րդ կետի իմաստով: Բռնաբարությունը եւ գենդերային հիմքով բռնության այլ ձևեր, ինչպես, օրինակ՝ կանանց սեռական օրգաններին առնչվող բռնությունը, գլխագին պահանջելու հետ կապված բռնությունը, ծանր բնույթի ընտանեկան բռնությունը կամ թրաֆիքինգը, անկասկած, արարքներ են, որոնք համարվել են հետապնդման ձևեր՝ անկախ այն բանից՝ դրանք իրականացվել են պետական, թե ոչ պետական կատարողների կողմից:

311. Թեեւ 1-ին պարբերությամբ սահմանվում է այն, ինչն արդեն գործնականում իրականացվում է, այդուհանդերձ, նախագիծը մշակողները կարելու են համարել ներառել այն պարտավորությունը, որով Կողմերը պետք է ձեռնարկեն անհրաժեշտ օրենսդրական կամ այլ միջոցառումներ՝ ապահովելու համար, որ կանանց նկատմամբ գենդերային հիմքով բռնությունը հնարավոր լինի ճանաչել որպես հետապնդման ձեւ՝ 1-ին հոդվածի «ա» մասի 2-րդ կետի իմաստով, եւ որպես ծանր վնասի ձեւ: Այլ կերպ ասած՝ Կոնվենցիայի կողմերից պահանջվում է ընդունել, որ գենդերային հիմքով բռնությունը հնարավոր է ճանաչել որպես հետապնդում, որի հիմքով կարելի է փախստականի կարգավիճակ տրամադրել: Գենդերային հիմքով բռնությունը 1-ին հոդվածի «ա» մասի 2-րդ կետի իմաստով որպես հետապնդման ձեւ ճանաչելը ենթադրում է ընդունել կնոջ՝ իր գենդերի, այսինքն՝ իր ինքնության եւ կին լինելու կարգավիճակի պատճառով հետապնդվելու հնարավորությունը: Կողմերը նաեւ պարտավորություն ունեն ապահովելու, որ կանանց նկատմամբ գենդերային հիմքով բռնությունը հնարավոր լինի ճանաչել որպես ծանր վնասի տեսակ, ինչը հիմք է հանդիսանում լրացուցիչ կամ սուբսիդիար պաշտպանության համար: Դա չի ենթադրում, որ գենդերային հիմքով բռնության բոլոր ձեւերն ինքնաբերաբար համարվում են «ծանր վնաս»: Սա նշանակում է, որ միջազգային պաշտպանություն կարող է տրամադրվել այն կանանց, որոնք երրորդ երկրի քաղաքացի են, կամ որոնք չունեն քաղաքացիություն եւ չեն ճանաչվել որպես փախստական, բայց իրենց ծագման կամ նախկին բնակության վայրի երկիր վերադառնալու դեպքում կենթարկվեն գենդերային հիմքով բռնության, ինչը կհամարվեր անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունք կամ լուրջ սպառնալիք կներկայացնեք անհատի կյանքի համար: Հետեւաբար, միջազգային պաշտպանության իրավունքը չի սահմանափակվում 1951 թվականի Կոնվենցիայով սահմանված պաշտպանությամբ, այլ կարող է նաեւ բխել այլ հիմնավոր միջազգային եւ տարածաշրջանային չափանիշներից, ինչպիսին է ՄԻԵԿ-ը կամ «Որակավորման մասին» Եվրոպական միության հրահանգը: Միեւնույն ժամանակ այս պարբերությամբ նպատակ չի հետապնդվում չեղյալ

ճանաչել 1951 թվականի Կոնվենցիայի դրույթները, մասնավորապես՝ սույն Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածով սահմանված՝ փախստականի կարգավիճակ տալու վերաբերյալ պայմանների մասով:

312. 2-րդ պարբերությունը լրացնում է 1-ին պարբերությամբ սահմանված պարտավորությունը: Այս դրույթով սահմանված պարտավորությունն ունի երկակի բնույթ: Մի կողմից՝ դրանով Կողմերից պահանջվում է ապահովել, որ 1951 թվականի Կոնվենցիայի հիմքերից յուրաքանչյուրը մեկնաբանվի գենդերային տեսանկյունից: Հետապնդման երկյուղի հիմնավորումը պետք է հաստատվի 1951 թվականի Կոնվենցիայի հիմքերից մեկով կամ մի քանիսով: Հետապնդման հիմքերն ուսումնասիրելիս հաճախ համարվում է, որ գենդերային հիմքով բռնությունը պետք է ընդգրկվի «կոնկրետ սոցիալական խմբի պատկանելության» հիմքի շրջանակում՝ անտեսելով մյուս հիմքերը: Գենդերային զգայուն մեկնաբանությունն ապահովելը ենթադրում է ընդունել եւ հասկանալ, թե ինչպես կարող է գենդերն ազդեցություն ունենալ հետապնդման տեսակի կամ հասցված վնասի հիմքում ընկած պատճառների վրա: Մյուս կողմից՝ 2-րդ պարբերությամբ Կողմերից պահանջվում է թույլատրել փախստականի կարգավիճակ տալու հնարավորությունը, եթե հաստատվի, որ հետապնդման ենթարկվելը տեղի է ունեցել այդ հիմքերից մեկով: Կարելի է նշել, որ գենդերային զգայուն մեկնաբանությունն ընդունելը չի նշանակում, որ բոլոր կանայք ինքնաբերաբար ձեռք կբերեն փախստականի կարգավիճակ ստանալու իրավունք: Թե ինչը կդիտարկվի որպես հետապնդման հիմնավորված երկյուղ, կախված կլինի յուրաքանչյուր առանձին դեպքի կոնկրետ հանգամանքներից: Հատկապես կարելի է նշել, որ փախստականի կարգավիճակը պետք է տրվի «կիրառելի համապատասխան իրավական փաստաթղթերին համապատասխան», այսինքն՝ այդ փաստաթղթերով, ինչպես, օրինակ՝ 1951 թվականի Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածով, հստակ սահմանված պայմաններում:

313. Ինչ վերաբերում է ռասայի կամ ազգության հիմքերով հետապնդմանը, կանայք կարող են ենթարկվել որոշակի տեսակի հետապնդումների, որ

առանձնակի ազդեցություն են ունենում նրանց վրա: Դրանց օրինակներ են սեռական բռնությունը եւ վերարտադրման հսկողությունը ռասայական եւ էթնիկ «գտման» դեպքերում: Ինչ վերաբերում է կրոնի հիմքերով հետապնդմանը, կանայք կարող են հետապնդվել կրոնական նորմերին եւ ընդունված սովորույթներին չհետեւելու պատճառով: Դա հատկապես տեղի է ունենում այն հանցագործությունների դեպքում, որոնք կատարվում են հանուն այսպես կոչված «պատվի» եւ անհամաչափ ազդեցություն են ունենում կանանց վրա: Գնալով ավելացել են գենդերային հիմքով հայցերում կոնկրետ սոցիալական խմբի պատկանելության հիմքով հետապնդման դեպքերը, որոնք աստիճանաբար միջազգային աջակցություն են ստացել: Համարելով, որ կանայք, որոնք փախչում են գենդերային հիմքով այնպիսի հետապնդումներից, ինչպիսիք են կանանց սեռական օրգանների խեղումը, հարկադիր ամուսնությունը եւ նույնիսկ ծանր բնույթի ընտանեկան բռնությունը, կոնկրետ սոցիալական խումբ են կազմում, այդ կանանց ապաստան կարող է տրամադրվել: Ուստի, որոշ կանայք կարող են ճանաչվել որպես կոնկրետ խումբ, որի համար ընդհանրական է ոչ միայն հետապնդումից խուսափելը, այլեւ այն, որ նրանց ներհատուկ է ընդհանուր բնորոշ, անփոփոխ կամ սկզբունքային առանձնահատկությունները: Վերջապես, քաղաքական հայացքների հիմքով հետապնդումը կարող է ներառել գենդերային դերերի վերաբերյալ կարծիքների հիմքով հետապնդում: Օրինակ՝ որոշ կանայք կարող են հետապնդվել հասարակության կողմից ընդունված դերերին եւ ընդունելի վարքագծի նորմերին չհետեւելու, ինչպես նաեւ ավանդական գենդերային դերերի դեմ կարծիքներ հայտնելու համար: Փախստականի սահմանման համար գենդերային զգայուն մեկնաբանություն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ միջոցառումներ ձեռնարկելիս Կողմերը կարող են անդրադառնալ «Գենդերային հիմքով հետապնդումը 1951 թվականի Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածի «ա» մասի 2-րդ կետի եւ (կամ) դրա՝ Փախստականների կարգավիճակին առնչվող 1967 թվականի արձանագրության համատեքստում» վերտառությամբ 2002 թվականի մայիսին հրապարակված՝ Միջազգային

պաշտպանության վերաբերյալ ՄԱԿ ՓԳՀ-ի ուղեցույցներին: Բացի այդ, ապահովելով Կոնվենցիայի հիմքերից յուրաքանչյուրի մեկնաբանումը գենդերային տեսանկյունից, Կողմերը ցանկության դեպքում կարող են նույն սկզբունքով առաջնորդվել այն անհատների դեպքում, որոնք գեյ, լեսբուհի (կին նույնասեռական), բիսեքսուալ (երկսեռական) կամ տրանսգենդեր (գենդերափոխ) են, որոնք նույնպես կարող են ենթարկվել գենդերային հիմքով հետապնդման եւ բռնության կոնկրետ ձեւերի:

314. 3-րդ պարբերությունը մի քանի պարտավորություններ է պարունակում: Կողմերի համար սահմանված առաջին պարտավորությունն է մշակել գենդերային խնդիրները հաշվի առնող ընդունման ընթացակարգեր, որոնց դեպքում հաշվի են առնվում կանանց եւ տղամարդկանց տարբերությունները փորձի եւ պաշտպանության կոնկրետ կարիքների առումով՝ ապաստան հայցողների ընդունման համար վարվեցողության հետ կապված չափանիշները դիտարկելիս նրանց անվտանգության իրավունքն ապահովելու համար: Գենդերային խնդիրները հաշվի առնող ընդունման ընթացակարգերի օրինակները կարող են, ի թիվս այլնի, ընդգրկել հետեւյալը. գործընթացի ընթացքում կանանց նկատմամբ բռնության զոհերի հնարավորինս շուտ հայտնաբերում, չամուսնացած տղամարդկանց եւ կանանց առանձին կացարաններ, առանձին սանհանգուցային պայմաններ կամ առնվազն տղամարդկանց եւ կանանց կողմից դրանց օգտագործման համար կազմված եւ վերահսկվող տարբեր ժամանակացույցներ, սենյակներ, որոնք կարող են կողպվել դրանց բնակիչների կողմից, ամբողջ ընդունման կենտրոնում պատշաճ լուսավորություն, պահակային պաշտպանություն, այդ թվում՝ կին պահակներ, որոնք անցել են բնակիչների՝ գենդերով պայմանավորված կարիքների հարցերով վերապատրաստում, ընդունման կենտրոնի անձնակազմի վերապատրաստում, վարքագծի կանոններ, որոնք կիրառվում են նաեւ մասնավոր ծառայություններ մատուցողների նկատմամբ, գենդերային հիմքով բռնության դեպքերում միջամտության եւ պաշտպանության ֆորմալ մեխանիզմներ եւ կանանց ու աղջիկներին գենդերային հիմքով բռնության եւ

հասանելի աջակցության ծառայությունների վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրում:

315. 3-րդ պարբերությամբ նաեւ սահմանվում է պարտավորություն՝ ապաստան հայցողների համար ստեղծելու օժանդակության ծառայություններ, որոնց միջոցով տրամադրվում է աջակցություն՝ հաշվի առնելով գենդերային խնդիրները, եւ որոնք համապատասխանում են նրանց կոնկրետ կարիքներին: Մա կարող է ներառել այնպիսի միջոցառումների ձեռնարկում, ինչպես օրինակ՝ լրացուցիչ սոցիալ-հոգեբանական եւ ճգնաժամային խորհրդատվության, ինչպես նաեւ տրավմա վերապրածների համար բժշկական օգնության տրամադրումը, քանի որ, օրինակ, շատ կին ապաստան հայցողներ ենթարկվել են սեռական կամ այլ ոտնձգության եւ հետեւաբար, հատկապես խոցելի են: Օժանդակության ծառայությունները պետք է նաեւ ուղղված լինեն կանանց իրավագործմանը եւ հնարավորություն տան նրանց ակտիվորեն դասավորելու իրենց կյանքը:

316. Գենդերային ուղեցույցների մշակումը եւ գործնականում կիրառումը կարելու է համապատասխան դերակատարների համար, որպեսզի հասկանան, թե ինչպես կարող են նրանք գենդերային խնդիրները հաշվի առնող տարրերն ընդգրկել իրենց քաղաքականության մեջ եւ գործելակերպում: Ուղեցույցները կարելու է տեղեկատվական ռեսուրս են այն կին ապաստան հայցողների հատուկ պաշտպանության կարիքների վերաբերյալ իրազեկության բարձրացման համար, որոնք եղել են գոհ կամ գտնվում են գենդերային հիմքով բռնության ենթարկվելու ռիսկի տակ: Կողմերը, սակայն, պետք է հիշեն, որ դրանց հաջող ընթացքն ապահովելու համար պետք է ձեռնարկվեն հատուկ միջոցառումներ՝ այդ ուղեցույցների՝ գործնականում կիրառությունն ապահովելու համար: Ուղեցույցներով պետք է ապահովվեն իրազեկության բարձրացումը եւ մշակութային ու կրոնական առանձնահատկություններին կամ անձնական գործոններին արձագանքը, ինչպես նաեւ տրավմայի ճանաչումը:

317. Գենդերային հիմքով բռնության զոհ հանդիսացող կանանց եւ աղջիկների կողմից ներկայացված՝ ապաստան ստանալու հայցերը պատշաճ ձևով ուսումնասիրելու համար 3-րդ պարբերությամբ նախատեսվում է ապաստանի տրամադրման՝ գենդերային խնդիրները հաշվի առնող ընթացակարգերի մշակման պարտավորություն, որը ներառում է փախստականի կարգավիճակի որոշման եւ միջազգային պաշտպանության համար դիմումների ներկայացման գործընթացը կարգավորող ընթացակարգեր (տե՛ս նաեւ 312-րդ պարբերությունը՝ *վերջում*): Այն, *ի թիվս այլնի*, ներառում է հետեւյալը. ապաստանի հետ կապված ընթացակարգերի վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրում կանանց, խնամարկյալ կանանց համար առանձին եւ առանց ընտանիքի անդամների ներկայության անհատական հարցազրույց տալու հնարավորություն, կանանց համար պաշտպանության եւ գենդերային առանձնահատկություններով պայմանավորված հիմքերի առնչությամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնելու հնարավորություն, ինչը հանգեցնում է միջազգային պաշտպանության վերաբերյալ առանձին դիմում ներկայացնելու անհրաժեշտության, ապաստան ստանալու հայցերի առնչությամբ որոշում կայացնելու գործընթացի վերաբերյալ գենդերային ուղեցույցների մշակում եւ վերապատրաստում: Այն նաեւ ներառում է գենդերային խնդիրները հաշվի առնող հարցազրույցներ, որոնք վարում է հարցազրուցավարը, եւ նրան անհրաժեշտության դեպքում օգնում է թարգմանիչը, դիմումատուի համար իր հարցազրուցավարի եւ թարգմանչի սեռի վերաբերյալ նախապատվություն հայտնելու հնարավորություն, որը Կողմերը ողջամտության սահմաններում կապահովվեն, հարցազրույցների արդյունքում հավաքված տեղեկությունների գաղտնիության պահպանում: Լրացուցիչ ցուցումների համար Կողմերը կարող են հղում կատարել այս ոլորտում Խորհրդարանական վեհաժողովի աշխատանքին եւ մասնավորապես՝ գենդերային խնդրով պայմանավորված՝ ապաստան ստանալու հայցերի վերաբերյալ թիվ 1765 (2010) բանաձեւին եւ թիվ 1940 (2010) հանձնարարականին:

318. Այս բաժնի նախորդ չորս պարբերություններում մանրամասն ներկայացվել է այն հնարավոր միջոցառումների ցանկը, որոնք Կողմերը կարող են ձեռնարկել 3-րդ պարբերության մեջ սահմանված դրույթները կիրարկելիս: Դրա պատճառն այն է, որ նախագիծը մշակողները ցանկացել են Բացատրական գեկույցում ներառել լավագույն գործելակերպերի մի քանի օրինակ, որոնք արդեն իսկ ձեւավորվել են մի շարք պետություններում: Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ 3-րդ պարբերությամբ յուրաքանչյուր Կողմի հայեցողությանն է թողնված ընտրելու, թե գենդերային խնդիրները հաշվի առնող որ ընթացակարգերը, ուղեցույցները եւ օժանդակության ծառայությունները պետք է մշակվեն:

Հոդված 61. Արտաքսելուց հրաժարվելը

319. *Արտաքսելուց հրաժարվելու* սկզբունքը, ամրագրված լինելով «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիայի 33-րդ հոդվածում, համարվում է ապաստանի տրամադրման եւ փախստականների միջազգային պաշտպանության հենասյունը եւ ձեռք է բերել միջազգային սովորության իրավունքի կարգավիճակ: Սա նշանակում է, որ այս սկզբունքը կիրառվում է բոլոր պետությունների նկատմամբ՝ անկախ այն հանգամանքից, թե 1951 թվականի կոնվենցիան նրանց համար պարտադիր իրավաբանական ուժ ունի, թե՛ ոչ:

320. *Արտաքսելուց հրաժարվելու* սկզբունքը մասնավորապես վերաբերում է ապաստան հայցողներին եւ փախստականներին: Համաձայն այս սկզբունքի, որը կիրառվում է 1951 թվականի կոնվենցիայում սահմանված որոշ բացառություններով եւ սահմանափակումներով, պետությունները ապաստան հայցողին կամ փախստականին չեն արտաքսում կամ վերադարձնում որեւէ երկիր, որտեղ նրա կյանքին կամ ազատությանը վտանգ է սպառնում: ՄԻԵԿ-ի 3-րդ հոդվածով նույնպես արգելվում է անձի վերադարձն այն վայր, որտեղ նա կլինի խոշտանգման կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը

նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի ենթարկվելու ռիսկի տակ: Հետապնդման նպատակով անձի վտարումը կամ վերադարձը հակասում է միջազգային հանրության՝ բոլոր անձանց՝ մարդու իրավունքներից օգտվելու հնարավորությունն ապահովելու հանձնառությանը: *Արտաքսելուց հրաժարվելու* սկզբունքը նաեւ ենթադրում է այն ապաստան հայցողների համար երկրի տարածք մուտք գործելու արգելքի բացակայություն, որոնք հասել են իր սահմաններին, կամ որոնց արգելված է հասել իր սահմանները:

321. Արտաքսումից պաշտպանությունը տարածվում է ցանկացած անձի վրա, որը 1951 թվականի կոնվենցիայի դրույթների համաձայն համարվում է փախստական: Այն նաեւ տարածվում է այն ապաստան հայցողների վրա, որոնց կարգավիճակը պաշտոնապես որոշված չէ, եւ որոնք իրենց ծագման երկիր կամ մշտական բնակության վայր վերադարձի դեպքում կարող են ենթարկվել հետապնդման: 1-ին պարբերությամբ պետությունների համար սահմանվում է միջազգային իրավունքով նախատեսված՝ *արտաքսելուց հրաժարվելու* սկզբունքի պահպանման պարտավորություն գենդերային հիմքով բռնության այն գոհերի մասով, որոնք կարող են երկյուղել վերադարձի դեպքում հետապնդվելուց:

322. 2-րդ պարբերությամբ հաստատվում է այն հանգամանքը, որ *արտաքսելուց հրաժարվելու* սկզբունքը պահպանելու պարտավորությունը հավասարապես գործում է կանանց նկատմամբ բռնության այն գոհերի առնչությամբ, որոնք ունեն պաշտպանության կարիք՝ այս կերպ լրացնելով առաջին պարբերությունը: Մասնավորապես, 2-րդ պարբերությամբ վերահաստատվում է Կողմերի՝ անհրաժեշտ իրավական եւ այլ միջոցառումներ ձեռնարկելու պարտավորությունը՝ ապահովելու համար, որ կանանց նկատմամբ բռնության գոհ հանդիսացող եւ պաշտպանության կարիք ունեցող անձինք որեւէ պարագայում հետ չուղարկվեն, եթե առկա է դրա հետեւանքով կամայականորեն ազատությունից զրկվելու կամ խոշտանգման կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի

ենթարկվելու իրական վտանգ: Կարելոր է ապահովել այս պարտավորությունների կատարումը՝ անկախ տվյալ կանանց կարգավիճակից կամ բնակության վայրից: Մա նշանակում է, որ հետ ուղարկելու գործընթացից այս պաշտպանությունը տարածվում է կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր այն զոհերի վրա, որոնց՝ փախստականի կարգավիճակ ձեռք բերելու մասով ապաստան ստանալու հայցերի վերաբերյալ 1951 թվականի կոնվենցիայի համաձայն դեռեւս որոշում չի կայացվել՝ անկախ նրանց ծագման երկրից կամ կացության կարգավիճակից, եւ որոնք վտարման դեպքում կենթարկվեն վերելում ներկայացված վատ վերաբերմունքին հանգեցնող՝ գենդերային հիմքով բռնության: Նույնիսկ այն դեպքում, երբ ապաստան ստանալու նրանց հայցը մերժվում է, պետությունները պետք է ապահովեն, որ այս անձինք չվտարվեն այն երկիր, որտեղ առկա է խոշտանգման կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի ենթարկվելու իրական վտանգ: Այս պարբերությունը, սակայն, չպետք է մեկնաբանվի որպես 1951 թվականի կոնվենցիայի համապատասխան դրույթներին հակասող, եւ դրանով մասնավորապես չի արգելվում այդ կոնվենցիայի 33-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերության կիրառումը:

Գլուխ VIII. Միջազգային համագործակցությունը

323. VIII գլխում ներկայացվում են Կոնվենցիայի Կողմերի միջեւ միջազգային համագործակցության վերաբերյալ դրույթները: Այդ դրույթները սահմանափակված չեն քրեական եւ քաղաքացիական գործերով դատական մարմինների միջեւ համագործակցության շրջանակով, այլ վերաբերում են նաեւ սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձևերի կանխարգելման եւ այդ բռնության զոհերին աջակցություն ցուցաբերելու ոլորտում համագործակցությանը:

324. Ինչ վերաբերում է դատական մարմինների համագործակցությանը ընդհանրապես եւ մասնավորապես քրեական ոլորտում, ապա Եվրոպայի խորհուրդն արդեն իսկ ունի չափանիշներ սահմանող փաստաթղթերի ծավալուն ժողովածու: Այստեղ պետք է նշել «Հանձնման մասին» եվրոպական կոնվենցիան (ԵՊՇ թիվ 24), «Քրեական գործերով փոխադարձ օգնության մասին» եվրոպական կոնվենցիան (ԵՊՇ թիվ 30), դրանց լրացուցիչ արձանագրությունները (ԵՊՇ թիվ 86, 98, 99 եւ 182), «Դատավճիռների միջազգային վավերականության մասին» եվրոպական կոնվենցիան (ԵՊՇ թիվ 70), «Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների լվացման, հետախուզման, առգրավման եւ բռնագրավման մասին» կոնվենցիան (ԵՊՇ թիվ 141) եւ «Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների լվացման, հետախուզման, առգրավման ու բռնագրավման եւ ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան (ԵԽՊՇ թիվ 198): Այս պայմանագրերը միջոլորտային փաստաթղթեր են, որոնք կիրառվում են մեծ թվով իրավախախտումների նկատմամբ եւ կարող են կիրարկվել Կոնվենցիայով սահմանված իրավախախտումների համար նախատեսված ընթացակարգերի շրջանակներում դատական մարմինների միջեւ քրեական գործերով համագործակցությունը հնարավոր դարձնելու համար: Քանի որ Եվրոպայի խորհրդի բոլոր անդամ պետությունները «Հանձնման մասին» եվրոպական կոնվենցիայի եւ «Փոխադարձ իրավական օգնության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի կողմեր են, նախագիծը մշակողներին, որպես կանոն, խորհուրդ է տրվում հատուկ փաստաթղթերում չվերարտադրել փոխադարձ իրավական օգնության եւ հանձնման վերաբերյալ դրույթները, այլ ընդգրկել վերոնշյալ ընդհանուր դրույթը եւ մշակման փուլում գտնվող կոնվենցիային կից ներկայացվող բացատրական հուշագրում այլ ձևով հղում կատարել հորիզոնական փաստաթղթերին:

325. Այդ իսկ պատճառով նախագիծը մշակողները նախընտրել են սույն Կոնվենցիայում չվերարտադրել այնպիսի միջոլորտային փաստաթղթերում ներառված դրույթներին նման դրույթներ, ինչպիսիք են վերելում նշվածները: Օրինակ՝ նրանք չեն ցանկացել ներկայացնել փոխադարձ օգնության առանձին

մեխանիզմներ, որոնք կփոխարինեն կիրառվող մյուս փաստաթղթերը եւ մեխանիզմներն այն հիմքով, որ, որպէս կանոն, ավելի արդյունավետ կլիներ օգտագործել փոխադարձ օգնության եւ հանձնման վերաբերյալ գործող պայմանագրերում ներկայացված մեխանիզմները, որոնց լիովին ծանոթ են մասնագետները: Այս գլխում, հետեւաբար, ներառված են միայն այն դրույթները, որոնք լրացնում են առկա կոնվենցիաները:

Հոդված 62. Ընդհանուր սկզբունքները

326. 62-րդ հոդվածում ներկայացվում են ընդհանուր սկզբունքները, որոնցով պետք է կարգավորվի միջազգային համագործակցությունը:

327. Նախեւառաջ, դրանով Կողմերը պարտավորվում են միմյանց հետ իրականացնել լայն համագործակցություն եւ մասնավորապէս հնարավորինս վերացնել տեղեկությունների եւ ապացույցների արագ տարածման խոչընդոտները:

328. Այնուհետեւ 62-րդ հոդվածում պարզաբանվում է, որ համագործակցության պարտավորությունն ունի համընդհանուր բնույթ. այն ենթադրում է սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության բոլոր ձեւերի կանխարգելում, դրանց դեմ պայքար եւ դրանց հետապնդում («ա» կետ), գոհերի պաշտպանության ապահովում եւ աջակցության տրամադրում («բ» կետ), Կոնվենցիայի համաձայն սահմանված քրեական իրավախախտումների առնչությամբ քննության կամ վարույթի իրականացում («գ» կետ) եւ Կողմերի կողմից կայացված՝ քաղաքացիական եւ քրեական գործերով համապատասխան դատական ակտերի կատարում («դ» կետ):

329. 2-րդ պարբերության հիմքում ընկած են «Քրեական վարույթում տուժողի կարգավիճակի մասին» Եվրոպական միության խորհրդի 2001 թվականի մարտի 15-ի շրջանակային որոշման 11-րդ հոդվածի 2-րդ եւ 3-րդ պարբերությունները: Այն նախատեսված է տուժողի կողմից բողոքի ներկայացումը դյուրացնելու համար՝ նրանց հնարավորություն տալով այն

ներկայացնելու իրենց բնակության վայրի պետության իրավասու մարմիններ:

330. Այս մարմիններն այնուհետեւ իրենց [ներպետական] իրավունքով թույլատրվելու դեպքում կարող են կամ վարույթ հարուցել կամ բողոքը փոխանցել այն պետության մարմիններին, որտեղ կատարվել է իրավախախտումը՝ տվյալ պետությունների համար կիրառվող համագործակցության փաստաթղթերի վերաբերելի դրույթներին համապատասխան:

331. 3-րդ պարբերությամբ թույլատրվում է այն Կողմին, որը քրեական գործերով փոխադարձ օգնությունը, հանձնումը կամ քաղաքացիական եւ քրեական գործերով դատական ակտերի կատարումը պայմանավորում է պայմանագրի առկայությամբ, սույն Կոնվենցիան դիտարկել որպես այն Կողմի հետ դատական մարմինների միջեւ համագործակցության համար իրավական հիմք, որի հետ այն չի կնքել այդպիսի պայմանագիր: Այս դրույթը, որը քրեական գործերով փոխադարձ օգնության եւ հանձնման մասով Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների համար օգտակար չէ, քանի որ առկա են համապատասխանաբար 1957 եւ 1959 թվականով թվագրված՝ «Հանձնման մասին» եվրոպական կոնվենցիան եւ «Քրեական գործերով փոխադարձ օգնության մասին» եվրոպական կոնվենցիան ու դրանց արձանագրությունները, կարելու է երրորդ պետություններին տրված՝ Կոնվենցիային միանալու հնարավորության առումով:

332. Ի վերջո, համաձայն 4-րդ պարբերության, Կողմերը կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելումն ու դրա դեմ պայքարը պետք է ձգտեն ընդգրկել հոգուտ երրորդ պետությունների իրականացվող՝ զարգացման նպատակով աջակցության ծրագրերում: Եվրոպայի խորհրդի շատ անդամ պետություններ իրականացնում են այնպիսի ծրագրեր, որոնք ընդգրկում են տարբեր ոլորտներ, ինչպես օրինակ՝ իրավունքի գերակայության վերականգնում կամ ապահովում, դատական կառույցների զարգացում, հանցագործությունների դեմ պայքար եւ տեխնիկական աջակցություն՝

միջազգային կոնվենցիաների կիրարկմամբ: Այս ծրագրերից մի քանիսը կարող է իրականացվել այն երկրներում, որոնք բախվել են կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության իրական խնդրի հետ: Այս համատեքստում նպատակահարմար է համարվում, որ գործողությունների ծրագրերում հաշվի առնվեն եւ պատշաճ ձեւով ներառված լինեն հիմնականում հանցագործությունների այս ձեւերի կանխարգելմանն առնչվող հարցերը, այդ թվում՝ 18-րդ հոդվածի 5-րդ պարբերությանը համապատասխան գոհերի պաշտպանությունը դյուրացնելու նպատակով:

Հոդված 63. Ռիսկի տակ գտնվող անձանց հետ կապված միջոցառումները

333. Այս դրույթի հիմնական նպատակն է կրկին խրախուսել Կոնվենցիայի Կողմերին՝ բարելավելու տեղեկությունների փոխանակման գործընթացը եւ այս կոնկրետ դեպքում նաեւ կանխելու սույն Կոնվենցիայով սահմանված մի շարք իրավախախտումների հետ կապված՝ կանանց նկատմամբ որոշակի բռնարարքների եւ ընտանեկան բռնության կատարումը: Սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող բռնության որոշ ձեւեր կարող են ունենալ անդրազգային ընդգրկում: Այդ իսկ պատճառով նախագիծը մշակողները նշել են սույն Կոնվենցիայով սահմանված որոշ իրավախախտումներ, ինչպիսիք են հարկադիր ամուսնությունը կամ կանանց սեռական օրգանների խեղումը, եւ սահմանել են սկզբունք, համաձայն որի՝ այն Կողմը, որը տիրապետում է այնպիսի տեղեկությունների, որոնք ողջամտորեն հիմնավորում են այն փաստը, որ անձը գտնվում է նշված որեւէ բռնարարքի ենթարկվելու անմիջական ռիսկի տակ, պետք է այս տեղեկությունները փոխանցի այն Կողմին, որտեղ այդ բռնարարքները կարող են կատարվել: Տեղեկությունները պետք է ունենան անմիջական ռիսկի առկայության վերաբերյալ «ողջամիտ հիմքեր»: Նախագիծը մշակողներն անհրաժեշտ չեն համարել սույն Կոնվենցիայում մշակել ողջամիտ հիմքերի չափորոշիչները: Հետեւաբար Կողմերի հայեցողությանն է թողնված յուրաքանչյուր առանձին դեպքում

հավաքված տեղեկությունների հիման վրա սահմանել այն ժամկետը, թե երբ պետք է փոխանցվեն այդ տեղեկությունները՝ այդպիսի բռնարարքները կանխարգելելու համար: Այդ տեղեկությունները ներառում են այն պաշտպանիչ կարգադրությունների վերաբերյալ մանրամասները, որոնք արձակվել են հոգուտ ռիսկի տակ գտնվող անձանց:

Հոդված 64. Տեղեկատվությունը

334. 64-րդ հոդվածում հաստատվում է միջազգային համագործակցության ոլորտում եւ մասնավորապես քրեական ոլորտում արդեն իսկ առկա այն սկզբունքը, որով նախատեսվում է պետությունների միջեւ տեղեկությունների արդյունավետ եւ ժամանակին փոխանակում՝ սույն Կոնվենցիայի համաձայն սահմանված հնարավոր իրավախախտումը կանխելու, այդ իրավախախտման մասով քննություն սկսելու կամ կատարողի նկատմամբ հետապնդում իրականացնելու նպատակով: Մասնավորապես, 1-ին պարբերությամբ հայցվող Կողմից պահանջվում է հայցող Կողմին տեղեկացնել ձեռնարկված ցանկացած գործողության վերջնական արդյունքի մասին: 2-րդ պարբերությամբ յուրաքանչյուր Կողմի հայեցողությանն է թողնված (օգտագործվող ձեւակերպումը՝ «կարող է», հստակ ցույց է տալիս այդ գործողության ոչ պարտադիր բնույթը) իր սեփական քննության վերաբերյալ տեղեկությունները մյուս Կողմին փոխանցելու ընտրությունը: Դա կարող է իրականացվել «առանց մյուս Կողմի կողմից հարցում ստանալու»:

335. Համանման ձեւով 3-րդ պարբերությամբ սահմանվում է այն սկզբունքը, համաձայն որի՝ երբ Կողմը ստանում է տեղեկություններ (որոնք, որպես կանոն, վերաբերում են կենտրոնական վարչական մարմնին, որը զբաղվում է քրեական գործերով միջազգային համագործակցության հարցերով), այս Կողմը այդ տեղեկությունները ներկայացնում է համապատասխան մարմիններ, որոնք, իր ներպետական իրավունքի համաձայն, իրավասու են տնօրինելու այս տեղեկությունները: Որպես կանոն, համապատասխան մարմիններ են

համարվում, օրինակ՝ ոստիկանությունը, դատախազությունը կամ դատավորը: Համապատասխան մարմիններն այնուհետեւ կդիտարկեն այդ տեղեկություններն իրենց քննությունների կամ դատական վարույթների ընթացքում օգտագործելու հարցը: Կարելու է նշել, որ այս դրույթով պահանջվող՝ տեղեկությունների փոխանակումը սահմանափակված չէ քրեական գործերով քննությունների կամ վարույթների շրջանակով, այլ տարածվում է քաղաքացիական հայցերի, այդ թվում՝ պաշտպանիչ կարգադրությունների վրա:

Հոդված 65. Տվյալների պաշտպանությունը

336. Այս դրույթը վերաբերում է սույն Կոնվենցիայի գործողության ոլորտում ընդգրկվող բռնության բոլոր ձևերի առնչությամբ անձնական տվյալների խնդրին: Հաշվի առնելով նրանց վերաբերող տվյալներն առանց երաշխիքների կամ ստուգելու տարածելու դեպքում անհատներին, մասնավորապես՝ զոհերին սպառնացող հնարավոր վտանգները՝ 65-րդ հոդվածում տվյալների պահպանման եւ օգտագործման մասով հստակ հղում է կատարվում «Անձնական տվյալների ավտոմատացված մշակման դեպքում անհատների պաշտպանության մասին» կոնվենցիային (ԵՊՇ թիվ 108): Հոդվածում նշվում է, որ այս դրույթը կիրառվում է վերոնշյալ կոնվենցիայի ներքո Կողմերի ստանձնած պարտավորություններին համապատասխան: Սակայն դրանով թիվ 108 կոնվենցիայի կողմ չհանդիսացող Կողմերի համար խոչընդոտ չի առաջանում՝ վավերացնելու սույն Կոնվենցիան: Թիվ 108 կոնվենցիայում մասնավորապես սահմանվում է, որ անձնական տվյալները պահվում են միայն սահմանված օրինական նպատակներով եւ չպետք է օգտագործվեն այդ նպատակներին հակասող որեւէ այլ ձեւով: Դրանով նաեւ սահմանվում է, որ այդպիսի տվյալները չպետք է պահվեն որեւէ ձեւով, որը հնարավորություն է տալիս նույնականացնելու տվյալների սուբյեկտին, կամ ավելի երկար ժամկետով, քան անհրաժեշտ է այն նպատակների իրագործման համար, որոնց

համար գրանցվել եւ պահպանվել են այդ տվյալները: Թիվ 108 կոնվենցիայով նույնպես պարտադիր է պատշաճ անվտանգության միջոցառումների ձեռնարկումը, որոնցով կանխվում է անձնական տվյալներին չթույլատրված մուտքը կամ դրանց փոփոխությունը կամ հրապարակումը:

Գլուխ IX. Մոնիթորինգի մեխանիզմը

337. Կոնվենցիայի IX գլուխը պարունակում է դրույթներ, որոնց նպատակը Կողմերի կողմից Կոնվենցիայի արդյունավետ կիրարկումն ապահովելն է: Իր միջանկյալ զեկույցում ԲՌՆՀԿ-ն նշել է, որ «Կոմիտեն այն կարծիքին է, որ կայուն եւ անկախ մոնիթորինգի մեխանիզմի առկայությունը չափազանց կարեւոր է՝ ապահովելու համար, որ Կոնվենցիայի բոլոր Կողմերի տարածքում այս խնդրին տրվի համարժեք պատասխան»: Արդյունքում, նախագիծը մշակողները գտել են, որ Կոնվենցիայով նախատեսվող մոնիթորինգի համակարգը պետք է լինի դրա ուժեղ կողմերից մեկը: Մոնիթորինգի մեխանիզմը նախատեսված է սույն Կոնվենցիայի գործողության ոլորտն ընդգրկելու համար: Կոնվենցիայով ստեղծվում է Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության դեմ գործողությունների հարցերով փորձագիտական խումբ (այսուհետ՝ ԳԲԵՎԻՕ), որը փորձագիտական մարմին է եւ կազմված է անկախ ու մարդու իրավունքների, գենդերային հավասարության, կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության, քրեական իրավունքի եւ կանանց նկատմամբ բռնության ու ընտանեկան բռնության զոհերին աջակցության տրամադրման եւ պաշտպանության ոլորտներում բարձր որակավորված փորձագետներից, որոնց խնդիրը «Կողմերի կողմից սույն Կոնվենցիայի կիրարկման նկատմամբ մոնիթորինգն է»: Կոնվենցիայով ստեղծվում է նաեւ Կողմերի կոմիտե, որը բաղկացած է Կոնվենցիայի Կողմերի ներկայացուցիչներից:

Հոդված 66. Կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության դեմ

**գործողությունների հարցերով փորձագիտական խումբը
(ԳՐԵՎԻՕ)**

338. Ինչպես նշվել է վերեւում, ԳՐԵՎԻՕ-ն պատասխանատու է Կողմերի կողմից Կոնվենցիայի կիրարկման նկատմամբ մոնիթորինգ իրականացնելու համար: Այն պետք է ունենա նվազագույնը 10 եւ առավելագույնը 15 անդամ:

339. Սույն հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ ընդգծվում է աշխարհագրական եւ գենդերային հավասարակշռություն, ինչպես նաեւ փորձագիտական բազմաշերտություն ապահովելու անհրաժեշտությունը ԳՐԵՎԻՕ-ի անդամներին ընտրելիս, որոնք պետք է լինեն Կոնվենցիայի Կողմերի քաղաքացիներ: ԳՐԵՎԻՕ-ի անդամների թեկնածուները ներկայացվում են Կողմերի կողմից եւ ընտրվում են Կողմերի կոմիտեի կողմից:

340. 3-րդ պարբերությամբ սահմանվում է Կոնվենցիայի վավերացումների թվով պայմանավորված ԳՐԵՎԻՕ-ի անդամների ընտրության չափորոշիչները:

341. 4-րդ պարբերության մեջ նշվում են ԳՐԵՎԻՕ-ի անդամ հանդիսացող փորձագետների հիմնական իրավասությունները, ինչպես նաեւ նրանց ընտրության հիմնական չափորոշիչները, որոնք կարելի է ամփոփ ներկայացնել հետեւյալ կերպ՝ «անկախություն եւ փորձառություն»: Մասնավորապես, ԳՐԵՎԻՕ-ի անդամները պետք է ներկայացնեն կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության բնագավառում գործող համապատասխան դերակատարներին եւ գերատեսչություններին: Կողմերի կողմից նշանակվելու դեպքում դրանում կարող են ընդգրկվել, օրինակ, ՀԿ-ի ներկայացուցիչներ:

342. 5-րդ պարբերության մեջ նշվում է, որ ԳՐԵՎԻՕ-ի անդամների ընտրության կարգը (սակայն ոչ ինքնին անդամների ընտրությունը) սահմանվում է Նախարարների կոմիտեի կողմից: Սա հասկանալի է, քանի որ ընտրության կարգը կազմում է Կոնվենցիայի կիրառման կարեւոր մասը: Քանի որ սա Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիա է, նախագիծը մշակողները գտնել են, որ այդպիսի գործառույթը պետք է դեռեւս վերապահված լինի Նախարարների

կոմիտեին, իսկ Կողմերը, այնուհետեւ, իրենք պատասխանատու կլինեն ԳՐԵՎԻՕ-ի անդամների ընտրության համար: Նախքան ընտրության կարգի վերաբերյալ որոշում կայացնելը, Նախարարների կոմիտեն խորհրդակցում է բոլոր Կողմերի հետ եւ ստանում նրանց միաձայն համաձայնությունը: Այդպիսի պահանջով ընդունվում է այն, որ Կոնվենցիայի բոլոր Կողմերը պետք է կարողանան այս գործընթացի վերաբերյալ որոշում կայացնել, եւ բոլորն էլ հավասար իրավունքներ ունեն:

343. 6-րդ պարբերության մեջ նշվում է, որ ԳՐԵՎԻՕ-ն է սահմանում իր սեփական կանոնակարգը:

344. 7-րդ պարբերության նպատակն է թույլ տալ 68-րդ հոդվածի 9-րդ եւ 14-րդ պարբերություններով նախատեսված կարգով այլ երկրներ այցելություններ կատարող պատվիրակությունների բոլոր անդամներին ունենալ հավասար իրավունքներ եւ օգտվել նույն արտոնություններից եւ անձեռնմխելիությունից: «Եվրոպայի խորհրդի արտոնությունների եւ անձեռնմխելիությունների մասին» գլխավոր համաձայնագիրը բաց է միայն անդամ պետությունների համար: Այնուամենայնիվ, Կոնվենցիան բաց է նաեւ ոչ անդամ պետությունների համար: Ինչ վերաբերում է այլ երկրներ այցելություններ նախատեսող՝ Եվրոպայի խորհրդի մյուս կոնվենցիաներին, ապա Նախարարների կոմիտեից սովորաբար պահանջվում է խնդրել ոչ անդամ պետություններին ստորագրել երկկողմ համաձայնագիր, ինչը դառնում է երկարատեւ գործընթացի պատճառ, որի հետեւանքով կարող է ձգձգվել Կոնվենցիային նրանց միանալու գործընթացը: Այդ իսկ պատճառով եւ որպես ապագայում նախագուշակական միջոց, այս դրույթը ուղղակիորեն ընդգրկված է Կոնվենցիայի տեքստում՝ ոչ անդամ պետությունների հետ երկկողմ համաձայնագրերի կնքման շուրջ բանակցություններ վարելու հետ կապված երկարատեւ ընթացակարգերից խուսափելու համար:

Հոդված 67. Կողմերի կոմիտեն

345. 67-րդ հոդվածով սահմանվում է այս մոնիթորինգի համակարգի մեկ այլ հենասյուն, որը քաղաքական մարմին է (Կողմերի կոմիտե) եւ ունի վերետում նշված կազմը:

346. Կողմերի կոմիտեն առաջին անգամ գումարվում է Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարի կողմից՝ Կոնվենցիան ուժի մեջ մտնելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում՝ ԳՐԵՎԻՕ-ի անդամների ընտրության նպատակով: Այնուհետեւ դրա նիստերը կգումարվեն Կողմերի մեկ երրորդի, Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարի կամ ԳՐԵՎԻՕ-ի նախագահի հայցմամբ:

347. Այս մարմնի ստեղծմամբ կապահովվի բոլոր Կողմերի հավասար մասնակցությունը թե՛ որոշումների կայացման գործընթացին, թե՛ Կոնվենցիայի մոնիթորինգի ընթացակարգին, ինչպես նաեւ դրանով կամրապնդվի Կողմերի միջեւ եւ նրանց ու ԳՐԵՎԻՕ-ի միջեւ համագործակցությունը՝ Կոնվենցիայի պատշաճ եւ արդյունավետ կիրարկումն ապահովելու համար:

348. 3-րդ պարբերության մեջ նշվում է, որ Կողմերի կոմիտեն է սահմանում իր սեփական կանոնակարգը:

Հոդված 68. Ընթացակարգը

349. 68-րդ հոդվածում մանրամասն ներկայացվում են մոնիթորինգի ընթացակարգի իրականացումը եւ ԳՐԵՎԻՕ-ի ու Կողմերի կոմիտեի միջեւ փոխգործակցությունը:

350. 1-ին եւ 2-րդ պարբերություններով սահմանվում է, որ ԳՐԵՎԻՕ-ն սույն Կոնվենցիայի դրույթների կատարման ուղղությամբ յուրաքանչյուր Կողմի կողմից ձեռնարկված ընդհանուր օրենսդրական եւ այլ միջոցառումների վերաբերյալ զեկույցը քննարկում է տվյալ Կողմի ներկայացուցիչների հետ: Այդ զեկույցը ներկայացվում է Կողմի կողմից եւ հիմնված է ԳՐԵՎԻՕ-ի կողմից մշակված հարցաշարի վրա: Նպատակն այն է, որ Կոնվենցիային միանալու

ղեպքում Կողմերն ունենան Կոնվենցիան կոնկրետ մասով եւ ընդհանուր առմամբ կիրարկելու հետ կապված ելակետային օրենսդրական եւ այլ միջոցառումներ:

351. 3-րդ պարբերությամբ հստակեցվում է, որ գնահատման գործընթացը, որը հաջորդում է 1-ին եւ 2-րդ պարբերություններում նշված առաջին գեկույցը ներկայացնելուն եւ գնահատելուն, բաժանվում է փուլերի, եւ ԳԲԵՎԻՕ-ն ընտրում է այն դրույթները, որոնց ուղղված է լինելու մոնիթորինգը: Նպատակն այն է, որ ԳԲԵՎԻՕ-ն յուրաքանչյուր փուլի սկզբում ինքնուրույն որոշի մոնիթորինգի ընթացակարգի դրույթները՝ տվյալ ժամանակահատվածի ընթացքում:

352. 4-րդ պարբերությամբ նախատեսվում է, որ ԳԲԵՎԻՕ-ն սահմանում է գնահատումն իրականացնելու առավել նպատակահարմար միջոցները: Դա կարող է ներառել հարցաշար կամ տեղեկատվություն տրամադրելու մասին ցանկացած այլ հարցում: «Հարցաշար» եզրույթը վերաբերում է գրավոր հարցերի կամ ուղեցույցների ամբողջությանը, որի նպատակը Կոնվենցիայի կիրարկման ուղղությամբ ձեռնարկված միջոցառումների վերաբերյալ որակական եւ քանակական տեղեկատվություն հավաքելն է: Դա ավելի ընդգրկուն է, քան վիճակագրական/թվային տվյալներ հավաքելը, որն ապահովվել է «Բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին» Rec(2002)5 հանձնարարականի կատարման վերաբերյալ մոնիթորինգի շրջանակներում: Ավելին, սույն պարբերությամբ հստակեցվում է, որ տվյալ Կողմը պետք է պատասխանի ԳԲԵՎԻՕ-ի պահանջներին: Կոնվենցիայի Կողմերին չպետք է պահանջ ներկայացվի «Բռնությունից կանանց պաշտպանության մասին» Rec(2002)5 հանձնարարականի կիրարկման վերաբերյալ տեղեկություններ ներկայացնել:

353. 5-րդ պարբերությամբ սահմանվում է այն կարելու սկզբունքը, ըստ որի ԳԲԵՎԻՕ-ն կարող է տեղեկություններ ստանալ ՀԿ-ներից, քաղաքացիական հասարակությունից, ինչպես նաեւ մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային կառույցներից:

354. 6-րդ, 7-րդ եւ 8-րդ պարբերություններով ներկայացվում է այն սկզբունքը, որ ԳՐԵՎԻՕ-ն պետք է հնարավորինս շատ օգտվի տեղեկատվության առկա ցանկացած աղբյուրից: Դա նաեւ նպատակաուղղված է այլ օղակներում արդեն իրականացված աշխատանքի եւ գործունեության անհարկի կրկնումից խուսափելուն:

355. 9-րդ պարբերությամբ ընդգծվում է, որ ԳՐԵՎԻՕ-ն լրացուցիչ կարող է կազմակերպել այցելություններ այլ երկրներ: Նախագիծը մշակողները ցանկացել են հստակեցնել, որ այլ երկրներ այցելությունները պետք է լինեն մոնիթորինգի մասը կազմող միջոց, եւ որ դրանք պետք է իրականացվեն միայն անհրաժեշտության պարագայում՝ երկու կոնկրետ դեպքերում՝ 1) եթե ձեռք բերված տեղեկությունները բավարար չեն, եւ տեղեկությունների հուսալիորեն ձեռքբերման այլ իրագործելի եղանակներ չկան, կամ 2) եթե ԳՐԵՎԻՕ-ն ստանում է հուսալի տեղեկություններ այն իրավիճակի մասին, որ առաջացած խնդիրները պահանջում են անհապաղ արձագանք՝ կանխելու կամ նվազեցնելու Կոնվենցիայի լուրջ խախտումների աստիճանը կամ դրանց թիվը: Այցելությունները երկրներ պետք է կազմակերպվեն տվյալ Կողմի իրավասու մարմինների հետ համագործակցությամբ, այսինքն՝ դրանք պետք է սահմանված լինեն նախօրոք եւ դրանց ամսաթվերը պետք է որոշվեն ազգային մարմինների հետ համագործակցությամբ, որոնք այդ մասին պետք է ժամանակին ծանուցվեն:

356. 10-րդ եւ 11-րդ պարբերություններում նկարագրվում են ԳՐԵՎԻՕ-ի զեկույցի եւ եզրակացությունների նախագծերի կազմման փուլերը: Այս դրույթներից պարզ է դառնում, որ ԳՐԵՎԻՕ-ն պետք է զեկույցը եւ եզրակացությունները պատրաստելիս տվյալ Կողմի հետ երկխոսություն վարի: Կոնվենցիայի դրույթները կարող են պատշաճորեն կիրարկվել միայն այսպիսի երկխոսության միջոցով: ԳՐԵՎԻՕ-ն իր զեկույցն ու եզրակացությունները հրապարակում է տվյալ Կողմի ցանկացած մեկնաբանության հետ միասին: Այդ Կողմի եւ համապատասխան դրույթների մասով ԳՐԵՎԻՕ-ի առջեւ դրված խնդիրները սրանով եզրափակվում են: ԳՐԵՎԻՕ-ի զեկույցները եւ

եզրակացությունները, որոնք հրապարակվում են ընդունման պահից, չեն կարող փոփոխվել կամ ձեւափոխվել Կողմերի կոմիտեի կողմից:

357. 12-րդ պարբերությունը վերաբերում է մոնիթորինգի գործընթացում Կողմերի կոմիտեի դերին: Դրանում նշվում է, որ Կողմերի կոմիտեն կարող է ընդունել ԳԲԵՎԻՕ-ի եզրակացությունները կիրարկելու համար տվյալ Կողմի կողմից ձեռնարկվելիք միջոցառումները նախատեսող հանձնարարականներ՝ անհրաժեշտության դեպքում սահմանելով դրանց կիրարկման մասին տեղեկություններ ներկայացնելու ժամկետը եւ խթանելով համագործակցությունը՝ Կոնվենցիայի պատշաճ կիրարկումն ապահովելու համար: Այս մեխանիզմն ապահովելու է մոնիթորինգի գործառույթն իրականացնելիս ԳԲԵՎԻՕ-ի անկախության իրավունքի պահպանումը՝ միեւնույն ժամանակ Կողմերի միջեւ երկխոսությանը հաղորդելով «քաղաքական» ուղղվածություն:

358. 13-րդ, 14-րդ եւ 15-րդ պարբերություններով նախատեսվում է հատուկ ընթացակարգ, համաձայն որի ԳԲԵՎԻՕ-ն իրավասու է պահանջելու տվյալ Կողմից ներկայացնել գեկույց, որն առնչվում է Կոնվենցիայի գործողության ոլորտում ընդգրկվող ցանկացած բռնարարքի լուրջ, զանգվածային կամ կայուն բնույթը կանխելուն ուղղված՝ այդ Կողմի կողմից ձեռնարկված միջոցառումներին: Հատուկ գեկույց պահանջելու պայմանն այն է, որ ԳԲԵՎԻՕ-ն ստանում է հուսալի տեղեկություններ այն իրավիճակի մասին, որ առաջացած խնդիրները պահանջում են անհապաղ արձագանք՝ կանխելու Կոնվենցիայի լուրջ խախտումները կամ սահմանափակելու դրանց մասշտաբները կամ թիվը: Ստացված տեղեկությունների հիման վրա (տվյալ Կողմի կողմից եւ տեղեկատվության ցանկացած այլ աղբյուրից) ԳԲԵՎԻՕ-ն իր մեկ կամ մի քանի անդամների կարող է նշանակել՝ հարցում անցկացնելու եւ ԳԲԵՎԻՕ-ին անհապաղ գեկուցելու համար: Խիստ բացառիկ դեպքերում այդ հարցումը կարող է ներառել նաեւ այցելություն տվյալ երկիր: Նշանակված «գեկուցողի (գեկուցողների)» հիմնական դերակատարությունը պետք է լինի կոնկրետ իրավիճակին առնչվող անհրաժեշտ ամբողջ տեղեկությունները

հավաքելը եւ փաստերը ճշտելը: ԳՐԵՎԻՕ-ի կանոնակարգով սահմանվում են այս «հարցման ընթացակարգի» իրականացման մանրամասները: Այնուամենայնիվ, դրա հիմնական նպատակով ԳՐԵՎԻՕ-ին հնարավորություն է ընձեռվում առավել ճշգրիտ բացատրություն եւ ընկալում ունենալու այն իրավիճակների առնչությամբ, որոնցում, ըստ հուսալի տեղեկությունների, ընդգրկված են միեւնույն բռնարարքների՝ զգալի թվով գոհեր: Հարցումների արդյունքները պետք է փոխանցվեն տվյալ Կողմին եւ անհրաժեշտության դեպքում՝ Կողմերի կոմիտեին եւ Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեին՝ մեկնաբանությունների եւ հանձնարարականների հետ միասին:

Հոդված 69. Ընդհանուր հանձնարարականները

359. Ոգեշնչվելով ԿՆԽՎԿ-ի 21-րդ հոդվածի 1-ին կետով՝ սույն հոդվածով նախատեսվում է անհրաժեշտության դեպքում սույն Կոնվենցիայի կիրարկման վերաբերյալ ընդհանուր հանձնարարականներ ընդունելու ԳՐԵՎԻՕ-ի հնարավորությունը: Ընդհանուր հանձնարարականներն ընդհանուր նշանակություն ունեն բոլոր Կողմերի համար եւ առնչվում են սույն Կոնվենցիայում ներառված հոդվածներին կամ կարգավորման առարկաներին: Դրանք նախատեսված չեն կոնկրետ երկրի համար: Թեեւ այս ընդհանուր հանձնարարականներն իրավաբանական պարտադիր ուժ չունեն, դրանք ծառայում են որպես տեղեկատվական կարեւոր աղբյուր Կողմերի համար՝ Կոնվենցիայի կարգավորման տարբեր առարկաների համապարփակ ընկալումն ապահովելու եւ այնպիսի հստակ ուղղորդում առաջարկելու միջոցով, որը կարող է նպաստել Կոնվենցիայում ներառված դրույթների արդյունավետ կիրարկմանը: Այս հանձնարարականները նաեւ պետք է մոնիթորինգի հետագա փուլերի մասը կազմեն:

Հոդված 70. Խորհրդարանական մասնակցությունը մոնիթորինգի գործընթացին

360. Սույն դրույթով սահմանվում է ազգային խորհրդարանների դերը սույն Կոնվենցիայի կիրարկման նկատմամբ մոնիթորինգի գործընթացում: 1-ին եւ 2-րդ պարբերություններում ներառվում է Կոնվենցիայի Կողմերի պարտավորությունը՝ հրավիրելու ազգային խորհրդարաններին մասնակցելու մոնիթորինգի գործընթացին (1-ին պարբերություն) եւ նրանց ներկայացնելու ԳՐԵՎԻՕ-ի գեկույցները՝ ուսումնասիրության համար (2-րդ պարբերություն): Նախագիծը մշակողներն ընդգծել են այն կարևոր դերը, որն ազգային խորհրդարաններն ստանձնել են Կոնվենցիայի կիրարկման մասով, ինչի համար շատ դեպքերում օրենսդրական փոփոխություններ են անհրաժեշտ: Արդյունքում՝ նրանք էական են համարել Կոնվենցիայի կիրակումը գնահատելու գործընթացում ազգային խորհրդարաններին ընդգրկելը:

361. Սույն դրույթի 3-րդ պարբերությամբ նշվում է սույն Կոնվենցիայի կիրարկման մասով Կողմերի կողմից ձեռնարկված միջոցառումների մոնիթորինգի գործընթացում Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովին ընդգրկելը: Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայում առաջին այդպիսի դրույթով սահմանվում է, որ Խորհրդարանական վեհաժողովը հրավիրվելու է Կոնվենցիայի կիրարկումը պարբերաբար գնահատելու համար: Նախագիծը մշակողներն այս դրույթով ցանկացել են ընդունել Խորհրդարանական վեհաժողովի այն կարևոր դերը, որն այն ունեցել է կանանց նկատմամբ բռնության հարցը թե՛ Եվրոպայի խորհրդի եւ թե՛ դրա անդամ պետությունների քաղաքական օրակարգում ներառելու հարցում: Այս հարցով Վեհաժողովի երկարատեւ հանձնառության եւ այս ոլորտում ընդունված բազմաթիվ հանձնարարականների արդյունքում Վեհաժողովի մասնակցությունը սույն Կոնվենցիայի մոնիթորինգին էապես բարելավում է դրա արդյունքները:

**Գլուխ X. Հարաբերակցությունն այլ միջազգային իրավական
փաստաթղթերի հետ**

**Հոդված 71. Հարաբերակցությունն այլ միջազգային իրավական
փաստաթղթերի հետ**

362. 71-րդ հոդվածն առնչվում է Կոնվենցիայի եւ այլ միջազգային իրավական փաստաթղթերի հարաբերակցությանը:

363. «Միջազգային պայմանագրերի իրավունքի մասին» 1969 թվականի Վիեննայի կոնվենցիային համապատասխան՝ 71-րդ հոդվածը միտված է ապահովելու, որ Կոնվենցիան ներդաշնակ կերպով համագոյակցի այլ՝ բազմակողմ կամ երկկողմ պայմանագրերի կամ իրավական փաստաթղթերի հետ, որոնք առնչվում են նաեւ Կոնվենցիայով կարգավորվող հարցերին: Դա ներառում է, օրինակ՝ «Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիան եւ դրա արձանագրությունները, Եվրոպական սոցիալական խարտիան (վերանայված, ԵՊՇ թիվ 163), «Մարդկանց շահագործման (թրաֆիքինգի) դեմ պայքարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան (ԵԽՊՇ թիվ 197), «Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին» Միավորված ազգերի կազմակերպության կոնվենցիան եւ դրա կամընտիր արձանագրությունը, «Երեխայի իրավունքների մասին» կոնվենցիան եւ դրան կից՝ «Զինված հակամարտություններին երեխաների մասնակցության վերաբերյալ» եւ «Մանկավաճառության, երեխաների մարմնավաճառության եւ մանկական պոռնոգրաֆիայի մասին» կամընտիր արձանագրությունները, «Ռասայական խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին» միջազգային կոնվենցիան եւ դրա կամընտիր արձանագրությունը, «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիան եւ դրա կամընտիր արձանագրությունը եւ «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» Միավորված ազգերի կազմակերպության կոնվենցիան:

364. Սույն Կոնվենցիան նախատեսված է կանանց նկատմամբ բռնության եւ

ընտանեկան բռնության զոհերի պաշտպանությունն ամրապնդելու եւ նրանց աջակցությունն ապահովելու համար: Այդ պատճառով 71-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությունը նպատակ ունի ապահովելու, որ սույն Կոնվենցիան չհակասի միջազգային իրավական այլ փաստաթղթերից բխող պարտավորություններին, որոնց սույն Կոնվենցիայի Կողմերը նույնպես Կողմ են կամ դառնալու են դրանց Կողմ, եւ որոնք պարունակում են սույն Կոնվենցիայով կարգավորվող հարցերի վերաբերյալ դրույթներ: Սույն դրույթը եւս մեկ անգամ հստակորեն մատնանշում է սույն Կոնվենցիայի համընդհանուր նպատակը, որը կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության զոհերի իրավունքների պաշտպանությունը եւ նրանց պաշտպանությունն ամենաբարձր մակարդակով ապահովելն է:

365. 71-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությունը որոշակիորեն սահմանում է, որ Կողմերը կարող են կնքել երկկողմ կամ բազմակողմ համաձայնագրեր կամ ցանկացած այլ իրավական փաստաթուղթ, որոնք առնչվում են Կոնվենցիայով կարգավորվող հարցերին: Այնուամենայնիվ, այս ձեւակերպմամբ հստակեցվում է, որ Կողմերը չեն կարող կնքել այնպիսի համաձայնագիր, որով շեղում է կատարվում սույն Կոնվենցիայից:

Գլուխ XI. Կոնվենցիայի փոփոխությունները

366. Կողմերը կարող են առաջարկել Կոնվենցիայի դրույթներում փոփոխություններ: Դրանք պետք է փոխանցվեն Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարին եւ Եվրոպայի խորհրդի բոլոր անդամ պետություններին, ցանկացած ստորագրող կողմի, ցանկացած Կողմի, Եվրոպական միությանը եւ Կոնվենցիան ստորագրելու կամ դրան միանալու համար հրավիրված ցանկացած պետության:

367. Որպես հաջորդ քայլ՝ Նախարարների կոմիտեն ուսումնասիրում եւ ընդունում է փոփոխությունը: Նախքան փոփոխության վերաբերյալ որոշում կայացնելը Նախարարների կոմիտեն խորհրդակցում է Կոնվենցիայի բոլոր

Կողմերի հետ եւ ստանում նրանց միաձայն համաձայնությունը: Նման պահանջով ընդունվում է այն, որ Կոնվենցիայի բոլոր Կողմերը պետք է կարողանան մասնակցել փոփոխությունների վերաբերյալ որոշումներ կայացնելու գործընթացին, եւ բոլորն ունեն հավասար իրավունքներ:

Գլուխ XII. Եզրափակիչ դրույթներ

368. Որոշակի բացառություններով սույն գլխում ներառված դրույթները գլխավորապես հիմնված են «Եվրոպայի խորհրդի շրջանակներում կնքված համաձայնագրերի եւ կոնվենցիաների եզրափակիչ դրույթների մոդելի» վրա, որը Նախարարների կոմիտեի կողմից հաստատվել է 1980 թվականի փետրվարին կայացած՝ տեղակալների 315-րդ նիստում: 73-81-րդ հոդվածներում կամ գործածվում է դրույթների մոդելի ստանդարտ լեզուն, կամ դրանք հիմնված են միջազգային պայմանագրեր կնքելու՝ Եվրոպայի խորհրդում երկար ժամանակ կիրառվող գործելակերպի վրա:

Հոդված 73. Կոնվենցիայի գործողությունը

369. 73-րդ հոդվածով երաշխավորվում են ներպետական իրավունքի եւ պարտադիր ուժ ունեցող միջազգային փաստաթղթերի այն դրույթները, որոնցով լրացուցիչ պաշտպանություն է տրամադրվում կանանց նկատմամբ բռնությունից եւ ընտանեկան բռնությունից տուժած անձանց. սույն Կոնվենցիան չպետք է մեկնաբանվի այնպես, որ սահմանափակի այդ պաշտպանությունը: «Ավելի բարենպաստ իրավունքներ» ձեւակերպումը վերաբերում է անձի համար ավելի բարենպաստ իրավիճակ ապահովելու հնարավորությանը, քան նախատեսվում է Կոնվենցիայի համաձայն:

Հոդված 74. Վեճերի կարգավորումը

370. Նախագիծը մշակողները կարելուք են համարել Կոնվենցիայի տեքստում ներառել վեճերի կարգավորման մասին հոդված, որով Կողմերի համար սահմանվում է պարտավորություն՝ ձգտելու Կոնվենցիայի կիրառությանը կամ մեկնաբանությանն առնչվող ցանկացած վեճի՝ նախեւառաջ խաղաղ կարգավորմանը:

371. Սույն հոդվածի առաջին պարբերության մեջ նշված խաղաղ կարգավորման տարբեր տեսակները (բանակցումը, հաշտեցումը եւ արբիտրաժը) միջազգային իրավունքով համընդհանուր ճանաչում ունեն: Կարգավորման այս մեթոդները հավաքական չեն, այնպես որ Կողմերը պարտավորված չեն սպառել բոլոր մեթոդները՝ նախքան խաղաղ կարգավորման այլ մեթոդների դիմելը: Վեճերի կարգավորման ցանկացած ընթացակարգ պետք է համաձայնեցվի տվյալ Կողմերի կողմից:

372. 2-րդ պարբերությամբ նախատեսվում է, որ Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեն կարող է սահմանել արտադատական ընթացակարգ, որը Կողմերը կարող են կիրառել, եթե վեճ է ծագում Կոնվենցիայի կիրառության կամ մեկնաբանության կապակցությամբ: Նախագիծը մշակողները նախընտրել են չանդրադառնալ այնպիսի դատական ընթացակարգերի, ինչպիսին Արդարադատության միջազգային դատարանի գործունեությունը կարգավորող ընթացակարգն է, քանի որ սույն Կոնվենցիայի մշակմանը մասնակցած մի քանի պետություններ չեն ընդունել այս դատական մարմնի պարտադիր իրավագործությունը եւ չեն ցանկացել անել դա հենց այս Կոնվենցիայի առնչությամբ: Այնուամենայնիվ, սույն հոդվածը չի խոչընդոտում վեճի մեջ գտնվող Կողմերին իրենց գործը հանձնել Արդարադատության միջազգային դատարան՝ դրա վերաբերյալ նրանց համաձայնության առկայության դեպքում:

Հոդված 75. Ստորագրումը եւ ուժի մեջ մտնելը

373. 1-ին պարբերությամբ սահմանվում է, որ Կոնվենցիան ստորագրման

համար բաց է ոչ միայն Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների համար, այլ նաեւ Եվրոպական միության եւ Եվրոպայի խորհրդի անդամ չհանդիսացող պետությունների (Կանադա, Սուրբ Աթոռ [Վատիկան], Ճապոնիա, Մեքսիկա եւ Միացյալ Նահանգներ) համար, որոնք մասնակցել են դրա մշակման գործընթացին: 3-րդ պարբերությանը համապատասխան Կոնվենցիան ուժի մեջ մտնելուց հետո սույն դրույթով չընդգրկվող՝ անդամ չհանդիսացող մյուս երկրները կարող են հրավիրվել Կոնվենցիային միանալու համար՝ 76-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությանը համապատասխան:

374. 2-րդ պարբերությամբ սահմանվում է, որ Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարը սույն Կոնվենցիայի վավերացման, ընդունման կամ հաստատման մասին փաստաթղթերի ավանդապահն է:

375. 3-րդ պարբերությամբ սահմանվում է վավերացման, ընդունման կամ հաստատման ենթակա թվով 10 փաստաթուղթ, որոնք անհրաժեշտ են Կոնվենցիան ուժի մեջ մտնելու համար: Այս թիվն արտացոլում է այն համոզմունքը, որ անհրաժեշտ է, որպեսզի մեծ թվով պետություններ ստանձնեն կանանց նկատմամբ բռնության եւ ընտանեկան բռնության կանխարգելման եւ դրանց դեմ պայքարի մարտահրավերին արձագանքելու նախաձեռնությունը: Թերեւս այս թիվն այնքան էլ մեծ չէ, որ Կոնվենցիան ուժի մեջ մտնելն անհարկի հետաձգվի: Կազմակերպության՝ միջազգային պայմանագրեր կնքելու գործելակերպին համապատասխան՝ նախապես սահմանված տասը պետություններից առնվազն ութը պետք է լինեն Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններ:

Հոդված 76. Կոնվենցիային միանալը

376. Կողմերի հետ խորհրդակցելուց եւ նրանց միաձայն համաձայնությունն ստանալուց հետո Նախարարների կոմիտեն կարող է հրավիրել Կոնվենցիայի մշակման գործընթացին մասնակցություն չունեցած՝ Եվրոպայի խորհրդի անդամ չհանդիսացող ցանկացած պետության՝ միանալու Կոնվենցիային: Այս որոշման համար պահանջվում է Եվրոպայի խորհրդի կանոնադրության 20-րդ

հողվածի «դ» կետով նախատեսված ձայների մեծամասնության երկու երրորդը եւ սույն Կոնվենցիայի Կողմերի միաձայն քվեն:

Հոդված 77. Տարածքային կիրառությունը

377. 1-ին պարբերությամբ նշվում է այն տարածքների մասին, որոնց նկատմամբ կիրառվում է Կոնվենցիան: Այստեղ հարկ է առանձնացնել, որ Կողմերի պետությունների կողմից իրենց տարածքների որոշ հատվածների նկատմամբ Կոնվենցիայի կիրառությունն առանց հիմնավոր պատճառի բացառելն անհամատեղելի կլինի Կոնվենցիայի առարկայի եւ նպատակի հետ (ինչպիսին է օրինակ՝ տարբեր իրավական համակարգերի առկայությունը, որոնք կիրառվում են Կոնվենցիայում դիտարկվող հարցերի դեպքում):

378. 2-րդ պարբերությունն առնչվում է Կոնվենցիայի կիրառությունն այն տարածքների նկատմամբ ընդլայնելուն, որոնց միջազգային հարաբերությունների համար Կողմերը պատասխանատվություն են կրում, կամ որոնց անունից նրանք իրավասու են պարտավորություններ ստանձնել:

379. Կոնկրետ այս Կոնվենցիայի առնչությամբ եւ չհակասելով 44-րդ հոդվածում նշված դրույթներին՝ սույն Կոնվենցիան չի առաջացնում պարտավորություններ՝ արտատարածքային մակարդակով:

Հոդված 78. Վերապահումները

380. 78-րդ հոդվածով սահմանվում է, որ սույն Կոնվենցիայի որեւէ դրույթի մասով ոչ մի վերապահվում չի կարող կատարվել՝ բացառությամբ այդ հոդվածի 2-րդ եւ 3-րդ պարբերություններում նախատեսված դեպքերի: 2-րդ եւ 3-րդ պարբերությունների համաձայն արված վերապահման մասին հայտարարություններով պետք է պարզաբանվեն Կողմի կողմից վերապահման պահանջ ներկայացվելու պատճառները:

381. Սույն հոդվածի 2-րդ պարբերության մեջ նշված կարգավորումներն այն

դրույթներն են, որոնց շուրջ նախագիծը մշակողները միաձայն համաձայնության չեն եկել՝ չնայած փոխզիջման հասնելու համար գործադրված ջանքերին: Այդ վերապահումներն ուղղված են Կոնվենցիայի հնարավորինս լայնամասշտաբ վավերացմանը՝ միեւնույն ժամանակ Կողմերին ընձեռելով իրենց սկզբունքային իրավական որոշ հայեցակետեր պահպանելու հնարավորություն: Այդ դրույթները հետեւյալն են՝ 30-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերություն (պետական փոխհատուցումը), 44-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության «ե» կետ, 3-րդ եւ 4-րդ պարբերություններ (իրավագործությունը), 55-րդ հոդվածի 1-ին պարբերություն (*միակողմանի* եւ *ի պաշտոնէ* ընթացակարգերը), 58-րդ հոդված (վաղեմության ժամկետները), 59-րդ հոդված (կացության կարգավիճակը): Հարկ է նշել, որ վերապահումների հնարավորությունը հետագայում սահմանափակվել է 55-րդ եւ 58-րդ հոդվածների առնչությամբ, քանի որ 55-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության առնչությամբ վերապահումներն ընդունելի են միայն 35-րդ հոդվածի առնչությամբ՝ ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների մասով, նույն կերպ՝ 58-րդ հոդվածի առնչությամբ վերապահումներն ընդունելի են միայն 37-րդ, 38-րդ եւ 39-րդ հոդվածների առնչությամբ:

382. 3-րդ պարբերությամբ նախատեսվում է վերապահման հատուկ ձեւ 33-րդ հոդվածի (հոգեբանական բռնությունը) եւ 34-րդ հոդվածի (հետամտելը) առնչությամբ: Կողմերը կարող են վերապահել քրեական պատժամիջոցների փոխարեն ոչ քրեական պատժամիջոցներ նախատեսելու իրավունքը՝ սույն հոդվածներում նշված վարքագծերի համար: Հետեւաբար, վերապահումների այս հնարավորությունը նշված հոդվածների մասով կիրառվում է ոչ թե ընդհանուր առմամբ, այլ միայն այն մասով, որը Կողմերը կարող են իրականացնել ազգային մակարդակով:

383. 4-րդ պարբերությունը, նախատեսելով վերապահումները ցանկացած ժամանակ հետ վերցնելու հնարավորություն, նպատակաուղղված է հետագայում նվազեցնելու այն օրենսդրությունների միջեւ եղած տարբերությունները, որոնցում ինկորպորացվել են սույն Կոնվենցիայի

դրույթները:

Հոդված 79. Վերապահումների վավերականությունն ու վերանայումը

384. Վերապահումները Կոնվենցիայով նախատեսված չափանիշների միատեսակ կիրարկումից բացառություններն են: Հետեւաբար նախագիծը մշակողները նպատակահարմար են գտել նախատեսել վերապահումների պարբերական վերանայում, որի նպատակը Կողմերին խրախուսելն է՝ դրանք վերացնելու կամ դրանք պահելու պատճառները մատնանշելու հարցում: 1-ին պարբերության համաձայն՝ 78-րդ հոդվածի 2-րդ եւ 3-րդ պարբերություններում նշված վերապահումները 5 տարվա սահմանափակ վավերականության ժամկետ ունեն: Այս տեւողությունը սահմանվել է մի կողմից՝ գոյություն ունեցող վերապահումները հետեւողականորեն վերացնելու նպատակը կարիքի հետ հավասարակշռելու նպատակով, մյուս կողմից՝ ապահովելու, որ Կողմերը բավարար ժամանակ ունենան իրենց վերապահումներն ազգային մակարդակով վերստին ուսումնասիրելու համար: Այս վերջնաժամկետից հետո վերապահումների վաղեմության ժամկետն ավարտվում է, եթե դրանց վավերականության ժամկետը հատուկ չի երկարացվում: Ցանկացած դեպքում անհրաժեշտ է, որ Կողմերը Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարին տեղեկացնեն գոյություն ունեցող վերապահումների վերաբերյալ իրենց մտադրությունների մասին:

385. 2-րդ պարբերության մեջ ներառված է վերապահումների վաղեմության չնորացվող ժամկետն ավտոմատ կերպով ավարտելու մասին ընթացակարգ: Ի վերջո, 79-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության համաձայն՝ Կողմերը ԳՐԵՎԻՕ-ին են ներկայացնում վերապահման վավերականության ժամկետի երկարացումը հիմնավորող պատճառների պարզաբանում՝ նախքան այդ ժամկետի երկարացումը կամ պահանջի դեպքում: Վերապահման վավերականության ժամկետի երկարացման դեպքերում ԳՐԵՎԻՕ-ի կողմից նախապես պահանջ ներկայացնելու անհրաժեշտություն չի լինի: Ամեն դեպքում ԳՐԵՎԻՕ-ն հնարավորություն ունի ուսումնասիրելու այն պարզաբանումները, որոնք

Կողմը ներկայացրել է՝ իր վերապահումների վավերականության ժամկետի երկարացումը հիմնավորելու համար:

Հոդված 80. Կոնվենցիայից դուրս գալը

386. ՄԱԿ-ի «Միջազգային պայմանագրերի իրավունքի մասին» Վիեննայի կոնվենցիային համապատասխան՝ 80-րդ հոդվածը ցանկացած Կողմի թույլ է տալիս դուրս գալ Կոնվենցիայից:

Հոդված 81. Ծանուցումը

387. 81-րդ հոդվածով թվարկվում են այն ծանուցումները, որոնք Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարը, որպես Կոնվենցիայի ավանդապահ, պետք է ուղարկի, ինչպես նաեւ դրանով նշվում են այդ ծանուցումներն ստացողները (պետությունները եւ Եվրոպական միությունը):